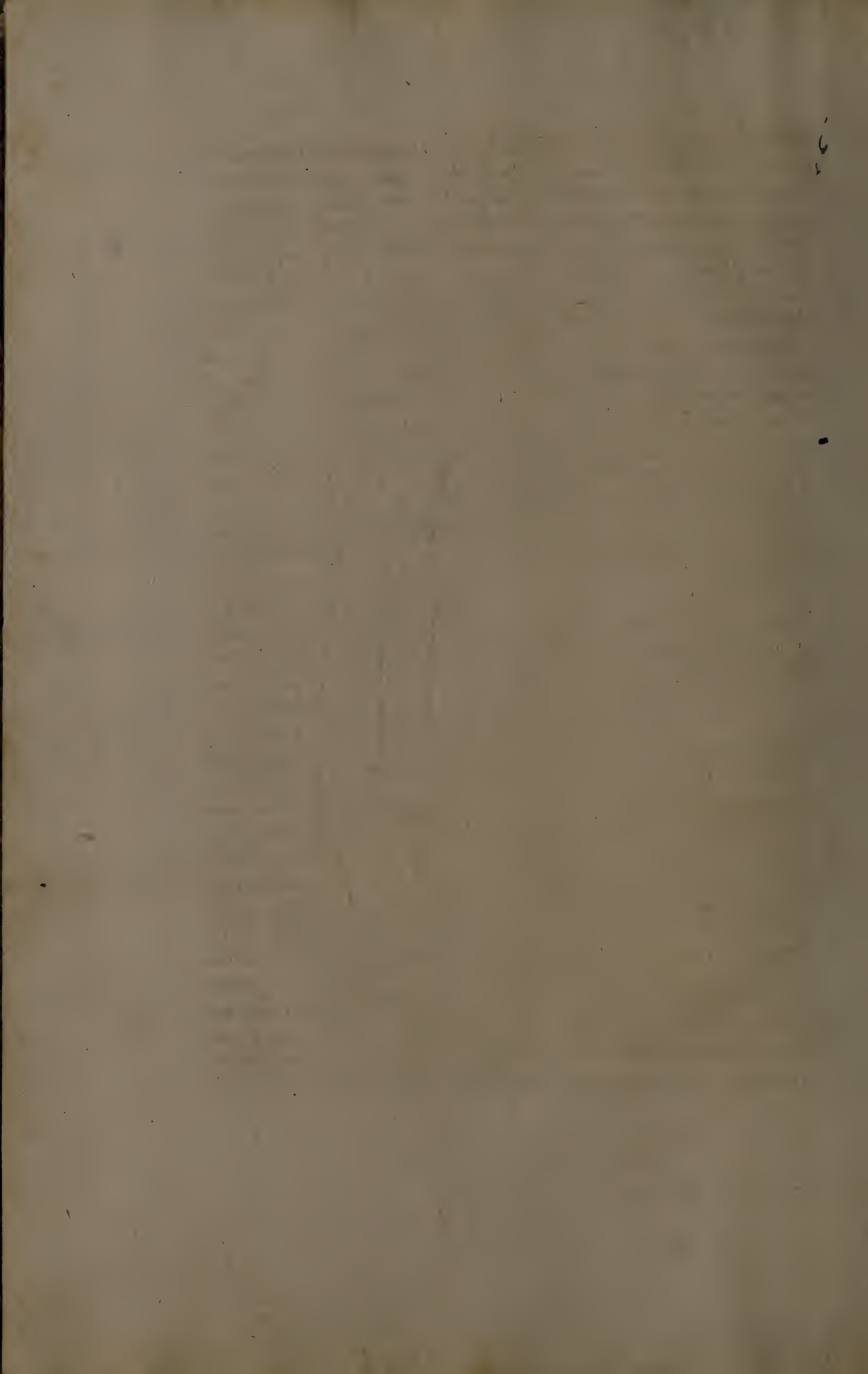
Quintilianus.
Declamationes.
Venice, Lucas Dominici;
1482.

H.* 13649 = 13658
Cop. III. 5010.
Proctor 4495

J L Whitney
Mar. 15. 1937
L

¶ IACOBVS Grasolarius Christoforo de priolis amicorum optimo Salutem Dicit. Marcus Cicero eius beniuolētiæ quam quisq; erga amicos habere debeat officiorum libris præcepta inserens : illud præcipue animaduertendum censuit : ut si quis prouocatus beneficio fuerit : imitari fertiles agros omnino studeat : qui multo plus afferunt q̄ acceperunt : ei scilicet plurimum cōferendo : qui plurimū amore prosequatur. Est enim hoc natura maxime comparatum : ut (si a barbaris : si a feris differimus) in reddenda beniuolentiæ uice prompti facilesq; simus. Quod si meritorum quoq; cumulus accesserit : tum reddēdi beneficii ratio plurimum ualet : quod nisi reddatur : ingrati profecto simus : & ab officio boni uiri recedamus necesse est. Quæ cum animaduerterem : atq; me tibi deuinctum ea beneficētia quæ inter amicos sūma cum gratia : tū honestate intercedit animo recenserem : efflagitatus a te diu (tanq̄ in hoc tibi tuorū erga me meritorum gratiā aliquam referri cuperes) ut. M. Fabii magni imprimis & præclari rhetoris declamationes imprimēdas curarem : prouitiam suscepi. Quæ quidem uel ex hoc mihi grata potissimum extitit : q; & tibi amico peculiari satisfacturum : & artis oratoriæ sectatoribus rē non iniucundam facturum sperabam. Ea siquidem est operis tum egregii tum luculenti materia & artificium : ut non minus ad perorandas forenses causas lectione conferat : q̄ si quis diuinas Marci Tulii orationes lectitarit. Proxima enim declamandi ratio ueritati multo cæteris utilior eloquentiæ studiosis : cum iam apud Rhetores narrationes thesis cōmunes locos : & cæteras id genus exercitationes dicēdo tractassent : quæ sola supererat tradebatur : in qua se fictis ad imitationem fori consiliorūq; materiis uberius exercere possent. Huius præcepta cum uir exactissimæ latinitatis & eloquētiæ Quitilianus oratoriis institutōibus tradidisset : quia in omnibus fere minus præcepta ualent q̄ experimenta : hoc opus unicum prope ac singulare declamandi exemplar edidit. Quod q̄ sit ornatum q̄ elegans : q̄q; non dicam utile : sed plane his qui rhetoricæ incūbunt necessarium : eorum iudicio probetur qui ipsum auctorem ea cum Cicerone comparatione contulerunt : ut alterum tum omnis sapientiæ : tum eloquentiæ latinæ lumen nuncupauerint. Id cum nostra cura & diligentia imprimendum esset : quoniam multa eruditione & acri iudicio opus erat : quod ex tenuitate doctrinæ sentio q̄ in me sit exiguum : pro suscepti muneris officio antiquis exemplaribus inspectis sollicitoq; studio perlectis : ne quid ulla ex parte mendosum esset : Georgio alexandrino uiro doctissimo præceptori optimo & fidelissimo corrigendum remisimus : qui (ut omnia accurate inspicit) solita diligētia recognouit.

Prodcat igitur in lucem Quintilianus: quatenus tanti uiri iuditio bene de latina lingua promeriti elegantissimum opus rasum priu: ubi scripto rum indocta manus deprauauerat: approbatum est. Vos uero non ingrati lectores (quanq latini omnes Georgio solerti & egregio rhetori ob diligenter & exquisite collectos & interpraetatos nostrorum scriptorum sensus plurimum debeamus) hoc etiam pro labore non nihil gratiae homini apponetis. At nostri memores: quando Fabii Declamationes nostra opera nostrisq impensis uelut a situ squaloreq reuocauimus: si non debebitis: nostrum tamen imitantes exemplum ad ueterum scriptorum indaganda & corrigenda uolumina elaborate. Vale.

¶ M. FABII QVINTILIANI ELOQVENTISSIMI ¶ DECLAMATIONES INCIPIVNT.

¶ Argumentum.

¶ Quidam cui erat filius cæcus: quẽ hæredem instituerat: induxit illi nouercam iuuenemq; in secreta domus parte seposuit. is noctu: dum in cubiculo cum uxore iaceret: occisus est: inuentusq; postero die habens gladium filii defixum in uulnere: pariete ab ipsius ad filii cubiculum uestigiis palmæ cruentato. Accusant se inuicem cæcus & nouerca.

¶ Pro cæco contra nouercam.

SI iuuenis innocẽtissimus Iudices uti uellet ambitu tristissimæ calamitatis: poterat allegare uobis ammissã cum oculis cogitationum oĩum temeritatem. Sed cũ ostẽdere innocentiam suã moribus malit: q̃ aduersis: neq; pietatis: neq; cõscientiæ suæ grauẽ ferre contumeliam põt: ut parricidiũ nõ fecisse uideat̃ beneficio cæcitatis. Quare igit̃ non petit ut illũ miserum putetis: nisi & innocẽs fuerit. nõ petit ut afflictũ alleuetis: nisi & probauerit sese infœliciorẽ ꝙ patrem ammisit: q̃ ꝙ oculos. Aestimate iuuenẽ his moribus: quibus uidentem æstimaretis uita pudore pietate. Quæ si oĩa sibi: ut erunt promissa cõstiterint: nullo terrebitur crimine. Nec ꝙ sceleratissima fœminaꝝ calamitatẽ nostram cruẽtato pariete imitata est: expauescimus. Quo diligentior quo sollicitior fuit: ne depræhẽderet̃: hoc magis indicauit sibi oculos nõ defuisse. Gratias agimus: ꝙ nimiũ auidæ suspitionis in nr̃am trãstulit partem. nõ esse cæci scelus difficilius probaret̃: nisi oĩa sic acta eẽnt: ut fecisse cæcus uideret̃. Quare igit̃ Iudices nõ improbe sperauerim futuꝝ: ut suspecta sint uobis: quæ tã incõsiderate ficta sũt cõtra miserã cæcitatem. Primũ ꝙ spatium illud ingẽs domus qđ in medio fuit ita digesto cruore saciatũ est usq; ad cubiculũ miserrimi iuuenis tanq̃ plane timuerit parricida: ne nõ depræhenderet̃. Deĩde sceleri nox potissimũ electa: quo tẽpe inueniri maritus sine uxore nõ posset. Tum ĩ cæde in qua nemo utit̃ suo ferro: nisi alieno: gladius adolescẽtis: ne argumẽtum deesset nouercæ: relictus est. Postremo peractum uulnere uno scelus: qđ obiiceret̃ manibus errantis. Et tamen cõtra tam multa incredibilia solum aduocat nouerca testamentũ: uultq; illud esse pretium parricidii: ut reꝝ intellectu ĩ diuersũ coacto: occisũ eo probet patrẽ quo nõ meruerit occidi. Nos uero istud (si crimen putatis) agnoscimus. Iuuenis hic pr̃is sui hæres solus ẽ. Hoc testamentũ: si uiuente adhuc miserrimo sene notũ

esse i domo potuit: scitis quis illi debuerit irasci. Nam q inuisum fuisse filium patri iactat: crimen nouercæ erat: si cõfiteremur. Idq probari ex hoc putat: q non secretum filius accipit a patre: sed cæcitas. Quo loco dissimulare satis callide conat inuidiam suam. Pater qui filiũ cæcum in semota penatiũ parte seposuit: eripuit nouercæ oculis uoluptatẽ. Nãq ista cum inuasisse uacuos penates uideretur: cum pater filiũ cæcum hoc esse crederet: quod orbitatem: excogitauit indulgentissimus senex: quẽ admodum hic miser patri suo in eadem domo eẽt: nouercæ in alia: accepit secretum quod erat petiturus. Quo sit animo senis factum: potestis interrogare testamentum. Neque ego grauissimum patrem suprema sua iuueni iactasse crediderim: ut hæredẽ filium scriberet. nõ est res quæ im putetur. Istam magis oportet uel aliquo inditio: uel suspitione muliebri arcana mariti depræhendisse: & statim omnibus nuptiarum renuntiasse pignoribus. Nam cum propter pecuniam ames: idem amoris: & spei finis est. Habuerat adolescens gladium in cubiculo suo semper: siue ante q in hãc fortunam iccideret paratum: siue quia cæcitatis misere solatium est habere rem uidentium. Certe nunquam illum pater timuerat: nunq nouerca obiecerat. Palam positũ est sub oculis omnium tota domo notissimum ferrum. Scitis quanto negligentius custodiat ferrum bona cõscientia: q etiam extra suspitionẽ sit res sine usu. Innocentia facit ut ferrum subtrahi possit etiam uidenti. Siue igitur aliquis ex seruulis corruptus est: præsertim etiam facili occasione: siue ipsi nouercæ non defuit audacia ad afferendum quod facere poterat etiam præsente priuigno: utiq (quod dubitari non potest) q facit certũ sceleris auctorem: mauult in cæde alieno uti q suo gladio quisquis illum relicturus est. Reliqua Iudices si fieri possunt facta existimate. Dicitur cæcus sine rectore sine duce ex illa penatium parte secreta & pene ex alia domo per inane longum per tot offensa limina: per excubantes seruulos errasse cum ferro: cubiculum patris deinde ingressum in neutram deflexisse partem: sed recto gradu sicut ducere oculi solent: ad lectulum accessisse leuiter: non in thorum incidisse: non ante peruenisse q crederet. Vos Iudices criminum tumultum ex rerum fide ducite. Dormiens senex: quem cæcus percussor quæreret excitatus: ante esset q inueniretur. Iungunt his multo incredibiliora ut occiderit patrem: pepercerit nouercæ. Parricidium tutem uno ictu explicuerit: quod fere uix etiam iis cõtingere solet: qui oculos manu sequuntur. Nulla ergo luminum uirtus: sed homo ferrum missurus i casum satis fœlix: si percussisset quancunq partem corporis: in ipsam protinus animã incidit: & an morti satisfecisset intellexit. Offi

cium iudices oculo℞ ē renuntiare manibus quid actū sit. Cæci pcussoris una securitas fuerat sæpius ferire. Negat præterea quicq̄ se ex his nouerca sensisse: cum iuxta iaceret: nec explicat unde illud acciderit maximæ signum trepidationis. Si & pater uno ictu perierat: neq; ista uigilabat: nunquam gladium reliquit percussor securus. Reliqua iudices nimium suspecta improbe assimulata. Spatiosus paries & longissimum domus latus habuit notas sāguinis: quas reliquisse uideretur manus reuertētis. O quam bene quicquid uolūt imitantur oculi. Stupeo (si qua est fides) omnia priuignum illa nocte fecisse. Dicitur ad uotum nouercæ gladiū in uulnere reliquisse: quem suum negare non posset. Deinde per totum parietem quid aliud inscripsisse: quam se patricidam sanguinem patris usque ad cubiculum suū perduxisse: & uiam sequētibus reliquisse? Hoc fecit aliquis negaturus? Gratulor tibi adolescens si non potuisti parricidium illud admittere: nisi ut relinqueres argumentum cæcitatis. Habuisti innocentiæ necessitatem. Causam igit' miserrimi adolescētis sic apud uos agere proposui: ut primum ipsum defendam quasi reus tantum sit. Deinde cū esse securus de huius innocentia cœpero: tunc ingrediar nouercæ accusationem. Spectabitis utrūq; suis moribus: suis causis: eritq; facilior uia uestræ religionis. Quanquam duos iudicia complexa sint: uos entam tanq̄ de singulis cognoueritis. Et primū sic agā: tanq̄ iuuenis hēat oculos tanq̄ impetus eius nulla corpis debilitate frangant'. Interrogabo quid ante perdite: qd flagitiose: quid impie fecerit: p quæ se parricidam scelera promiserit. Innocentia per gradus certos ab homine discedit: & ne in maximis trepidet audacia: diu uires in minoribus colligit: nemo inde cœpit: quo incredibile est peruenisse. Dicas necesse est quæ huic cum patre odia fuerint: quam uiolenta dissensio: inter sacrorum infinita nominum pignora. Crede mulier etiam tua causa. Nam si facile est filio occidere patrem: facilius uxori maritum. Loquar nunc de infirmitate cæcitatis miseræ cæcitatis. Temeritas omnis animorum calamitate corporum frangitur: & frigescunt impetus mentium: quos non explicant ministeria membrorum: ad solum se alligant destituta mœrorem. Vultus ille perpetua nocte coopertus ac timidus non concipit nefas: ad quod ducibus oculis peruenitur. Cogitat semper errare & offendere: cogitat eundi redeundiq; difficultatem. Magna innocentiæ necessitas est. Neminem facilius posse deprahendi. Semper se custodiunt miseri: ne esse miserabiles desinant. Et quisquis amisit oculos laborat ne merito perdiderit. Quid aliud cæcitas discit quam rogare: blandiri? Odium omne adiuuant oculi: & hunc in pectoribus humanis furorē

lumina accendunt: nec leuis animis accedit insania: quotiens quem exe creris aspicias. Cæcus miserior est quam ut inuisus sit. Timidior ē quam ut oderit. Præterea nocentibus liberis frequentissimas ad parricidium causas suggessit illud quod uidebant. Vitiis enim nostris in animum per oculos uia est. Aliis tradidit in parentum sanguinem luxuria fer/rum: luxuria uidentium crimen. Aliis meretriculæ amor immodi/ca poscentis: amor cui renuntiant oculi. Cæcus infœlix patrem occi/dit deinde cui manum porriget securior? Cuius humeris leuior incum/bet? Quis contumelias seruorum castigabit seuerius? quis calamitatem tam obnoxiā maiore reuerētia proteget? Inter fœlices alius est ordo uo/torꝝ. Cæcus filius optat superstitem patrem. Volo nunc scire quemad/modum dicat explicitum tam difficile facinus. Cæcus parricidium co/gitauit: cum quo? cuius se comisit oculis? iturus per totam domum: quē ducem ellegit? ille qui erat incubiculo suo solus. Secum (opinor) secum deliberat. Sufficit sibi: cum homine expeditissimo loquitur. Cur enim socium cōscientiæ quærat? omnia potest scire. Primum nox quando sit: Deinde prospicere solicite an omnis familia dormiat. Gradu suspenso ponere certa uestigia: & in omnem timoris sui partem solicitum circum agere uultum. O quam parum est in metu ipsos etiam oculos habere. Ita non iste sibi dixit. Occidere quidem patrem uolo: sed quem sequentur hæ manus? Nocte solus egrediar. Sed quando perueniā? putas nos iun/ctis habitare liminibus? domus inter patrem: filiumque media. Quan/tum erroris: quantum more spatium ingens & uix metiendum. Cæcitas in consulta quid agis? nox ante deficiet. Quid si deinde uterque uigila/uerit? quid si nouerca? Age limen inueniam: cardinem sine strepitu mo uebo. Dormientis cubiculum intrabo. Quiescentem feriam patrem: semel satis erit nec nouerca uigilabit. Securus egrediar sciente nullo re/uertar. Vota sunt ista sed oculorum. Cæcus desperaret etiam si tam mul ta nox polliceretur. Hoc loco quæram necesse est. Quæ ratio fuerit ut iuuenis ad parricidium suo potissimum gladio uteretur. Nimirum illud in mentem uenit quia relicturus erat. Nam si alienum & ignotum in uul nere patris gladium reliquisset: potuerat de percussore dubitari. Hic at tulit suum: ut etiam si euasisset: tamen ferro suo teneretur. Cur ergo in quis gladium ī cubiculo tuo habebas? quia habueram semper: quia usu/rus illo non eram. Ferrum ego parricidio meo tot ante annos præpara/ui: & secundum illum quem minabar patri tam diu innocens fui. Ego eram fero ac mente paratus: & tot abiere noctes? ante gladium illum fa/miliarem oculis tuis feci ante oībus seruulis notum? Pependit ī cubiculo

tanquam teſtis conſcientiæ meæ palam in medio negligenter ſic ut ſub/
trahi poſſet? Non illum conſcientia trepida uelauit: tam notus in cu/
biculo fuit: quam cæcitas domini. Quiſquis ferrum præparat ſceleri:
ſic illud habet: ut poſſit ſuum negare. Ponite nunc ante oculos actum
parricidii: depræhendetis dificultatem. Dono illud: dum a ſuo limine
egreditur: dum illos quos accepit a patre ſeruulos fallit. Ecce cubicu/
lum ſenis inuenit aliquando. Ecce paries ille defecit & percuſſoris ma/
nus ſubito deſtituit. Ceſſere fores ſine ſtrepitu. Quid poſtea agit? Vtrū
ipſum cubiculi parietem circuit: an ſe committit in medium: & per ſpa
cia tenebrarum armatam manum iactat? Ecce patris lectulum tenet: etiam
dormientium hanelitus iminens audit. Vnde ſciet quo dirrigat ferrum:
quē potius feriat ex duobus? Temptauit ergo uultus & pectus obiectū:
breuiſſimam perituræ animæ uiam quærit. Et quātus erit ſopor qui iſta
non ſentiat. Dices neque ego ſenſi. Ideo intelligis q̄ malam cauſam ha/
beas: cuius & una & incredibilis defenſio eſt. Ita feritur in ſinu tuo ma/
ritus & tu nihil ſentis? Ad latus tuum fata hominis peragūtur. Tu taces
tanquam priuignus te occiderit priorem? Ita nō ille percuſſus eſt homo:
quem cæcus occidit. Te uero (ſi nihil aliud) calens ille cruor deniq; ſu/
ſcitaſſet. Sed q̄ manifeſta eſt conſcientia: quæ te compellit ad hanc ne/
ceſſitatem: ut cum occiſum a priuigno tuo patrem uideri uelis: cogaris
dicere nihil ſenſiſſe. Sufficit: uicimus: innocentes ſumus. Cum ī eodem
lectulo fueris: cum amplexa ſis forſitan illum qui occiſus eſt: tam incre/
dibilē profiteris ſoporem? Cur ergo tu incolumis es? quæ tam iratis ma/
nibus ſanguinem tuum fortuna ſubtraxit? Certe dormiebas: certe nihil
ſenſeras. Ita priuignus te reliquit qui depræhendi nō timebat? Occidit
ergo aliquis patrem: & nouercæ pepercit? Maximum omnium nefas for
titer fecit: minori ſceleri ſtatim par non fuit? Omnia humana ſacra con
fundit: uiolare non eſt auſus pectus odiorum? Incredibile eſt: ſine fide
eſt: non occidere nouercam: cui imputes quod patrem occiderit. Quid
ais adoleſcens? tu ne circa illum ſanguinem defeciſti? Illa te blandius ro
gauit anima? perdidiſti ergo illud quod nihil ſenſerat: quod nox: quod
ſilentium: quod tempus ſuperat ſceleris alterius? Tu ſi facere parricidi/
um poſſes: ideo patrem tantum occidiſſes: ut tibi & nouercam liceret
occidere. Non uideo cur uideri uelint relictam mulierem. Ideo tantum
ut uideretur illud nefas ille feciſſe: callide ſatis. Sed hoc alio protinus
argumento ſubuerteretur. Non eſt eiuſdem conſilii nouercæ parcere ut
ſubſtituat ream: & gladium relinquere quo ipſe depræhēdatur. Sæpius

uti necesse habeo argumento cæcitatis. Et hoc etiam loco quo de illo uulnere disputandum est. Mehercule si percussor intrasset: qui uide/ret: qui lumen præ se tulisset: non tamen tam fœliciter liberasset ictum: quem etiam si nullæ fallerent tenebræ: metus & conscientia incertum magni sceleris tristem more fecissent. Raro contigit semel ferire carni/fici: quamuis componat ipse ceruicem: & exercitata manus homicidi/um nouissime: uelut quoddam genus artis exerceat. Si ergo librauit manum cæcus: ut ipsam protinus feriret animam: ego mehercule etiam illud admiror: quod cum patrem uellet: non nouercam percussit. Præ/ter animum nihil uirium habet parricida. Primus ictus ille trepidat: ille cogitat: ille erubescit: ille est ab innocentia proximus: præstat hoc solum: ut sequens fortius feriat. Interrogare nunc uolo: quæ iuueni causa fuerit: ut reliquerit gladium. Scilicet noluit nouercam suam in/famari. Abstulit sibi omnem defensionem: & se parricidam confessus est. Ferrum in uulnere reliquit: si nondum occiderat: iterum feriret. Si iam perfectum nefas intelligebat: aufferret iudicium. Sed quid ego rem manifestissimam colligo? Si uultis iudices scire a quo sit relictus gladius: cogitate cui expedierit ut inueniretur. Sed paries usque ad cubiculum priuigni uestigio manus cruētatus est. Cogitate iudices ante omnia non esse incallidum hominem: neque consilii iacentis: qui cæcus explicare conetur facinus: & oculis difficile. Ille ergo non æstimat cum manum cruētam parieti applicat: uestigium a se parricidii sui relinqui: cum dexteram: qua duce utebatur: ueste tergere atque ita habere: ut abire sine uestigio posset: totum parietem cruentabat: & ubique ali/quid de patre misero relinquebat. Quid futurum esset postero die: quantam expectaret inuidiam? Lucem non cogitabat: sed disponebat iudicium certum indubitatum sine errore: quod nouerca sequeretur usque ad cubiculum suum usque ad limen ipsum. O admirabilem ca/sum: nec cruor ante defecit. Vtar hoc loco natura ipsius rei. Palma/tus sanguine paries inuentus sic est. Totam manum explicuit: omnes digitos diligenter expressit. Totum ergo sanguinem consumeret inter prima uestigia. Pone enim manum cruentam: atque adeo (ut istis etiam blandiar) madentem. Pone mensuram itineris: spatium parietis: diu enim in secretam domus partem reuertendum est. Debet proxima pars a cubiculo patris habere plurimum sanguinis: sequens minimum: ul/tima nihil. Nam cruor quotiens admotus est: transit: aut in manu tarde reptantis arescit. Hoc quid esse dicamus: quod circa cubicu/

lum utrunque sanguinis istius uestigium quasi incipit? hinc est pari/es palmatus & illinc. Quomodo pertulit manus quod relinquebat? Nouerca istud: nouerca securis composuit oculis: illa miserum dex/tera sanguinem tulit: & manum subinde renouauit. Palmatus est pa/ries: habet distantiam: uacat aliquid loci: integrum ubique uestigi/um est. Cæcus manus traxisset. Quæro nunc unde tantum sangui/nis in manu? Tunc enim ex omni uulnere cruor profluit & effundi/tur: cum ferri recentem uiam sequitur. At quotiens eodem: quo fa/ctum est cluditur telo: latet tota mortis inuidia. Præterea cum ma/nus ex parte qua palmare uestigium potest plicetur in capulo: & se dum telum occupat claudat: necesse est exteriore ut parte respersa sit. Tu/us autem qui palmatus est paries: uestigium eius partis ostendit: ad quam cruor peruenire non potuit. Vestrum est nunc omnia ista com/parare perpendere. Cur prudentior sit iudex in depræhendendo sce/lere: quam reus admittendo: hoc esse in causa puto: quod alter tan/tum pro se cogitat: alter pro parte utraque. Tuitus sum adolescentis miserrimi causam. Nunc inspicere uolo quanto certioribus argumen/tis nouerca teneatur. Transeo illum uulgarem & omnibus notum de comparatione personarum locum. Alius diceret maritum & uxorem nisi liberis initiaretur: non fortissimis corporum uinculis inhærere. Ego illud potius dicam. Decepta est mulier expectatio tua. Veneras quasi in uacuam domum & sine hærede. Expectaueras ut infœlix iste iuuenis ab ipsis protinus nuptiarum tuarum expelleretur auspitiis. Ex/torrem & inopem summoueret pater blando corruptus amplexu: & omnino summam calamitatem corporis occurrere delicatis uxoris ocu/lis deuetaret. Inuenisti pium & deuotum unico senem & de omnibus cõiugis tui desperasti ob id affectibus. Miserrimus est maritus quisquis inducit filio nouercam. Quod uxorem non uidetur utrunque posse amare. Quæro igitur ante omnia ubi occisus est maritus? In cubicu/lo suo. hoc paulo ante priuigno defendendum non fuit. Occisus est in cubiculo senex. Ita ille percussor non timuit uxorem? Audeo secre/tum nuptiarum & matrimonialis lectuli solitudinem occisurus intrare. Quem quæram? ubi relinquitur maritus ab uxore innocens? Noctem autem ad scelus quis elegit? Nox tuum tempus est. Quid si accedit huic etiam sceleris occasio? Non uenire debes a secreta domus parte: nec tota tibi penatium sacra peragenda sunt. Tu non cogitas quem/admodum suspensa manu sonantem blande cardinem flectas. Iaces

ſecundum occcaſionem : & expeditum tibi in proximo facinus eſt. Non times ne quis deprahendat. Ipſi quoque ſeruuli longius quieſcunt & præſtatur grande ſecretum ingenio loci. Tibi quoque ferire : cum ue/lis ſcire an dormiat licet. Nox & ferrum & ſecurus maritus : quid nam iſto delicatius ſcelere? occiſum eſſe miſerum ſenem cum tu uolueris ſci/mus. Quomodo tamen inquit gladius peruenit in meam poteſtatem: qui priuigni fuit? Hæremus : hic difficilis expugnandus eſt locus. Quis credet mihi: ſi dixero gladiũ perdidit cæcus illæ? perpetua nocte clauſæ genæ non cuſtodierunt. Fingere nimirum ad tempus uidebor & rem ni/mium manifeſtam impudenter complorare. Scilicet ſemper iſti appoſi/ta capulo manus & diebus ac noctibus curæ. Nolo tanquam callido glo rieris ingenio. non decepiſti trucem horridumque latronem : noſtri tibi occaſionem præbuere mores. Nam ꝙ uno ictu occiſus eſt ſenex : ad te ſuſpicio magis reſpicit. Tu præparare corpus illud ad ictus potes: dum uideris amplecti. Tu blanda manu prætemptare pectus ubi aſſiduo ui/ſceris pulſu non quieſcat anima : ubi ſtatim mors ſit : ubi de ſpiritu ſan/guinis ictum explorare ante & cognoſcere licet. Poteſt & uno ictu mu/lier occidere. Venio nunc ad ueſtigia parietis cruentati : quibus te ſatis abundeq; præſſimus dum adoleſcentem defendimus. Hæc ſunt tamen quæ contra te reſeruata ſunt. Cum maritus tuus in cubiculo occidere/tur : ſciebas nullum tibi relictum patrocinium niſi aliquid cæcitati ſimi le feciſſes. Ideoque ſanguinem in illam partem induxiſti : in quam quæ/ri uolebas: ut poſtero die omnis inuidia ſanguinis notas & ueſtigia præ/parata ſequeret̃. Infamas cæcum : conſilium ex calamitate ſumpſiſti. Sciebas illum non aliter ſi dux defeciſſet ingredi poſſe: quam ſi ueſtigia parietis perpetuitate dirrigeret. Simulaſti itaque cæcitatem: & ne quid ſceleri impio deeſſet mariti tui cruore luſiſti. Omnia tibi compoſita atq; ſimulata ſunt per ocium & ſecuritatem: tanquam ſcelus transferetur in/genio. Nunc enim tu nocens quia priuigni gladius in uulnere: quia pa/ries cruentatus: hoc ſufficere utrunque iudicio putabas? quam facili mo/mento cauſæ fata uertantur. Quod feciſſe etiam is ſcelus frequenter in uentus ẽ: qui obiiciebat. Sed cauſas inquit parricidii iſte habuit: quem iratus pater in ſecretam domus partem relegauerat. Mulier illa forſitan ignominia fœlicioris uideret̃ eſſe priuigni. Cæcitatis beneficiũ eſt cum illi ſecretũ dat̃. O præclarã ſenis optimi ſingularẽq; pietatem: quã blan de ille ſepoſuit miſerũ ſuum : quam diligẽter uxoris gaudentis eluſit ocu los: quam multo cæcũ pudore donauit. Si fœlicior inquit eſſem pater:

ego tibi potius cederem domo tota. Nunc miser illam occupa partē in qua nemo te uideat: in quam solus ego ueniam: sint circa te seruuli fideles: nō gemitus tuos audiat quisquam: nō flebili mœrore pascatur. Nihil est quod te solicitet conuersatione nostri. Secretum quod cæcitati præstatur: ideo præstatur: ut minus oculi desiderent̃. Aliquis odit filiū cæcum & hac tantum ultione cōtentus est: ut illi assignet quietam & sepositam & meliorē partem domus. Ita ego sic intelligebam: quasi abdicaret quasi expelleret. Iratur ergo senex tenet iuuenē suum uelut interiore complexu & a limine obstat. Rogo ꝙ duos separet media domo. Te integrā sanam: illum ī fœlicem cæcū contumeliæ oportunum iniuriæ facilem: utrum filio irascat̃: an uxori? Nolo inquit iuuenis utaris amœna domus parte. Nec quæ nitidioribus tectis elaborata sunt pertineant ad oculos tuos. Quis tam stulte irascitur cæco: ut putet illius interesse ubi habitare iubeat̃? Te potius ille sūmouet. Tuis inuidiam facit oculis: tibi dicit: sufficiat: satis ē: habeas maiorē domus partem: absentē putas: miserum ī paternis ædibus aliquē angulum relinque. Pater qui filio sub nouerca assignat secretam domus partē: confitet̃ uxori se abdicare non posse. Transit ad aliud genus defensionis. Sibi causam cædis nō fuisse: cum hic hæres inuētus sit oīum bonoꝝ. Quis enim alius esse debeat: ut huic properandū fuerit ad hæreditatem? filius scriptus non timet penitentiam testamēti. Omnium bonoꝝ hæres relictus est. Non ergo irascebat̃ pater cū daret secretam domus partē. non possūt tibi diuersa prodesse: eadē obiiceres reo si exhæredatus eēt. Elige utrum uoles. Si sciuit se esse hæredem amare magis patrem debuit. si ignorauit: non habuit quod speraret ex patris morte. Reliquum ē ut intueamur: ille qui periit ab utro magis ueſtꝝ desideret̃. Te opinor hic grauius afficit dolor: impatiētius hic luctus exaiat: teq; obsoletā protinus nubē & tempori accomodata lugubria flāmeo reuertēte mutabis. Hic uero iuuenis qui si fortunæ suæ mala cū præteritis comparet: cæcus cœpit esse nunc primum: quid non miser in hoc sene perdidit? uiuebat illi magna pietas: aderant quocunq; iusserat de facie patris oculi: nō illudere infœlicibus tenebris contumaces seruuli poterāt nec (quod extremū contumeliaꝝ genus est) ut dominum ageret rogabat. Nunc quanta dii boni ludibria sunt ineunda. iunxere se pariter cæcitas & solitudo. Quid tibi nūc miserrime adolescens hæreditas prodest: quam tantum audis? quid enim circa te pecunia potest? quæ fruendi uoluptates? quid aliud q̄ spoliorum facililis occasio? Quam bene ista omnia paterni oculi custodiebant: q̄ facile decipi: q̄ facile denudari: quam sine labore falli potes: q̄ cito inops fieri.

Morte patris exhæredatus es. Quid nunc tibi nisi perpetuus imminet mœror & execratio uitæ? Miser post omnia & lachrymas perdidit: nec dolentem adiuuant oculi. Incipit apud te gladius habere quod agat. Quærit ecce quærit miser ferrum. Nunc inquit huc reddite illud innocens: donec habuit meas manus tantum. Si mori necesse est: illi potissimum incumbam. Hoc illa iam olim grauis & infœlix anima quærebatur. Vbi nunc meæ uires? Vbi impetus? Vbi dextra tam fortis? uno ictu puto ne me quidem ipsum mihi continget occidere.

¶Argumentum.

EX INCENDIO Domus adolescens patrem extulit. Dum matrē repetiit: & ipsā & oculos amisit. Induxit illi pater nouercam. Quæ accessit quodam tempore ad maritum. Dixitq; parari illi uenenum: quod iuuenis ī sinu haberet: & sibi promissam dimidiam partem bonoꝝ si illud marito porrexisset. Intrauit ad cæcum pater interrogauitq;: an hæc uera essent. ille negauit. exquisiuit & inuenit ī sinu uenenum. Interrogauit cui parasset. Ille tacuit. Recessit pat̃ & mutato testamēto nouercā fecit hæredē. Eadē nocte strepitus ī domo fuit. Intrauit familia ī cubiculū domini: īuenitq; ipsū occisū: & nouercā iuxta cadauer dormiēti similē: cæcū ī limīe cubiculi sui stātē: gladiū eius sub puluinio cruētatū. Accusāt se īuicē cæcus & nouerca:

¶Pro cæco contra nouercam.

SENTIO Iudices pudori iuuenis pro quo minimū est: ꝙ parricida nō est grauissimū uideri qđ absoluēdus ē cōtra nouercam: & plurimū cæco de reuerētia deperire uirtutū cum ī patrocinio sūmæ pietatis auffert̃ quicqd aliū defēderet īnocentem. Hæc primū itaq; publicis allegamus affectibus: qđ pro se reus indignat̃ uti corpis probatōe. Solus oīum nō remittit sibi ut īcredibilior sit in parricidio cæcus: q̃ fuit cū uideret. Homo oīum quos unq̃ miseros fecere uirtutes innocētissimus parricidiū negauit ante q̃ pater occideret̃. Et ne qd hodiernæ sollicitudini præstari putetis: fecit qđ est sūmum in rebus humanis nefas: ne uel in alio crederetur. Ignoscite per fidem: ꝙ indignatur se iuuenis in honorem tantum calamitatis absolui filium: qui patrem ex incendio sua cæcitate seruauit. facinus est hoc tantum innocentem uideri: ꝙ illum non potuerit occidere. Nam quod ad mulierem iudices pertinet: quæ defendi non potest: si patrem cæcus occidit: tam

impudentē delatoris necessitatē malo: q̄ si tantum negaret. Viderit qui fiduciā ueritatis putat: ꝗ cæco facinus obiectū est. Depræhēsa mulieris audatia est: quæ nō pōt nisi in credibiliū comparatōe defendi. Et quisqs cæcum inuicē accusat solus est reus. Aliæ Iudices eē debuerūt aduersus hanc debilitatē probationes. Cæcus in parricidio nō debet suspectus fie ri: sed depræhēdi. Quæso itaq; iudices ut hæc prima ꝓpter causā iuue nis putetis: quæ cōtra illū nimia sūt. Nihil magis debet eē pro cæco: q̄ ꝗ aduersus illū sūt multa fingenda. Et constat de pietate: de innocentia hoīs: qui expugnandus fuit parricidii similitudine. Congesta sūt aduer sus miseram debilitatem ferrum: cruor: uenenum: & quicquid nō potest esse negligentiæ nisi nescientis. Nemo iudices nemo diligentior debet eē ad facinus q̄ qui parricidiū potuit facere cæcus. Iuuenis iste: de quo summa in rebus humanis monstra finguntur: eius fuit erga parentes sem per affectus: quē nefas est optare de liberis. Cum domus igniū septa uio lentia rapuisset miseris senibus omne præsidiū: illa festinatione qua fu fugimus erumpimus: in medium cucurrit incēdium. In quanto tunc pe riculo fuit reꝝ naturæ pietas. dū diu multumq; attonitus hæret: dū ad utrūq; respicit ad utrūq; discurrit. Plenæ infœlicissimos parētes perdi dit pietatis æqualitas, ut deinde miserrimos senes cluserat iam propior ignis (audiat licet inuita pietas) p̄rem iuuenis elegit: & de pariter arden tibus uices disposuit affectus. Vix dū posito sene cū illum quoq; mirare mur explicitum iteꝝ flāmas aperuit. Et undiq; coeuntis incendii reditus globis arserat iuuenis: si tardius perdidisset oculos. Facinus ē Iudices: Nō hoc quoq; maximis cōtigisse conatibus: ut seruaret̄ & mater. Mius tamē in utroq; fecerat: nisi ꝑdidisset oculos. Viderint q filiū in eo magis parēte mirant̄: ī cuius salutē faciē uultusq; cōsumpsit. Patri præstitit cæ citatē: qui amisit oculos dū reppetit quā reliquerat matrē. Non expecta tis certū habeo Iudices: ut excusē ꝗ pater īduxit cæco nouercam. Factū est eo tēpe quo cōstabat p̄rem filio senē soluēdo nō eē. Contēderi quin imo iuuenis fuisse cōsiliū: ut pater cui matrimoniū filiūq; abstulerat incē diū: ressidua senectutis alia solaret̄ uxore: & ut domus: quæ cæcū tantū habebat & senē: acciperet ex cōiugio ministeria custodita. Facinus ē Iu dices: ꝗ bonos priuignos nouercæ facilius decipiūt: nec leuius oderūt. Quā multis īsidiis: q̄ multis artibus patet cæcitas innocētis. Mulier cui spē īuadēdæ hæreditatis præstabat debilitas priuigni: senectus mariti: ītellexit hoc solū deesse sceleris occasioni: ut prius īfamaret̄ parridii cæ cus. Viso igitur hoc: ꝗ sibi iuuenis non uidebatur esse priuignus: uene num quod ī miseri sinu abdiderat depræhensura: nuntiauit patri: tanq̄

parricidiũ pararet. Et quia mẽdacium poterat facile nudari: si quẽ con scium nominasset: totã delationẽ sic ordinauit: ut sibi crederet promissam dimidiã partem bonoꝝ: si uenenũ seni uoluisset ipsa porrigere. Videtis Iudices: qua præparatione nouerca ad testamẽtum patris accesserit. Mulierem quã credit maritus noluisse partẽ bonoꝝ accipere pro scelere: necesse est sic remuneret: ut faciat hæredem. O quanto aliter probaretur parricidium: quod iam potest depræhendi. Mulier quæ se dicebat in cõscientiam sceleris admissam: nõ hoc primũ exegit a patre: ut quæreret qs parasset cæco uenenũ: quis dedisset: unde maxíum sciebat posse fieri quæstionis errorẽ: instituit ut innocẽtissimus iuuenis interrogaret repente: subito infamatura uelut depræhensi trepidationẽ: seu tacuisset cæcus: seu negasset. Adductus ad filiũ senex dixit iuueni quicquid audierat. Nunquam Iudices tam simplicis innocẽtiæ fuit facinus negare: Non eẽt ausus iuuenis corã ea muliere mentiri: quæ prodidit & sciit ubi esset uenenum. Vt uero sensit infœlix instantẽ nouercam postulãtemq;: ut sinus iuuenis exquireret: tunc uero attonitus hærens: & tota maloꝝ suoꝝ cogitatõe cõfusus: itellexit hoc argumentũ eius eẽ: quæ parasset: ut posset depræhendi. Igit propere festinanter oĩa mẽbra pertractans: & mersis in sinũ manibus: dum cuncta suspitõibus: dũ tactu iuuenis explorat: uenenũ primus inuenit. Laudo Iudices innocẽtiam silentii: laudo fidutiam ꝙ interrogatus cui parasset: nõ putauit sibi defendendũ uenenum. Rem quin imo fecit eius q sciret prẽm nõ crediturum. Et (quæ maxima est innocẽtiæ contumacia) persuasionem senis: nulla uoluit excusatione corrumpere. Non fuit illud treepidatio: nõ tacita confessio: Quisquis habet uenenum habet & quod respondeat depræhensus. Fecit post hæc senex rem hominis quem non mouisset quicquid inuenenerat. Non torsit ministeria cæci: & de scelere in quo solus nocens esse parricida nõ poterat: nõ explicuit ordinẽ quæstionis: sed qd plus ẽ q̃ absoluere: remisit iuueni defensionem. Vtrum deĩde intellectis deterrimæ mulieris insidiis filium paulisper uoluerit exhæredatione protegere: & diligentius de patrimonio suo deliberaturus interim captauerit ut uideretur mulieris cupiditati iam non obstare priuignus. An facilimum fuerit exhæredationem quoque impetraret nouerca cæci ab homine: cui tam multa persuaserat: cogitationibus uestris relinquo. Hoc tantum dixisse contentus sum. Testamentum continuo mutauit. Et ne quis miretur hanc festinationem: stati subsequutum est ut periret. An interfuerit iudices iuuenis huius ut uiueret pater qui iam alio moriebat hærede: uos æstimabitis. Nõ iterfuit ut occideret. Facius iudices qd illa nocte ĩ

cubilo nouercæ: qđ in lectulo factũ eſt: Domus tota ſenſit: Nemo non ſibi uiſus eſt iuxta fuiſſe. Excitari ſola nouerca non potuit: illo loco unde uenerat fragor: Cucurrit familia quo ſollicitos atq; trepidantes ducebat ſtrepitus quem ſequebantur. Inuenerunt ſenem occiſum nouercam iuxta cadauer ſic iacentem: ne ſtatĩ poſſent interrogare quis occidiſſet: Nuntiatum eſt deinde facinus & cæco. Inuentus eſt (quod innocentiæ ſufficit) non a ſcelere rediens: ſtans in limine cubiculi ſui animo quo diſcurebant uidentes. Vt deinde ferrum iuuenis inquireretur: exegit eadẽ utiq; quæ poſtulauerat de ueneno: ꝙ in lectulo gladius cruẽtatus inuentus eſt. Non depræcor iudices quin contra cæcitatem non minus argumentum putetis: q̃ quod inueniri potuit uenenum in parricidii ſuſpitione. Gladius cruẽtatus nouiſſima probatio debet eſſe nõ ſola. Ignoſcite maloꝶ periculorum metus: Ignoſcite humana diſcrimina. Defenſionem iuuenis primum lachrymis gemituq; proſequimur. Perdidit infœlix patrem: perdidit & cæcitas illũ ſenem cuius oſcula: cuius amplexus imponebat uulneribus oculoꝶ. Cui præſtabat cæcus ut uiueret. Miſera innocentia: miſera debilitas ꝙ te nouerca: non ſic potius decipere maluit ut biberes uenenum. Facinus eſt Iudices cõparationem fieri ut incredibile ſit parricidium. Idem uos putatis efficere noctiũ merita & affectus oſculis blanditiiſq; quæſitos quod natalium pignorumq; reuerẽtias? Nullas ego facilius perire crediderim q̃ corporum caritates. Et licet matrimoniis paulatim reuerẽtia grauitatis accedat: poſſunt tamẽ diſtrahi facilitate qua coeunt. Vxor eſt quã iungit: quã diducit utilitas: cuius hæc ſola reuerẽtia eſt: qđ uidet̃ inuẽta cauſa liberoꝶ. Aſpicimus matrimonioꝶ ſingula momẽta rixantia: mutãt quottidie domos: & p amplexus lectuloſq; diſcurrũt. Placet etiã poſt liberos alius maritus: & unde depræhendas oĩum ſcelerũ facilitatẽ. Poſſunt nõ amare uiuẽtes. Quid ſi huic uxoriæ utilitati nouercale nomẽ adiungas? mulieri quæ poſt liberos inducit̃ matrimonii nõ contingit tota reuerẽtia. Quanto alios præſtat affectus diligere uitæ lucis auctorẽ. liberi ac parẽtis nõ alius mihi uidet̃ affectus: q̃ quo reꝶ natura: quo mũdus ipſe cõſtrictus ẽ. Quiſq̃ ne mortalium cõfodiet illud ſacrũ: uenerãdumq; corpus: qđ põt ex ignibus rapi: quo bene cõſumunt̃ oculi? Nõ inuenio iudices queãdmodũ poſſit eẽ cõtra liberos ſalua reuerẽtia. Nõ ẽ difficile ut maritũ uxor occidat: ſi nõ eſt difficilius ut filius pr̃em. Non ẽ iudices qđ putetis ĩter mulierẽ & uiꝶ de ſceler̃ queri: neq; ẽ ꝙ ſe nouerca ſexus occaſiõe tueat̃. Maior ẽ cæcitatis ĩfirmitas. Sũt & fœminis ad ſcelera uires cũ hñt cãs uiroꝶ. Qui imo ſi interroges facilius hæc pectora metus: odiũ: ira corrũpũt. Et quoniã nõ hñt

roboris tantum unde uitia mentium uincant. Plærunq; facinus infirmitate fecerunt. Sane tamen illis sceleribus sufficere non possint: quæ discursum quæ exigunt laborem. Quod uero tam muliebre possis inuenire facinus q̄ occidere hominem iuxta te iacentem? Aggredi senem qui se tuis crediderit amplexibus: cuius somnos ipsa disponas: ipsa custodias? omnis alius percussor depræhendi potest ante q̄ feriat. Vxor non sentitur nisi dum occidit. Non est iudices incredibile ut occiderit mulier hominem: quem dicitur potuisse cæcus occidere. Facinus est iudices si cæcos habere non credimus: nisi necessitatis innocentiam. Prima est infirmitas cæcitatis ut nolit. Fallitur quisquis hanc calamitatem non animo℞ putat esse sed corporum. Totius hominis debilitas est oculos perdidisse. Et si diligenter actus intuearis humanos: ministeria luminum sumus. Cæcus non irascitur: non odit: non concupiscit. Et cum corpora nostra uigorem de luminibus accipiant: pereunt cum suis uitia causis. En ad quod errumpant manus: quæ proxima quæque tam diu quærunt manus quæ sua quoq; ministeria non explicant. Audebit quicquam corpus illud quod ad singulos sibi uidet decidere motus: cui quicquid ante se est: donec exploretur: abruptum est? Facinus admittet in quo nihil ipse facturus est? Facinus quod totum credat alii? quid si cæcitas sit quā fecerint ignes? nemo in incendio solos ex homine perdit oculos. Tunc facies sentit incendium cum ambusti defecere gressus: cum opponi non possunt pro oculis manus & ad lumia nostra flammas omnium membrorum uulneribus admittimus. Cæcum uel hoc faciet innocentem: quod licet uiribus: licet sufficiat audacia: non habet persuasionem hominis: qui possit imponere. Nefas est iudices hunc iuuenem reliquarum debilitatum ratione defendi. Quam incredibile est ut occiderit patrem: qui pati nō potuit ut perderet. Rogo quid opus gladio? qd ueneno parricidæ? quantulum fuit potius seruare matrem? Rapiatur ex parentibus illa infirmior: illa peritura. Parricidium sic facere potuisti ut optimus filius uidereris. Quantū deinde impaciētissimis affectibus putatis accessisse post cæcitatem? carior est pater cum in locum successit oculorum: & tūc est infinita pietas: cum in illa debeas amare quod feceris. quid dicitis iudices? transfert in facinus hunc cæcitatis suæ iuuenis fauorem: ad quem quottidie laudatura ciuitas coit: cui assident omnes liberi: omnes parētes? faciet se pietatis pariter & sceleris exemplum? Facilius est ut occidas patrem a quo sis ipse seruatus. Nullius unquam iudices parricidii magis debuistis excutere causas. Cupiditas inquit iuuenem egit ī facinus. Hoc si credibile si uerū est: debet uideri mulier hæres maritū: an p̄rem cæcus

exhæredatus occiderit: habeant sane iudices hanc nephariæ cupiditatis festinatoẽm: quos uitiorum ardor: quos quottidie luxuria præcipitat. Quo cæco hæreditatẽ uel innocentem? oculi sũt oculi p quos paupertatem ferre nõ possumus oculi tota nostra luxuria. Hi nos in omnia quottidie uitia præcipitant: miranť: adamant: cõcupiscunt. Facilius imple as animi satietatem. Quo per fidẽ diuitias iuueni apud quem oĩum rerum diuersitas perit? Circundes licet hanc debilitatem fulgore diuitiis: cæco tamen tunc magis cuncta desunt: cũ contigerunt: nec inuenias debilitatem cui magis cũ paupertate cõueniat. homo in honore parentum excæcatus: patrimonio sub patre melius uteť. Et quod per fidem parricidii genus iuuenis elegit? uenenũ inquit iuuenis parauit. Cur per fidẽ: si sufficit: ferro facinus aggrediť cui adhibere cõscium: cui præstare debeat ministrum: cũ maius hẽre possit in gladio parricida secretũ? an postea iuueni succurit qd possent facere manus: & si circa uenenũ depræhensa debilitas collegit ĩ uires? Nemo iudices: nemo nescit quẽadmodum possit occidere. Intellexit iudices nouerca q̃ incredibile cẽt: ut uidereť cæcus parasse uenenũ. Igiť adiecit temptatã se: ut illud ipsa porrigeret. Date per fidẽ iudices opam inuenite uerba: secreto priuignus & nouerca de parricidio loquunť. Ita se nõ putat uterq; temptari? qd dicitis iudices? Nullum ne ĩ tota domo qd corrũperet aliud parricida pectus inuenit. Difficilius hoc credas nouercæ: si te a nullo alio putes impetraturũ. Nõ ergo iuuenis credit hæc oẽs loqui cũ patre: oĩum blãdiciarum primũ esse sermonem? nouercã timeas negantem. Non hẽt fidẽ ei credere parricidiũ: quẽ scias proditurum nisi impetraueris. per fidẽ iudices attendite criminis diuersitatẽ. Temptatã se in paricidii cõsciẽtia mulier affirmat. Quis uero dubitet nunq̃ hoc priuignũ fuisse factum: si hẽre consciũ potuisset aliũ? At q̃ uenenũ iam parauit: emit. Et cũ hoc ipse facere nõ potuerit cæcus: quis est iste cui parricidii tantũ instrumẽta creduntť? cur nõ idẽ porrigit seni? uel si non põt decipi maritus nisi manibus uxoris: cur ante parricidium struiť: q̃ sciat an nouerca pmittat? Nam qd uult uideri promissã sibi partem bonorum nõ est argumentũ: nisi & ipsũ probeť. Mulier quæ sollicitať ad facinus: quẽadmodũ sibi cõsulit ne illã parricida decipiat. Et probatões prospicere debuit seu factura qd rogabať seu pditura. Adde q neq; odit nouercã cæcus cui parricidiũ credit: neq; hæreditate corrũpiť cuius cõtentus ẽ parte dimidia. Nemo iudices parricidiũ faciet quo alius utať. Exigo igiť ut istud parricidiũ cæci tu socia: tu cõscia mãifesti us pbes. Quid opus ẽ ut iã uenenũ iuuenis hẽat? potius sermõibus nr̃is ĩterpone testes: fac corã seruis loquãť: fac ĩtersint amici: fac audiat pr.

Facillimũ eſt cæci decipere ſecretum. Vtere mulier hoíe q ſe cõmiſit ocu lis tuis. Vtere uerbis quæ regis: manibus: quæ moues. Volo uenenũ ipſe proferat: ipſe porrigat: uolo te rurſus ĩ facinus hortet᷑: uolo plura ꝓmit tat. Parricidiũ cæci depræhendi põt: dũ tibi fatet᷑. Sed inquit inuẽtus eſt tenẽs uenenum. Exiguũ argumẽtum nouerca de magnã facilitate fe/ ciſti. Non accuſas cæcũ ſed oſtẽdis hoíem expoſitũ ad oẽm occaſionẽ: ad omne ludibriũ: quem tactus: quẽ proxima quæq; decipiunt: quid re/ fert: quid ĩ ſinu hẽbat ille quem depræhẽdere poſſis: qualem relinquas? A quo modo nouerca digreſſa ẽ: cuius ordinauit ueſtes: tetigit ſinus: mẽ bra cõpoſuit: uenenũ poteſt hẽre ſic ut neſciat: põt ſic ut aliud putet. Si me hercule uolueris tenebit palã: ſi iuſſeris accipiet corã ſeruulis corãm amicis: & ſi uenenum non diceres hauriet bibet. Nullo magis iudices ar gumẽto põt innocentia cæcitatis ĩtelligi: q̃ quod uidet᷑ depræhẽſus iuue nis. Si parricida eſt: & exquirit᷑ hanc ſaltẽ ſibi præſtabit diſſimulationẽ ne teneat uenenum. Neminẽ iudices credo mirari: ꝙ iuuenis ĩterroga/ tus: cui paraſſet: uerba nõ habuit. Non fuit illud patris indignatio: nõ fuit dolor. Venenũ iuuenis expauit. Auferũt nobis uocẽ quæ fieri poſſe non credimus: & ſilentiũ eſt admiratio ſubita miſeroꝝ. Neſcit tacere de præhenſoꝝ ſcelerũ trepidatio: & ſtatim reſpondet illa cũ ſuo ſibi ſcelere parata defenſio. Tacere facilius ẽ deceptis q̃ depræhenſis. Quid p fidẽ facere uultis iuuenẽ: quem de parricidio cõſulit pat᷑ ille ſeruatus: miror hercule nõ dixiſſe uolui ſũ ueneficus: ſum parricida: & inuidiã putarem ſi cõfeſſus eſſet. Bene qd neſcit iuuenis quẽadmodum parricidiũ neget: neq; hẽt illa depræhẽſoꝝ multa uerba. Venenũ qd tenet cæcus ipſius ẽ: ſi illud excuſet. Sed inqt. Exhæredatus a patre ẽ. Poterã iudices ſecre/ tum hoc ſenis profũdumq; uocare cõſilium. Contra iuuenẽ tamen eẽ nõ debet etiã ut de parricidio crediderit nouercæ. Notum hoc iudices ac uulgare facinus ẽ: ꝙ plærũq; contra liberos amant᷑ uxores. Et ſequẽtium matrimonioꝝ: nõ aliunde q̃ de damno pietatis affectus ẽ. Genus infir/ miſſimæ ſeruitutis ẽ ſenex maritus. Et uxoriæ charitatis ardorẽ flagran/ tius frigidis cõcipimus affectibus. Quid qd neceſſe ẽ impatiẽtius amet maritus uxorẽ: qui ſibi uidet᷑ filium iam perdidiſſe? Facillimũ eſt de cæ/ co parricidium credere cũ hucuſq; erraueris: ut inquireres. Volo ſcire iu dices quid fecerit homo ſenex qui parricidam filiũ ſciat. Nõ cultum pa rat: nõ illud porrigit uenenum: nõ ſaltem abdicatione dimittit: teſtamẽ tũ tantũmodo mutat: & parricida ſola pauptate punit᷑. Rogo qs præci pitat urget? adeo ne nõ poteſt fieri idem poſtero die? grauius hoc faciet pater ſi non præſtiterit uxori. Quid quod hoc ipſum tam placide: tam

quiete facit quasi captet imponere? quid dicitis miserorum parentum affectus? Exhæredaturus pater filium: non aduocat propinquos: non contrahit amicos: nullis lachrimis tabulæ: nulla uociferatione cōplentur. Nescis senex: quāta tibi opus sit ratione tabularum: exhæredas miserabilem parricidam. Non est iudices quod putetis ideo nullum adiectum ad exhæredationem iuuenis elogium: quia de scelere constaret. Nemo unquam ideo non obiecit filio parricidium: quia crederet. Per fidem iudices duorum inter quos de scelere queritur extimemus mutato testamento proximam noctem. Iuuenis seu innocens seu parricida est: adhuc in suo silentio stupet: nec facile dixerim unde maior trepidatio: si alienum tenuit: an suū uenenum. Nouerca rem inter manus habet anxiam trepidam. Nihil est difficilius q̄ differre gaudium: quod scias te nō mereri: & filio se esse prælatam non est longa persuasio. Expectat nunc ut iuuenis agat causam postero die: ut credulum senem propinqui: ut ciuitas uniuersa castiget: & se nouerca sensit unius tantū noctis hæredem: nō creditur testamēto hominis: qui eadem nocte qua filium exhæredauit occiditur. Tractemus nunc iudices ipsius sceleris cōparationem. Cæcus ignorat ubi iaceat senex: an iam quiescat. Et q̄ difficile est ut credat illum qui modo de parricidio suspicatus est dormire patrem. Tu sentis quādo senem uicerit lassitudo curarum. Cæco quis renuntiat q̄d diei noctis ue secretum? Scis pariter an una quiescentium fores uallauerit cura seruorum. Tu facere potes occasionē uxor & domina. Cæco fortassis ad aliud limē errandum est. Tibi hoc solū restat ut ferias. Cæcus necesse est quietē patris ipsa corporum electione cōfundat. Tu iugulum: tu potes pertractare pectus: dum amplecteris: nobis iterum limen casus rursus reditus incerta temptanda sunt. Tibi restat ut statim membra componas: ut quiescas. Non sufficiunt facinus facturo solæ cogitatōes & uix tam multa pariter sciretis oculi. Per fidem iudices ab utro credibilius est occisum senē a nouerca quæ prospexit ut alius posset eē suspectus: an a iuuene cuius inuidia periturus erat: etiam ut illū alius occidat. Intuemini per fidē iudices procedentē parricidam. Quos nō ista uestigia frangant rumpantque somnos? Vestigia plura semper errantium quæ nō ualent suspensis prætemptatisque gressibus librare corpus. Et quia diu incerta sunt nutantia: necesse est grauius præmant solū cui crediderint. Quanto ex hoc plus accipiat necesse ē illa nocturni silētii quies: quod ambulātis cæci nec manus cessant præmittuntur explorant & adesse se nunciant? Illa per quæ cōplexus ueniūt nō sunt ī potestate cæci quibus toto se fateatur strepitu. Quicquid occurrit nequaq̄ potest euitare cæcitas nisi offensa: ut ambulare: ut īgredi no

cte possimus dies facit. Quã multa deide supsunt postq̃ ad prẽm peruẽ
tum est. Exploret necesse ẽ pariter iacẽtium prima diuersitas uultus ora
tractẽtur. Detrahant uelamẽta corporibus querat uulneri locus. Ita ex
duobus neutrũ excitat? Grauior semp dexteræ tractatus errantis. Paula
tim deide admouẽdus est pectori mucro: & ne qua cõfundat ignorantia
nimiũ liber ictus: præcedat oportet gladiũ manus. Vnde tantũ uirium
cæco: ut i uno statim ictu mors tota peragat? Incertũ uulnus sit necesse
est cuius impetũ nõ regitis oculi: nec possis custodire destinatũ ferro lo/
cum: dũ ad colligẽdum uulneris põdus dextere redire permittitur. Vtrũ
deide iuuenis post uulnus unũ continuo fugit? Et quẽadmodum scit: an
facinus expleuerit? an potius expectat ut d parricidio cadaueri credat?
Ecce iteꝶ p eadẽ incerta redeundũ est. Omnia rursus piculose temptan/
da uenĩeti. Fidẽ uestram iudices: ut nobis ꝓsit argumentũ criminis nr̃i:
cæcus si nec uenire nec reuerti sine strepitu põt: neq; sic occidere potuit
ut decipet nouercã. Te te hoc loco mulier iterrogo: quæ tã grauis quies
ut te mors tã uicina nõ excitet? Paruulis noctiũ turbamur offensis. Exci
tant nos exigui plerũq; motus: uox icerta lõginqua & aliquãdo ipsũ silẽ
tiũ. Illoꝶ sane iuxta te suprema nõ sẽtias: quos senectus lãgoresq; dissol
uunt. Hominis q ferro occidit tumultuatur exitus & similis ẽ repugnan
ti. Quid qđ necesse ẽ nulla mors iquietior sit: q̃ quæ stati tota est. Nam
qđ dormiẽs occisus ẽ: nõ est ꝙ sic extimetis tanq̃ per illã quietẽ transierit
i mortẽ. sit aliqd necesse ẽ inter soporẽ mortemq; medium: nec põt iungi
tãta diuersitas: cũ sit somnus ipse pars uitæ. Non multũ interest quietẽ
nr̃am ratio uitæ rũpat an mortis. Hominẽ q dormiẽs occidit ipsa mors
excitat. Sane nõ habuerit supremam uocẽ. Habet utiq; palpitatões: hẽt
motus. Et quicqd totus lectulus sciat. Et quãdo mulier seni tuo blãdius
iplicita iacuisti? Siccine dormis quæ mõ turbasti totã domũ: cuius priui
gnus parricida: miser ẽ maritus. Ecce uitalibus ruptis in amplexus tuos
effundit cruor. Et fugiens p uulnus aĩa agit ante se hanelitus agit crebra
suspiria. En iteꝶ largus ille sãguis circa tuos durat artus. Stringeris de/
ficiẽtium rigore mẽbroꝶ: nõ moueris nõ expauescis: sed dormis p tot di
uersitates? nõ reliquit qd aliud simulare possit mulier cui necesse ẽ iuxta
eũ inueniri quẽ occidit. Non ẽ iudices qđ icredibile putetis: ut quis ꝑse
rat dormiẽtis simulatõem. Nihil est qđ facilius humana calliditas possit
imitari. Sic quidẽ cadaueꝶ expræssere pallorẽ: & cõtra uerbera experi/
mẽta teloꝶ mortium ptulere paciẽtiam. Quãto facilius simulare possit
mulier rẽ cuius imitatõi sufficit clusisse lumĩa laxasse mẽbra: dedisse su/
spiriis modũ & hanelitus negligẽter egisse. Inter dormientẽ simulantẽq;

non eſt niſi cōſcientia. Nam ꝙ ad tot ueſtigia: tot manus: tot proclama
tiones in eodē tenore durauit nolite mirari: facilius excites dormiētem.
Et hoc ē oīum natura rex: ne quid diutius perferas q̄ qđ imitaris. Simu
lare ſomnū habet & hanc facilitatē quod uidet̃ ſimilis excitato qui de/
præhēſus eſt. Quid hoc eē uis mulier: ꝙ te nō excitet res qua domus to
ta turbat̃? Illam ſeruilis negligētiæ quietem. Illos ſine curis: ſine affecti/
bus ſomnos: illos qui nō ſtati primo timore proſiliunt fragor noctis agi/
tauit. Quantus deīde fremitus diſcurrētium tota domo: prima ſūt eui/
gilātiū præſidia: clamores: nec pōt quieta res noctis eē auxiliū. Minore
ſtrepitu cōmota es cū excitareris. Ecce cubiculi ueſtri fores trepidæ feſti
natoris effrīgunt̃ impulſu: en lumen ſup lectulū ingerunt multæ manus:
& ad proſtratox corporū ſimilitudinē cubiculum gemitu uociferatione
cōplet̃. Tu iaces & ī cadaueris ſimilitudine uſq; reſoluta es. Hoc tu quie
tem putas eſſe? Patiētia eſt. Veſtræ iudices extimandū relinquo pruden
tiæ ſtrepitū quem ī cubiculo ſenis fuiſſe cōfeſſi ſunt qui illo potiſſimum
cōcurrerunt. Vtrum putetis factū colluctatione morietis: an peracta cæ
de referentis gladiū mulieris fuiſſe diſcurſum? An hoc quoq; inter artes
nouercæ: ut oībus ſceleris ſui partibus ſenſim quieteq; diſpoſitis ipſa ad
excitandam familiā fecerit ſtrepitum? Cui hoc ſolū ſupererat ut ſic iue/
niretur? Fragor quo familia excitata ē: ſi redeuntis cæci fuit depræhēſus
iuuenis eēt anteq̄ gladiū referret: ut ſciatis Iudices neminē fuiſſe ī domo
quē nō fragor ille cōfuderit. cæcus quoq; inuētus in limīe ē ſicut ſolet ul/
tro citroq; cōmeare. Iuuenis: ſi intra ſuum patriſq; cubiculum facillime
diſcurrit: quid adhuc in limine facit? Euaſit efugit. Gladium iam repo
ſuit. Et quanto facilius ē cæco ſimulare ſomnos uultum quietis imitari.
Quod per fidem maius ſubitæ cōfuſionis argumētum eſt: quam ꝙ cæ/
cus exiliuit & ſtetit? Grauius neceſſe eſt expaueſcant quibus de ſolitudi
ne ſua nō renunciant oculi & concluſus animus non exit in uiſus nō ha/
bet unde timori ſuo par ſit. Depræhenſus eſt iuuenis ubi illum deſtitue/
rat impetus timoris. Poteſt negligere cæcitas in cubiculo ſuo ducem: in
quo oēs dies: cunctaſq; noctes agit iter quod iam multis offenſis multis
edidicit erroribus. Extra limen cæcitas eſt. Inde error inde tenebræ ni/
hil eſt innocentius cæco qui nec in ſcelere depræhenſus eſt: nec in diſſi/
mulatione. Proclamat hoc loco iuuenis. ut primum inquit me pater fra
gor domus & uelut tui confudere gemitus: Iterum tanquam te rapturus
exilii. Tunc primum miſer ſenſi facinus cæcitatis: ſteti donec mihi re/
nunciareris occiſus: & in illa diſcurrentium trepidatione tenui miſer
ocium timoris. O ſi numen aliquod pauliſper accommodaſſet oculos:

primus in cubiculū intrassem patris: inuenissem fortassis adhuc aliqua uerba morientis: loqui interrogare potuissem. Tarda & trepida sūt officia seruorꝝ. Ego te depræhēdissem nouerca uigilantē. Sed inquit gladius cæci cruentatus inuētus est. Non ē Iudices cæcitatis audacia: de parricidio referre gladium. Et homo cuius paulo ante exquisiti sūt sinus nō referret ī cubiculum suū ferrum qđ nō tegere posset: nō abscondere & tamen cruētatum sciat. Quis hāc iudices impudētiam ferat? Negat cæco subripi potuisse gladiū mulier quæ se quiete defēdit. Et quanto facilius est somnos decipe miserorꝝ. Grauior ē quies: quibus ex lassitudine calamitatū uenit. Cæco uero facile est etiā euigilanti subripere gladiū. Quēadmodum parat argumentū: quædam facere nō potest negligētia & facilius est ut cæcitatē imitent oculi gladiū cruentatū reponētes. Has tantum causas habet qui occidit alieno. Sentio iudices iam dudū indignari miserrimum iuuenem ꝙ argumentis ꝙ probatione defendit. Reddenda sunt maximo uirorꝝ patrocinia tam piæ cæcitatis: & agenda reliqua pars causæ admiratione. Intueri mihi iudices uideor expeditionis illius incredibilē nouamqꝫ faciē. Vadit rapto patre iuuenis ꝑ ardētes crescentesqꝫ flāmas dictur ū me putatis: ut euadat: ut fugiat? Properat miser ut reuertat. En membra cōtactu stringunt ignium. Pater tamē toto cooperitur amplexu: & ardentibus tunc quoqꝫ pene luminibus: texerunt manus alterius oculos. Hoc nunc me putatis stupere mirari quod huic iuuenis oneri per medios ignium globos & ruētia tecta suffecit? Illud est cui uix hēre possit mortalitas fidem. Visus est sibi fecisse rē facilem. Quanta dii deæqꝫ pietatis audacia est ire rursus in flammas: illo ubi patrem pene perdideris. Iam nō erat illud penates: iam nō erat domus: ubiqꝫ tamē iuueni uidebatur ardere mater. Iam miser undiqꝫ flagrantibus membris cū discurrētem clausisset ignis: (quod solum supererat uirium genus:) matrem quærebat oculis. Non fuit illud primum ignium perire lumina candentia: non protexerūt flagrantem sua membra faciem: & oculi quærentibus matrem manibus arserunt. Rursus infœlix totum tactu perlustrat incendium: & unde maximus est collabentium culminū fragor illo debilitas tanquam inuētura reuocatur. Solus omnium seruatus est beneficio cæcitatis. Protrahat iudices si uidet in mediū reus: plurimum probationibus adiicere debēt truces uultus: terribilis minaxqꝫ facies. Hic ē iudices qui dicit tota nocte discurrisse. Hic ille circūspectus: hic ille fœlix parricida. Recesserunt cūcta debilitatis officia & hominis: qui circa genua uestra ducendus est: nō est qui dirrigat gressus nō seruuli supsunt nō penates. Respondete ꝑ fidē: respondete mortales. Vtrum hic patrē

occidit: an perdidit? Quid agis infœlicissime iuuenis? rogandū est: neq; habes totas preces: perit ille uester ambitus uestra miseratio: sed nefas ē ut reatus iste sentiat debilitatis aduersa. Nos agedum iuuenis duc: imo nostris humeris nostris manibus innitere: nos tibi preces: nos accommodamus oculos. Quid aduersaris ifœlix? Quid repugnas? Scimus te nō rogare pro uita: sed dura miser: dura saltē: uiue dum uincas: decet te hic quoq; uirtutum tuaꝝ cumulus: decet ut digneris moriturus absolui.

¶ Argumentum.

BEllo cimbrico miles Marianus stuprum sibi inferre conantem propinquum Marii occidit. reus est cædis apud Imperatorem.

¶ Pro milite contra Tribunum.

SATIS dedecoris atq; flagitii castra cœperunt cū hæc furenti tribuno mens subiecta est: ut in medio belli cimbrici strepitu ante signa (tuus honos sit habitus sāctissimus auribus) iuberet prostare gladio cinctum: & uim turpissimam ac nephariam temptaret inferre (ne quid aliud dicam) fortiori. Habet extrema labes uiā & i exemplū in qd facillime uitia proficiūt: noua culpa per notuit. Et licet ipunita sit reo uirtus sua: tamē in hoc ruētis in deteriora sæculi cursu affirmo. Plures erunt qui tribunū imitent̄ q̄ qui militē. Et si nihil minus cōuenire uidet̄ partibus aduocati sūme Impator q̄ reo capite periclitāti subsidiū miseratōis aufferre: memor tamē pro quo & apud quē loquar. Audacter atq; ut spero tuto ꝓfiteor militē tuū quicqd afferat casus hodie sub ipso fortunæ minātis ictu stare securū. Aut eni absolues tanq̄ innocentē: aut punies tanq̄ uirum. Fas ē uita periclitari: qui natū se meminit lege pereundi. Neq; in militiā grauissimo asprimoq; bello ita uēit: ut nesciret sibi mortē in procīctu hēndam: neq; tā imbellis ut nō forti pectore aduersa: dum nō inhonesta tolleret. Affirmo tibi. C. Mari nō sic nup repugnasset: si illū tribunus uoluisset occidere. Neq; ignorauit quæ maneret eū pericula: cū obscœnos furiosi corruptoris amplexus gladio diuelleret. Nec hēo sane qd in milite præferri tuo laudē: si pudicus est tantū: qa expedit. Nec si sit uitæ cupidissimus pœnitere eū facti sui pōt. De interfectore corruptoris fortasse dubites. Illud utiq; scio de impudico milite nō deliberasses. Hūc uero. C. Mari. (Defēdat̄ eni tam fortiter miles tuus: q̄ iudicatus ē:) nec si dānaueris pœnitebit. Si fors ita tulerit: ibit ad pœnā pleno gradu tā paratus mori ꝑ pudicitia q̄ occidere: laudēq; perpetuā fortissimi pudoris secū feret. Omnis licet delatorū uis igruat: nunq̄ tamē effici poterit ut miles tuus magis doleat: ꝙ accusatus: q̄ ꝙ appellatus ē. Sed neq; hoc mars parens nec signa militaria

aquilæq; uictrices nec tua sũme impator diuia uirtus sinat ut tua quoq; sentẽtia quisq̃ uir & romanus & miles nimiũ pudicus sit: apud quẽ ante principia gerendũ est. Ecce cũ maxĩe hoc agit̃ ut iter romano℞ legionũ manipulos scorta deligere: & ad stuprũ trahere sacramẽto rogatos post hac liceat ex decreto tuo. Nec pudet accusatorẽ apud. C. Marium (qd̃ exemplũ diuinitus nobis datũ uidet̃ quod in hoĩe uirtus possit) assidentibus legatis præfectisq; & istis illi prodigio dissimillimis tribunis toto armato℞ iudicio obiicere militi ꝗ uir sit: tantũq; du℞ ac rusticũ & pa℞ meretriciis artibus querit̃ educatũ. At ego si qua est fides pudicitiam in milite etiã laudare erubesco. Fœmina℞ est ista uirtus. Aliter mihi laudãdus ẽ uir fortis idoneus bello: prõptus ad pericula: præstantis animi: libere dicã dignior q tribunus eẽt. Hoc eni propinquo Mari nõ erubescerés. Pater huic emeritis bello stipẽdiis: tunc cũ tota subnixum numidia fregimus Iugurtham exauctoratas armis manus agresti labore subegit. Prædura priscis moribus mater frigoribus ac solibus pusta: & ĩ plærisq; ruris opibus marito particeps. Affirmo q̃ nemo appellasset ĩpunẽ. His ortus ipse ꝓcul ab omni cõtactu recesserat: pueriles quoq; annos aliquo semp opere durãdo sequi pecora primo: arcere gregibus feras: aliqd semper audere maius annis. Ludus fuit rotare saxa: uibrare iactu sudes: saltus agitare uenatu: mox uigẽtibus lacertis humũ scindere: segnẽ futuris noualibus eruere siluã. Sic effectũ est ut (queãdmodũ aliqui putãt) posset cito militare. Interim ex ultimo littore occeani & dirẽpta frigoribus plaga gẽs a re℞ natura bene relegata stolida uiribus: indomita feritate: insolẽs successu: nec minus aĩo℞ ĩmanitate q̃ corporũ beluis suis proxĩa italiam inundauit. nec tamẽ tantũ in sua q̃tum luxuria socordiaq; nr̃o℞ ducũ elata: dum nos ĩ bello quoq; uitia pacis sequunt̃: & delicati sumus etiã miseri: uãstitatẽ agris: solitudinẽ iuuẽtuti: periculũ impio: ac prope exitiũ attulit. Apparuitq; nunq̃ populo romano ad ꝓpulsandã pernitiẽ magis uiris opus fuisse. Itaq; cũ appareret soluta militiæ disciplĩa & nõ minor nobis pugna cũ moribus eẽt q̃ cũ hostibus: ad unicũ. C. Mari cũ uirtutis tuæ: tũ sanctitatis sæueritatisq; præsidiũ cõfugimus. Et mehercule festinarũt parẽtes ad nomẽ liberos mittere: q̃uis asperrimo bello: uelut occasionẽ cõplexi: ut sub te ponere rudimẽta militiæ cõtingeret: cernere quottidie diuinæ uirtutis exẽplum te hortatorẽ ope℞ hẽre te testẽ. Et cũ hæc cõmunis totius exercitus eẽt fœlicitas dux Marius tamẽ (o facinus ĩdignũ) plus reliquis cõsecuti uidebant̃: qbus tribunus cõtigerat propĩquus tuus. Quãta cura robora militũ legeris impator: ut hostibus prope hũanas uires excedẽtibus opponeres parẽ delectũ: uel ex eo mani

festũ est q̃d cũ scires nõ ex cẽsu esse uirtutẽ: prӕterita facultatũ contẽpla tione uires tantũ aĩosq; spectasti. quid prodest? en quãta delectui tuo fit ĩuidia. diceris aduersus cimbros pueꝝ ꝓbasse. Sed neq; te militaris ӕtas fefelit: cuius certissima mẽsura ẽ: posse fortiter facer̃. neq; illa libido fuit saltẽ uitiis usitata: quӕ ad obscœnos ueneris ĩpetus formӕ cupidine in cendit̃. Sed quidã ꝑditus cõtumeliӕ amor: ac sũma flagitioꝝ uoluptas inquinare honesta. Hoc ipsũ q̃d primus ante signa ꝓcurrit q̃d ueteranos tyro prӕcedit q̃d redit puluere & cruore cõcretus: istud istud q̃d tam uir est. Vulgaria sũt irritamẽta cupiditatis: forma ӕtas: singularis res ẽ for tis cõcubinus. Illas cicatrices: illa uulnera: illa tot eximiӕ d̃cora militiӕ: quid exequar ultra? Impator pudet me q̃d ĩtelligis: trãseo oblatã nolenti muneꝝ uacatõem & blãdius q̃ militiӕ disciplina postulat adulatũ militi tribunũ: impatas asprimas expeditões: ut remitterent̃: sӕpe ordinis: sӕ pe affinitatis tuӕ iactatã grãm. Cõfitemur. C. Mari diutius uixit obscœ nus corruptor: dũ ista miles nõ ĩtelligit. Nõ audeo dicere Impator cõci pe aĩo tẽporis illius hitum: reforma cogitatões tuas. In aliis forsitan cau sis ꝑmittit̃ ĩdignitatẽ rei oratõe exagerare: de iniuria nr̃a latine queri nõ possumus: parcendũ uerbis ẽ inhibẽda magna ex parte ueritas: prӕuari candũ mihi ẽ si pudorẽ hẽo. Colatis cũ hoste grauissimo cominus castris cũ totum bellũ quoddã genere ad pedẽ uenisset: & oĩum mẽtes ĩminẽtis pugnӕ cogitatio ĩplesset: circũ fremẽte undiq; barbaro ululatu: romano militi pro ualo excubãti meretriciã obscœnӕ libidinis patiẽtiam aliquis impat̃ suũ quisq; hẽat fortasse iudiciũ. Mea sẽtẽtia nõ satis pudicus ẽ miles: q̃ armatus tantũ negat. Hoc expositõis loco Impator malo accu satoribus credas. Illi narrarũt rẽ uiro & romano & milite tuo dignã. Ad primũ statĩ obscœnӕ libidinis sermonẽ: nõ aliter q̃ si in hostẽ classicũ ce cinisset: gladiũ illum quẽ a te pro pudicitia nr̃aꝝ cõiugum accepat per pectus ĩfandi corruptoris exegit: & illatũ ultra pedẽ: tantũq; nõ ardorẽ luminũ horrorẽ capilloꝝ fremitũ indignatõis ante oculos tuos dicendo posuerũt. si omnes milites tales habemus Mari uicimus. Verebar equi dem ne fugandi corruptoris causa ferrũ strinxisset: (& quod accidere in terim solet) dũ alter recessurum putat: alter percussurum nõ putat: tam honestum opus casus fecisset. Neq; enim (ut opinor) hoc quoq; exigen dum fuit: ut cum cӕcus amentia corruptor per uulnera ipsa rueret ad prӕbendos amplexus: miles etiam gladium reduceret. Ego uero parum uiriliter istum indignatum puto si ĩ tanto dolore tribunum potuit agno scere: Ipse nihil excusat. Percussi inquit. C. Mari segniusque occidi. Hausi noxium ultrice dextera sanguinem: siue licuit: siue non licuit:

Atq; utinã plures mortes cœpiſſet ut impuꝝ ſpũm renaſcens pœna tor/
queret. Paꝝ ſeuere militarẽ reddẽtibus ſuppliciis diſciplinã cõtinemus:
ſi tribuno poſt hoc factũ bene ceſſit ꝙ occiſus ẽ. Reũ ergo cædis nõ infi
ciatione defendã. Viro forti præſerti & innocẽti nihil facere cõuenit qd
negandũ ſit. Nõ abnuo crimẽ: imo ſi accuſatores tacerẽt ipſe narraſſet.
Obiicite igiť ſed ut delatores decet totum. Verecundiſſimũ eni milites
apud ſãctiſſimas impatoris aures minus pudet cõfiteri q̃ nos queri. Paꝝ
ne dedecoris ſubimus: qd nõ de honoribus fortiſſimi uiri queriť & ut lõ
giſſime uota præcedant: rẽ honeſtiſſimã militi feciſſe impune erit? Dam
neť etiã: & pudicitiã ſupplicio pẽdat. Cõuenite legiones intẽdite animo
ſancto tracta undiq; auxilia. Lex diciť caſtris: nec pauci ſũt qui hoc no/
lint licere: illud uelint. Nõ me hercules poſũ tenere: quo minus ĩ accuſa
torẽ dolor meus erumpat. Quid dicis tu? Si tribunus eẽs: hoc feciſſes?
Si miles eſſes: hoc tuliſſes? Date præcepta: cõponite diſciplinam. Miles
hac cõtumelia pcuſſus ẽ. Indignis uero uocibus cõtaminatus nihil am/
plius aliud q̃ renuet? & quis nõ illũ inter proſtitutos hẽat: ſi cõmiſerit ut
iteꝝ poſſit appellari? neget tantũ ut ultionẽ iniuriæ ſuæ differat. Ita pu
to cũ illuſerit tribuno: queriť: iniiciť manus: & ab aſſignata ſtatõe miles
abduciť: ut ſtuprũ patiať. Vos ĩterrogo accuſatores: qd faciet? feret li/
bidinoſas manus uulnera ſua tractãtes? deponet arma: an nõ ponet? Vir
eſt enĩ auctorẽ habet. hoc primi ordines iubẽt: æquum ẽ tribuno militẽ
parere ĩ diẽ ſperare etiã proceſſus põt. Pro hoc merito accipiet fortaſſe
uicẽ: ordines ducet: & ſub illo alii militabũt. Si hæc cõditio cauſæ ẽ: ſi
defenſor ſui nõ præmittiť: iudicate prædicite ſi corruptorẽ nõ licet feri
ri: feret. nõ enĩ poteſt nuda manu repelli: memẽtote corruptor armatus
eſt. Implicitus tamẽ in nefãdo nexu. Cogitate qd ſibi feciſſet utrũ ſit ſi
plura deſpiciat imo ſi uideť quo iuſtius queri poſſit patiatur. Iſtud uero
flagitiũ in conatu pereat: nã ſi libido ad uotũ obſcœni corruptoris pro
ceſſerit duo occidẽdi erunt. Libere itaq; dixeri. C. Mari q̃ de fortiſſimo
milite ſententiam feras magis tua ĩtereſt. Huius quidẽ gloriæ nihil plus
adiici põt: q̃ ſi pro re tam honeſta moriť: hunc mirabitur ſola uirtutum
incorrupta teſtis uetuſtas. Hoc ſane factum patres liberis uel poſt pœnã
præcipient. Tu cogita quid te ſenſiſſe homines ſciãt. Hoc exemplum
in neutram partem poteſt taceri. Cogitare certũ eſt id quẽq; cum iudicat
probare: quod in re ſimili ipſe feciſſet. Omnibus enim ad uirile robur
per pueritiam iter eſt. Etiam contra libidinem maturuiſſe non poteſt.
Recognoſce incrementa tua & honeſtam tantæ magnitudini memoriã
priſtiæ tenuitatis. Sine dubio te ad tot cõſulatus & actos aut deſtinatos

triumphos diuina uirtus tua sustulit. Memēto tamen & tu sub tribuno militasti: nec ad hoc fastigiū dignitatis tam breui tibi uenire cōtigisset si sero cœpisses. Dicam nunc ego præcipuam semp curam romanis mori/bus pudicitiæ fuisse. Referā Lucretiam quæ cōdito in uiscera sua ferro pœnam a se necessitatis exegit. Et ut quamprimū pudicus animus a po/luto corpore separaret̃ se ipsa percussit: qa corruptorē non potuit occi/dere. Si nūc placet tibi miles: quid ego uirginiū narrem: qui filiæ uirgi nitatē: qua sola poterat morte defendit: raptūq; de proximo ferrum: nō recusanti puellæ imersit. Diuisit illi solū Apium quē tamen populus ro/manus secessione a patribus & prope ciuili bello persecutus ī uincula du ci coegit: neq; ulla res tam magis indignatōem plebis cōmouit: q̄ ꝙ pudi citiam aufferre tēptauerat filiæ militis. Hæc sūt honesta: hæc narranda fœminaꝶ exēpla. Nam uiroꝶ quæ pudicitia ē: nisi nō corrumpere? Nō sit mihi forsitan querendū aduersis auribus sæculi in tantū uitia regna/re: ut obscænis cupiditatibus natura cesserit: ut pollutis ī fœmineā usq; patientiā maribus: īcurrat iam libido ī sexū suum. Finē tamen aliquē si/bi uitia ipsa exceperūt. Vltimūq; ad hoc huius flagitii crimē fuit corru/pisse futuꝶ uirum. Hoc uero cuius demētiæ est? In concubinatū iunio/res legunt̃: & in muliebrē patientiam uocat̃ fortasse iā maritus. Ego ue/ro gratulor militari disciplinæ: gratulor opinioni castroꝶ si huius mētis tribunus ī hunc primū incidit. Ita ne tandē (Iuuat enī uelut præsentis in sequi furorē) Scorta tua stipēdiū merent̃: & sub signis exoletos trahis? Ideo meretrices ab exercitu submouētur: ītrare castra fœminis nō licet? Ita puto nō opus est Militē: hoc est plus q̄ uirū iam iamq; in acie statuꝶ: cui pro uirili portione salutē suā patria cōmisit appellas: fortase classi/co sonante. Ideo stationes circuis ideo uigilias ambis? En quē tribunum faceres cū prætestati militabant. Nō hic profusus ē furor? Nō manifesta demētia est? Vides munitū gladio latus: loricā ferro aspam: clausā galea faciē & ad terrorē belli cristas minantes: inscriptū in scuto. C. Marii no men: totū deniq; uiꝶ martio hītu horrētem. Hic tibi cultus ꝓstituti uide tur? Appellabis de stupro? Vim afferes? Q uid deīde expectas: ut ille te tribunū putet: cū tu illū nō putes militem? Vacat enim uitiis nostris: & ad omne uotū fluente fortuna lasciuit ocium. Aut ī eo saltē statu res pu/blica est: ut ad restituēdum eam satis sit milites impudicos nō esse. Non de prolatando tibi īperio res est: nec transmarinas ut nup prouincias pe timus. De italiæ professione certat̃ pro aris focisq; constitimus. An hæc omnia igni ferroq; uastentur. An nobis caput barbarus hostis excidat. An cimbrice loquendum sit uita omnium nostrorum & salus: (namque

aliud ne sub hoste quidē uiri timemus)in ultimū discrimen adducit. In fluxit italiæ inaudita multitudo: quā ne ea quidē potuit sustinere terra quæ genuit: inusitata corporū magnitudo: mores etiam germanis feri. Strage nostro℞ campi latēt: iam fugato℞ Carbonis: atq; Sillani sub cō paratione fœlix militia est. Iacet post amissū Scaurus exercitū. Seruilii Manliiq; bina cū tot legionibus castra perdidimus. Gens maiorē terra℞ partē uictoriis peruagata: tantū in Mario stetit. Libenter te impator in/ terrogo in hoc re℞ statu tales milites habere malis an tales tribunos? In tanto belli discursu: ne cōcessæ quidē ueneri darem ueniam. Nam quo ad altiorē quisq; bono℞ gradū extenditur magis in exemplum spectan/ tibus patet. Cum alii excubent armati: alii claustra porta℞ tueant: alii uallum fossasq; scutis innixi cingant: cibū ipsum stantes capiant: tribu/ nus inter scorta uolutabitur? Et has solas uigilias aget? Ac ne ideo qui/ dem breuē saltem frugalitatis perferret simulatōem: ne hoc ipsū facere milites sciant? Age porro si uiueret tribunus: & hoc ad te factū impator deferremus: circūstaret uniuersus exercitus nec hāc militis cōtumeliam: sed militiæ putaret. quid ageres? Quid cōstitueres? beneficiciū accepi/ sti Mari beneficium: nō habes necesse propinquum tuū occidere. Nam si uere extimemus imperium. Porro. ad hanc diem: militari disciplina stetit. Non eni nobis aut multitudo maior est q̄ cæteris gētibus: aut ue/ hemētiora corpa q̄ uel his ecce cimbris: aut maiores opes q̄ locupletissi/ mis regnis: aut mortis cōtemptus facilior q̄ plærisq; barbaris causā uitæ non habentibus. Principes nos facit seueritas instituto℞: ordo militiæ: amor quidam laboris: & quottidiana exercitatione assidua belli medi/ tatio. Itaq; plura pene moribus q̄ uiribus uicimus: cū captiuæ quoq; san ctæ habebantur: & cōtumelia etiam hosti aberat. Quæ oīa longa super bæ nobilitatis intermissa luxuria tui nobis mores retulerunt. Dii profe cto magnitudinē tuam curant Impator ac dirigūt: qui tibi sup cæteras laudes obtulerunt tam honeste sentētiæ occasionem. ꝙ miles fortiter fe cit si absoluis tuum exemplum est. Nisi forte hoc me perturbari putatis ꝙ tribunus fuit. Ideo hercule turpior ideo morte omni dignior. hæc eni cōditio superio℞ est: Vt quicq̄d faciūt præcipere uideant: & pernicio/ sissimus est malæ rei maxius quisqs auctor. quis cōtinebit militiā? Quis castrēsis disciplinæ præcipiet seueritatē? Quis te impator maioribus cu ris districto delicta militum coercebit? Tribuni corpus & peccata corri get? Ad quē cōfugiā? cui querar? sic fit ut necesse hēamus ipsi nos uidica re. Tribunus fuit: & hic miles fuit. Tribunus hoc dicis cui parere caliga tum lex iubet: qui non solū militibus sed cēturionibus præpositus partē

quandam imperatoriæ poteſtatis obtinet. Ita opinor contra iura caſtrorum fecerat miles: etiam ſi tantũ negaſſet. Neſcis ꝙ iſtius honoris faſtigium quæ poteſtas ordinis: tiro eſt. Age ſi ad te. C. Mari aliquis impudicum militẽ detuliſſet: ferres dicentem. Tribunus me iuſſit? Quod ſi par in utraq; parte delictũ eſt: hoc tantũ crimen militẽ ſaltem decet. Tribunus fuit. Videor mehercules impator oblitus mediocritatis meæ: cũ uix unius defenſioni ſufficiã: quædam pro uniuerſo dicturus exercitu. Omnes has quæ circunſtetere legiones: florem Italiæ: ciuiũ ſociorumq; robora una uoce proclamare apud tribunal exiſtima. Non ignominiæ tribuni parere poſſumus: nemo noſtrũ recuſat itinerum laborem: nec inuiſum ſup arma faſcem: nõ æſtiui ſolis ardorem: nec ſub pellibus actam hyemem: feriẽda ſit fatigato foſſa: pro uallo portiſq; uigilandũ: fortiter ancipites inibimus pugnas: uulnera laude penſabimus: mors erit ignominia potior. Quicquid ĩ pugna patimur uirorum eſt. Imperet aſperas tribunus expeditiones: ſi quo uertice montis hoſtis pellendus eſt: ſi inter infeſtos armatis ſaltus ſpeculandũ: ſæuiat deniq; ĩ terga uerberibus: exigat ſeruilẽ plagaꝝ paciẽtiam: leno etiã ſeruis excipit̃: fortaſſe hac lege captiuos uẽdes. Si meretricia impat̃ neceſſitas. Si aduerſus obſcænam uim corruptoris arma tantũ contumeliæ cauſa hẽmus: potius caſtra capiant̃ & uim tribuni interpellet cymber. Nihil tale nouere germani & ſãctius uiuit̃ ad occeanum. Quid futurũ eſt Impator ſi ad pudiciciam militũ ptinet uinci? An ignoramus Impator q̃ta quõdam. Po. Ro. exarſerit ſeditio: cum ex domo fœneratoris addictus lacero uerberibus tergo ꝓrupiſſet in publicũ: & illas ſuppliciorꝫ notas tuliſſe ſe quæreret̃: ꝙ uim corruptoris pati noluiſſet? Et ille tamẽ quanq̃ hoc flagitiũ conatus ĩ addicto ac pene uix libero uidebat̃ aliquatenus memor fuiſſe romanæ ſanctitatis q uim obſcœniſſimã nõ temptauerat niſi aduerſus alligatas manus. Eo tamẽ uſq;. Po. ro. uidicta proceſſit: ut ardẽtibus bello finibus ad delectũ nemo reſponderet niſi & pœna corruptoris & abrogatione legis ſatiſfactũ eẽt. Nolebant militare q̃uis hãc iniuriam nõ miles accepat. Quid de Fabio Eburno loquar qui filiũ impudicũ cognita domi cauſa necauit. Iã iam cõmilito quicũq; caſus manet: etiã ſi impator te damnaturus eſt. Habes ſolaciũ ſacius ẽ q̃ a patre occidi. At propiquus C. Mari fuit. Corrũpitis iudicẽ & aio alioquin leui graue põdus imponitis. Propinquus tuus fuit. O rem oĩbus narrãdam cũ abſolueris. Nam ſi qd tibi iudicãdi fides tua cauſa facere permittit: cogites profecto quãtum tibi hoc ipſũ apud æmulos: quos uirtutibus offendis: allaturum ſit inuidiæ: cum uideberis: aut corruptorem militis iudicaſſe innocentem:

aut propinquum tuũ etiam uindicare nocẽtem. Olim iam Impator iter fulgẽtes uirtutes tuas liuor locũ quærit: & natura quidẽ omnibus noui/tatis incremẽtis aduersa nobilitas: tuis tamẽ laudibus præssa & obruta: rimatur occasionem criminum. Quod si bene inuidiã noui hoc quoq; tibi obiiciet: ꝙ saltem propinquus tuus peccauit. Quare abdicandus & eiurandus est nõ tuus sanguis. Certe nihil minus cõmittendum: q̃ ut ulciscaris hoc flagitium: ĩ eo præsertim: qui apud malignos poterit uide ri te permittente fecisse. At ille si unquam cogitasset se eẽ propinquum tuum: nõ has uirtutes tuas: iter quas fortuna tua minima est: cũ ei uelut propius cõtemplari licuisset: toto pectore haurire debuerat? Non huic affinitatis suæ fœlicitati referre grãm? Milites te melius imitant. Quod si post hanc mentẽ uiueret tribunus: necessarium forsitan erat hac quoq; cum præmi inuidia: ꝙ ista fecisset Marii propiquus: quod ex ipsa stirpe uirtutum sustulisset se flagitii soboles. Nam cũ bene sit liberata probro familia: quid attinet illud subinde Mario obiicere? Optimum fuerat nõ habuisse talem proximũ & libenter perdidisse. Perorata Imperator: ut mediocritas ingenii mei tulit: causa. Scio cõmendationis partes esse re/liquas: sed has superuacuas facit sanctitas tua. Quid enĩ uerear ne no/ceat reo humilitas apud te: cui uel gratior potest esse nuda uirtus: apud quẽ maximum est ex se cœpisse? Cõmendem tibi ordinẽ caligati militis: quem uelut incrementoꝝ tuorũ natalem libẽter ab alto respicis? Adhuc fortasse patricium ualuerit genus. Sed ductũ tuis longa serie dignitatis ordinẽ: ipsa uirtutũ conditione meliorẽ fecisti. Nondum potuit altius procedere uir adhuc huius ætatis. Tamen cũ uiꝝ fortem: cum dignum tuis castris: tuis auspiciis probarim: cõmendo tibi quicquid melius mi/les fieri potest. Hoc quidẽ profecto nõ expectas: ut in extrema actione miserabili fletu: & humili obtestatõe uitã genu nixus petat: nec tu roga/ri ab innocẽte exigis: nec uiro forti opus ẽ precari absolutõem. Vnũ ro/gat ut si q̃d de causa illius dubitas: des dilationẽ usq; ad ꝓximũ præliũ: pone ĩ prima acie: pone ante signa (fortiter dixerĩ) nõ iter Tyrones: ubi usus piculi quo maxius hostiũ globus ĩgruet: specta pugnantẽ. Affirmo tunc minus ignosces tribuno. Liceat ire ĩ aciem: cõgredi cũ hostibus. Si pire debet rogat te Impator miles tuus opis mortis suæ utaris fœliciter.

¶ Argumentum.

CIr fortis optet præmium quod uolet. Qui causas mortis in se/natu non reddiderit insepultus abiiciatur. Quidam de partu uxoris mathematicum consuluit. Is respondet uirum fortem

fururũ qui nasceret᷑: deinde patricidam. Cũ adoleuisset: qui erat natus: bello pͥriæ fortit᷑ fecit: reddit causas uolũtariæ mortis. Pater cõtradicit.

¶Pro filio contra patrem.

POSITVS patres cõscripti in ea cõditione tristissimæ sortis: ut nec morte dignus sim nisi me patricidã putetis: nec præ/mio nisi innocẽtem: adeoq̧ ludibriis miseræ sim diuersitatis necessitatis implicitus: ut impetrandũ a uobis habeam odii mei fauorẽ: quæso præter oĩa: quæ ante hoc tempus circa nos ordo prædictæ ueritatis explicuit: attulisse me credatis urgentiũ maloꝝ probatio nẽ. De parricidio uẽit: ꝙ occidere me possũ: de fato ꝙ mihi nõ licet mori. Non solũ mathematicus sæculo tẽporibusq̧ prædixit has manus: & ego me parricidiũ credo factuꝝ: plusq̧ responsũ: q̃ sacræ artis triste præsagiũ est: qđ mihi sic minat᷑ aĩus meus. Nõ hẽo infœlix ĩ cogitatõibus meis unde nõ timeã: & facinus: qđ sibi pro me pietas pr̃is: qđ singuloꝝ ĩnocẽtia rogat: sentio: Patior: agnosco: ne quis me tamẽ laborare putet mi/seræ pſuasionis errore. Accipite cur nõ possim dubitare de fato. Parricidiũ credit: q facturus ẽ. nõ timet: q periturus ẽ. Ante oĩa igit᷑ a grauita/te publica peto: ne pro tota ĩnocentia mea cõtenti sitis hoc: ꝙ uolo mo/ri: nec qa uideor cõtendere cũ Mathematico: uĩcere necessitates: expu/gnare fatũ: ideo mihi bene credi putetis & uitã. Aliud ẽ facinus nõ esse factuꝝ. Aliud mori uelle ne facias. Qui imo (si qua ẽ fides) hoc qđ uos cõstantiam putatis: ĩfirmitas ẽ: ꝙ ad suprema cõfugio: aĩum meũ noui. Nouissima uitæ: mẽtis integritas ẽ: in mea potestate breui nõ habeo nec mortem. Fidem ur̃am. P. C. ne quid amplius de misera pietate speretis. Qui mori uolo ne parricidiũ admittã: non ĩuenio queẽadmodum illud possim nõ facere uicturus. Nam qđ ad p̃rem ptinet: qui me retinet uiuere nolentẽ: non miror: ꝙ adhuc recẽti gloriæ nostræ gaudio stupet: & in opera mea totus oculis aĩoq̧ cõuersus: parricidã non uidet p uirũ fortẽ. Hic ẽ aĩus: quo me q̃uis denũciatum prædictũq̧ seruauit: & cũ incertis adhuc dubiisq̧ uirtutibus præstiterit ut uiuerẽ: præstat meritis actisq̧ ne moriar. Nunc ille: ꝙ pietate: ꝙ uideor istius perire reuerẽtia: uocat pa/tricidiũ suum: & ĩ orbitate: quã sibi facere uidet᷑: nõ remediũ meũ: sed suũ spectat affectum. Filius q uult mori ne patricida sit: aliter sibi uidet᷑ remunerari nõ posse: q̃ ut ipse moriat᷑. Merito prorsus: merito miseꝝ se nẽ: tristes sollicitudĩes & præscii metus: ad Mathematicũ: & respõsa mi serunt. Debui uir fortis nunciari parricida prædici. Siue enim miseræ

cōiugis prodigiosa fœcunditas tumultuosis pulsibus maritales inquietatauit amplexus: seu p anxias noctes dirosq; somnos feralibus senex imaginibus agitat. Dicitur ad notissimū sacræ artis antistitē non spes: non auida uota: sed suspiria: metus & præsagiū magni nescio cuius icerti detulisse pallorē. Quid aliud hoc eē uultis. P. C. quā primam fatalis instinctus necessitatē? De partu uxoris nō potuit nō interrogare: deīde nō credidit. Referam nūc. P. C. cuius artis: cuius fuisse dicat auctoritas: quē putauit adeundū: qui sic timebat. Homo qui(qd certū habeo) plurimis meruerat experimētis: ut ad illū: uelut ad oracula deoꝝ: plerumq; sacro spū pectus: hoīum sollicitudines: metusq; cōfugerent: dicit inspecta totius ratione cæli digestis syderibus inumeros: ad publici priuatiq; fati stupuisse cōspectum: & tanta prosperoꝝ tristiūq; cōgerie magis ipso cōsultore perterritus: diu non cōmisisse uerbis: qd uidebat. Sed o uirū grauitatis antiquæ dignūq;: cui se fatoꝝ archana nudarēt: cum partus: de quo querebat multa præstaret propiora prospera: lætos icipientes annos: nō fuit contētus meliora prædicere: sed (quæ certissima ē uera proferētium fides): quicquid depræhēderat protulit in medium: & proclamauit futurum uiꝝ fortē: deinde parricidam. Quis unquam. P. C. fiducia maiore respōdit? Cum sūmum facinus denunciaret: ante se dixit probaturum. Fecerat profecto. P. C. interrogando mathematicū pater: rē nō educaturi: si quid tristius cōperisset: nisi hoc primū de fato fuisset ut uiuerem. Sed nec Mathematici fides circa momētum aliquemuc cessauit ordinē: nō numerus fefellit: nō sexus i partu: nō iuuenta: nō robur: Illa quoq;: quæ uelut extrinsecus cōsentiebant: affuere responso. Bellum hostis: acies: ad illam ipsā qua fortiter facere poteramus ætatem. Pater uero periculi sui denunciatōe nō territus: arma mihi: proh tristis necessitas: arma ipse circundedit: & suis ad pugnā manibus aptauit: tanq̄ Mathematico id iā credidisset. Quis miretur: q̄ responsū nō cōtempserit: dū sperabat ut fortiter facerem? Mori me nō uult: & iam nō superest nisi patricidium. O mors laudanda fortibus: expetenda miseris: nō recusanda fœlicibus: quantū te quæsiuimus in bello. Tuli enim (deos testor) in aciem: tuli nō uirium iactatōem: nō gloriæ cupiditatē: sed ut patriæ præstaret aliquid utilitas mei: ut hunc mihi deploratum spūm: hoc destinatum damnatumq; corpus: publicaꝝ utilitatum usus absumeret. Ibi primum miser didici: q̄ multa nescientes: q̄ multa faceremus inuiti. In medios hostium globos perditus pugnator exilii: cessit acies. Densissima queq; certamia solus inuasi: resistere nemo sustinuit. Obuiis ictibus mēbra nudaui: & ad incurrens ubiq; ferrum uitalia parata circūtuli: uacua

circa me tela ceciderũt. Miſerum me deceptæ cogitatõis euentu : forti/
ter feci: dũ mereor occidi. Recedite gratulatões: abite laudantes: nõ cir
cum eo templa: nõ reddo uota numinibus: ad patricidiũ ueni. Q uẽ ego
paulo ante paſſus ſũ miſere cõſcientiæ pudorẽ: ad p̃rem arma nõ retuli.
Timui quin imo ne mihi dum reuertor occurreret : ne in oſcula mea: ple
naſq; adhuc uictricibus telis manus incauto rueret amplexu. Q uã tunc
inter cæteras exclamatões deducentis exercitus uocẽ: quod circunſtan/
tis populi murmur excepi. Magnum fœlicẽq; iuuenẽ ſi ſubito moreret̃.
Adiuuate dii pariter atq; hoĩes: dum perire cõcupiſco: dum uolo miſere
mini: ne hunc ardorẽ fugientis animæ dilatõe laxetis. Proclamo: teſtor:
in nouiſſimo fati ſtamus abrupto : prope ẽ: ut occidat patrem patricida
prædictus dum eſt mori paratus. Q uid me pater adhuc detines? Q uid
moraris abeuntem? Melius quidẽ fuerat hunc ſpũm: aut ĩ ipſa materno/
rum uiſcerũ ſede cõprimere: aut ut primũ contactu ſuo cælum : terraſq;
polluerat feſtina morte dimittere. Sane tamen charitas patriæ priuatos
uicerit metus : & in honorẽ uirtutum ſcelera nutrita ſint. Q uicquid eſt
propter q̃d educari me tãti fuit: explicitũ peractũq; eſt. Reſtat una pars
fati: ultimũ ſolumq; facinus. Fruſtra me cõſolaris æquanimitate pacien/
tiaq; tua. Non Iudices utriuſq; noſtrũ diſcrimen agit̃. Tu mori pericli/
taris: ego patrem inuitus occidere. Hoc primũ itaq; excuſo uobis. P. C.
quod primũ peto: ſatis ſit hactenus uiri fortis nomẽ agnoſcere: hucuſq;
auctoritatẽ ſacræ legis attigere: ut illam ĩ aduocationẽ ſacræ mortis ad/
ducam. Relaturum me putatis illa optionũ uerba ſolẽnia: nõ capere ma
gnoꝝ precia meritorũ ſolas æquitates: tanta remunerandus benignita/
te: q̃d fortiter fecit aliquis: quanta ſollicitaretis ut faceret. Nemini un/
quam minus ſoluẽdo ciuitas fuit. Præſtiti poſt q̃d mori cõtinuo deberẽ.
Sed ſecuri eſtote de auiditate ſũmæ poteſtatis. illud infinitũ : illud ĩmo
dicũ: q̃d nobis uoluerũt licere leges: ĩtra ſe conſũmit ille: q meruit. Titu
los: imagines: honores ſeruate uicturis: mihi præſtate ſalutẽ patris : ĩno
centiam meã: tempoꝝ pudorem. Q uæſo ne mihi ideo præmium nege/
tis: quia fortaſſis & hoc debeatis odiſſe : q̃d fortiter feci. Extra inuidiã
eſt optio: cum id exigam: quod impetrare potuiſſem etiam anteq̃ forti/
ter facerem. Nam quod obiter optionis reddo rationem: quæſo ne quis
ideo me parum aut præmio fidem credat: aut cauſis : quia utriuſq; iuris
miſcui preces. Ignoſcite ardori perire cupientis: quod pariter imploro:
quæ ſingula ſufficere potuiſſent. Fidem quin imo ueſtram (ſi qua adhuc
lex ẽ: quæ adiuuare poſſit mori uolentem) cõmodate: cõferte: ẽ utriuſq;
iuris ẽ auctoritas: q̃d in mea morte tribuatis. Præſtate cauſis : ut moriar

præmio ut ſepeliar. ſentio. P. C. hoc primū ab effectibus publicis peten dum ne quis ideo mori me uelle nō credat: quia potius ad cauſas ac uer/ ba cōfugi: quia a uobis malui petere: quicquid ab his potui manibus ac cipe. merui fateor malignas interpr æ tatōes: uir fortis ut morerer a bello reuerſus arma poſui: populi fauorē gaudia ciuitatis ītraui. Sed ſiue hoc eſt ſepulturæ ſuæ magna reuerētia peſſimæq; additæ pectoribus huma/ nis infirmitates: ut eſſet qd timeret: qui nō timet mortē: ſiue decuit īno/ centiæ amore pereūtem tranquilitas magna pereundi: ignoſcite quæſo conctationi patientiæ moræ. Si me cōtinuo occidiſſem: tanq̄ patricida moriebar. Neq; eſt. P. C. q excludi præmiū putetis contraditōe patris. Eximus per magnorum operū reuerētiam de neceſſitate parendi: & aut ite rim nobis magna uenit cōtra noīs huius potentiā de uirtutū fauore liber tas: aut obſequio peracto: demū optionem repetemus. Non ē q uos re/ ſiſtentis moueat auctoritas. Neminē inuenias mori uolentē: qui nō hēat aliquem uetantem. Ille cui præſto nō ſunt pignora charitatis: lachrymis tamē audientium & cōſolationibus & promptiſſima ſemp exhortatione retinet. Parentibus uero circa liberos unus affectus ē: fauere uitæ: time re mortem. Non hēnt patientiam nec iuſtæ orbitatis: & inter ſupplicia pœnaſq; omnes: tamē illis innocentes oēs miſeri ſumus. Ego. P. C. com munē hanc impatientiam ſenis accēdo: pietate: reuerētia fieri non pōt: ut ſe mori debere perſuadeat: filius patri: propter quē ſe uidet occidere: Hactenus leges: hactenus merita uirtutum. Veniamus ad neceſſitates. Mori uolo ita: ut reddidi cauſas: ita nō ex hac deſtinatōe ſentitis: quic/ quid dici pōt? Quicquid dici nō poteſt uiderit: quid nos hucuſq; protu lerit. Hinc incipit ratio qd uolo. Fingite unū ex populo turbaq; petere ius præmiorum. Non debet hoc uetari: quotiens hēt cauſas. nō poteſt quo tiens non habet. Scilicet enim uerendū eſt: ne ad hoc inconſulte: ne te/ mere leuitas humana proſiliat: & credibile eſt: ut quicquid apud hoīem pro uita dici pōt: ipſa ſibi uita nō dixerit. Abite gratulatōes: ſilete blan/ ditiæ: quotiens iā putatis noluiſſe me mori? Primum hoc maximū quod pro incolumitate hoīs natura comēta eſt: ut periremus iuiti & cōtra tot aduerſos caſus patientiæ nobis equanimitate ſuccurreret. Inde eſt q in/ ter luctus & deſperationes fœda uiuacitate duramus. An uos me moue/ ri nō creditis q iuuenis ſum? Quod modo uitæ uoluptates: modo gau/ dia lucis ingreſſus ſum? Quantopere mihi blanditur: q publicis ex acie reportatus humeris letitiam ciuitatis impleui. Quotiēs me hercule hæc uulnera & rorantia hoſtili cruore arma cōſpexi animum ſupra neceſſita/ tes erigo: ſupra fatū pono. Sed omnia mihi iam diſcuſſa cōſumpta ſūt:

& honesta pereundi ratõe uicta cesserũt. Quid mihi amplius cũ corpo-
re: qđ oderũt oculi sui: cũ quo quottidie propans aĩa rixat᷑? Nõ sũt mea
mẽbra: quæ possim (uelut hostis alicuius) lacerare: cõfodere. Homini q
semel renunciauit rebus hũanis: nõ reddit᷑ uita: sed tẽpus: & ipsa cupidi
tas: ratioq́ꝫ pereundi hoc ipso: quo uetamur: accrescit. Fœlicior me her-
cules qui morit᷑ anteq̃ debeat: anteq̃ uelit. Pene sero renũciat uitæ: quis
quis sic ad exitũ peruenit: ut hoc illũ facere nemo miret᷑. Ei tantũ debet
mors negari: đ quo nõ sufficit hoc pœnæ gẽus: ut ipse se potius occidat.
Nã qđ lex iussit: ut moriturus redderet cãs: qđ insepultũ uoluit abiici:
si sic properasset erumpere: ut nõ nũciaret: hoc prius nõ fateret᷑. Fallit᷑
quisquis ideo factũ putat: ut teneremur ĩ uita. Illa uero nõ timet pereun
di temeritatẽ: nec secretũ doloris alieni libẽter inquirit. Sciebat illos nõ
aliter ausuros proferre causas: quos sceleris cõscientia: quos maioris cru
ciatus metus ĩ suprema cõpelleret. Igit᷑ ne supplicia propato lucrarentur
obitu: rursus ĩ pœnam nocẽtes insepulti corporis reuocauit iniuria. Lex
placida: mitis: cãs mortis reddi uoluit: nõ æstimari. Possum igit᷑. P. C.
publica quadã uoce generis humani respondere: querẽtibus causas mor
tis interrogatus. At ego difficilius redderem uitæ. Quid iuuat o misera
mortalitas aĩam p tot annos (etiã si natura patiat᷑) per ĩfinita tẽpoꝝ spa
tia tristissimo corporis retinere cõplexu? Si cũcta gaudia nostra: si uolu
ptates: & quæcunq́ꝫ ex hac uniuersitate mũdi uel sollicitant aspectu: uel
blandiunt᷑ usu diligẽter excutias: tota uita hoĩs unus est dies. Humiles
prorsus abiectæq́ꝫ mẽtes: quas nõ implent hæc eadẽ: semperq́ꝫ redeũtia.
Vt quis honestis opatus artibus sciat: quis finis bonoꝝ: quæ uera fœli-
citas: nunq̃ sibi uidebit᷑ præmatura morte periturus: & lucis causas ad
aĩum mentẽq́ꝫ refferentiũ: nemĩnẽ quottidie uita nõ saciat. Relaturũ me
nũc putatis: quanto plura sint in hac æui breuitate fugiẽda: cõparaturũ
gaudiis prosperis metus calamitates? Illa illa existimemus ꝓpter quæ fa-
tigamus uotis deos: propter quæ breuem querimur ætatem. Nempe sũt
uanitas: cupido: luxuria: libido. Nõ pudet propter hoc ferre debilita-
tes: luctus: spatia morboꝝ: & cũ liceat euadere: male pati. Finge tibi ue
lut ipsã proclamare naturam. Receptus es ĩ hoc pulcherrimũ mundi re-
rũq́ꝫ consortiũ: & p succedẽtium uices ĩ ordinẽ mortalitatis natus: bona
nr̃a uidisti: admitte posteros: cede ueniẽtibus. Nescis te q̃to diutius ui-
xeris tãto magis ĩpatiẽtiã parere? Quantũ libet prorogent᷑ tẽpora: iun-
gant᷑ ætates: quandoq́ꝫ tamẽ non põt non exitu perire miser: qui morit᷑
inuitus. Miraris ꝙ suprema mea ipse præcipitẽ? Nõ quid eni nõ hæc agũt
singuli dies? Omnis nos hora p tacitos fallentesq́ꝫ cursus applicat fato:

& in hac turpissima perpetuitatis cogitatōe destricti: p exigua festinātis æui momēta præmorimur. Faciamus potius de fine remediū: de necessi tate solatiū: exeamus sponte: cōsilio pleni securitatis grās agētes. Solus uixit quoad uoluit: qui mori mauult. Indulgete quæso sæuæ tristesq; cau sæ: idulgete uirtutes: ut mori tanq̄ magno aīo ueli. Ita nō sufficit ad ma turandos exitus qd̄ fortiter feci? Infirmæ prorsus terrenæq; mētis est: ut numeretis annos: ego (quæ fœlicissima uel lassitudo uel sacietas ē) uirtu te cōsenui. Quid adhuc iter accidētia fragilesq; casus ago? Homo rece ptus ī publicas gratulatōes præsētiæ humilitate decresco. Minores fiāt necesse ē diuturnitates: quaꝝ initia cōfirmauere successus: cū iā nec ope ribus nec fœlicitati possit accidere. Cū fortuna ruere demētia ē: & ætatē trahere pereūtem. Nullos ego senes degere turpius puto: q̄ qui fortissi mi fuerūt. Vultis expectē: ut putres artus fœdet pudēda canities: ut san guine mēbra uacuata uix nitant̄ ad gressus: ut hæ laudatæ māus nec ad quottidianæ uitæ ministeria sufficiāt? Quā miseꝝ est: q̄ deforme ē: me minisse qd̄ fueris: refferre cicatricū tuaꝝ redundatōes: & frigidā præteri toꝝ memoriā: cū iam fidē membra nō hēbant: supra sua facta rideri. Fe stiato d̄ sæculo exire debeo: dū alacre corpus: dū spūs uiget: dū teneor: dū desideror. Et hæc uolo deberi manibus meis: aīo meo. Fauete dii pa riter atq; hoīes: mortē uir fortis inueni. Est hæc cōmunis mihi cū multis fortasse causa: sed ueniamus ad meā. Si mihi mathematicus denūtiasset damna mēbroꝝ: grauē corporis perpetuūq; langorē: ignoscceres tāta ma la uel īcerta fugiēti. Plus ē qd̄ expauesco: qd̄ timeo. Minatus ē mihi ma nus meas meus aīus: nullūq; uoluit eē momentū: quo securus ītrepidusq; requiescerē. Iussus sū uitā per hanelitus: metusq; cōsumere. Quis inter hæc spei? Quis cōsolationis ē locus? Mori debeo tanq̄ nocens: si mathe maticus uerū dixit: tanq̄ miser: si mētitus ē. Quid ꝙ me dixit parricidā futurū? En quē mittamus ī experimentū: cui credamus? Placet post futu roꝝ incertā tractare ratōem: qd ad diuersas psuasiōes: & ad loquacissi ma humanoꝝ pectorū ingenia uariaris? Parricidiū dictus sū facturus: si possū post hæc uiuere nō sū īnocēs: etiā si nō fecero. Interrogare me her cules hoc libet uos oēs liberi: oēs parētes: quē mihi post hāc denūciatio nē assignetis aīum? Hō sū: cuius corpus iratum fortasse sæculo numē: ue lut aptissimā facinori uidet̄ ellegisse materiā: cui imprimis cōtinuo nata libus assignata ē uirtus pariter & facinus. Omniū incredibiliū diuerso rūq; pariter capax: oībus dificultatibus nouitatibusq; sufficiēs: sceleri bus miser & sine morte sua nocens: ī quo debeatis ipsas odisse uirtutes? Nescio quæ me prodigiosa feritas in pr̄em uelut telū aliquod casurumq;

pondus librat: impingit. Facinus me manet: qđ cõtra fidẽ est: qđ futuꝝ mihi negat᷑: ut nolim: cuius non tẽpus: nõ locus: nõ causa prædicit᷑: An mori debeã uos existimabitis: nõ debui nasci. Sentit pater quãta sit prædicti sceleris ĩmanitas: & ideo tẽptat efficere: ut mathematicã artem nõ putetis. Ac modo cõtendit nõ esse fatũ: & cuncta casu fortuitoq; decurrere: modo etiã ut prouidẽtia regant᷑: nõ posse tamẽ humana sciẽtia deprahẽdi. Dum utrũq; colligo: ĩterim apud grauitatẽ ũram depono sensisse aliquid p̃rem: etiã cũ metuit. Ego mathematicũ probaui dixisse uerũ: ille credidit eẽ dictuꝝ. Casu ne tibi p̃r hæc diuersitas uidet᷑ ĩ corpus unũ dissentiẽtibus solidata primordiis: ut sũmo uertice locatus igneus uigor cũcta grauia callidi spũs ardore suspenderet᷑ profũdus humor ad ima demersus: unde quottidie suppositi caloris alimẽta traherent᷑: Terrenum pondus ĩ medio quanto supne spũ: tanta penitus ĩmanitate subnixum librata mole cõsideret ut sæculoꝝ infinita series: p assiduas temporꝝ uices sua lege festĩet᷑ Quid hæc fulgẽtium sydeꝝ uenerãda facies᷑ ꝙ quædã uelut infixa ac cohærentia perpetua semelq; capta sede collucent. Alia toto sparsa cælo uagos cursus certis emetiunt᷑ erroribus. Ista credis passim fortuitoq; disposita᷑ Rogo quid melius ratio fecisset᷑ Deus hæc: deus fabricator opis uniuersi ex illa rudi primaq; caligine protractum posuit ĩ uultũ: digessit ĩ partes. Postq̃ dederat uniuersitati parẽ dignamq; faciem: spũm desup quo pariter animarent᷑ immisit. Inde est ꝙ quicquid nascit᷑ cõsociata numinis proprietate signat᷑: & in totã æui sui breuitatẽ compositũ firmatũq; sic accipit futura: quasi uitam. Hæc credo pater terrori primis fuisse mortalibus: mox admiratõem consumpta nouitate meruisse. Paulatim deĩde hoc: qđ stupemus: aĩus ausus diligenter attendere: in archana naturæ sacrum misit ingeniũ: & ex assiduis obseruationibus notisq; redeũtibus latẽtium ratione collecta: peruenit ad causas. Miraris fatũ hominis posse prædici᷑ Defectiones sydeꝝ laboresq; narrant᷑: nũciatur origo tempestatũ: lassitudo uentoꝝ: quid sydus ĩmodicos solis ardores: quid seueras minet᷑ hyemes: quid significẽt sparsi longius crines: quid ardẽtius solito iubar: quid excussa flãma syderibus. Non ĩuenio qđ possit eẽ certius ueꝝ artis ĩgenio: q̃ dicere qđ futurum sit: fieri deĩde qđ dixit. Quod si eẽ artẽ mathematicã probant: natura: rõ: expimẽta: pat᷑ quoq;: q credidit cõsulẽdũ: supest ut ostẽdamus ueꝝ dixisse đ futuris: cũ đ præteritis nõ possumus ꝓbar᷑ mẽtitũ. Accipite primã certissimæ sciẽtiæ ꝓbatõem. Hõ q đ ptu cõsulebat᷑: nõ cõfudit turbauitq; respõsũ: nec p uarias ãbages ĩdepræhẽsibilẽ spsit errorẽ. nihil ita locutus ẽ: ut illud audiẽtiũ ĩterprætatio traheret dirigeretq; quo malet.

Atqui ĩ eo tota ratio fallẽdi ẽ: nõ dare cõsulentibus qđ deposcãt: sed cali gie magnaq; promissoꝝ uanitate suspẽsos sic dimittere: ut quicqd casus attulerit putẽt eẽ prædictũ. An scilicet hæc fuerit rõ figenda: ꝙ dicebat usitata cõmunia: quæ futura pr̃ facile crederet: libẽter audiret? Fortiter quit faciet filius tuus. Rogo ubi magis desinit: q mẽtit̃? Sed quibus ille dii deæq; signis: qbus ĩpletus ẽ notis: q de parricida dissimulare nõ po/ tuit: cũ quæreret pr̃? Artẽ tãtũ mirari me pr̃ putas? Ego miror aĩum: stu peo cõstantiã. Erit inqt uir fortis & parricida. Rogo quæ ratõ fallẽdi ẽ: ea dicer̃ pp quæ prioribus debeat credi? In parricidio: qđ ꝓspiciebat ma thematicus: hæc sola ratio fuit mẽdacii ne prædiceret̃. Fero tamẽ: ut qs ĩ aliis cõsultatõibus decipi possit aut errare: de futuro parricida nõ ma/ gis mathematicus põt: q̃ pater ĩterrogar̃. Omnes sicuti apud sacræ artis antistites satis cõstat aĩæ ꝓprietates & futuras mentiũ corporũq; formas ex illoꝝ sydeꝝ qualitate: qbus ĩ ortu suo cũcta gignũt̃: accipiũt. Alius uagi numinis errore ꝓstrictus ẽ: uitã transigit ille discursibus. Placida cõ ceptũ stella signauit: erit modesta lenitate cõspicuus. Ardẽs nascẽtis ho rã sydus accẽdit: uiribus pariter moribusq; flagrabit. Languidũ iam uer gẽtis ĩ ꝓcliue mũdi: ebescẽtibus tardior mẽbris similis senectæ iuuẽta pi grescit. Iã si cui prĩcipaliũ deoꝝ fulgor illuxerit: ĩ populi cõsurget ĩperi/ um. Credo mehercule in illũ natalẽ mõstri mei diẽ iratoꝝ numinũ cõspi rasse uiolẽtiã: sedẽq; prodigiosi spũs collato pariter igne præssisse. Si ue rũ est post uetustata sæcula & ĩnumerabiles annos reddi rursus aliis cor/ poribus aĩas: fortassis ĩ me renatus ẽ aliqs ex illis: quoꝝ scelere uiolatus dies mundũ subito mutauit: quos maria terrasq; fugiẽtes furiales faces: & ultricũ deaꝝ terror agitauit. Necesse est & maiores notas uẽtura præ mittãt: quæ nõ temere nascunt̃. Sic futuras tẽpestates: pelagi fragor: & cõsciũ nemoꝝ murmur enũciat. Sic pituroꝝ fata populoꝝ ardẽtes cælo faces: & crinita syderũ flãma præcurrit. Prædicabar bello: mõstrabar ar mis: agebat ãte se uẽtura feritas publicas calamitates: & oĩum maloꝝ cõ sumatõe parricida ponebar. At si nũc ista putet aliqs fortuito: nõ arte sẽ tiri: possit fortasse casu euẽir̃ qđ futuꝝ sit: nõ põt casu fieri qđ prædictũ ẽ. Et q̃do unq̃ pr̃ explicuit mãifestius illius fati necessitatẽ totus ordo re spõsi? Vir inqt nascet̃: euẽit. Educabit̃: q̃uis prædictũ sit: accidit. Per/ uẽiet ad iuuẽtæ robur: adoleui. Viribus erit cõspicuus: & nimis aderunt bella: uenerũt. Ibit ĩ aciẽ: te uolẽte misisti. Fortiter faciet: feci. Erit parri cida: si uixero. Si tamẽ pr̃ secretæ ꝓfũdæq; artis rõ reddẽda ẽ: nõ ne hẽre tibi grãde cõsortiũ prædicti uidet̃ ipsa diuersitas? Viꝝ fortẽ dixit & par ricidã. Vicia sũt hæc: ẽt ut dissimilia: paria uiribus: ẽt ut mẽte dissẽtiãt:

Q uid enĩ me aliud notabilẽ fecit ĩ bello: q̃ ꝙ nõ parco cædibus: cruore nõ ſatior: exultans ſup ſtratoꝝ corporũ ſtrages palpitantibus adhuc ca/ daueribus alacer ĩſiſto? Virtutis ſũt iſta cũ hoſtis cõtigit. Pax ẽ quæ nos depræhẽdit: & cũ iuſta graſſandi materia cõſumpta ẽ: in facinus neceſſe ẽ ocioſus ardor erũpat. Ecce iã rei. p. præbita ẽ quies: mihi tamẽ prœliũ eſt cũ gladio meo: totis diebus tracto ferrũ: ad arma reſpicio: tela mea laudo: admiror: alloquor. Crede pater & parricidium tã facile ẽ: q̃ forti ter facere: cũ utrunq; de fato ẽ. Sed quouſq; ratõe colligã: quod exitu iã ꝓbatum ẽ? Q uod nullis mathematicus dixit ambagibus: nullis diſſimu larari artibus põt. Partẽ reſpõſi futurã in alio ope iã uidiſti: & qđ præci/ pue torquet aĩum: fides ſceleris uirtus fuit. Explicita ẽ auctoritas reſpõ ſi: cũ de duobus prædictis unũ factũ eſt. Nec poſſis de ueritate dubita/ re: quotiẽs cũ ĩcertis expimẽta cõſentiũt. In reſpõſo: cui cũcta ceſſerũt: fieri nõ põt: ut hoc ſolũ falſũ ſit: qđ nouiſſimũ eſt. Non põt inquit fieri parricidiũ. Vis mirer pr̃: ſi nõ credit̃ futuꝝ: qđ etiã cũ factũ eſt: uix cre/ dit̃? Falleris ſi aduerſus prædictas neceſſitates ſufficere credis: ꝙ ego bo nus filius ſũ: ꝙ tu optimus pr̃. Tu nõ me reris ſcire: crede ego utiq; nollẽ me ſcire. Q uid ẽ ergo fatũ: niſi qđ fit: & nõ hẽt cauſas? Q uẽadmodum ergo inqt iſtud uitari põt ſi fieri neceſſe eſt? Scilicet hac ſola ratione: ut mors ĩter facinus hoĩemq; ponat̃. Vincit̃ fatũ pater ſi reſiſtas: uĩcit ſi cõ tempſeris. Ago quin imo grãs hoc ſolo noĩe crudeliſſimis fatis: ꝙ maxi/ mũ facinus nõ in prima æui mei parte poſuerũt: ꝙ præmiſſæ ſũt ante uir tutes: magnorũq; operũ prior ordo defluxit. Poteſt puto caueri parrici/ diũ: qđ & prædicit̃: & nouiſſimũ eſt. Fingamus pater mathematicũ de hac uitæ meæ ſola parte mẽtitũ: qd tanti ẽ: ut credã iſta & uiuã? Occidi nõ põt pater. Sed qd reffert ſi difficultas iſta nõ eſt ſalua aĩo meo? Exce/ dit oẽm calamitatẽ innocẽtiæ ſuæ nõ credere: diebus ac noctibus timer̃: ſuſpectũ hẽre aĩum ſuũ: calũniari mãus: ĩcuſare uiſus: & parricidalẽ age re cogitationẽ. Maior mihi ratio moriẽdi ẽ: ſi parricidiũ fieri nõ põt: & ego me credo factuꝝ. Q uẽ tu mihi pr̃ ĩpas laborẽ? q̃ aſperã exigis patiẽ tiã? Horreo oſcula tua: ne ſeniles artus nimiũ grauis ãplexus elidat. Nõ ſuſtineo eoſdẽ expetere cõuictus: ne quos porrexeri cibos uenena fiant. Timeo eiuſdẽ peregrinatõis adire comitatũ: omne fugio ſecretũ: ne qd fortũa: ne qd afferat caſus. Q uouſq; tiebit̃ aĩus? Mors mihi præſtar̃ põt ne parricidiũ faciã: mors ut uidear nec fuiſſe facturus. Sed me ĩfœlicẽ q̃ multa ſũt: quæ timere debeã: ẽt contra aĩum meũ. Vnde ſcio an expulſũ me ſẽſibus meis repẽte aliqua magni diſcriminis imago raptura ſit? Proſi libo fortaſſe tãq̃ ſequar claſſici uocãtis ĩſtictũ: tãq̃ me ruẽtis pr̃iæ fragor

& uociferatio captæ ciuitatis exciuerit. Me sane custodire possũ: sed un de scio qd afferat nox: casus: error? Mathematicus hoc nõ futurꝝ dixit: ut uellẽ: sed ut occiderem. Tu quoq; q̃to pr̃ grauiores passurus es ex ipsa dissimulatõe cruciatus? Fœlicius prorsus est pallã occidisse: quẽ timeas. Cũ bene ĩ osculis meis ãplexibusq; reqescas: subeat necesse ẽ tacitas cogi tatões prædicti piculi metus: & licet cõponat̃ ad fortẽ supbãq; cõstãtiã: naturalis tamẽ hoĩs infirmitas põt: tã pcussorẽ timere q̃ mortẽ. Explica nos pr̃ tã misero tristiq; cõplexu: & lõgissimas sollicitudines breui recide patiẽtia. Mĩus ĩdignũ ẽ: ut moriar: si ĩnocẽs futurus sũ: q̃ ut uiuã: si par ricida. Denũcio tibi pr̃: & d̃ suprema necessitate cõfiteor. Iã nõ sũt meæ potestatis hæ mãus: nõ regere dextrã nec retiner̃ sufficio. Vẽit ille nescio quis ardor: nõ sentio: nõ intuent̃ oculi: tũc oĩa ĩcipio scire: cũ gesta sũt. Q uid tu me lacertorꝝ uiriũq; beneficio strauisse nup hostes putas: q̃tum dicunt̃ narrasse captiui? Nescio quẽ in me mõstruosi uultus horruere cõ spectũ: nõ tela iaciebã: nõ iaculabar ictus: furialibus miser facibus arde bã: & pectus istud: nõ lorica: nõ ferrũ: sed diri serpentũ clauserãt nixus. Nõ fuit istud pugna: nõ acies: ĩ bello parricida uĩcebam: excesserũt opa mea hũanarꝝ uiriũ mediocritatẽ: quicqd factũ ẽ: rabies ĩsania fuit. Præ dico: testor: nõ ego parricidiũ faciam: nõ ego fortiter feci. Q uod si ulla ratõe casuue effici põt: ut prædicta nõ fiãt: fidẽ urãm. P. C. ut mihi po tius ĩnocẽtia q̃ fato debeat̃. Ego dicar expugnasse cõstitutõem: fregisse uĩcula necessitatis: mea pietas: mea laudet̃ ĩtegritas. Dii nõ sinãt: ut ĩter me respõsũq; decernat exitus. Mathematicũ uĩcere malo q̃ reprəhẽder̃. Q uid nũc agã. P. C. queadmodũ me uir fortis ad preces: queadmodũ parricida cõponam? Dicã misereminiᵭ dicã succurrite? Sic rogari cõtra mortẽ solet. Nouo mihi ĩauditoq; opus ẽ ambitu malorꝝ: nisi moriar pi clitor. Ideo uideor cãs reddidisse ut cõtradiceret pr̃: & si bene noui ma lignas ĩterprætatões: nõ exitũ captasse dicar: sed excusatõem. Explicate p fidẽ miseri pudoris æstũ: nũq̃ uidebit̃ mori uoluisse parricida: si uixe rit. Ad tua nũc gẽua porrigo optĩe pr̃ has si uis tãtũ fortes mãus: p ego si fas ẽ qcqd feci: p hãc ipsã mei caritatẽ: q̃ me nõdũ tĩere cœpisti: miserer̃: filiũ pietate peũtẽ ne uelis exitũ facer̃ parricidæ. Præsta mihi patiẽtiã: q̃ me mõ bello credidisti. Fige nos ĩ ipso pspери martis cecidisse cõplexu: cõ fectũq; magnis uulneribus cadauer efferri. Reliquo tibi p me oẽs parẽtes hũc quo nos retinere uoluisses: ĩ suprẽa mea trãsfer affectũ: tuis mãibus cõpone corpus: extrue rogos: fũeri iusta psolue. Deĩde cũ iã nouissimis osculis: supreoq; discedẽs satiatus fueris ãplexu tũc te fas est sublatis ad cælũ mãibus pclamare. Mathematice mẽtitus es. Reddidĩus cãs: pegĩus

preces reliquas : uos manus : uos adiuuate ciues : nō ut liceat mihi : licet istud etiā ut negetis. Vir fortis cōmēdo uobis exitū meū : si nō continuo letale uulnus īpressero : si nō cū sanguīe totā aīam ꝑperās ictus egesserit : adiuuate dexterā : deprimite telū : & ante oīa detinete prēm. Nescio q̄ lōge manū sparsurus sit fugiētis animæ dolor : quo cadat extractus mucro uisceribus : in quē se collabentis corporis ruina præcipitet : uultis scire quantū debeam timere uicturus? Metuo ne prēm : dū morior : occidam.

¶Argumentum.

Liberi parētes ī ægestate : aut alant aut uinciant. Quidā duos filios hēbat : frugi & luxuriosū. Peregre profecti sūt : capti a piratis : luxuriosus lāguere cœpit. Ambo de redēptōe scripserūt. Pater uniuersis bonis ī unū redactis ꝓfectus ē. Dixerūt illi prædones nō attulisse illū nisi unius preciū : & eligere utrū uellet : ægrū redemit : q dū reuertit mortuus ē. Alter ruptis uīculis fugit. Alimēta poscit : cōtradicit.

¶Pro patre contra filium.

QVāuis Iudices ī tāta maloꝝ cōtinuatōe iā poterā nihil ex accidētiū meoꝝ nouitate mirari : nullūq; mihi reliquerit impatiētiæ gēus aduersa : quæ de solatiis remediisq; creuerūt. Cōfiteor tamē hoc solū me ꝓspicere : nullo metu : nulla tristiū recordatōe potuisse : ut post pirratas : orbitatē : famē : hinc quoq; calamitatibus nostris pōdus accederet : ꝙ reuersus ē filius meus. Viuebā miser : ut hūc uiderē : solaq; supstitis expectatōe suspēsus : auidissimā moriēdi cupiditatē cōtēptiosa mēdacitate fallebā. Pudet ꝑsuasiōis : redisse se iuuenis affirmat : ut uīdicaret morte fratris : ut pr̄is orbitate gauderet : nec ītelligit maiorē se factis meis auctoritatē hac indignatōe cōferre. Nūc magis sētio q̄tū facius fuerit ægrū nō redimere. Queritur se relictū : q potuit euadere. Vtrūq; igitur iudices poterā redēptōis illius reddere ꝗ præsēti iuuēis ī pietate rōem : & mihi crudlitas ista præstabat : ut filiū uiderer elegisse meliorē. Nō utor tamē occasiōis huius īuidia : nec qcqd miseræ pietatis īpatiētia feci : querella malo defēdere. Ego uero tūc nō mores liberoꝝ mētes q; tractaui : nec mihi ī illa tristissima cōditōe succurrit ꝗ cōpatōe cōsiliū. Sola qd facerē necessitas : sola iuuenū meoꝝ aduersa suaserūt. Ex duobus liberis neutrū magis amat : q redimit ægrū. Illud plane Iudices ultra omnem maloꝝ meorum fateor esse tristitiam : ꝙ hac asperitate iuuenis : hoc inopiæ squalorisq; despectu famam optimi fratris incessit. Hominem qui pirraticū carcerem : qui prædonum uincula discusserat : decuerat ne uoluisset aliter reuerti : ex quo se nobis tāto uiriū labore restituit : poterat quoq; eius admiratōem mereri : qui precio paulo ante cessisset.

Dii immortales quã laudem : quẽ gloriæ fauorẽ impleuerat : si pasceret patrẽ : redemerat fratrem. Relaturus uobis Iudices ordine maloꝝ meoꝝ euentum : quẽ nemo tã crudelis : nemo tã sæuus audiet : ut me nõ pascat. Hunc ante oĩa : qui se queriť in fratris cõparatione dãnatum : secreti doloris indignatõe conuenio. Quid agis impotẽs superbe? Tu nescis utrũ fuerim redempturus ex duobus sanis : ex duobus ægris. Habui enĩ Iudices filios diuersissima mẽtium corporumq; qualitate cõpositos : & sicut mox probauit sæua captiuitas : in totã dissimilitudinẽ uitæ quoq; genere diductos. Hic namq; robustus ac paciens : nõ moliri prosperis facile : nõ accidẽtibus frangi : & quẽ de uoluptatũ gaudiorũq; cõtemptu scires parẽ : quandoq; fortunis traxerat ex firmitate mentis magnam protinus & in membra cõstantiam. Ille uero pariter in letitiam metusq; resolutus : alienus a curis : sollicitudinibus impar : delicatus : impatiens : & iam simi lis ægro. Sed apud patris affectus hæc ipsa liberos dissimilitudo iungebat : & erat quædã inæqualitate charitatis æqualitas : ꝙ hũc serie laudatumq; semp : illum iam quadã miseratione diligerem. Quid profuit indiuidua pietas? Erat etiã me nolente manifestũ utrius magis colloquiis : magis letarer aspectu. Velit nolit Iudices ipsa quoq; querella iuuẽis : qd de patris fateať animo probat. Irasci ꝙ nõ sit fratri prælatus ægro impa tientia est hominis : qui magis ametur. Accipite iudices maiorẽ pietatis æquæ probationem : filium nec peregre dimissurus elegi : iunxi fratrem : artauiq; comitatum : & utroq; patris latere nudato uisus sũ mihi magis habiturus utrũq; mecum : si pariter eẽnt. Hanc apud me iuuenũ æqualitatem : etiã in calamitatibus fortuna seruauit. Vterq; captus ẽ : ambo de redemptione scripserũt : dissimiles licet. Iteꝝ tamẽ & inter aduersa persuasionẽ carioris iuẽio. In capiuitate cõmuni puto mius sperauit ille de patre : qui languere cœpit. Tu mihi nunc impotentissimæ iuuenis : tu quæso respõde. Quid aliud facere debuerit pater duos redẽpturus? Cũctas facultates ĩ precia colegi : rus : seruulos : pœnates : & oĩa utiliora ꝑpe ti festinatõe perdẽtis addixi : & ultra quã non põt excogitare sũmus affe ctus : nihil senectuti meæ : nihil dubiis casibus (proh incõsulta pietas) ni hil neq; illi reseruaui quẽ redemissem. Quantũ iudices ad pirratas tulerim scire potestis ex hac fame. Fuerit preciũ licet exiguũ paruũq; dũ totum. Fingite quẽlibet diuitẽ : quemlibet pauperẽ prẽm. Nemo unq̃ plus ꝓ liberis dedit : q̃ qui sibi nihil reliquit. Vtrũ ne igiť Iudices nemo mortalium hẽt preciũ pluriũ liberoꝝ. An pirraticæ feritatis ingeniũ est : in captiuoꝝ taxatõe solos extimare redimẽtes? Dii imortales q̃ arrogans me pirrata q̃ superbus excepit. Parũ inquit attulisti senex Lãguet alter :

Quid ego a diis hominibusq; merui: q mihi nō redditurus utrunq;: non ipse potius elegit? Sæuus & humani doloris artifex negauit a me duos posse redimi. Deinde ut hoc tristius: aut difficilius eēt: reddditurum se dixit utrum maluissem. Vides iuuenis quantū pietati meæ testimoniū reddiderit ipsa crudelitas. Conditio nō ponit̄ nisi duos redempturo. Expectatis certū habeo iudices: ut ī tristissimæ necessitatis positus abrupto: ad ægrum cōtinuo properauerim. Quis nō putet audita cōditione uincula me statim detraxisse languēti? Oderitis licet cōfessionem meā: deliberaui. Tenuit inter illos inexplicabiles doloris æstus per q̄ longum pietas misera cōsilium: & qđ nunq̄ satis manibus filii: nunq̄ satis excusabo conscientiæ meæ: nō statim mihi ille deficiēs unicus fuit. Dissimules licet orbitas: ego mihi plurimū mortis: plurimum uideor adiecisse lāgori cōctationis mora: & sensit īfœlix quid in electōis huius necessitate fuerim neutro languente facturus. Tandem qđ solum hēbat ambitus genus desperatōe præualuit. Accepi fateor illū qui solutus quoq; non sequebatur: quē non gaudiū redemptōis: nō lætitia prælati: nō hortantis erexit patris amplexus. Si eēt ī rebus humanis ulla clemētia: merueram etiā de pirratis: ut mihi duo redderent̄. Vtinam iudices iuuenis illius uita præstaret: ut uideret̄ nō piculi miseratōe: sed charitate prælatus. Me īfœlicē q bonam hēo causam. Explicuit iustitiā comparatōis: qui decessit etiā redemptus: & in perituro filio nihil aliud electū est: in quo fui miser fame: periculo: filius meus langore defunctus est. Tamen pater occiderat ægrum: si reliquisset. Videram cōtinuo iudices in carcere illo quantum promitteret constantia hominis: quem non captiuitas: non expectatio patris: non fratris fregisset infirmitas. Nec immerito de fortissimo iuuene cuncta speraui: si fuisset ad omnes conatus explicato languente liberior. Tandem miseros fortuna respexit: & puto cōtra prædonum cōmenta feritatē ipsa cōsensit: ut nobis quē negauerāt nō abstulissent. Nō quidē mihi iudices arrogo tēporis illius prouidētiam: nihil me fateor fecisse cōsilio: potest tamē utriusq; iuuenis exitus necessitatibus meis assignare ratōem. Periit quem redemi: reuersus ē quem reliqui. Inuenisse te putas iuuenis prēm cibos & alimēta poscentem? Quærebā precium tuū testor clemētiam mitissimæ ciuitatis: hæ preces: hic rogantis ambitus fuit. Miseremini: date stipes: indulgete: cōferte: repetendus est ille: qui redimi maluit fratrem: Sed & hac te decebat reuersū proclamare uoce. Erige uultus pr̄: & tolle tristitiā uidicati: de sæuissimis prædōibus unus duos redemisti. Alimēta posco: poterā nō adire filiū pater: sed mēdicus hoīem: sed iuuenem senex. Quis enim magis ex ipsis reꝝ naturæ sacris

uenerandiſq; primordiis deſcendit affectus? Quid etiam iter liberos ac parentes tam cōmune tam publicum: q̄ alicui famē proximus quiſq; depellat? Voluit nos ille mortalitatis artifex deus in cōmune ſuccurrere: & per mutuas auxiliorum uices ī alterum quēq; quod pro ſe timeret aſſerere. Non dū hæc charitas eſt nec perſonis impenſa reuerentia: ſed ſimilium accidentium prouidi metus: & cōmunium fortuitorum religioſus horror. In aliena fame quiſq; ſui miſeretur. Sic cibos obſidio partitur. Sic inopiā pariter nauigantium frequēter unius alimenta pauerunt. Hinc & ille uenit affectus quod ignotis cadaueribus humum gerimus & inſepultum quodlibet corpus: nulla feſtinatio tā rapida tranſcurrit: ut nō quantulocunq; ueneretur aggeſtu. Parētibus uero liberi nō præſtatis alimēta ſed redditis. Quanto dii deæq; breuiora quanto minora pro tot infantiæ: tot pueritiæ ſumptibus tam uariis uel abſtinētiſſimæ iuuentutis impēdiis. Si mehercule hoc quoq; officii genus natura permitteret: bene pro deficientibus aliquid & uita ueſtra deperderet. Iterumq; ex illa quam traxiſtis anima portio breuis in ſuum rediret auctorem. Vultis ſcire quātus nomini noſtro debeatur affectus quanta ueneratio. Non eſt beneficium quod paſcitis: ſed eſt facinus quod negatis. Liberi parentes alant. Pudet ſacrorum nominum: pudet religionis humanæ. Hæc ergo lex erit? quid imprecer homini qui primus fecit: ut pietate iuuaremur? Liberi parētes alant. O crudele factum. O nunq̄ triſtior fames: ita paſcit ille qui cogitur? Non meruiſti īquit accipe. Diſcede pietas: quieſce pauliſper: infirmitas remuneranda ſit. Primum lex ſeueriſſima eſt: ut fortius alimēta poſcantur. Perdiderunt pulchritudinē ſanctitatemq; naturæ qui putāt illis parētibus iura ſuccurrere: quibus apud liberos ſaluanda eſt de mutua charitate reuerentia. Colliſis proſpexere pignoribus & inter tam uenerabiles affectus hoc quoq; dignum prouidētia fuit: ut aliquid ad odia præſtarent. Quereris iraſceris & ideo iuberis. Expectandū eſt uidelicet ut liberorum parentumq; cōcordiam perferant totius merita uitæ: & ut pietas natura ſanguis accipiant quottidie tanq̄ amicitiæ nexum: & niſi nos promeruerimus obſequiis adulatione pacientia: natales ortus: & pignora prima perierunt. Si uultis Iudices & huic nomini ſalua ſit in omni perſonarum diuerſitate ueneratio: Bonum pr̄em filius alat: lex malum. Non faciā hanc rerum naturæ: nō faciā cōtumeliam legi: ut excuſē uel peſſimū pr̄em: ut ſacro nomini tēptem gr̄am petere de uenia. Sim licet crudelis ac ſæuus: filiū tamē diutius amaui. Clauſerī paternos pœnates de teſtamēto: de ſpe ſucceſſionis expulerī: honerauerī uinculis manus fœdauerī mēbra uerberibus: perſolui gr̄a non pōt: nec malo patri. Arrogans impotens ſum:

nolo quottidie mereri quicqd mihi deberi cœpit primodie. Facilis mi/
tis indulgẽs: uocabula sũt ista minoris affectus. Propter hæc aleret̃ ami/
cus: pasceret̃ extraneus: nostrum quin imo crimen ꝙ interdum aliud su/
mus: & unde manifestũ est diuersitatem nr̃am uenire de moribus libero
rum: nõ inuenias asperum pr̃em nisi iam peccantis ætatis. Q uid ais? ri
gidus imitis sum ideo pasce tantum pasce: nõ ultra malo pro reuerentia
nominis nostri. Q uicquid præstatis inuiti & cũ alitur pater quẽ quere/
ris indignum: Accipere mihi uident̃ omnes parẽtes. Si uis affectum de/
bes: sin minus necessitate seruitutẽ patientiam. Non tanq̃ pater alitur:
qui tanq̃ bonus amat̃. Sepone iuuenis: differ querelas tũc irasceris: tũc
obiicies mihi cũ prosperitatum: cũ sæculoꝶ officia deposcam. Non ta/
lis ad tua genua prouoluor: ut æstimandus sim. Nulli malus est pater cũ
esse cœpit infœlix. Aspicis collapsum: & ex omni calamitatũ genere mi
serũ: & ultra qd̃ accidentium mẽsura nõ exit in orbitate mendicum. Ri/
get squalidi capitis cõcreta canicies: uigor pristini uultus uacuis lumini
bus intabuit: & per obstãtium criniũ illuuiem tenuis arẽtium iactus ocu
loꝶ. Hæret ad stricta nudatis ossibus cutis: & ĩ fame sua hoĩe cõsumpto
iam mẽbra sine corpore. Iteꝶ bonus sum ĩ pristinam regionẽ de calami/
tatum honore restituor. adeo ne nõ habent hæc ipsa supplicia pœnas qd̃
posco: qd̃ rogo: ꝙ mendicus sũ filii mei? Et q̃ multa dii deæq; nõ possũt
pro nobis impetrare leges. Q uanto plura sũt quæ negant̃ cum præstãt
inuiti. Non exigo ut tuis manibus porrigas cibos: ut cõsoleris: ut foue/
as: proiice qd̃ rapiam: abiice qd̃ colligam. Genus ulctionis ẽ pascere nec
miserei. Si tamẽ iudices fas est impietatis huius ullas accipe causas & fi/
lium qui nõ alit putatis reddere posse ratõem. Existimate ꝑ fidem: qd̃ sit
facinus illud cuius ulctione debeat aliquid exigere de fame patris. Ca/
ptum me inquit nõ redemisti. Q uis nõ putet queri de filio pr̃em? Q uẽ/
quam ne dicentẽ feram: nihil tibi debeo quia mihi uitæ lucisq; beneficiũ
semel præstitisti: quia hũc spũm: hoc corpus nõ ex indulgẽtia tua rursus
accepi? Iniquissima magnoꝶ cõditio meritoꝶ est. Si quicquid nõ fuerit
adiectũ de prioribus perit: & pessimo exẽplo gr̃am præteritis auferunt
reliqua cessantia. Non redemi nõ tamen ideo minus est: ꝙ in hunc te di
uinoꝶ hũanorumq; cõspectum de nostra protulimus anima. Maria ter/
rasq; & infatigabiles sydeꝶ cursus: & cuncta sacro fulgore lucentia nos
ut fruereris ostendimus. Has quas subtrahis manus: hæc uerba quæ ne/
gant de meo spiritu de meis uisceribus hausisti. Gaude potius & exulta
quod tibi patris asperitas præstat boni filii iactationem. Solus hẽt qd̃
imputet patri: qui querit̃ & pascit. Q uam multa Iudices huic querelæ

respondere poteram: propter quæ filium salua pietate nõ redemissem: Q uis non acciperet excusationẽ: si dicerem. Impediit quamuis properantem senectus inopia langor precium nõ festinanter inueni. Explicare non potui nauigationẽ iuuenibus quoq; fratribusq; difficilem. Solus ac senex non illa qua speraueram prosperitate direxi: per quos metus: per quæ peregrinationis icerta properaui? Remoue iuuenis indignationẽ: nihil plus pro filio factũ est quam recepi. Non fortunam tibi debeo sed affectum nõ exitum sed uolũtatem. Pro duobus precia cõtraxi: pro duobus maria cõscendi: pro duobus gẽua tenui. Rogo uter magis amaret? si mihi pirratæ duos reddidissent? Age tu nunc iuuenis ad faciendam inopiæ patris inuidiam (si uidet) exclama. Famem obtendis ad quã luxuria prodigarumq; uoluptatũ continuatione uenisti. Exhausisti senex census in precia meretricum: quanq & huic iubetur necessitati pietas uestra succurrere: & lex quæ inopem quæ patrẽ nominare contenta est: filium non remisit ad causas. Q uid uero si in educationem i discursus in precia uacuatus sum? Excedit oẽm scelerum comparationem patrem mendicum facere nec pascere. temptat iudices hoc: quod non est redemptus ampliare alia iuuenis inuidia. Fratrem inquit mihi prætulisti: fateamur paulisper hoc crimen: agnoscamus hoc nefas. Impudentissime generis humani: tu nõ feres ut frater tuus uel magis ametur? Vides enim prælatus est tibi nescio quis affectus: possident charitatis tuæ locum pignora de minoribus sũpta nominibus. Illum nempe cuius æque spiritus de uisceribus his trahebat ortum: qui patrem uel solus impleret. Pessimus est mortalium qui amari fratrẽ suum sine sui charitate putat. Tu custodies utrum frequẽtius osculer? Vtrum stringam magis artiore cõplexu? Non est hoc impatientia: nec circa patris affectus sacra de pietatis contentõe rixa. Eum tamen fratrem putas amari magis: quẽ non ames. Falleris iuuenis longeq; te ab intellectu reꝝ naturæ seposuit praua persuasio: qui putas ex paternis affectibus filio perire: Q uicquid in altero de necessitate præpenderat. Par est in omnes liberos: eademq; pietas: sed habet in aliquo plærunq; proprias indulgentiæ causas. Et salua charitatis æqualitate est quiddam: per quod tacito mentis instictu singulos rursus tanq unicos amemus. Hunc primus nascendi locus: illum gratiorem prior fecit infantia: alium lætior uultus & blãdior osculis amplexibusq; facies: quosdã magis seueritas probitasq; cõmendat. In quibusdam diliguntur impatientius calamitates & damna corporum debilitatesque membrorum notabilius miseratione complectimur. Salua est tamen uniuersitas: cum quicquid i alio cessare creditur in altero restituit alter affectus.

Securus sis non intercidunt ista non parcunt: sed inuicem uincunt prae/ ualent cedunt. Filio non pot praeferri nisi filius. Blandiar iudices pau/ lisper calamitatibus meis: & sic agam tanquam apud pirratas inuene/ rim utrunq; sanum. Attuli sine dubio precium duorum: sed utrunq; prae do nō reddit. Offert electionem: suadete quid faciam? Quid dicis? Ita pietas est: abire discedere irasci scilicet queri & iuidiam facere pirratis? Vos interrogo liberi uos parentes nō ergo facinus est ideo neutrum redi mere: quia utrunq; nō possis. Egregia pietate aequare liberos iustitia de/ sperationis: & ex hoc quod succurrere non contigit duobus orbitatem facere totam. Tu uero senectus accipe quicquid datur: accipe quicquid offertur: dum hoc saltem feritati libet: anteq̄ impatientiam tam saeua de crescat immanitas. Interim multa possunt afferre casus: sperare licet: re peteris sperare: pater fortassis euadat. Quaecunq; explicari coacerua/ tione non possunt per partes uicesq; seruantur: & facilius est diuisa sub/ trahere: quorum magnitudo laborat in solido. Quantum intelligo iu/ dices filius cui profuturum non erat ut elligerem hoc solum ferre nō po/ test: q; redēptus est frater. Quis hanc iudices impudētiam ferat? Obii/ cit mihi q; ullum de liberis meis potuerim facere discrimen. Deide que/ ritur non se potius electum: & cum fratri praeter eiusdem nominis par: ac simile consortium reuerētia quoq; langoris accesserit: indignat' apud affectus patris non tam praeualuisse partem: in qua tantum filius erat. Non inuenio iudices quemadmodum effugere potuerim criminis huius inuidiam. Si hunc potius recepissem pater: cui utrunq; pirrata reddere nolebat: redimendus fuit aut aeger aut neuter. Quid quod inquit luxu/ riosum praetulisti? Parce iuuenis maledictis parce conuitiis. Reliquisti haec nomina: domi erunt ista uicia: domi erunt istae uirtutes: sed cum fueritis reuersi. Interī nihil aliud estis q̄ fratres q̄ liberi mei duo captiui: ambo miseri: & diuersitas uestra de calamitatū societate cōsumpta est. Vides q̄ nefas sit alterum ex uobis mihi esse uiliorem? pirratarum nō in terest uter eligatur. Dic nunc luxuriosum redemisti. Comparatio uestra iuuenis circa patrocinium honores ue contenderet: & ego proclamabo uicisses. Sed uentum est illud: ubi non probitas: non mores aestimant': & de corporibus sola taxatio est. Vnde tristes tolleraret casus ferret sor/ des uinculorum: pirraticam famem iuuenis quem torquere solebat no/ stra frugalitas? Vnde ut in illa solitudine carceris duret animus conui/ ctibus semp comitatibusq; letatus? Expecta tu quē decet honesta patien tia: laudabilis labor q̄ tibi difficultatū reddis ipse ratōem. Tu differris luxuriosus redimit'. Quid ais? Praetuli illum de quo soli tibi querebar.

Q uem cum uellem castigare: repræhendere: te solebam laudare mirari. Exaggera quantum uoles uitia fratris: luxuriosum perditum uoca: dum scias te sic magis probare nō animum fuisse patris: sed de calamitate ratione: ille eligit q recipit ante meliorē. Sed parce quæso iuuenis aduersorum interpraetationi. Non est electio alterum recipere: cū precium attuleris duorum: discrimen illud nō nego: sed pirrata cōmentus ē. Q uicquid inter uos ī alterutro fecero affectus ē quo duos amo. Et homo apud quē filius sola præualuit gr̄a calamitatis: nō fratrem tibi prætulit: sed quod in te fratri prætulissem. Consilium hoc putas fuisse patris? Fortunæ est qua capti pariter estis qua decubuit alter: qua nō conualuit redemptus. Cum propter duos uenerim: quod in altero mihi pirrata cessit idem est ac si mihi neutrum reddidisset. Sed quousq; facti mei dissimulabo rationem? Eger electus est. Respondete nunc si uidetur. Luxuriosus perditus fuit. Parcamus quæso memoriæ reuereamur suprema cineris: pœniteret me fortasse si uiueret. Iterum ac sæpius (quod necesse ē) ipsa criminis mei uoce defendar: ægrum redemi. Non habent profecto nō habent discrimen liberi: nisi de calamitate: & īter homines quos natura pietatis æquauit: differētiam nisi de dolore nō explices. Non cū usu nunc uestro non cum moribus loquor. Ille hanelat illius sunt lassa suspiria ad illum serius ueni. Excogitasti rursus fortuna q̄d supercresceret charitati: q̄d posset sacris nominibus accedere. Hic solus maior affectus est q̄ filios amare: filii misereri. Me quidē iudices (si quis interroget) conditio illa non fuit uera non simplex: habuitq; pirraticæ feritatis īgenium. Egrum mihi nō licuit relinquere: licuit eligere. An fas fuisse credis: ut iuxta moriturū tu reddereris: & homines eius immanitatis ut possent liberos cū patre partiri paterentur eum sibi relinqui quem periturum ex hoc probabant: q̄d illū pater non eligebat? Temptata est misera pietas: & placuit hoc quoq; addi calamitatibus nostris: ut onerarer pudore conditionis partes non habentis: cum in cōparatione sani æger offertur: ideo ponit̄ ut eligatur. Superest nisi falor iudices ut cum sibi prælatum fratrem queratur: existimetis utri tum magis debuerit pietas nostra succurrere. Est quidem iudices humanæ infirmitatis ista natura: ut ex oībus accidentibus grauissimum putet quisq; quod patitur. Et cū aliena cogitationibus nostro dolore tractent̄: necesse est apud impatientiam suam uel minora præualeant. Langor est tamen langor cui merito cesserint cūctæ calamitates: in cuius cōparatione consolari se pōt genus omne miserorum. Stringat licet māus sæua captiuitas ꝓfūda carceris nocte mēbra claudant̄: datur tamē colludere cathenis artus extrahere nexibus & hēt aliquid æquanimitatis

cũ pœna sua posse rixari. Sæuiunt regna tormẽtis: bella uulneribus: sed leuius afficit quicq̃d uiribus feras. Et cũ in plenum adhuc sanguinẽ ad/ uersa ceciderunt: repugnantis roboris colluctatõe uincunt. Quos cru/ ciatus cõpares: quẽ dolorẽ: cũ uisceribus penitus imissa tabes quottidie aliquid ex hoie præmittit i mortem: cũ cibos haustus & oia blandimẽta uitæ fames fastidit: & poscit desiderare assidẽtium officia? Dehinc ferre nõ posse: grauari quos appetieris atactus: per totũ cubile corpus uelut sup ardẽtes exagitare flãmas? Lux fatigatis luminibus grauis: uox sola ẽ gemitu? Cuius ex duobus captiuis languet alter: una ẽ inæqualitas pñs eligere sanum. Retuli iudices usq; adhuc i pœnatibus suis iuxta parẽtes propiquosq; languẽtem. O carcer o morbi: quẽ uos nõ facitis ægrũ? Est nõ ille carcer quẽ seueritas legum: quẽ potestatũ iustitia cõmenta ẽ. Non possũt humani metus humanaꝝ cogitationũ ingenia satis abundeq; cõ/ cipere quæ uidi. Iacet sub imensæ rupis abrupto tristis & ultra naturalẽ ꝓfũdæ caligis noctẽ mersus pirraticis artibus specus quẽ tota circunfusi uastitas maris: & undiq; minãtibus scopulis illisa tẽpestas terror ruituræ molis euerberat. Horrẽt cũcta crucibus: squalẽt circuniecta naufragiis: nullus nisi i supplicia mortesq; prospectus: & ad infœliciũ captiuoꝝ me tum præmissus de simili exitu dolor. Spiritus solus intus quẽ uictoꝝ tra hunt reddũtq; gemitus quẽ tot cõtulere languẽtes. Hoc erat ubi iacebat æger: illud tot annoꝝ ex quo cœpit pirrata grassari idẽ cubile. Corpus qđ grauaret assidentiũ sedulas mãus iacet iter uicula: qbus istrixerat ad huc recentẽ pirrata captiuũ: & q̃uis tenuata de nexibus mẽbra labant: rursus i modũ stringẽtium tenẽt quæ nullo suspẽsa nixu uelut uicto hoie sederũt. Qualis erat ille sub ferro: cuius exangues mãus uix leuia uela/ mẽta transferrẽt? Quis iter cõploratões gemitusq; sonus: quẽ uix silẽtia sollicita præstarẽt? Ad quæ colloqa tristia respiraret? Vndiq; pares simi lesq; miseri & ueteribus captiuis adiectus quottidie nouus aliqs ipatiẽs. Cõpara si uidet huic ægro captiuitẽ tantũ tuã. Tu quereris q cibos pir/ rata nõ præstet: ille rmittit oblatos. Te nuda humus nudũ cubile frãgit: Ille ad singulos ardẽtis corpis motus in sua uicula uersat: & quocũq; mẽ bra laxata dolor trãstulerit i suppliciũ reddit renouata patiẽtia. Breuit sæuissimi lãgoris diffiniẽda mẽsura ẽ. Non põt ex illo sanari: nec quẽ re/ demerit pr. Insta nũc si uidet ac subide iuuẽis iterroga: cur ægrũ potius elegeri. Reddi a me posse rõem cur hoc feceri putas? Ego uero nõ possẽ nec si te redemissem. Quid eni si respõdere iubeas orbitatẽ: cur i exeqas totus egerit census? Quid sibi uelit ille funebriũ longus ordo pompaꝝ? Cur super flagrantes iacent rogos? Cur ardenti non diuellant amplexu?

Et ego dico proclamo fateor: erroris aut demẽtiæ furor est cum feceris.
Hoc est ergo inquit quod de te præcipue queror: moriturum mihi præ/
tulisti. Quæso iuuenis ne nobis putes tantum inesse feritatis: ut illum
potuerimus existimare moriturum. Vis nõ sperem uicturum filium: quẽ
tunc primum aspicio: complector ægrum: quem pirrata non recusat si/
bi relinqui? Si persuasionem patris interroges: quicquid est quod miser
torquetur: afficitur: non langorem credo sed impatientiam desiderium
dolorem. Hominis qui apud pirratas languet unum remedium putes:
ut redimatur. Sed non est quæso iuuenis quod hoc patrocinium de tam
calamitosa pietate cõcipiam ut dicam uicturum putaui. Exaggero quin
imo inuidiam criminis mei. Redemi fateor illũ: qui dilationes: qui mo/
ras ferre non poterat: in quo mihi pirrata uendebat breuia oscula pau/
cos dies. Si mehercule uterq; fuisset æger illum redemissem: qui prior
languere cœpisset. Si duos pariter naufragia raperent: illi porrigerem
manum: quem iam membrorum contentione lassatum fluctus hauriret.
Si uulneribus confectos remisisset acies: properantius ei clauderem pla
gas per quas animam largior sanguis egereret. Ignoscite dii pariter atq;
homines: nõ possum de liberis: possum eligere de miseris. Gratias quin
imo fortunæ: gratias ago: ꝙ adhuc æger sentit intelligit. Alioquin ca/
dauer acceperam: & precia duorum pro funere tantum: supremisq; per/
solueram. Nescis quantũ pudori: quantum adiiciat affectibus meis in/
ter tam impares æquata conditio. Eger qui tantũdem est pirratis: plus
est patri. Velis tamen nolis infœlix senectus fatendum est quod merito:
quod summa pietate factum est q̃ difficilime fecerimus. Quæ tunc mi/
hi cogitationes: quis temporis illius animus fuit: cum inter duos liberos
incerta miser electione discurrerem? Hũc diutius osculabar illum puta/
bam desperatione moriturũ: lachrymas ad languentem gemitusq; tran/
stuleram: & tu mihi uidebaris futurus æger. Quotiens cathenas tuas so
luturus iuasi: sed mihi cõmendabat relictum: ꝙ te prætulissem. Quam
frequenter iam laxata misero uincula rursus imposui: dum mihi tua po/
tius sanitas placet. Dissimulare non possum conditionis illius secretas
difficultates. Redimi debebat æger: ego te uolebam. Ponere uos iudi/
ces uelut in illa necessitatis meæ præsentia uolo. Ecce infœlix ad primũ
aspectum patris conatus assurgere: illas pallentes sordibus manus pau/
lulum tanquam amplexus daturus erexit: nec usq; in ceruices meas spi/
ritu iam deficiente perlatas: in suum iterum miser cubile deiecit. Totus
ille circa nos carceris populus obticuit: & ne colloquiis nostris terribi/
lis cathenarum stridor obstreperet lassatos artus in sua tenuere patiẽtia.

Ego ſerius grauis hinc ſi uidet̃ incipiam luxurioſe meruiſti. Ignorat pro facto paterni doloris æſtus quiſquis ſolatium putat: ut de languente fi/ lio querat̃: ut moribus mentiq; maledicat. Abite uirtutes: Ignoſce pro/ bitas: ẽ ex liberis ille qui moritur. Mihi uero fateor hinc aliqua languẽ/ te filio ueniſſe ſolatia: ꝙ uixit infœlix quemadmodum uoluit: ꝙ fuit hi/ laris ac leta breuis ætas. Crede iuuenis & pro te iam maluiſſem ut luxu/ rioſus eſſes. Cui tu tempori: cui dolori rigorem ultionis frontem caſti/ gantis iniungis? Impatientiſſima res eſt perdere filiũ cui uidearis iraſci. Corruptum me precibus putatis ambituq; lachrymaꝝ: hoc uicit æger ꝙ nõ rogabat. Aſſidebam miſero demittebat oculos: ĩterroganti reſpon/ ſum de lachrymis tãtum gemituq; reddebat: agebat me deliberante iam uictum: cum repente miſeras manus uelut recidentis amplexus poſuit in ſinu meo: & cũ laſſa ſuſpiria per ardentes hanelitus egeſtis ſæpe uiſceri/ bus: cum diu collatis uterq; ſingultibus: miſcuiſſem laſſas ſine uoce la/ chrymas: tandem ſpũ uix in pauciſſima uerba collecto. Tibi quidem in quit: gratias ago pater ꝙ redempturus utrunq; ueniſti. Non adeo tamẽ ſenſus meos langor hebetauit: ut exitum cõditionis huius ignorem ego luxurioſus: ego perditus: nũc uero ſuper infamiam nominis huius emo/ rior. Vtinam hoc ſaltem mihi ſero fata præſtarent: ut reſſiduum labo/ rantis animæ in tuo poneremus amplexu. Sed ſi mora eſt longior prope rantibus expectare pereuntem itẽ ſuperſtites ite fœlices. Has tantum re liquias cõmendate pirratis: ne merſus profũdo: proiectus in fluctus exi/ tum faciam hoĩs ad quem nõ uenerit pater. Vnde enim ſperare poſſum: ut reuertaris: ut facias? Tunc ſuper abrupta uerba tota deffectione con/ ticuit ſtrictiſq; uitalibus circa dolorẽ ſuum membra riguerunt. Exclama ui fateor: quid agis infœlix: cur deſperatõe collaberis? Attolle pauliſper oculos: cõfirma: dura: te frater elegit: uiſa eſt poſt hanc uocẽ meam per acta cõditio. Continuo pirrata detraxit cathenas: uincula laxauit. Vultis elegiſſe me negem? Vultis ĩ lucem diemq; productus carceri ſuo reddat̃ æger? Ego uero nõ habui uerba: quibus me deliberare: quibus nolle cõ/ tenderẽ. Vultis ſcire q̃d pater: q̃d pirrata præſtiterit? Ego duos redemi: ſed alteꝝ accepi. ut ſcias inquit ægrũ redimi nõ debuiſſe: defunctus eſt. Crudeliſſime generis hũani: qui nos putas precium tuũ perdiſſe. Audi q̃ multa nobis in morituro filio pirrata reddiderit. Frater ille tuus inter uincula cathenaſq; deficiẽs reſpirauit: aliquid ĩ thoro tandemq; liberas uinculis manus: ꝑ totius lectuli ſpatia iactauit. Poſt impias carceris ſor/ des illum cũ ferali ueſte ſqualorẽ exuit. Pauliſper æger uidit propĩquos: allocutus eſt amicos mandauit exegit: & q̃uis ſuprema ſorte collabens:

prius tamẽ luce cæli libera faciatus eſt: cõtulit mihi grãde uelit nolit for tuna in orbitate ſolatium: filiũ qui relictus mea fuit moriturus inuidia: nõ occidi: ſed perdidi. Quid ais iuuenis? Ita ſi moritu℞ filiũ non debui redimere: nõ ſufficit hæc tibi de me pœna: ꝙ ille deceſſit? Iraſci patri tã tum fortaſſe fas eẽt: ſi uiueret frater. Tunc aliméta querenti reſpondere poſſes: poſce prælatum. Quantũ intelligo qui de mẽdicitate patris uin dicaris: ægri es redempti iuuenis inimicus. Neſcis quid ſit inuidiam fa/ cere patri? Melior erat tua cauſa: ſi mei miſereris. At quanto dii deæq; alius fuit ille infœliciſſimi iuuenis affectus. Nuncio enim & audiente & tota ciuitate teſte proclamo: tibi gr̃as agebat ille dũ moreret̃. Credo me hercule hoc miſerũ dolore cõſumptum quod ſibi uidebat̃ precium ſuum mihi perdidiſſe. Non aliter igitur q̃ ſi te præſente deficeret: per illud in quit frater optime natalium noſtro℞ ſacrum uenerandumq; cõſortium: per ſocias peregrinationes: ꝑ aduerſa cõmunia: per hoc qd̃ & tu langue/ re potuiſti: ſi te uel tua quandoq; uirtus uel ſacietas ſecura prædonũ pir ratico carcere emiſerit cõmendo tibi ſenẽ quẽ facimus uterq; mẽdicum. Teſtor imortalia numina & inferna℞ ſedium deos: paſcerem p̃rem ſi te redemiſſet. Ego tamen inquit mihi debeo ꝙ reuerſus ſum. Non quidem quicq̃ uelim iuuenis de uirtutũ tua℞ admiratõe detractum. Audias ta/ men neceſſe eſt in hac pietate ue℞. Euaſiſſe te putas ingrate? Dimiſſus es. Mea pietas iſtud mea fecit electio. Vnde enĩ euenit quicquid ante ca ptiuitas tua præſtare nõ potuit? Iacta quantum uoles effractum carce/ rem: ruptas cathenas. Vis ſcire quid negligentes fecerit ſecuroſq; pirra/ tas? Acceperant preciũ duo℞. Intelligit iudices & ipſe iuuenis nõ eſſe ſe calamitatũ noſtra℞ iuſtitiæ parem: & ſic agit tanq̃ alere nõ debeat. Itaq; tranſfert in hoc defenſionẽ ut poſſe ſe neget. Quid dicitis iudices? Fe/ retis hoc dicentẽ iuuenem corpore atq; ætate robuſtum? Non hẽs opes: ſed mẽbra: ſed uires. Nam neq; ego laborem: nec difficiles poſco cona/ tus. Contẽtus ſum iuuenis ut uelis. Cibos ne poſcere putas? Humeros quibus incũbam: manus quas eliſo pectori apponam: ſinus ĩ quos ege/ ram exhauſtas reliquias lachryma℞: ut ſepelias: ut hæc cum miſeri illius membris oſſa cõponas. Non aliméta quæro ſed filium. Quid ꝙ ne gra/ ue lõgumq; ſupremæ pietatis exigimus officium? Non diu uiuerẽ etiam ſi me duo paſceretis. Securus ſis breui te gemitus mei liberabũt: aſſidu/ is planctibus euerberata uitalia. Quid me remittis ad turbã? Quid fa/ cis rurſum omnibus grauem? Conſumpſi fletus: clementiam ciuitatis ex hauſi. Non alit populus hoĩem quẽ paſcere filius debet. Quid ſibi uult hæc aliena calamitatibus noſtris aliena uirtutibus tuis iuuenis aſp̃itas?

Abstulisti mihi malorum quoque meorum uerecundiam. Quicquid faciebam mendicitas est: ex quo reuersus es. Durat in suscepto rigore Iuuenis: & ad misericordiā nō memoria fratris nō patris cōtemplatōe deflectit. Exclamaret alius hoc loco: ex tua fide dignus quidē eras impotētissime generis humani: quæ ī tormēta mea doloremque redeuntē uincula rursus ac pœna carceris excipet: & īsultes huic professioni licet: alligari nō possū. Quid mihi miseras ultiones: qd triste mōstratis auxilium? Faceret hoc pater q redimere noluisset. Age nūc uiuacissima senectus redeamus ad preces qd solum uis paternæ pietatis agnoscit. Hic quoque rogemus. Per ego te iuuenis illos meos de quibus nunc quereris annos: per exptos tibi notosque humanarum accidentiū casus: p infœlicis illius manes: cui nec hoc saltem cōtigit: ut & reuerso te præsente moreretur. Pasce nūc quia te redimere uolui. Pasce quia fratrē tuum redemi. Non ego lassitudinē tuam posco: nunq̄ ocium meum. Nec ut ipse securus quietusque transigam diem: tuas operibus manus: tuū laboribus assigno sudorem. Iungamus mutuæ pietatis officia: par flebile par oībus ætatibus nominibusque reuerendum est nobis negocium cū ciuitate mittissima. Quanto libentius dabunt cum uiderint pariter unaque miseros mutua sustentatione cōnexos. Et ego quidem rogabo qui soleo: sed in tuos sinus populus cōgerat stipes. Quicquid preces quicquid impetrauerint lachrymæ meæ accipe tuere dispensa: pro tua fama pro tua sū pietate sollicitus. Ego mēdicabo: tu pasces.

¶Argumentum.

QVI In calamitate parentes deseruerit insepultus abiiciatur. Quidam habebat uxorē & filium: captus a pirratis scripsit domum de redemptōe. Vxor flendo oculos amisit: filius retinente matre profectus uicariis manibus redemit patrem. Idem in uinculis decessit. Abiectus in mare & appulsus ad littus patrium: est eiectus. uult illum sepelire pater: mater prohibet.

¶Pro patre contra matrem.

ETiam si iudices in hac asperrima conditione fragilitatis humanæ in qua nemo prope mortalium impune uiuit: hæc omnibus natura est: ut sua cuique calamitas præcipue misera atque intoleranda uideatur: Inter oēs tamen hoc cōstet necesse est. Infœlicitatē meam tantū cæteras supergressam: ut prorsus hæc sit quæ fleri debeat usque ad cæcitatem. Quid enī passus sū tam leue: ut non cōparatio mei fœlices aliorum etiam miserias faciat? graue est a pirratis alligari: magis dicat hoc qui sciat: q̄ cito capti moriantur. Alligatus sum

sed tamē miser magis quærор ꝙ solutus sum. Indigna est ípietas in suos. Quæ quāta uerset in hoc iudicio uidetis. Sed mihi hoc quoq; querēdū est: ꝙ me & uxor nimiū dilexit & filius. Quid ego putarem in reꝝ natura posse reperiri: qd̄ orbitate acerbius uideret? Non cōtigit mihi: ꝙ cæteris miserrimum est: filiū efferre. Parum est ꝙ iuueni singularis exempli causa mortis fui: & tam preciosa redemptus anima senex ominosus morte filii mei uiuo. Paꝝ est ꝙ mihi luctum meū fluctus nunciarunt: & aliud agēti patri subito ad littus orbitas appulsa est: ꝙ miseꝝ iuuenem toto iactatum mari: etiā si nemo interpellasset sero sepellirem. Adhuc supremo prohibeor officio: & ne quid solatii cōtingat perdo etiā maris misericordiam. Iniicit errantem corpori manū mulier & pirratis & tēpestate crudelior. Atq; ut accedat dolori meo cumulus: quæ hoc facit uxor mea ē? Ne quis tamē erret ignotus. Non est filii mei nouerca: sed mater. O facinus o cladibus nostris mutata natura. Mater ignē ultimū filio negat: & mulier: quæ maritū quoq; suū debilitata desiderat. Quis hoc de ista credat? Filiū non flet: funditus euersa fulmen hoc: gladiūq; non sentit. Comparet dolorē: quanto minore causa excecata est. Huius iudices pœnæ ab ipsa morte repetite crimē. Ego sū: ego & alligaui filiū meum & infamaui: & ne nō accedat grauissimi doloris comes pœnitentia: in illum mortiferꝝ carcerē mersi. Quo fato parentes miser sortitus est: ut illi uitam pater: sepulturam mater aufferret. Nam ut pietatem filii mei semel indicem: prēm redemit. Si ꝙ ego redierim: uxor irascit: reddat ratōem cur acceptis litteris meis fleuerit. Atqui miserrimus iuuenis quomodo magis temperare potuit officia? Lex parētibus in calamitate ferre opem iubebat: uterq; parens erat calamitate deuinctus: unus autem succurrere utriq; non poterat. Inuenit tamen ingeniosa pietas: & utriq; subuenit dispendio sui. Ipse uenit ad patrem: me remissit ad ad matrem. Hoc si defendendum est agnosco partes meas: causam planctibus agam. flere enim certe per legem licet. Alioquin diu laudare non expedit. Diligenter defendere contrarium est actioni nostræ: ut impetremus: funus moramur: dum nos littigamus: dū circa cadauer nostrū orbi rixamur: Dum agitur causa defuncti: dum sepulchro lege præscribit: dum dantur legittima dicentibus tempora: putrescit interim corpus nec totum in sico iacet. Cadauer ab incursu auium ferarumq; tantum miserantium corona custodit. Conuenerunt etiam alieni parentes: totus in spectaculum populus effusus ē: & ignoto quoq; corpori publica humanitas quasi quasdam fecit exequias. Deflent omnes homines: dolent: plurimorū tamen illa uox est. Iuuenis insepultus iacet. Miser nec patrem habet

fortasse nec matrem. Iam hoīs figuram uetustas pene cōsumpsit. Iam lenta tabes in terram defluxit. Iam soluta cute: ossa nudant̄. Quantumlibet duraueris animo: nō ferres tamen ista si uideres. Sed audire certe potes: ille est filius noster cuius spes ipsas amauimus: quē apud omnia templa & surdos uotis deos superstitem precati sumus: a quo sepeliri optauimus: ille amabilis infans: ille blandus puer: ille iuuenis etiam ante hoc crimen piissimus: ille dū par fortuna parentum fuit propensus in amorem tui. Mentior nisi cum peregrinatio mea nos deduceret: maluit esse cum matre. Me per oīa maria uolitantem: ut plus filio relinquerem circonuenit sæuius ipso mari latrocinium. Describam nunc etiam ego pendentem fluctibus carcerē & cathenas mea matie laxatas: & detritam lateribus meis cōsciam maloꝝ carinam & obrutam perēnibus tenebris feralis loci cruentam cæcitatem? Ista uero si quid pudoris habeo tacenda sunt. Alioquin quis mihi ignoscet ꝙ uicarium accepi? Etiam scripsisse pœnitet. O littere fletibus tremulæ. O paꝝ alligate manus. O delenda uxoris epistola. Cur indicaui: cur scripsi: ꝙ uxor ac filius ultimum legerent? Vt incertum sit utrum me carius redimant an lugeant: cognita clade rarissimi uxor exempli: & prorsus talis filii mater: totos effleuit oculos: fontemq; illum perennium lachrymaꝝ tantum cæcitas clusit. Si nō tenuisset filium uicerat. Continuus inde planctus: incredibilis mestitia: assidua lamentatio fuit. Iuuenem nescio in me magis an in te futuꝝ impium si nō redemisset: quē tu sic desiderabas. Ergo profectionem apparat: ut quoniā reddere matri nō poterat oculos: redderet uiꝝ oculis cariorem. Sed uidelicet est quædā ultima calamitatū rabies: & nouissime in furorē uota ipsa uertuntur. Retinuit iuuenem & æpistolis meis legem opposuit. O uanæ figurationes & pectora hoīum alto errore confusa: Nemo illam nō putabat timere de filio. Itaq; iuuenis quod ad solatium pertinere credidit: cōmendauit amicis custodiam matris: substituit uici curæ suæ propinquos. Neq; enim aliter usq; ad reditum meum cæca uixisset. Quicquid humana ratio ualet: contulit. Si potuisset redimere oculos matris: qua pietate fuit uicarios suos dedisset. Ipse profectus est solo comitatus animo: nec se putauit ire sine precio: quamuis ad pirratas ferret inanes manus. Dicat aliquis adeo domi nihil reliqueras: adeo longa ætate sic uixeras: ut ne precium quidem tui paraueris? Si hoc ita eēt.: testor deos de redemptione litteras non misissem. fuit unde redimi possem Iudices fuit: sed illud totum filius matri reliquit. Nauigat ergo per horridos fluctus & gementia littora & spumantes scopulos: & quacūq; miser relatus est nō auspicatū metiens iter: prorsus ominose retētus

peruersis etiam uotis qui optaret alligari a pirratis quos uitare quoq; miserum est. Quærit hæc omnia ille filius propter parētes quod non præstitisset frater fratri non uxor uiro. Quid differrimus ultra? Non pater filio. Dii immortales non cæli: maris: inferorum præsides uni mihi adhuc omnes male experti: uos tamen solos habeo testes q̄ inuitus redemptus sum. Miserum me periit qui sciebat. Nam ut primum peruenit iuuenis ad pirratas afferens redemptionis meæ se precium e ferali nauicula auidus exiliit uicarias oblaturus manus: strauit se ad genua singulorum: & ut cupiditas fecerat blandū obsecrauit omnibus precibus miserabili planctu: & lachrymis pene maternis. Nemo unq̄ sic ut solueret rogauit nec sane difficile fuit impetrare a pirratis captiuitatē. Maior illi pugna mecum fuit. Non dignum illud spectaculum latronibus erat: cum pater filiusq; de uinculis contenderent: Et sibi quisq; carcerem uendicaret: ego iam usu defendebam meum: & in his annis iam maturam mortē afferebam. at ille contra: ego te in calamitate deseram? Ego alligatum relinquam? Et quomodo ad matrē redibo: quæ misera desiderio tui dies noctesq; fletibus iungit? Quæ uiuere sine te non potest? Non dicebat tamen omnia & cum assiduos planctus & inrequietas diceret lachrymas adiiciebat iam pene cæca est: fortasse si redieris uidebit. In summa non recedo. Fas est mihi etiam inuitis parētibus pie facere. Non recedo. Si perseueras demus pirratis lucrum. Aut uicarius ero: aut comes. Quantum inter hæc fleuit: q̄ diu cecidit oculos suos. Si perseuerassem duos excecaueram. Obstupuerunt pietate tanta etiam latrones: & per immobiles ante uultus fletus cucurrit. Non tenuissent fortasse iuuenem: nisi redempturos parentes talem filium credidissent. Ipse in se trāstulit ferreos nexus & hilarior alligatus est filius: q̄ solutus est pater. Supremum tamen & nephas in æternū me iam cathenatis manibus amplexus: postq̄ mei cura discesserat mrēm inquit tibi p hæc merita cōmēdo. Tu illā tuere: defende: ama: ne relinque: sic paria faciemus. Illic tu eris uicarius meus. Si hoc feceris non irascetur mihi mater fortasse q ab illa recessi. Sic in nauē filii mei male permutatus uector imponor: & qua uisum oculi dederūt ad pirratas e pupe prospecto: curua littora & imensum syderibus fretum. & turritos urbium scopulos retro lego. Miserum me q̄ diu a pirratis etiam nauigatur. Mandata tamen tua fili perago: assideo sustento. Imo mehercule tu assides fili tu sustines propter quem mihi etiā huius propensior cura est. Dum recedere ab uxore nollo: filium non redemi. At illum interim quottidie situs carceris strangulat: insidūt ossibus cathenæ exemplum sæculi i mioparone morit̃. Mater iam satis est:

habes pœnas ſub legem: ſepelliſſent talem uirum etiam ipſi pirratæ ni/ ſi eos conſcientia ſcelerum metuſque pœnarum ab omni littore arceret. Quod unum poterant ſecundis proiccere uentis. Excipit mitior matre tempeſtas: &(ſi qua dici poteſt calamitatum fœlicitas)proſpero curſu cadauer: tantum q͏̄ non ad ipſa maioꝝ ſepulchra depoſitum eſt. Narra retur res ſæculo noſtro diuerſa: & neſcio utra parte mirabilior. Filii cor/ pus matri maria retulerunt: mater mari. Magnam quidē partem agno ſco culpæ meæ. Ego uxorē adduxi: & ne miſeram mr̄em dolore frauda/ rem: ipſe meis humeris aduerſariam meā uſq; ad littora tuli. Et ſane ad/ uerſus prima uerba orbitatis animo exiſtimantem fefellerunt. Quis aūt non dolentis effectum putaſſet: cum diceret defūcto filio mater. Quid enim nauigaſti? Quid maria ingreſſus es? Quid pirratas petiſti? Nam illa quidem uulgatiſſima orbitatis uox eſt. Fili cui me reliquiſti? Etiam cum tota ſupra corpus incubuit: amplexam putaui. Etiam cum iniecit tollentibus manum. Et hoc unquam ſolent facere matres: ut funus mo/ rentur. At iſta legem recitat: & in cadauer filii perorat. Tace tace mi/ ſera: ita tu iſtud optaſti. Sola ſcilicet calamitatibus noſtris adhuc defuit culpa: ut cū ſæuitia quoq; nimiæ fœlicitatis turpis ſit: procedat inaudi/ tum antea mōſtrum miſera crudelis. Si quid irati dii reliquerunt: ſi quid infœlicitas oblita eſt: ſuis manibus perdere cupiat. Detracta ē fortunæ inuidia: quando ſuo quoq; iudicio mater poſt amiſſum filiū parum mi/ ſera eſt. Lachrymas ipſas nouiſſime perdo. Inanis domi libitina plangi/ tur: deriſus deſignator redit: refertur rogus. Inter hæc omnia: non gemi tus ullus matris: nō lachrymæ: nō queſtus. Putes appulſum ad littus ali/ quem eſſe pirratam? Vnde hūc illi animum? Si mala ſua ideo nō ſentit: quia nō uidet & hoc boni cæcitas habet: eruat aliquis oculos meos. Sed tenebræ corpis affectibus nō obſtant. Eſt ne hæc uxor mea: eſt ne ille fi/ lius noſter? Liceat dubitare ſi fieri pōt: & ſane uix iam dinoſcendam ſpe tiem uetuſtas reliquit: ſed attritæ manus & timida ueſtigia uinculoꝝ: & teſtis longæ captiuitatis maties infœlicia argumenta cōſentiunt. Miſeꝝ me certus luctus eſt. Filium agnoſco: uxorem non agnoſco. Ergo quo/ niam de iure longior pugna eſt: & nobis feſtinandū: ſint primæ precium partes. Adeſte uniuerſi utriuſq; ſexus parentes: dum matrem ī exequias filii rogo. Per matrimonium te uetus: & p mutuam charitatē quæ utriq; noſtrum magno conſtat. Adiicio: per commune pignus per annos pari/ ter actos: & beneficio filii plures: per meum in te obſequium: iam mei miſerere cuius ſoles. Crede mihi hoc quod patior carere peius eſt: capti uitate crudelius. Mea iſta pœna eſt. Quid tibi tantum mali feci? Quid

offẽdi:ᶜ certe ego te nõ reliqui. Iam si totũ affectũ in hũc cõsũpsisti uiꝝ: & omnis ꝑ oculos misericordia effluxit: tulerit sane filius noster merito pœnas: dederit spiritũ supplicio: nihil de præteritis loquamur. Quod postulauit Cicero etiã ab illo crudelissimo syciliæ tyranno: mors sit extrema maloꝝ. Quod quidẽ cũ permissum nõ eẽt: pernoctabãt ante hostium carceris precio redimẽtes sepeliendi potestatem. Quid tandẽ hoc Marcus Tulius patres matresq̃ ꝓmeruit:ᶜ Tu uende saltẽ quod sub Verre crudelissimum fuit. Certe ego filium redimam: nec mihi precium diu quærendũ est. Habeo manus nihil moueris nunc: & debilitatẽ tuam iactas. Singulare fœminis exemplũ ostendi: narrariq̃ desideras: sepulturam filii maritus a te impetrare non potuit. Vade hercle si libet: & corpus in fluctus repelle. Aut si paꝝ celebri loco uideť abiectum: iniice manum: & ne minus te faciet alienum ministerium: ipsa potissimum trahe: alteram manũ cadaueri impone: altera duc qua frequẽtissimũ rotis iter est: & nigra limo uia. Proterat miserũ onustum uehiculum & sanctissimum pectus ungulæ rumpant. Ipsa quoniã defeceris oculis elisũ caput: & oppressa põderibus præcordia manibus tuis pertacta. Si quid ex istis audeas etiam dentibus lacera: littigamus cõsistimus in diuersũ abimus. Nempe cũ uiceris omnia paria habebimus præter animum. Non sepelies: uide quæso uide ne dũ littigas: harenam fluctus aggerat: iniiciat humum misericors populus. Obstas:ᶜ si cuius clementia tumulũ fecerit effode: & cũ talis sis mater: aude ĩdignari: & exclama: magis amauit pr̃em. Cruces succiduntᶜ percussos sepeliri carnifex nõ uetat. Ipsi pirratæ nihil amplius q̃ proiiciũt. Mater (quanq̃ profanari hoc nomẽ nefas est) si perseuerat esse filii sui nouerca: ut hac crudelitate uideatᶜ digna: quæ orbitatem suã non intelligit: si ultra hostiũ affectum: qui cæsos acie sæpe tumularunt: ultra tyranos: ultra latrones parum hẽt non sepelire: nisi aliorum quoq̃ officia præciderit: & tantum ꝙ nõ petita ex fluctibus aqua restinguit ignem. Si adeo non genuit filium sed effudit: & ex illo infœlici partu ingratũ uteri pondus exposuit: licet imputet nobis ut uolet quod tueri nõ potest singulare mariti desiderium: dicam tamen quod sentio: excusatius odisset uirum q̃ filium. Quanq̃ in hoc mutuæ charitatis affectu paria fecimus. Illa oculos propter matrimonium neglexit: ego filiũ. Vicem cæcitatis orbitate persolui. Tamen quo inter hæc quoq̃ mala priuatim doleam necesse est. Omnem illam quam contraxerat perdit opinionem. Iam inimici mei triumphant: iam passim loquuntur: illa exempli mulier: illa sæculi decus. Virũ redimi uoluit: nec filiũ sepeliri. Equidem iudices ut sentio: neminem non mortalium fauere hoĩs sepulturæ

cōuenit: quia hæc una res eſt: cuius exēplum ad omnes pertineat. Ideoq; nō niſi ab ultimo parricidio exigit̃ pœna trans hoīem. Etiam ſi qua ſunt iura: quæ obſtēt: ſi tamen anguſtus ſaltem detur acceſſus: per quē intrare humanitas poſſit: uera clementia occaſione cōtenta eſt: ſiue omnis in defunctis ſenſus perit: & ad operiendam fœditatē ſubtrahendamq; dolori materiam mortui uiuētium cauſa ſepeliunt̃: ſeu cum ad infernas ſedes anima migrauit: unus hic luce uiduis honos ex ſuprema face (ut uates ferunt) petita ulterioris ripæ ſtatione cōtingunt: quæ uera eſſe & credo miſer & opto: cito iturus ad filium. Certe rerũ natura ut in generandis alendiſq; hominibus quæ neceſſaria erant ex ſe ipſa perſpexit. Ita cū rurſus opus ſuum reſoluit: corpora noſtra quāprimum reducere ad principia feſtinat: ut deſertis etiam locis circa cadauer tracta imbribus terra cōcreſcit. Egerunt puluerem uenti & liquefacta multa die membra paulatim humus bibit etiā ſi nullus operit. At ipſa longo tempore in terram oſſa deſidunt. Nobis uero aduerſus exanimes genuit: nō ſolum miſerationem quæ cogitationi noſtræ ſubit: ſed etiā religionem. Inde ignotis quoq; corporibus tranſeūtium uiatorũ collatitia ſepultura: inde iniecta ab alienis humus. Facinus indignum cū hæc ita ſint ſepultus eſſet filius meus: niſi incidiſſet in matrem. Et hæc iudices nō ideo ego dico ut affectu iura corrūpam: neq; uobis præcipio: ſed aduerſariæ exprobro. Legē quidē iſtam quid ihorream: cum id unum miſerrimo iuueni ſit obiectū: ꝙ in calamitate nō deſeruerit patrem? Sed quatenus luctus noſtri in ius uocant̃: Et flenti diſputandū eſt: & orbitati ſuæ mater iraſcitur? Superemus quā exorare nō poſſumus. Et quando duorũ hoīum miſeriora uota uidiſtis: ut de iis pater ſi uicerit filium ſuum efferat: Mater ſi uicerit abiiciat? Quæ tamen lex eſt? Qui parētes in calamitate deſeruerit inſepultus abiiciatur. Omnis nobis in hac prius cauſa iudices: de ſcripto & intellectu legis cōtentio eſt. Vtrum uerborũ ambiguitate an uoluntatis fide ſtandum ſit. Pars enim aduerſa id nititur: parentem fuiſſe in calamitate eam: quæ deſerta ſit. Cuius rei pœna eſt abiici īſepultum. Quid tum fuerit in cauſa: quid ſit poſtea cōſecutum: quomodo legem itellige re cōueniat: ſubterfugiat dicere: neq; a ueſtigio ſcripti recedit: ſed nuda recitatione cōtenta eſt. Nos neq; omnibus perſonis neq; omnibus cæcis ſcriptam eē legem: & inueni iuſtas ac neceſſarias recedendi cauſas & cui ſemp rei ius ſatis plenū eſt bonum aīum fuiſſe. Poſtremo uero hoc eē deſerere cōtendimus: atq; eo cauſā dimittimus: ut nō ſit abſoluendus adoleſcens niſi etiā laudandus. Qui aūt dubitat an ſcripti uoluntatē ſequi conueniat: Is mihi uidetur quæſtionē temptare incertus qua de re. Ideo

pauciora adiiciam: qđ nobis quoq; (si ita pergitis) afferet quidẽ cauilla-tionẽ ista sermonis ambiguitas: ac uideri poterit omnẽ actionem partis aduersæ prima stati recitatione subuertere. Nam lex cũ dicit qui paren-tes ĩ calamitate deseruerit: rursusq; cũ dicit insepultus abiiciat: nõ utiq; id significat: ut nõ liceat eũ sepeliri: postq̃ proiectus est. Quare aut mi-hi quoq; permittite sic agere quomodo uolo: aut quod magis uestram re ligionẽ decet: idignam sanctissimis auribus uerboꝝ captionẽ: ex utraq; parte præcidite: & cũ filium singularis exempli probauero: sentite forti ter nullam unq̃ a maioribus nostris pœnam scriptã esse pietati. At in eo quod primo præposueram nõ ad hanc rem pertinere legẽ non diu uersa-bor: neq; dubitatione quã non habet afferam moram. Neq; enim puto si ætas impediet infantẽ: ualitudo ægrum. R. P. legatum: dux militẽ: ni-hilominus ascripta crudelitas nõ accipiet rationem necessitatis: & cũ se mel apparuerit patere in eiusmodi causis defensionẽ: potero plane esse securus nec timebo: ne teneri uideat filius meus: si nõ potuit oĩbus suc-currere dũ in ipsa lege occupatus est. Pater alligatus est. Mater cæca est: unus utriq; filius: magna locoꝝ distantia. Habet lex in medio debitorẽ. Duc ad utrum mauis: ad utrunq; nõ potes: nisi hanc cõditionem misero imponimus: ut quicquid fecerit proiiciendus sit. Si exierit: mater sepe-liri uetabit: si remanserit: pater. Non dubito fore dubiũ quin ius in hac lege fuerit & mihi: (nisi forte ut omnia inique iniusteq; cõquiratis): hic quoq; unius occasione uerbi aliud putatis iuuare parentes: aliud nõ de-serere. Idem de hoc dubitare uultis utrum parentibus utriq; ferri opor-teat auxilia ut ego existimo. An uero non mereatur adiutorium nisi qui præsente filio miser est. nã si deserere in calamitate: nihil aliud putamus esse q̃ a misero discedere: duo simul scelera permittimus. Primum illud ut etiam qui aderit possit impune nihil præstare. Siquidem absolutus ẽ hac lege: qui secundum miserum stetit. Quo quidẽ modo nõ adiutores calamitosis parẽtibus filios damus: sed spectatores: dehinc accidit illud uel grauius: ꝙ cum rerum necessitas nos quottidie diuidat: si quædam fortuna parẽtes nos depræhenderit q̃uis exiguo diuisus spacio impune opem nõ ferret nõ succurreret: ut hac saltẽ se calũnia defendat. Non re-liqui non abscessi: neq; pede qđ aiunt uno a parẽte discessi. Solutus erit omni auxiliandi necessitate quãdo nr̃a interprætatõe absentia impieta tis occasio est. Hoc uoluisse legum latorem putamus: ut natus ex nobis metipsis ĩ rebus aduersis præsidiũ parenti labore atq; præstãtia solueret lucis usuram. Vbicunq; nisi forte: nõ sumus parẽtes nisi palam. Quid est ergo nõ deserere? Opem ferre non deesse. Omnia hæc eo spectant ut

auxilio liberorum tuti sint parẽtes. Quod cũ ita sit: tam de me lex ista pertinuit q̃ ad matrem. Duo unũ uocabamus: uideamus quo ire debuerit. Poteram quidẽ fortiter dicere pater iussi. Hoc nomen omni lege maius est. Tribunos deducimus candidatos ferimus: Ius nobis uitæ necisq; cõcessum est. Si nõ fecerit quod iubeo nõ deferam illũ ad sepulturam. Necesse habuit parere. Non deseruit: sed abductus est. Crede nõ contẽptu tui uenit in carcerem. sint sane iura paria: sedeatq; medius inter duos filios iudex. Non cõparabo personas q̃uis apud omnes gentes plus iuris habeat pater: sit sane natura cõmunis non imputabo q nomẽ dedi: q familiam: q impensas: q dũ illi acquiro captus sum. Non indulgentiæ discrimen excutiam: de qua iã lite cõcessum est. Fuerint quidẽ ista facienda: sed ego ius meũ reprimo. Inter duos parẽtes cæcus affectus est. Exorabit qui prior rogauerit. Tempore certe uico: ante miser esse cœpi. Tu adhuc integra es: ego iam alligatus sum. Tu sana indomo: ego iam pene defunctus in carcere. Tibi adhuc nõ opus est filio: ego iam rogo. Nempe calamitas tua nata est post epistolam meã: nisi te consolari flentem filius uoluisset: ante cæcitatem tuã exisset. Noli mirari si te gratia uinco: ante exoraui filium q̃ tu rogares. Si quisq̃ figuratione quadã in hac malorum cõditione Iudicem ponat: fortuna quæso absit: cuius tanta calamitas fuit. Abstulerat quidẽ tibi oculos nimius affectus: & de quinq; rerum sensibus pars una cessabat: & tenebras etiã saluis luminibus alternans cõtinua nox duxerat. Maius est tamẽ malum: qd sic flet. Nam ut merito queri possis ablatas uidendi uoluptates: impeditos rerum actus: tamen si non iniqui iudices sumus: nec ambitione miseri: (sunt quidẽ qui miseriis mederi hisdẽ possint): referam nõ solũ quia uincẽda mihi sed magis etiam quia cõsolanda es. Nam quãdo omne tormentũ corporis abest: dolorq; membrorum: qui totam cogitationem i se rapit. Fœliciter cessat: superest: ut cruciet nimium ocium & assidua quies res si nõ sint necessitate iucundæ. Nam uisus damnum sarciũt reliquæ uoluptates: odor: gustus: tactus: auditus: quibus tam & si deesse sũmam fatendũ est: non est tamẽ maximæ calamitatis loco numerãda parum plena fœlicitas. Domus certe propria: lectusq; genialis: conuentus propinquorum sermo amicorum: ipsa (qd raro cõtingit) honesta calamitas: & in quacunq; fortuna beata libertas: tot uoluptates obruere possunt unũ dolorem. Nã lucis desideriũ si malis meis cõpares etiam delicatũ est. Non eni aliquid rerum natura genitura est spectaculo uro nouũ: ac non quicqd speciosimũ pulcherrimũq; uisuri sumus uidimus. Nẽpe quottidie nox orit̃: & æquã tẽporum portionẽ inuoluit obscuritas: & ex parte sui: ipsa quodãmodo cæca natura ẽ.

Cui alienis oculis uti licet audire impetrare : cuius ministeriis officia nõ desunt(nõ enim defuerũt:nisi se erigit & fortunæ suæ ratõem reddit:& præsertim ĩ tam bona cæcitatis cõscientia animi uitio miser est. Nõ de/bet dolere quispiã qui põt gloriari : quanq̃ cuiuslibet & quacũq; causa: hunc incursũ passæ:leuius est tamen malũ fœminæ. Non eni nauigatis: non legatõem obitis nõ frequẽti peregrinatione uariatis aspectus nõ mi litaris uos nõ forensis ratio deducit. Alioquin semp estis intra domum: uno plurimũ loco leuibus officiis affixæ. Tuum quidẽ affectũ si bene no ui:nulla magis causa cæcitatẽ doluisti : q̃ ꝙ redimẽdum maritum ire nõ posses. Hæc tua calamitas erat:existimemus meam:nulli quidẽ grauior uisa est q̃ tibi. Audi tamẽ q̃ multa in illis epistolis nõ scripserim. O fili in quibus te malis reliqui. Iam illa principalis ac maxia deũ dono cõcessa libertas : nec hoĩum solũ sed feraꝝ uolucrumq; sensibus fixa & ingenita primum spoliũ fuit. Me ipse perdidi. Teneor uenale mancipiũ : & ciuis romanus merces fio: & libertatẽ senex dedisco: & natus ingenuus uenire opto. Minimũ est habitamus ĩ fluctibus:hyberni nos feriũt uenti:nõ sta tio:nõ sedes:non quies:sed quod maloꝝ meorũ maxima portio est:tam miseri sũt etiam domini mei:cito prætereunda est memoria. Propter me uxori grauius:mihi propter filiũ. Transeo hirsutos hostiũ uultus:& im/maniũ barbaroꝝ fremitus feros : tantũq; mihi quottidie eẽ metuẽdum: quantum pati captus audere pirrata potuisset. Nihil est desiderio suoꝝ grauius. Timui ne quẽ ex meis uiderem. Nihil tẽpestate minatius:quot tidie naufragiũ optaui:nam mortẽ cõfitebor senili inertia una causa mi nus cupiebã:ne defunctũ nemo sepeliret. Quã uestẽ relictã captiuo pu tas:nisi quæ prædæ nõ erat? quales epulas ciboſq; præbent:q ipsi rapto uiuunt? Nã illa quidẽ satis digna qs dixerit:udum carcerẽ & iundatam sentina nauiculã:& impositũ nuda trabe inrequietũ latus:reuictas post tergũ manus:alligatos tanq̃ eẽt qua fugeremus pedes? Solæ ĩ carcere te nebræ iuuabant. Sæpe de auribus questus sũ:quæ sonũ flagelloꝝ:gemi tumq; cæsoꝝ: Quãuis implexis obrutæ comis acciperẽt dura metus sui exẽpla. Miseꝝ me fili nẽpe morbo peristi. Cõpara terrã mari:domũ na/ui:lectulũ carceri:libertatẽ seruituti : desideriũ oculoꝝ totius corpis dã no. Quo nos lõgius ducit calamitatũ nostraꝝ misera cõtẽtio? Cæci etiã littigare possũt:captiui nec uiuere. Veꝝ hoc ẽt si ĩ æquo ponerent̃ : mul tũ tamẽ in alterã partẽ debuisset hẽre momẽti:qđ plus mihi poterãt pro desse q̃ tibi. Et labori oportet icũbere:ubi effectus ꝑmittit̃. Stulta cura ẽ:quæ spẽ nõ hẽt. Ego redimi poterã:tu sanari nõ poteras. Qualiscũq; ista calamitas inemẽdabilis cæcitas nõ remediũ accipe non uicariũ põt.

Assedisset scilicet lectulo iefficax sedulitas: & acceptis epistolis meis iu/uenis filius: nihil aliud q̄ cum mr̄e fleuisset. Quia profectus est: alterius tamen parētis calamitas emendata est. Si remansisset & mr̄em cæcā ha/beret: & pr̄em captiuum. Adiicio ꝙ tibi nō necessaria filii præsētia fuit. Assidere enī: cibos ministrare: manum porrigere quilibet poterat. Mentior nisi factū est: me ab illis captū tam dura cōditione uenalem: quod utiq3 in cōfessione ē: nemo alius redemisset q̄ filius meus. Et ego sic ago tanq̄ hæc tantū filius propter me fecerit: quanq̄ i hoc littigatu quodā/modo tibi excidisti. Et quāquam id agas ut merita tua iniuria uicas: nouum induisti rigorē: non ꝓhibeo tamē testimoniū ad redeptōem meā fi/lium ipsa misisti: cū sic plangeres cū mortē precareris cū te omni uidua/tam uoluptate clamares: cū sæpius gemeres captiuitatē meā q̄ cæcitatē tuam. Non erat illi ferreum pectus: nec cor silice cōcretum: ut hæc pati posset æquo aīo. Tu filiū prima docuisti sibi nō parcere potius: q̄ plus flere: potius q̄ ipsā rescindere cæcitatem. Profectus ē: maritū tibi reddidit. O crimē graue. Si hoc ante fecisset uideres. At retinere nō potuisti: nō dicam tibi hēt pietas ipetum suū: nec ullum dominū nouit affectus: nec ille te potuit retiere ne fleres. Audi q̄d est uerius. Aliud putauit. Nō erat credibile obstare te redēptioni meæ iterprætatus est maternū metū: & maris domui nostræ male expti periculū credidit timēs ne si tibi nō pa ruisset nemo nō uos putasset colludere. Cæteꝝ me poterat nō redimere cū tu clamares cæca sum: oculos desiderio uiri perdidi: solitudinē ferre nō possum? Ita ille ad redemptōem meā inexcusatius ꝓfectus esset: si me minus desiderasses. Dubitabit̄ an tua causa fecerit: & filium & uiꝝ hēre nō poteras: reddidit tibi quē magis amabas. Siste iā lachrymas maritū reducē incolumē accipe. Quid irasceris? Quæ tanta miseratio ē? quis hoc crederet? Quereris discessisse quē odisti: cū eum nolis redisse quem diligis. At qui si (ut supra ꝓbauimus) is parētes i calamitate deserit qui opē non fert & (ut nūc ostendemus) optimus filius corpe suo adiutoria matri redemit: ꝓfecto opē tulit idest nō deseruit. Nam si ut ante dixi ne uestigio q̄dē abisse a miseris licet: ne ipsoꝝ q̄dem cā q adiuuāt̄ discedere fas erit: nec cibos saltē peteꝛ aut alia usibus necessaria parare cōtiget. Si uero dū adiuuat̄ parēs mihi reffert ubi sit ille q adiuuat: qa præsēs cura exhibet̄: q̄cq̄d tibi ego præstiti ad auctorē mūeris. i. ad redēptorē meū trāsferendū ē. Nō assedi: nō cōsolatus sū: nō mīstraui: nō tuli: nō deniq3 totus tibi rediui. Veꝝ fatēdū est si desertā te putas: mea culpa ē. Sed iā tēpus ē ista quæ nō excusata debēt uidri: ueꝝ pulchra atq3 magnifica aīo maiore defēdere: & cū iudiciū agat̄ exēpli: tandē causam suā itelligere.

Hoc saltem hēbis miserrime fili: qd̄ honoratis contingere funeribus so/
let. Defunctus laudaberis. Omnia licet huc reuocemus præterita: & ad
canēdas unius laudes uniuersoꝝ uatum: scriptorūq; ora cōsentiant: uin
cet tamen res ista mille linguas: Ipsamq; si sit aliquo corpore uno facun
diam materia superabit: etiā si nihil dixero: nisi ꝙ obiectū est. Lucem
libertatēq; patri filius reddidit: &(qd̄ ante inauditū est)magis me ama/
uit q̄ uellem. Ingressus est maria in quibus iam minimū periculi tempe/
stas hēt: & qd̄ inter ista difficillimū est amore mei uicit etiā mr̄em suam:
Tace nepharia līgua: ergo tu ista laudas? Obtulit se captiuitati: qa scie/
bat graue eē alligari. Malis pr̄is successit subit libens pœnā pietas: etiā
sceleribus grauē. Tu melius uxor: quæ factuꝝ retinebas. Cōparate nūc
si quis pr̄em ꝑ hostes solus tulit qui cū uenientia in pr̄em tela excepisset:
simplici tamē morte defūctus est. Vnū legimus: qui uicarias pro patre
non quidē pirratis aut mari manus obtulerit: sed ubi redimi posset. Me
miseꝝ dicēdum est ꝙ hoc ipso admoueor exēplo: in honorē pietatis etiā
dānati sepelliunť. Hoc alii laudāt ego queror. Te quidē iuuenis oīa sæ/
cula loquenť: & admirabile exēplū tenaci memoriæ traditū in ipsa astra
sublimē pennata uirtus feret. Sed mihi ista laus tua caro cōstat. Nō erat
satius lectulo matris incūbere: & ī huius ministerii debitū secura ocia im
pendere? Soli tibi contigerat ut posses pr̄em excusare: nō redimere. Me
interim ut cœperat tabes lēta cōsummeret. Me quoq; ut debebat sola se
nem mors redemisset: & cū exanime corpus ī fluctus eēt abiectū: si cōti/
gisset similis tēpestas: qd̄ æquius erat: tu me fili sepellisses. Fefellit te in/
genitus honestis aīs gloriæ amor: spē tibi perpetuæ laudis īposuit. Vbi
uirtus? Vbi pietas? peristi miser & male audis. Nō moriēti pater assedi:
nō ægri caput molliori sede cōposui: nō fatigatū latus mutaui nō spūm
excepi. Absens: extīctus: euersus: mortē tuam iueni. Nemo ægro uicu/
la laxauit: nemo māus ferro sordidas ad acipiēdos remisit cibos. Tantū
cathenaꝝ causa solutus ē neglectus despectus. Quid ni uilis senis uica/
rius iter tot ardētissima febriū desideria: nō habuisti quē posceres? Quo
modo te uicula cōposuerant iacuisti: mr̄em: patrē: propiquos tantū co/
gitasti. Nunquid īdulgeo mihi: ꝙ te puto inspirasse ī carcere meo? Nō/
dū matri satisfactū ē. Quoniā pœnas a cadaueribus exigis: Audi sequē
tia tēpora: mors ipsa filii tui naufragiū fecit: ꝑ tot fluctus uolutatū cor/
pus intumuit: tot illisum scopulis: tā spaciosis tractū harenis: nusq̄ ta/
men infœlicius q̄ cum uenit in terram. O q̄ graue est mori: quanto gra/
uius: ꝙ ego uiuo superstes filii mei: uiuo omnibus diis hominibusque:
sed ante oēs mihi: & inuisus: & īfestus: & uxoris quoq; pietatē perdidi.

In funere filii diuortium fecit. Video hæc reꝝ naturæ bona quæ filio ab stulisti. Omnis me ætas mei admonet luctus senectus: ad quam nõ peruenit misera pueritia: quã nunc transiuit adolescentia ĩ qua perit. Supsum ut si fœlicissime cesserit rogum meũ uideam: & edaces circa corpus filii mei flãmas. Si hoc nõ contigerit nigrũ cadauer & deforme etiã ignotis spectaculum. Inter hæc mala credetis puto si dixero: uellem oculos non habere. Quid nunc amplius? Ad te uxor preces cõuertam irritas male temptatas: tu uero perge: & bono tuo utere: fœlicem te ꝙ ĩ hac fortuna irasceris. Ad hoc cõfugiendum est per cõmunes casus: per calamitatem meam: humanæ calamitatis exẽplar: ita uos cõiuges uestræ sic ament nõ sic desiderent. Ita hoc orbitatis meæ ultimũ exemplum sit. Ita uos hẽre tam pios filios: nõ necesse sit: miseremini. Si uicariũ accipitis: me proiicite. Non inuidiosæ preces sũt: nihilominus impero. Non læta sententiam uſam sequet̃ gratulatio: non ad templa deducar: sed ad sepulchra. Etiam cũ uicero flendum est. Si uero uincimur: ibo in littus miser. Planctibus aues abigã: aut me corpi filii mei uelut tumulũ imponam. Iacebimus duo insepulta cadauera. Me feris obiiciam: aut circa singuloꝝ domus ad genua prætereũtium ibo: & recepto iam miseri more supplex nõ cibos petã: nõ stipem mẽdicabo: terrã & collatas miserantium manu glebas aut (qđ certe licet) filiũ in mare proiiciam. Iã crudeles aquæ & uenti male secundi reddo uobis uestrum beneficium. Ferte quo libet licet ad barbaros: licet ad hostes: licet ad pirratas. Fortasse aliquis iubebit sepelliri: certe (quod scio) nemo prohibebit.

¶Argumentum.

LIberum hominem torqueri ne liceat. Pauper & diues inimici. Pauperi erat filius. Nocte quadam pauper cum filio reuertebatur. Interfectus est adolescens. Offert se pauper in tormenta: dicens a diuite eum interemptum. Diues contradicit ex lege.

¶Pro paupere contra diuitem.

SEntio iudices plurimũ detrahi calamitatibus meis miserationis: ꝙ ad uos detulisse uideor nimiũ forte dolorẽ: & tristissimæ orbitatis inde quoq; accessisse nouitatẽ: qđ cũ aduersus me tã grauia & crudelia deposcam: patior ĩuidiam hoĩs exigẽtis aliena tormẽta. Nõ possũ tamen uel ĩ uobis approbare qd patiar: qđ mihi nõ est relicta miseri pr̃is infirmitas. Percussorem filii mei uidi & miserior sum: q̃ si nescirem quis occidisset. Fateor igit̃ iudices ipse miror: unde ad hoc probationis genus: repente cõfugerim. Veneram tanq̃ nũciaturus ĩdubia manifesta: nec aliũ expectauerã publicaꝝ suspicionũ

de filii mei morte cōſenſum: q̄ ſi percuſſorē uidiſſetis oēs. Hic hic ut tor
querer inueni. Poſtq̄ ſatis nō uidebant͛ explicare uerba qd̄ uiderā confu
gi ad fidē doloris. Quid faciā: ſi temeritates quoq; nr̄as cōſcientia reoꝝ
non pōt pati? Intellexi miſeratōe factū: qui ut torqueret exegerā: ex quo
me diues nō putat aliud ī quæſtione dictuꝝ. Neq; ego iudices quenq̄ ue
ſtrū dubitare crediderī: ex qua cōſciētia qua trepidatōe deſcēdat: ut qs
torqueri nolit inimicū. quos nūc putatis cruciatus diuitē pati: quē do/
lorē: qd hoc mihi negat? q̄ uellet ideo tantū filium meū nō occidiſſe: ut
mihi poſſet īdulgere tormēta. At hoc creditis iudices diuitē facere legū
libertatiſq; reſpectu: & reū pro exēplo eē ſollicitū? Ille uero nūc lacerat͛:
& ſic magis nr̄o dolore fruit͛. Operepreciū eſt inimico negare tormēta:
cū feceris ut uelit ipſe torqueri. Illud igit͛ a uobis iudices infœliciſſimus
oīum mortaliū peto: ne cū inaudita: īcredibilia paſſus ſim: miſereri ueli
tis corpis mei. crudelius: & īdignius ē: q̄ torqueri nō impetrar͛ tormēta.
Eſt aduerſoꝝ meorū & iſta nouitas: qꝛ neceſſe hētis ea mihi ratōe ſuccur
rere qua odiſſetis aliū. Nec quicq̄ eſt hoīe infœlicius: pro quo tormēta
ſūt. Percuſſorē a me filii mei uiſū eſſe cōtendo. Facinus ē hoc uos nō de/
præhēdere: ſi mendaciū eſt. Facinus ē hoc me nō ꝓbare: ſi ueꝝ ē. Quod
ad me qdem iudices ptinet: orbitatis meæ repeto præſētiā: & noctē illā
rurſus ante oculos meos cogitatōes reponūt. Iam mihi uideor & in tor/
mētis eſſe cōfeſſus. Filiū iudices habui ſicut erecti ac ſublimis animi: ita
qui nōdum ſuos hēret inimicos: & quē nemo adhuc niſi cauſa tantū mei
doloris occideret. O parentū miſera cōditio: q̄ nouis inuſitatiſq; pate/
mus inſidiis. Nos exaſperamus: nos offendimus: inimici tamen liberos
noſtros oderunt. Quis unq̄ hoc iudices ſimulatū timuiſſet ingeniū: ut
eodē quis excogitaret aio & qd parcit & occidit? Reliqua iudices nō de
bebam niſi in quæſtione narrare. Fœlices illos in mei cōparatione pr̄es
qui periiſſe liberos ſuos nūciis credūt. Ego ſū inaudita maloꝝ nouitate
percuſſus: cuius unicus ideo tantū occiſus eſt: ut uiderem. Reuerteba/
mur nocte pariter ſicut oīa nos uitæ miniſteria iungebant: & hoīes qui/
bus nō ſeruos præſtabat fortuna cuſtodes tuebamur pauperē mutua pie
tate comitatum: inuicem ſuſtinētes: inuicem innixi: nec niſi magna per/
cuſſoris diligētia ſeparandi: cū diues medio noctis horrore ſtricto mu/
crone proſiliit: & ſtupentibus attonitiſq; miſeris cōfodit illū fortiorem:
illum qui fortaſſis aliquid ī mea morte feciſſet. Confiteor iudices nihil
tūc oculoꝝ meorū diligētia: nihil egit cura miſeri pr̄is. Percuſſor uoluit
agnoſci. Vos nūc ciues: uos oēs humani generis affectus: miſerrimus in
terrogo pater. Suadete quid faciā. Hūc quē uidetis circa me ſanguinē:

de filii mei uulneribus accepi. His manibus labētis unici membra susti/
nui. In oculis adhuc uultus illius moriētis hærent: auribus uerba sup ca
dauer habita exultantis inimici. Fidem tormentoꝝ. Quousqꝫ percusso
ris filii mei conscius ero? Aperite pectus istud & totū de uisceribus meis
latronis egerite secretum. Vidi & mihi nō credit. Vidi: ita possim: & in
tormētis idem dicere. Aut si cōpono: si fingo urar: lacerer: nō probē. Si
uidet torquendus sū iudices: ut hæc desinam dicere. Nec me iudices fal
lit quantam molē accusationis: etiā in manifesta ueritate suscepim. Di/
uitem detuli reum paup inimicus: occisi pater: & postulo: ut mihi creda
tur testimoniū in mea orbitate dicenti. Itaqꝫ nō deprecor quo minus mi
hi uelitis irasci: donec probem: torquete tanq̄ mentientem. Lex īquit li/
berum hoīem torqueri uetat. Per fidē iudices: quis nō hoc reum respon
dere credat: cuius tormēta poscātur? Nemini iudices credo dubium: le/
gem: quæ torqueri libeꝝ hoīem uetat hoc prospexisse tantū: ne quis tor
queret inuitus: & iura quæ nos a seruilium corpoꝝ cōditione secernūt:
impatientiæ tantū succurrisse nollētium. Omnium beneficioꝝ ista natu
ra est: ut nō sit necessitas: sed potestas. Quicquid ī honorē alicuius in/
uentū est: desinet priuilegium uocari posse: si cogas. Cuncta si uidet iu/
ra percurrite: nūsq̄ adeo pro nobis sollicita lex est: ut qđ præstat extor/
queat. Dedit cæco talionis actionē: non manus recusantis impellit: in/
iuriam cædis agere permisit: sed nō cogit inuitos. Adeo pene leuius est
ultionē perire q̄ potestatem. Genus seruitutis est coacta libertas: & eadē
iniquitas quicqd de inuito hoīe facias. Vis scire qd lex illa prospexerit?
Nō exigo ut torquearis. q̄ multa dii deæqꝫ nō minus sūt iusta: q̄ lex exi/
git quarūdam inuidia reꝝ: ut uinci se magnitudo patiat: & quicqd acci
disse mireris: tantūdem poscit ī ultione nouitatis. Filius in cōspectu pa/
tris occisus est. torquete securi: nihil iniquius fieri pōt. Ignoscāt persua/
siones: si facinus istud oīum illicitaꝝ rerum cōsumpsit īuidiam: & unde
tormētis salua iustitia est. Plus est de quo querit q̄ quomodo querēdum
est. Nullum debet inimicū uideri genus probationis eē quod solū est. Et
quicqd potuit prodesse seueritati nunq̄ nocuit exēplo. Sufficit liberta/
tis reuerētiæ: ꝙ torquetis inuiti: ꝙ cōtra me nō alius inuenit. Libeꝝ tor/
queri nō licet. Hoc est iudices propter qđ filium meū diues corā me non
timuit occidere. Filium igit meū in conspectu meo occisū esse cōtendo.
Quid dicitis? Ita nō erat contra proclamationis huius fidē: si nunc age
re possem quietū modestumqꝫ miserum? Vultis cū hoc uiderim tantum
testimoniū dicam. Mirum hercle: si scindo uestes: nudo corpus: ignes:
flagella deposco. Insaniat necesse ē pr̄: cū solus hoc sciat. Fallit iudices:

quisquis hoc qđ postulo cõtemptum: quisquis audaciā uocat. Filius urit exagitat: & iter tormenta fugio dolorem. Si mētientis est uelle torque/ri: Inuenite quid facere debeat: qui ue℞ dicit & nō probat. Mentiris in/quit. Bene qđ & tu fateris nō esse: mihi sine quæstione credendū. Et qua spe fidē mendacio meo causas diues assignas? Ignoro percussorem. De/inde te potissimū de quo quererer elegi. An scio & simultatibus nostris occasionē orbitatis idulgeo? Decipi me nō potuisse manifestū est. Filius meus cū pariter rediremus occisus est. An dignoscere percussorē nocte nō potui: cū percussor potuit elligere fugere? Quid ais? Iuuenē meum alius occidit: & tu mihi solatiū ultionis imples? Te accuso. s. ut interim nescio quis ille fugiat euadat. qđ tu mihi genus furoris assignas: ut ma/ximi sceleris ultio pereat falsæ accusatōis incerto. homo q me uidisse cō tendo: cū occideris filium meū: nisi de te uindicor: nō reliqui mihi ut de aliis hoc probarem. O te extra oēs humano℞ pectorum affectus inimice sepositum. Nunc quoq; me putas posse mētiri. Perdidi infœlix illum ca riorē pauperibus affectum. Succurrere mihi putas q aliquādo discedi/mus? Falleris deciperis. Hominis cuius occisus est filius: unus inimicus est. Sane possit aliquis hāc doloris dissimulatōem mēdacio perficere uer bo℞. Torqueri uolo. Nihil est tanti nisi ue℞: uidelicet inter ignes ac fla gella sufficit mihi si dixero: hic ē inimicus animæ: qui nobis subide male dixit: hic ille cōtumeliosus ille impotēs. Ego nescio an mihi possit ī quæ stione sufficere qđ uidi: & q inimicus me contendit ideo uelle torqueri. Tormēta postulo. En ad qđ cōfugiat homo q se sciat posse mētiri. Nul/la ē ratio quæstionū relicta mortalibus: si adiuuāt cōtra ueritatē: & sub/lata ē de rebus humanis necessitatis huius utilitas: si iā ultro tuet̄: expli catq; fingētibus. Hucusq; durant artis īgenia mortalium. Et licet sit ali quis secreti firmitate cōpositus: hoīem tamen ultra nō seqtur aīus. Non uacat asserere quæ finxeris: tunc cū uix pdest & ue℞ fateri. Et nemo nō cōtra id torquet̄: qđ dixit ante tormēta. Non reffert: cuius ad æculeum hoīs persuasionē: quas silētii afferas causas. In quæstionibus tantū cor/pora sumus: & nemo nō contra aliquē torquet̄ affectum. Exigā quæstio nē an recusem? Quid itērest tormento℞ breui futurus similis homini: q fateat̄ inuitus? Nouū iudices inauditūq; rebus humanis apit̄ exēplum: Nemo unq̄ ideo torqueri nō debuit: quia mentiret̄. Sed & si fas est iudi ces dubitare de fide quæstionū: alius debet esse suspectus. Ille scilicet in quo seruiliū pecto℞ recessus: in quo uerniles excutiunt̄ artus. Quotiēs tortori est rixa cū membris: tū cruciatus agnoscit assiduis suppliciis du rata pacientia: & homini non est noua res dolor: corpus applicit̄ quod

ſciſſa laceratač ueſte primum ferre non pōt pudorem: qđ neſcit ad flage
loꝝ uices membra cōponere: nec ullo uerbera frangit occurſu. Nos inq̄
ſumus quos leges ſupuacuum putauere torqueri. Vnde nobis inter iſta
ſecretum: in tormētis libero homini opus eſt patiētia: ut ueꝝ dicat. Sed
inquit ideo torqueri nō debes: quia exigis ut torquearis. Aliud ſunt ini/
mice tormenta: aliud uere torqueri. Fœlices illos qui recuſare uoluerūt.
Meretᷣ clementiam & fauorē quiſquis ad illa tremens exanimiſč perdu/
citur: quem uix a genibus tortor abducit: cui iam ſciſſas quoč difficile
poſſes eripere ueſtes. Ego quēadmodum uultis deprecer: q uideor pro
uocaſſe tortorem? Ille ille ſine ulla miſeratione laceratᷣ: cui ad ſingulos
ictus dicitᷣ: ipſe uoluiſti: quem nō decet rogare: qui creditᷣ fingere pro/
clamationes: ſimulare gemitus: de quo primū uidentur uindicanda tor
menta. Non inuenio Iudices quid ſpare poſſit qui mentitᷣ & exigit quæ
ſtionem. Homini qui uult torqueri diu nō creditᷣ: nec ueꝝ dicenti. Nec
eſt iudices ꝙ putetis adeo mihi triſtiſſimam orbitatem omnes humanoꝝ
pectoꝝ rapuiſſe ſenſus: ut non intelligam petere me ꝙ diues poſſit eua/
dere: & pene magis pro percuſſore torqueri. Sed quid me facere uultis?
Non debeo poſſe mentiri homo: qui cū filius meus occideretᷣ interfui.
Veritati tantū præſto patiētiam. Exigo quæſtionem: in qua quid dictu
rus ſim neſcio: quid deberē dicere uidi. Scio uultis poſt hoc argumētis
ſuſpitionibus agam. Breuiora tormēta ſunt. Non inuenio iudices cur re
nuat tantopere diues quæſtionem: poſtq̄ ſuperſūt adhuc incerta & du/
bia. Facinus eſt tamen me nō torqueri: ſi mihi torto utiq; credēdum eſt:
Q uouſq; me crudeliſſime mortaliū metus ſimulatione deludis? Ego ma
gis qui poſtulo tormēta timeo: ego qui nihil facerᷣ potui cū uiderem. Su
ſpecta tibi eſt noſtra patiētia. Vides enī hortatᷣ nos cōtra dolorē primæ
robur ætatis ſolidū plenumq; corpus. q̄ facilis q̄ expedita res eſt torque
ri miſerum. Affero ad quæſtionē iam planctibus mēbra liuentia: q̄tum
animæ: quantū ſanguinis orbitas traxit. Q uanto imbeciliora ſūt hæc
quottidianis lamentationibus euerberata uitalia? Q uicq̄ ergo fingere
pōt hic pallor: hæc maties: & iam torto ſimilis īfirmitas? Adiice ꝙ nihil
minus in quæſtione diu poſſis dicere ſi mētiaris: q̄ ꝙ oculis ſcias: & bre/
uiſſimū confeſſionis ē genus dixiſſe qđ uideris. Fœlices diues quos tor/
tor īterrogat qui non hēnt ī ſua poteſtate credētis. Impatiētiſſima res eſt
poſſe cū uelis đſinerᷣ torqueri. Q ui potius īqt ꝓbas fidutiā hoīs: q ſciat
hoc me uidiſſe ſolū. Sine dubio diues multa te poterāt argumēta cōuin
cere: ſi differret alius: & eras māifeſtiſſimus reus: ſi mihi ꝑcuſſor quærē/
dus eēt. Q uis. n. credibilior ī cæde paupis q̄ diues inimicus? aut de quo

facilius cõstare posset scelere : qđ nõ habet nisi de sola ultõe? non iuenit multa uerba uidisse: nec mihi debet pire probatio ista: qa poteras & accusari. Exigit probatões cũ facius sic disposuerit: ne possit ꝓbari. Quẽ mihi nox testẽ: quos præstare potuit oculos nuda semp incomitata paupertas? Tibi seruus a cõscientia sceleris sũmouendus fuit: & ista ratõe quis itéresset : quẽ putares posse torqueri? Et totũ facinus i has angustias redegisti: ut illud soli sciret q faciebãt: & cui nõ credret. Nũquid nõ dubitaretis quærere si alius sciret hoc scelus? Facinus ẽ ideo filii mei pire uindictã: quia pr̃ uidi. Ego uero iudices & ex hoc ꝙ recusat diues quæstionẽ: partem ꝓbatõis impleui. Accusatoris tormẽta nũq̃ timebit reus nisi đ quo credi põt & ante tormẽta. Cur iqt si mihi causæ sceleris simultates nr̃æ erãt: nõ te potius occidisse? Vere crudelis ego te hoc maxiẽ argumẽto pcussorẽ probo: ꝙ mihi pepcisti. Tuũ fuit hoc inimice comentũ: occiso filio seruare pr̃em. Parcẽdi tamẽ mihi uel hæc fuit ratio: ꝙ defendi nõ poteras: si duo perissemus. Audire modo hercle mihi uideor illas cogitatões illa sceleꝝ secreta cõsilia. Quid mihi cũ uulneribus qd cũ cruore cõsumptæ & iã pene abeũtis aiæ? Occidat̃ potius ille iã iuuenis iã inimicus. de sene uidicabitis me pr̃is oculi. Vis mirer ꝙ me nolueris occider̃? queri me hercle te puto: ꝙ i senectute magni doloris uita breuis ẽ. Pepcisti mihi: quomodo excogitãt artes detinere supplitia: & de percuntibus magis sæuitia eruit̃ dolore suspẽso. Agnosco noctis illius inimice clemẽtiam: ꝙ me torqueri nõ uis: ex hoc euenit: ꝙ neq; occidisti. Tẽptat iudices efficere diues: ut icredibile uideat̃ : ꝙ occisũ ab eo cõtendo filiũ. Dictuꝝ nũc putatis magis iteresse crudelitatis: ut quis facius sibi tantũmodo credat: & id tutius eẽ inimico: q̃ pr̃e cõscio. Plus est qđ affirmo. filiũ in cõspectu pr̃is occidere: sic opepreciũ est si illud ipse facias. Perdit plurimã de sceleribus uoluptatem q mãdat: & minus gr̃æ rebus ex nũcio uenit. Occidet alius te iubẽte: sed uulneribus illis nõ fruent̃ oculi: sed plus ẽ ut singultibus abeũtis aiæ & cruore satieris: ut colapsũ palpitantẽq; uideas: ut me uidẽte. Cõuẽit iudices ꝙ ipse diues hoc fecit: & ꝙ ego uidi. Ratõ sæuitiæ ẽ ut aliqs corã me occidat̃ : ꝓpter quẽ occidit̃. Fidẽ ur̃am iudices ne me ideo nõ putetis uidisse qa nihil feci. Seruuloꝝ iste liberto rũq; dolor est occiso hoiẽ statĩ scire q̃d facias: exclamar̃ : ꝓcurrere fidem deoꝝ hoĩumq; testari: postea cũ lachrymis uenire. Vultis pcussorem iuuadã? Vultis fugientem sequar? Interi deficientem qs excipiet? cui se morientis iponet ĩfirmitas? Scis ꝑfecto pcussor facinus ordiare : disponere. filiũ occidere corã pr̃e secretũ est. Miseremini iudices. Igit̃ ut hic quoq; uelitis existiare diuitis cõscientiã : ꝙ cõtentus est ne de scelere queratur:

non hẽt fiduciam hoĩs: qui me ſciat mẽtiri. Et qđ minus debetis attẽde/
re: q̃ ſi fateret̃: nõ putat ſibi ſaluũ: ut iteꝝ neget. Diſſimules licet: nõ eſt
ĩnocentiæ metus cũ timent̃ aliena tormẽta. Quid ait diues? Orbitatem
meã in tale genus uſũq; cõuertet: ſi paterni doloris auctoritas facius im
pingit alienum. Deĩde nõ ipſe affers æculeos: nõ ipſe diſponis ignes. Di
ceres me hercle te uelle torqueri: ego ſcindo ueſtes: tu ĩtremiſcis: ego ad
flagella nudo corpus: te facit palor exanimẽ: ego æculeos: ego poſco flã
mas: tu nõ habes ĩ meo dolore patiẽtiam. Rogo qd aliud faceret qui oc
cidiſſet? qd nunc agam miſer? gr̃am cõfeſſionis ante tormẽta cõſumpſi.
Scio q̃to credibilius fuiſſet: ſi hoc ſtatĩ inter ignes: inter flagella dixiſſẽ:
& multũ de auctoritate primæ proclamatõis amiſi. nõ eſt tamẽ ꝙ ſupua
cua putetis eẽ tormẽta: quanq̃ dixerĩ quicqd ſciebam. Habeo adhuc ex
illo multa refferre ſecreto: quæ argumẽta faciet dolor. Nõ reffert an me
uidiſſe dixerĩ: tormẽtis hoc ꝓbaturus ſũ debuiſſe mihi credi ante tormẽ
ta. O quantope nũc inimice torqueris: ꝙ te corã iudicibus interrogo: ꝙ
hoc non põt mihi fateri. Sed ſi bene gaudii tui perſpicio ſecretũ: nõ pu/
tas te negare qa uidi. Arrogãtiſſime percuſſoꝝ euaſiſſe te putabas: ꝙ il/
lud duo tantũ ſciebamus? Meis meis hoc ignibus nega: & dũ me p ſingu
los artus tortor ĩterrogat: perfer ſaltẽ non credẽdi patientiã: cũ ego me
uidiſſe ꝓclamem. Tu nullã afferas ĩnocentiæ probatõem. Non potes ali
ter abſolui: q̃ ut illud ego negem. Nec tamẽ iudices putetis ſolo me cala
mitatũ ambitu petere quæſtionẽ. Dabo propter qđ me torqueatis irati.
Filiũ meum illũ ſingulis uobis uniuerſiſq; laudãdũ iuxta quẽ fœlix iuxta
quẽ arrogans erã occidit. mea nimia libertas. ita ego te non æculeo effe/
ram: nõ ſup ardẽtes exuam flãmas. nũc me uindicas: nunc tueris. Modo
modo corã me filiũ meũ diues occidit fidutia tui. Cõcurrite omnes libe
ri: omnes parẽtes urite lacerate hos primũ patris oculos. Diſtrahite has
manus quæ nihil pro pereunte fecerunt hoc corpus: hæc mẽbra: quæ de
cõplexu latronis uulnera nulla retulerũt. Siue hoc pœnã: ſiue uultis eſſe
demẽtiam debeo tã miſer eſſe dũ probo: q̃ cũ uiderem. Miſeꝝ me ſi fas
eſt in quæſtione mẽtiri. Sine dubio diues hoc captauit recuſando quæ/
ſtionẽ ne crederet̃. Sed dura parumper animæ uidiſti. Nunc infœlix ad
nos miſera pietas redi. qđ fieri in ipſa orbitate non potuit: & uires quas
ĩprouiſus abſtulit dolor probatio reſtituet. Cum flãmis urẽtur nuda ui/
talia: nox illa occurrat: cũ membra fidiculæ flagella laxauerĩt: rurſus an
te oculos ſit moriẽtis unici uultus: hæreant uerba pcuſſoris: mãdata pe/
reuntis: filiũ ſpectaſſe moriẽtem lõga præſentia eſt. Neſcis infœlix ſene
ctus q̃ta tibi opus ſit ueritatis contentõe: ut pœniteat diuitẽ: ꝙ nõ duos

occidit. Iam nunc tamen uobis iudices infirmitatem meã allego: cõmen do. si me forte fidiculæ flagella mutauerint: ego tamen uidi. si uocem in æculeis: ignibusq; perdidero: ego tamen uidi. si totus undiq; dolor pa/riter admotus occiderit: ego tamen uidi. Alioquin nisi hoc animo meo nisi licuerit oculis: morerer hoc dolore: quo puto me posse torqueri.

¶ Argumentum.

NEmini quibus erat pater & mater ægrotare cœperunt. Consulti medici dixerũt eundem esse langorem. desperantibus reliquis promisit unus se alterum sanaturum: si alterius uitalia inspe/xisset. Permittente patre execuit infantem: & uitalia inspexit. Sanato uno accusatur pater ab uxore malæ tractationis.

¶Pro matre contra patrem.

QVamuis Iudices plurimũ infœlicissimæ matris aduersis mise rationis abstulerit: q ex duobus liberis pari desperatõe lan/guẽtibus alter euasit: & plærisq; maxium dolorẽ prima frõte tractãtibus uideat̃ auiditas gaudio℞: ut modo ad totius or/bitatis redacta patientiam iam nõ sit unius salute cõtenta: nõ possumus tamẽ affectibus uestris nõ hanc primã tristissimæ calamitatis allegare mẽ surã: quæ ex ipsa quoq; solatii sui cõditione descẽdit. Minus misera que reret̃ de marito si sanari nec ille potuisset: pro quo ẽ frater occisus. Nũc infœlix par nõ est dolori: nunc nõ inuenit ulla solatia: ex quo sibi uidet̃ filiũ perdidisse uictu℞. Sup impatientiam tristissimæ orbitatis increscit q intelligit illũ non sine sanitate fuisse langorem. Nec persuaderi mise/ræ põt perituro laborasse fato: ĩ quo inuentũ est q sanaret aliũ. Captet licet crudelissimus senex parricidii imanitatem metu maiore protegere: non iuenio unde colligi possit: utrũq; fuisse moritu℞. Ex duobus ægris nõ periit: nisi qui occisus est. Ante oĩa igit̃ illud a uobis ĩfœlicissima ma ter petit: ne maximi sceleris ideo decrescat inuidia qa pati uidet̃: & reus ex orbitate tantũdem. Nõ perdidit filiũ quisquis occidit. explicat a do lore prẽm: q sibi uidet̃ fecisse rẽ maxiam & in locũ iuuenis amissi substi/tuit de uanitate solatium. Alia est: alia cõditio matris quæ medico non credidit: apud quã sæuissimæ cõditionis imanitas fidẽ non potuit impe trare temptandi. Pro utroq; timuit: pro utroq; spauit. Facinus est eũ ma ioris uideri pietatis: q de morte filii putauit alterius uel certa salute tran sigere. Sic debetis odisse prẽm: tanq̃ duos occiderit: cuius nõ interfuit uter occideret̃. Est tamẽ sanctissimi iudices qđ de crudelissimo parrici/da queri possit nõ sola mater. Adiecit humanis calamitatibus ipsã sani/tatẽ & morbo℞ lãgorisq; uiolẽtiã medicinæ cõcessit. Filiũ occidit (si ipsi

creditis)fortasse moritu℞: & hoiem cuius charitas debuerat ipsa despa töe creuisse: i hoc solũ impendit ut tantũdẽ supesset icerti. Nõ exonerat iudices imanitatẽ sæuissimi pr̃is: q̃d hac rõne credidit de lãguẽte filio rẽ iauditam: rẽ facere crudelẽ. Vnã rõem hẽt si ipse sanet. O tristior idigni orq; semp mẽsura calamitatũ magna fœlicitas. Hunccine fecit exitũ illa mõ ciuitate tota cõspicua mater? ille idiscretus ab utroq; latere cõitatus? ille gaudẽtiũ dulcis error oculo℞? Quid mihi mortẽ nũciatis unius? Perdidit misera gemios. Passi sũt eni langorẽ miserrimi iuuenes: sine dubio pariter: unaq; nõ fraternitate: nõ aiæ corpo℞q; cõsortio: sed cõditõe fragilitatis hũanæ: q̃ sic extranei quoq; duo lãguere potuissẽt. Nõ negauerĩ terribilẽ: grauẽ: & parẽtibus utiq; metuẽdũ: de cuius tamẽ adhuc: ut par cissime dixeri: r̃medio quæreret. Quid refert an medici cõsẽserit utrũq; pitu℞: cũ eundẽ dixerint eẽ langorẽ? Manifestũ est de duobus nõ dixisse ue℞: quos de altero cõstat eẽ mẽtitos. Iã tamẽ iudices de tã ꝑdita ꝓnũciatõe nõ queriur: ꝙ ægros quos sibi uidebãt explicare nõ posse: parẽtibus crediderĩt. Innocẽtior ẽ simplicitas despare si remedia nõ noueris: & hãc inocẽtiæ malo ꝓbitatẽ: ut lãgorẽ quẽ nescias tãtũ neges posse sanari. Maximi tamẽ uiro℞: & q̃bus artis suæ soluẽdo nõ sit hũanitas: si sciebãt hoc gẽus curatõis: & illud nõ idicare uoluerĩt. Vultis & illos mẽtitos breuiter ꝓbem? Despauerũt de lãgore: cuius remediũ (si patri creditis) alius iuenit. Siue enĩ iudices uanissimus nescientũ uidit hãc patris i ꝑiculo libero℞ rigidã nimiamq; patientiã: & hoiem mihi filio℞ langore sollicitũ de remedio generis humani: siue captauit & hoc uultu quandã artis mutatõem imitari ꝙ sanare nõ poterat: & ignorantiæ pudorẽ tegere: magno tentauit icerto: siue ut aliud uideret dixisse quã reliqui uerba despatõis icredibili uanitate uariauit: magnaq; miseros parẽtes ambage suspendẽs tutissimũ putauit ꝓmittere: q̃d deberet nemo expiri. Causas quidẽ se dixit ignorare morbo℞: sed salutẽ spopõdit unius: si licuisset alte℞ occidere lacerare perspicere. En cui pietas patris: cui credere sollicitudo debuerit. dixit se scire remediũ quod nesciebat. Vultis intelligere iudices nihil impatientia charitatis fecisse pr̃em? nõ retulit ad m̃rem. Adacta est a morte filii uel sanitate discedere. Non propinquos cõsuluit nõ amicos: sed sua tantum persuasione: mediciq; cõtentus: quod nocentius est: q̃ si ipse occidisset: alterutrum potuit elligere. Dicat nũc parricida: quid fecerit illud quod etiam de similibus tam paribus ægris in alterum desperatio illa præualuit. Si medici non interfuit utrum occideret: Constabit uiuere utrunque potuisse si interfuit: Constabit non eundem fuisse langorem. Qualis fuerit illa curatio quod passus sit iuuenis in morte:

qua medicus parabat̃ oium affectibus : oium cogitatoibus liquere credi derim. Ideoq; parcimus auribus nr̃is. Breuiter tamen lõgæ crudelitatis explicãda sæuitia est: ex oibus quæ ptulit leuissimũ fuit qd occisus ẽ. Nõ est qd ueniam tristissimæ curatõis paret: qd uidet̃ in alio fratre explicata pmissio. An alterꝝ medicus sanauerit: fortuna uiderit. Quod negari nõ põt: alterꝝ medicus occidit. Erũpit hoc loco mulier ĩfœlix: & tota liber/tate pclamat. Redde mihi inqt marite filiũ meũ quẽ tibi parit̃ medicoq; cõmisi. Hic est ille noster ĩsanabilis : recipe quẽ mihi credidisti: ille moriturus: hic quẽ pmiseras medico: si maluisset occidere. Vides qd profecerit anxia uota pietatis sollicitæ preces. Dũ iã frigidi pectoris calorẽ sup positis reuocãus uberibus: dũ frigẽtia mẽbra cõtinuis osculis & spũ tre/pidæ mr̃is aiamus : dũ labẽtes oculi ad nr̃as exclamatões nr̃osq; plãctus admissa paulati luce laxant̃: dũ multa mẽtior: multa pmitto: & fr̃em di co sanatũ: respexit ad uitã: cõualuit euasit. Nõ tamẽ iacto pietatẽ: nõ ar rogo mihi psperæ curatõis euẽtum. Quid hũc sanauerit uis scire breui/ter? qd potuit utrũq; sanar̃. Pudeat nos o iura legesq; miserrimi sexus do lorẽ his clusistis angustiis. Ita maritũ qꝫ occisus est filius malæ tractatõis uxor accusat. Perdiderunt legis huius auctoritatẽ quæ ad illas uxorias querelas matrĩonioꝝ solẽt deferre delitias. Ego illã datam miseris tantũ mr̃ibus puto potestatẽ: ab iniquo cõiuge explicare diuortiũ & cõtra ma ritales tuet̃ iniurias: ut nolis præstare patiẽtiã. Illis succurrit quas nefas ẽ abire discedere: quas ĩ pessimi cõiugii duꝝ perpetuũq; cõplexũ: coium pignoꝝ nexus arctauit: quæ malos maritos pariter & pr̃es nec relĩquere nec ferre sufficiũt. Facinus est ideo euadere maritũ qa dãnaret̃: si de illo miore dolore quereret̃. Itaq; ĩpudẽter facit qꝫ pro detracto matrõæ cul/tu negatoq; cõitatu fastiditis noctibus: pulsataq; facie filiũ cõplorat oc/cisũ. Sileo adhuc illa p quæ parricidii creuit ĩmanitas. Occisũ filiũ obii cio puta luxuriosũ pditũ: nocentẽ: fĩgite hoc pr̃em ira ĩdignatõe fecisse. Quantũ facius sit filiũ occidere: nemo magis fatet̃: q̃ qui uult uideri se illud fecisse p filio. Et qd Iudices? uel ex hoc totus aius mariti: tota tri/stissimæ cõiugis calamitas pspici põt: qd se negat matri cõmunium libe/rorum debere rationem. Placet ergo mortales: ut de hominibus in quos plus ex harum sanguine: ex harum transit anima : non habeant partem nisi tantum doloris. Solos ergo cõmunicabit misera planctus: & ab om nibus consiliis : quibus ordinatur iuuẽta uita disponitur : extranea ui/litate seposita circa mœrores tantũ lachrymarumq; consortium orbita/te iũget̃. Si me hercle fas ẽ existimare utri plus parẽti debeat̃ ex liberis: nõ improbe totã potestatẽ sibi uẽdicabit affectus q decẽ mensibus ante

nr̃am incipit diligere notitiam. Et cũ uos pr̃es gaudiũ primũ faciat ocu loꝝ ante sũt consciẽtia mr̃es. Facinus est ideo tantũ illis minus licere: qa minus facere sufficiũt. Vos estis qui crescẽtes adhuc ĩ peregrinatões: qui iã adultos ĩ castra magnoꝝ parentũ uanitate dimittitis. Erubescitis desi deriis: tanq̃ ĩfirmitate: & unde uelocissimus trãsitus ẽ in rigorẽ: uultis li beros amare patiẽtia. Quã multa ideo tantũ de filiis facitis: qa licet: & frequẽtius potestatis nr̃æ iactatõe: tanq̃ aliquo grauitatis genere delinq tis. Nõ hẽt orbitas uestra lachrymas sup ardẽtes rogos tenetis incõcussã rigidãq; faciẽ: itis obuiã consolatõibus: & q̃d oẽm modũ feritatis exce/ dit: captatis ĩ magna calamitate laudari. Quicq̃ ergo erit q̃d de cõmu/ nibus pignoribus: nõ pari mẽte: pari impatiẽtia: uel si necessitas postu/ let: pari rigore faciatis? Mali tantũ patris ĩterest: ut matri minus liceat. Sane credat uobis circa regẽdas cõmuniũ pignoꝝ mẽtes sexus ĩfirmior: uos mores: uos uitæ genus: uos matrimonia cæterosq; actus ur̃a persua/ sione firmetis. Nũquid arrogãs cõsortium: nũquid ĩpotens societas est: liberos cões esse languẽtes? Si quis imo pudor ẽ: cede nũc tota potestate matri. Illius sit ĩ ægri thoro proxius locus: hæc adhibeat fomẽta: porri/ gat cibos: si qd impatiẽtia: si qd flagrantiũ uisceꝝ poscit infirmitas: ma ter neget: mater ĩdulgeat. Illas quas ĩmodicus ardor discutit uestes: hæc super fatigatos reponat artus: illas iactatas toto lectulo manus: sedulo contineat affectu. Frustra captas uideri ultionem magnæ charitatis: ab omni curæ ratione sepositus. Cum circa curationes liberorum non con/ sentiunt parẽtes: curatõis est culpa nõ matris. Quid ꝙ filiũ occidit in/ nocẽtem: cũ nihil obiicere: nihil poterat irasci? Filiũ (si ipsi creditis) pro fratre mori paratũ cuius suprema ferre nõ poterat. Nouũ iudices & in/ cognitũ rebus humanis audite facinus. Iã parricidiũ pietas: charitas: & impatiẽtia orbitatis admittit. Malo odiũ: querelas: execratões: q̃ ut qs liberos affectu quo seruant̃ occidat. Quid reffert an p hoc alterius filii aĩa redimat̃? Si parricidiũ fas ẽ ullas accipe causas: filius ꝓpter se tantũ d̃bet occidi. Adiicite iudices ĩmãitati: ꝙ occidit ægrũ. oĩbus eq̃dẽ mor talibus maiorẽ crediderĩ de lãgore uenire reuerẽtiã: & illoꝝ quoq; quos ĩter supplicia pereũtes auido spectabãus assensu: iuxta ualitudĩes tamẽ morborũq; uiolentiã quodam ĩnocẽtiæ fauore miseremur. In carceribus & in illa profũda nocte pœnaꝝ religiosius ille anheli pectoris palor ĩspi citur. nõ sic confundunt obuios grauibus cathenis colla stridẽtia & diu tino squalore cõcreta facies: ut ille quẽ ad singulos conatus: gressusq; la bentem uix trahit impellitq; longus ordo uinctorum. Et inter tot desti/ natos: totq; perituros: omnium tamẽ in se retorquet oculos unus æger.

Q uid ais? tu illum quē nunc nefas est castigare reprahēdere: cuius auribus parcere debuerunt mitiora uerba: si qd negares uidereris occidere: ferro uulneribus aggredereris? Non pōt hinc tibi uenire defēsio: ut hoc sis ꝓ alterius salute cōmētus. Inter duos liberos pari despatōe lāguētes: da bonū prēm: nō præpōderabit alterutrū: nō elliget: sed ut icertū orbitatis euadat: ipse morieť. Tēptat hoc loco iudices crudelissimus senex excusatōem temeritatis suæ de medicoꝝ trahere cōsensu. Despauerāt inquit de duobus: sed ut incertū orbitatis euadat: sepono paulisp īmanitatē patris: q credidit: & de arrogātissimæ psuasionis hoībus queri de totius generis hūani noīe uolo. Q uā multas artes misera mortaliū sollicitudo fecisti. fato uiuimus: languemus: cōualescimus: morimur. medicina qd præstas: nisi ut iuxta te nemo despet? Dictuꝝ me putas: nō credo renūciantibus: nō accedo cū deserunt: reliquuntq; languētes. Ego uero medicis nō credo spantibus. Aspicite maiorem partē generis hūani: & si me īterroges illā robustiorē: illā adhuc ī prima reꝝ naturæ ueritate uiuētem: nullos artis huius nouit antistites: nec minus tamē belloꝝ uulneribus: morborūq; medeť incursibus: nō disputationū uanitate solerti: sed expimētis: & inuicē p similes dissimilesq; casus obseruatōe ducēte tradita ratōe succurrit. Nō medicina sanat: sed quicqd uideť sanasse medicina est. Q uo uultis aio ferā: ꝙ ars q̄tum dicitis inuēta pro uita: si displicet: auctoritatē formāq; captat: ut lōge uentura suprema prospiciat: ut adesse fata denūciet: quæ nec timenť: & maxia sciētiæ pars eē cœpit sanare nō posse. Q uisq̄ ne ab hoīe qui adhuc loquiť: spirat: intelligit: sic recedit: quēadmodū relinquiť exanime corpus & ibi finē uitæ putabit: ubicūq; sciētiæ substiterit īfirmitas? Si fragilitatē mortalitatis īcertosq; uelimus existimare casus: tantūdem piculi hēt oīs æger. Iniquissimū est despatōes uocari: quotiēs remedū medicina nō inuenit: & angustias siue artis siue mētis humanæ: ad inuidiā refferre fatoꝝ. Nihil magis īteresse oīum puto q̄ ut spes pro hoīe tā longa q̄ uita sit. Vnde putatis tardos funeꝝ apparatus? Vnde ꝙ exeqas plāctibus plāgore: magnoq; semp īquietamus ululatu: q̄ ꝙ facinus uidereť credere tā facile uel morti? Vidimus igiť frequēter ad uitā post cōclamata suprēa redeūtes. Plæriq; cōualuerť neglīgētiæ bono. Q uosdā explicuit q̄cqd alios fortassis occidret. Hos dulgētiæ temeritas: illos adiuuit despatōis audacia. Dať fortassis huic arti pspicere morbos: ꝓfutura meditari: sed unde sciet q̄tum iter uiscera latētesq; pectoris sinus: unicuiq; aīæ natura cōcesserit? quā proprietatē spūs: quā corpus accepit? Non tā uariæ mortalibus formæ: nec ī uultibus nrīs sedet tāta diuersitas: q̄ta latet in ipsis dissimilitudo uitalibus.

Inenarrabile indepræhẽsibile est quicqd nos elemẽtoꝝ uaria cõpago for mauit. Et ꝓ ut ĩ nos plura seu rariora de terrenis seminibus cœlestibusq; coierũt: ita uel duramur tacita ratõe uel soluimur. An despantibus cre/ di debuerit uos existimabitis. Qui negarit ægros posse sanari: nec i hoc probauerit q euasit: nec in illo quẽ non langor occidit. Iustas me hercle hẽret mulier cãs querelaꝝ: si noua ĩcognitaq; ratõe uel utrũq; seruasses. Nunq̃ ex magno uẽit affectu ĩcredibilia uel ꝓfutura tẽptasse: & ĩ re quæ plus de ĩcerto hẽt: temeritas expimẽti solã probat despationis audaciã. Quid refert cuiusq; sit cõditionis æger: q̃tum adhuc spei quantũ uidea tur hẽre de uita? Sacrosancti sint parentũ metus. Dii nõ sinant: ut ex li/ beris uilior incipiat eẽ periturus. Medici despauerũt. Quid istud ad pa trem? Spera tu: iube spare mr̃em: Tuis potius affectibus: tuis crede uo/ tis: & hoc de parricidii facilitate ẽ: circa filioꝝ langorẽ ad despantes po tius accedere. Fidẽ habes hoibus quos mẽtiri alius affirmat: cõtra quos iteꝝ credis uni præsertim. Pessime hercle de tua feritate sentirẽ: si ĩ qua/ cunq; filii curatõe non adhiberes ꝓpinquos: nõ interrogares amicos: nõ respiceres ad matris aĩum: nõ hanc primã impatiẽtiam: nõ hunc cõsulis timorem. De nullo filio minus debet soli sibi pmittere pater: q̃ qui uide tur utiq; moriturus. Fratres inqt & gemini erãt: ideoq; credibile est illis eundẽ fuisse langorẽ. Rogo quis ĩ ullo mortaliũ ferat ignorantiã pariter & affirmatõem? Quisquis nescit qd genus lãgoris sit: non põt scire: an idẽ sit. Nihil iudices ĩ rebus humanis uoluit eẽ reꝝ natura tam simile: ꝙ non aliqua proprietate secerneret. qd reffert an ex iisdẽ prima illa duoꝝ corpoꝝ animorumq; cõpago seminibus oriatur? Sibi quisq; firmat: sibi quisq; cõponit: & duo plures ue fratres nascunt fato singuloꝝ. Hãc ipsã indifferẽtiam quã mirant occursus: stupẽt ciuitatis oculi: parentũ tamẽ agnitio dignoscit. Separauit noticia nutricũ: & fallẽtibus notis: est rur sus qd faciat ipsa similitudo dissimile. In plærisq; q̃uis sit ĩdiscreta facies inuenit tamẽ alius oris sonus: hitus: ĩcessus: sed ut ipsa cõsentiant: diuer sa mẽs cõtrarii mores & uitæ genera rixãtia. Quid ꝙ nõ eandẽ esse na/ turã gemioꝝ probat etiã fortuna dissimilis? Hũc præssit pauptate perpe tua: illũ ĩspatis opibus excoluit. Illius p titulos honores: illius p ignobi les obscurasq; sordes totã duxit ætatẽ. Simile est qcqd accipiũt ex hoĩe: dissimile qcqd ex fato. Nec. n. tã parit ĩ lucẽ d maternis exilir uisceribus ut illos eadẽ origo signauerit. Quãtũ putas ĩterfuisse tempis: dũ primũ uteri põdus egerit: dũ parũp exonerata uitalia altero rursus hoĩe laxãt? Breue fortassis exiguũq; uidat ĩmortalibus oculis: sed si terrẽa mẽte pspi cer uelis orbis huius uastitatẽ: scies multũ eẽ ꝙ iter duas trãscurrat aĩas:

Voluit̃ sup nos huius cœli sydeꝝ̄q; cōpago: & præcipiti per procliue de cursu: totius diei noctisq; breuitate emēsus oriētis occidētisq; cursus: di uersi sydeꝝ ī primo stati ortu rotato se rursus axe cōseqtur. Hoc tu paꝝ credis eē spaciū: qd̄ diuersis pariter rebus ïpletur? Quantū inter illa trā scurrētis horæ momēta nascit̃ perit. Igit̃ quādo unq̄ peregriati sūt una? militauere pariter? qd nō diducti separatiq; fecerūt? quando illos lāgor: quādo suprema iunxerūt? & quādoq; sit necesse est. Alteri ex geminis ꝙ pariter lāguerunt nō sic accidit: quomodo fratribus: sed quomodo duo bus. Non eodē fato lāguere gemīos: queādmodū uultis breuius ꝓbem: q̄ ꝙ nec uterq; occisus ē: nec uterq; sanat̃? Sed fingamus hoc esse ueꝝ ꝙ desꝑauerūt medici. Relinque nobis pater inocētiam calamitatis: salua solatia sint de liberis: quos tibi uideris nō perdidisse nisi fato. Quis ex parētibus nescit hac se mortalitatis ꝓcreare lege? Sed īdigni exitus supra orbitatē sunt. Ideo magis flemus illos quos bella rapuerūt: hausit incen diū: naufragia merserunt. Fortius feras īter assidentiū manus: īter suoꝝ officia labētes: cū inuicē oscula: cū se satiauere sermones: cū data supre/ ma mādata sūt: & se scit pietas oīa fecisse pro uita. Igit̃ ueꝝ dixeri illos mori: credimus hos ꝑire. Nō inuenio queādmodū excusatōem pater de cōsensu possit accipe medicoꝝ. Hoc est qd̄ oēm cōparationē feritatis ex cedit. Filiū pater propter hoīem quē non putauit posse sanari occidit. quantū monstri portētiq; genus es. habes parricidii paciētiam: nō habes orbitatis. Ita demū potes ferre filii mortē: si facinus adieceris. Tu occi/ dis quia desperauere medici. Quererer me hercle: si reliquisses: si quid de cōtinuatione curæ sollicitudo laxasset. Nihil ergo plus facies: q̄ illi q nunc plures circūeunt fortassis ægros: quos detrahit: quos aduocat alia curatio. Filios saltem cōmitte uel matri: de fortuna querat̃: diis faciat inuidiā mulier quæ ferre nō potest: ꝙ uideris desperasse. Nunq̄ ex hoc ratōes reddes: ꝙ occideris. Quis hanc iudices impudentiā ferat? tēptat pater ut & huic rei credatis ꝙ desperauerūt oēs: & ꝙ sperauit unus. No stræ quidē querelæ sufficit nō conuenisse medicos: & cū inuentus sit qui cōtra sensum desperātium genus aliquod sanitatis afferret: fas erat iudi ces ut adhuc inueniret̃ alius q lætiora & utiliora promitteret. Hoc nūc me queri putatis ꝙ in rē de qua credere nec oībus debuisset accessit uni. Non ītereſt an supsit remedium qd̄ tēptare nō debeas: & ubi tantūdem periculi spes quantum desperatio habet: melior exitus est: qui facit mi/ seros innocentes. Quid inuidiam prioribus medicis paramus? Nemo magis desperat: q̄ qui se negat nosce langorem. Quid ais pater? Ita te/ cum quisquam sic audet agere de duobus filiis: tanq̄ de duobus ægris?

Tu ex geminis alteꝝ occidēdum dabis? Non ferrem si sperare expositu/
rus auderes : si cōtentus esses educaturus alterutrū : nō ferrem a pirratis
captum filiū : alterius uicaria seruitute redimētem. Tu de orbitate facies
uires? & casū singuloꝝ per utrūq; diffundes? Parricidium uocarē si pro/
mittēte medico ꝙ sanaret unū : posses elligere perituꝝ. Pene crudelius ē
gemios diuidere : q̄ perdeṙ. En sciētia cui debeat credi. negat se scire cau
sas lāgoris : deide ꝑmittit quicqd licere nō deberet nec itelligētibus. Oc/
cidā inqt deide sanabo. Memineris pater ī hac cōditione prius eē ut oc/
cidas. Nō est tāta pietas seruare filiū : q̄tum facius occidere. Tu nūc hoc
loco putas profūdæ artis eē secretum? Verba tantū desꝑationis īuoluit :
& homo cautissimæ uanitatis captat illā nouissimam circūire breuitatē.
Vides q̄ta promissum suū expimentumq; caligie medicus īuoluerit. nūq̄
cōstabit : an fuerit lāgore moriturus æger : qui aliter occidiṫ. Non noui
inqt lāgoris gēus. Post hāc uocē me hercle nō deberes cōmittere ægros :
etiā si uellet expiri potionis haustus : ciboꝝ fomentorūq; nouitātes. ne/
scio īquit : sed si ꝑmiseris alterius aperire uitalia : pectus effrigere : reme/
diū fortassis inueniam. Iā excusatus es medice matri : spasti ne tibi crede
reṫ. Differo paulisp : ꝙ de fratribus : ꝙ de geminis : ꝙ pater hoc fecit : nō
cōsentiēte matre. Publico potius mortalitatis cōtendo noīe : nō debere
genus istud curatōis admitti. Actū est uelut de genere humano : si nobis
pro salute ægri opus ē morte hoīs alterius : & pene ratio sanitatis īterci/
dit : si cōsummit medicia tantūdem. Ego queq̄ dicentem ferā : ut inueniā
ualitudinis causas : date mihi aliud corpus : alia uitalia : occidā deide sa/
lutaria queram : profutura meditabor? Ita nō facilius est nosce lāgorem?
Quæ hæc est īpudentia crudelissimæ uilitatis? Aegrū placuit occidere :
ut īueniret̃ : cur non debuisset occidi. Nullū sanctissimi Iudices natura
morboꝝ gēus solis uisceribus abscōdit : & quicqd causas ualitudinis de
uitalibus trahit : in corpus emanat. Inde palor : inde maties quæ ad in/
teriorē dolorē superposita cōsentiūt. Nō inuenio cur hoīem uulneribus
exqras : cur remedia quoq; uitalibus p corpus īmittas : & ī latētes meatus
hæc qbus tegimur medicia discidat. Cur ergo nō eadē rōne lāgor admit
tit intellectū sui : qua sanitatē prodit? Abditos profūdosq; morbos : aut
citatior clausi sāguinis cursus : aut crebrior hanelitus laborātis aīæ inci/
dat. crede de his ante oīa sensibus oculis tuis : & ipsos de qbus agiṫ : mō
singulos : mō pariter īterroga : cui potissimū parti graue tacitæ pestis pō
dus īsiderit : unde prorūpat ī gemitus cōscius dolor. Medicus qui p hæc
non pōt īuenire langorē : non īuenit nec remediū. Quid si aliqd sanato
medicia pōt præstare ratōis? Sufficit ꝙ aliquādo iam facta ex unius hoīs

inſpectõe: ad totius itellectum naturæ medicina pfecit. Quid allaturus huic ægroto eſt: qđ nõ tot ſæculorum: tot languẽtium expimenta depræhẽderũt? Vis tu potius hac audacia: qua ſecreta lãgoris exqris remedia tẽptare? Breuior uia ſanitatis humanæ propior nr̃æ ſalutis utilitas ẽ. Si uiſcerum nimius ardor ſtricta circa ſe mẽbra durauit: adhibe remedia laxantia. Si fluitat nimis æger humoribus: præſto ſint per quæ præſſis cluſiſq; uenis ĩ nouas uires corpus areſcat. Si parum prodeſt abſtinẽtia: rurſus ciborum qualitate foueat̃. Si ſpiritus receptis præmit̃ alimẽtis: ad puriores meatus ieiunio fameq; tenuet̃. Cõtigit tibi magna expimentorum materia medice: ægri duo & lãgor idem. Nõ eſt opus ut expectes q̃do ſup unius hõis patientiã explicet pfuturorum magna diuerſitas. Potes expiri pariter eadẽ cõſentanea: diuerſa: pugnantia. Nulla ratio ẽ uulnerum ſãguinis ſupremorum. Queadmodũ ſanari debeat alius æger: ſcire non poſſis niſi ex hoĩe ſanato. Quid q etiã ut idẽ ualitudinis ſit gẽus: neceſſe ẽ tamẽ duorũ corporum diuerſitate uariet̃? Nunq̃ ĩ alienis uiſceribus ĩuenias totũ qđ de altero quæras: & alius langor ẽ: alius æger. Cur maxĩum nefas alterius filii ſalute defẽdis? Homo ĩ quo ſola querit̃ cauſa lãgoris propter me dicũ occidit̃. Adiice q nec depræhẽdi ex ſanato põt ullius cã langoris. quicqd nos ĩ uitia morborum a naturali ſanitate cõmutat: facit aut nimii ſãguinis põdus exeſtuãs: aut ſupfluẽs calor: aut ultra naturalẽ modũ humor exundans: aut ſpũs per tacitos meatus: nõ ſolita laxitate diſcurrẽs. Quid horum ſi uitalia ferro uulneribuſq; reſecent̃: ſaluũ põt eſſe languẽtibus: cũ cõpræſſi ſpũs laborẽ protinus ille reſerati pectoris meatus emittat: ſanguis idẽ pariter depræhẽdat̃ egrediaturq; uulneribus? An fas putatis ut ſuã ſeruẽt uiſcera nudata faciẽ? ut nihil perdat ex priore natura illud pectoris uitæq; ſecretũ: cum admiſit oculos? Plurimũ in nobis etiã timore mutat̃. Quantũ affert ſolicitudo: gaudiũ: dolor: & aliquis ſubitus affectus? Quotiẽs dũ ad curatõem præparat̃ æger: dum cõponit̃ ad ſua remedia corpus: medentiũ manus aĩa deſtituit? Iã uero ad ſingulos ictus: & lõgiſſimas uulnerum moras q̃tum ex toto hoĩe cõuertit̃ clamor̃ gemitu? Neceſſe eſt oẽs perire qbus cõtinet̃ uita cãs: quotiẽs uita ipſa cõſũmit̃. Et cũ hoĩe q propter itellectũ langoris occidit̃: ipſe quoq; paulati langor emorit̃. Differ ſaltẽ pater hãc crudelitatẽ: quicqd ex filio facis faciẽs ex cadauere. Si põt depræhẽdi langor dũ occidit: facilius cũ occiderit. Interrogar̃ me hercle hoc loco libet: utrũ me piturum pr̃ an medicus elegerit. Negauit ſua itereſſe quẽ occideret: hoc ſi & alter piſſet: pbauerat utrũq; fuiſſe piturum. Cũ cõualuit pbat utrũq; fuiſſe uicturum. Ad ſæuiſſimã curatõem potuit ægrũ facilius mehercle explicar̃: ſi eẽt unici pater:

Sufficit ergo cõparare decernere: nũ iteꝝ ille tibi preciosior: ille melior icipiet eẽ uicturo. Vbi est impatiẽtia patris qua uix dimittit̃ cadauer in rogos: qua corpus exanime detiet̃ amplexu? Dii imortales q̃ saeua q̃ cru delis ẽ ista cũctatio. dũ deliberas: dũ unumquẽq; detractas: parricidiũ i utroq; consũmis. Duoꝝ uilitate fit ut ex fratribus possit alteruter occi di. Nunq̃ iudices res tã orribilis iauditaeq; feritatis admissa ẽ. Filiũ pro/ pter eũ pater occidit: quẽ etiã ipsũ poterat occidere. Transfert iudices reus i medicũ electionis iuidiam. Ille inqt existiauit: ille decreuit. Ergo manifestũ est nõ parẽ fuisse lãgorem. Ex duobus aegris plus habuit spei: ꝓpter quẽ debuit alter occidi. Recede paulisꝑ mulier ifoelix: filii tui no/ bis referẽda curatio est. Foelices aegri q langore moriunt̃: qui supremos hanelitus iter suoꝝ amplexus: iter suoꝝ alloqa posuerũt. Vt erat iuuenis primo ipso cõparationis icerto: mox electiõe cruciatus abacta est a peri turo primo mater: & mõ saedula ministeria seruoꝝ repente mutata sũt in mortis officia. Detrahunt̃ timẽtibus uelamẽta mẽbris: & ut grassaturas manus totũ corpus admitteret: nudat̃ miserabilis ac deflẽda matics. To to deĩde tẽdit̃ thoro: & ad imobilẽ rigidãq; patiẽtiam per oĩa lectuli spa tia duraturus exponit̃. Accipit carnifex ille telũ: nõ quo dextra stati to/ tũ uulnus iprimeret: sed q̃d leuiter paulatĩq; descendẽs: aĩam i confinio mortis ac uitae librato dolore suspẽderet. Haec exoratio: hoc fuit peritu ri iuuenis alloquiũ. Fortiter dura: patiẽter admitte: sanabit̃ frater. Nõ ẽ ꝙ exanimeris metu: dolore deficias. Caue uiscera exclamatõe ne laxes hanelitu gemituq; cõcutias: ne remediũ pereat alienũ. Passus ẽ miser di/ scurrẽtem p oĩa reserati pectoris iprobũ uagae artis errorẽ. Cõtentũ fuis/ se medicũ toto hoĩe discentẽ putatis aspectu? Aegesta saepe uitalia: ptra ctata: deducta sũt: fecerũt manus plura q̃ ferrum. Stat iuxta medicũ pa ter aptis uisceribus inhians stillãtem aĩae sedẽ cruẽtis manibus agitantẽ: ne festinet hortatur: iubet altius diligentiusq; scrutari: iterrogat: dubi/ tat: cõtendit: affirmat: & accipit de filii morte rõnem. At mulier ifoelix clusis aduoluta foribus: cruẽtũq; secretũ toto corpe effrigens: uelut suꝑ busta: tumulosq; clamabat. Audi miserrime iuuenis: si qs tibi adhuc su/ perest sẽsus: exaudi nõ pmisit hoc mater: crede orbitati meae: lachrymis nec frater uellet hac rõne sanari. Inter haec afficiebat̃ miser haustibus: de tinebat̃ alloquiis: cõprimebat̃ residuus cruor: cludebãt̃ apta uitalia. Ne mo unq̃ tã noua ptulit cõmẽta saeuitiae: q tanq̃ sanaret̃ occisus ẽ. Ite nũc & quaerite: an potuerit medico sanãte uiuere: q tã diu uixit: dũ occidit̃. Vos tũc putatis illius tantũ lãgoris medicũ quaesisse cãs? quaesiuit quic/ quid nesciebat: & usus occasiõe rarissima: i oẽm uoluit ꝑficere nouitatẽ.

Dii immortales q̃tum infœlix iuuenis aīæ: q̃tum sanguinis q̃tum habuit ex uita: q protulit ordinē lōgissimæ curatōis. Vix ægre misero licuit mori: uix a cruciatibus suis aīa dimissa ē. Inuētum putatis eē langorem? Inuentū est illum potuisse sanari. Agedum cōmento tuo senex supbus exulta: hēs qđ liberis: quod parētibus: qđ imputare sæculo possis: fecisti medicū parricida meliorem. Libet me hercle ītueri par illud: ægrū uidetis hoīem qualē nō salutares medentiū manus: nō ars inuēta pro uita: sed diri feraꝝ rabidiq; morsus: & aīalium fames satiata destituit. Hinc aliū in nouas uires recēsq; robur redito uigore surgentē. Vultis scire iudices unde uenerit tāta diuersitas? Illū pater curauit: hunc mater. Quantū inqt misera ꝑtuli laborē dū tam magnā foueo tristitiā. Non fuit mihi rixa cū morbis: nec cū repugnātis ualitudinis rigorē cōtētio. Totus ī lachrymas mœrorēq; resolutus oderat lucē: respuebat cibos: fastidiebat haustus: & uitā parricidii pudore fugiebat. In omni ꝓclamatōe gemituq; frater: ille diebus ac noctibus cogitatōes: ille torquebat oculos. De qbus tu ægris īmpotētissima medicīa mētita es? Non fuit: nō fuit solo lāgore periturus: quē nō potuit nec mors fratris occidere. Quid igit̄ inqt miserria fœminaꝝ sæuissime senex ex hac recordatōe tristissimæ orbitatis ad hos uultus: faciēq; cōuerteris? Sine dubio filius ē: & post grauissimas denūciatōes redditus uitæ. Sed ignoscat natura: pietas: nō ē solatiū matri unus ex gēinis. Fœlicior ille dolor ē: q trāsigit̄ saltē cū oculis: renouat̄ accēditur: & ī his uultibus: illū quottidie putat uidere ꝑeuntē. Sed & ipse gaudio redditæ uitæ lætitiaq; nō fruit̄: nec se credere pōt charitate prælatū: quē medicus elegit. Sentit īfœlix cuius orbitatis unicus sit: qbus lachrymis ꝑfūdant̄ oscula: q̃ magnis ꝓfūdisq; suspiriis cōcutiāt̄ amplexus. Misera uerecūdia sanitatis īgratæ: preciū sibi uidet̄ fratris occisi. Cōuertit̄ hoc loco iudices mulier īfœlix: & uelut ad quandā præsentiā amissi iuuenis: siue īquit tādē securitate mortis explicitus: ī aliquo sedis æternæ pudore requiescis: siue exclusus ac uagus: & īter fabulosa supplitia metuēdus adhuc laceratōe: p stupētes horrētesq; manes umbra discurris: audi miserrime iniqssimā matris cōploratōem. Nō quidē licuit mihi ī illud cubiculū cōditoriū tuæ mortis irrūpere: nec supra carissima mēbra ꝓstratæ matris uulnera tua tegere uisceribus. qđ solū tamē potui: corpus qđ medicus: qđ reliquerat pr̄: hoc sinu misera collegi: ac uacuū pectus frigidis abiectisq; uisceribus rursus īpleui: sparsos arctus āplexibus iūxi: mēbra đducta cōposui: & đ tristi terribiliq; facie tādē ægri cadauer imitata sū. Hoc est tamē qđ de tristissima præcipue ferre nō possū. Propter frēm uideris occisus: nec tamen unq̃ cōstare poterit: an tu sanaueris fratrem.

¶Argumentum.

ABdicare & recusare liceat. Paupis & diuitis inimicoꝝ filii iuuenes amici erant. Filius diuitis: cũ in pirratas incidisset: scripsit patri de redemptõe. Illo morãte ꝓfectus paupis filius: cũ apud pirratas amicũ non inuenisset: qa lanistæ uenierat: puenit in ciuitatẽ in qua munus parabat͛ sub tẽpus ipsũ: quo pugnaturus erat diuitis filius. Pactus est cũ munerario paup adolescẽs: ut uicariis opis redimeret amicũ. Petiitq; ut s͛egeret paup pr͛ alimẽta ei præstaret: ipse ĩ pugna occisus ẽ. Diuitis filius reuersus egẽtẽ ĩuenit paupẽ: palã cœpit alere. Abdicat͛.

¶Pro filio contra patrem.

NEminẽ unq̃ iudices intra tã breue ætatis suæ spatiũ plura terra mariq; perpessũ: q̃ quæ ꝓxĩa pegrinatõe uel tuli uel timui uel uidi facilius ut opior fides ẽ: cũ ex oĩbus quos nouimus mortalibus unus noĩari me miserior possit quẽ infœlicẽ ego feci. Tamẽ in hac quoq; oĩa excogitãtis in me fortunæ uiolẽtia cõfiteor: nũq̃ hũc me cõcepisse aĩo metũ: ne post redẽptũ p alienas manus filiũ displiceret patri meo misericordia. Illas uerebar magis iã non tacitas uulgi opiniões: qbus crudlitatis atq; sæuitiæ reus pagor apud plærosq; sãctos & graues hoĩes. nondũ excusare potui ꝙ redẽptus sũ. Obiicit͛ mihi orbatus senex: & ille q mõ saluo ẽt filio cõtra diuitẽ steterat: amissis ĩ uno iuuene oĩbus bonis inimice domus supplex. Licet. n. totas aduocemus in odia fortunæ uires: & unũ egentẽ senẽ uniuersa gr͛æ molæ calcemus: cõfitẽdũ est tamẽ plus amici nocuimus q̃ inimici. Qui ipsa ꝓrogatæ quottidiana stipe infœlicis aĩæ uidet͛ quodãmõ maligna clemẽtia. Quod eñi beneficiũ est efficere ut uiuat orbus? Vnũ tamẽ uel grauius crimẽ ĩfœlix hæc abdicatõis meæ fortuna defẽdit: ꝙ uix ad sustinendũ spũm sufficiẽtes cibos ꝑrsus tantũ mortis ĩpedimẽta auara manu dederi. Puto iã ignoscetis oẽs si plus præstare nõ potui ĩuito pr͛e. Quanq̃ iudices oborit͛ aĩo meo nõunq̃ & illa suspicio: ꝙ pr͛em nõ alimẽta uni seni parce uiuer͛ assueto: nec liberaliter data: nec diu dãda ĩ offensã meã cõpulerit. Quantulũ est eñi facultatibus diuitis qđ sub pr͛e sane tenaci filio familiæ supest. Ac si foret maius forte momẽtũ: qs tamẽ parẽs tã durus est: ut ꝑpter aliquã ĩpensã carere filio uelit? ꝙ ipse celatus sit: ꝙ nõ suæ misericordiæ paupẽ cõmiseri nõ rogaueri: q præserti quicqd unq̃ petii a pr͛e exoraui? Sed neq; hoc ultio fulmĩe castigari meruit: ĩ differẽdis precibus uerecũda cũctatio. Qui dũ tẽpus oportunũ: faciles aditus: hilariorẽ aĩum capto: iteri uolui supesse cui ignosceret. neq; ĩficior tamẽ fuisse me lẽtiorẽ: q̃ oportuit: tam & si hoc præcipue hẽre uideor patris simile. Sed si ulla emẽdatio

pœnitētiæ ē hic ī publico uobis adhibitis rogabo. nō ego æs alienū luxuria cōtraxi: nec pfusus in uitia fortuna nr̄a male usus sū. Redēptōis meæ preciū debeo. Si īpetro intelligā uerꝫ esse ꝙ quidā opinant̄: ambitiosū prēm publicare uoluisse domus suæ misericordiā: ne uiderent̄ paupes tātū uitā inimicis suis dedisse. Si pseuerat ut porrectos egēti cibos mea fame repēdat: & expulsū ab oībus bonis filiū similē faciat inimico: uereor ne iniqs æstīatoribus īexplicabilis illius & sæpe repræhēsi odii culpa uideat̄ penes prēm: q tā facile irascit̄. Verꝫ enī si placet fortunæ magis moribus diffidere: q̄ suis (nā & pauptatis ē propriū) q̄do alia deficiūt exercere libertatē: & dū contēptus fama uitat̄: potētiores uel ambitiose offēdere: & nacta bonā cōscientiā magna fortuna īdignius imparē aduersarium patit̄. Ergo cōseruit ut solet casus duratura lōgius a paruis initiis odia: dū cōtumeliam humilitas facilius ītelligit: dignitas grauius. Neqꝫ ulla fuit æmulatio (quæ enī eē inter īpares pōt) sed fato quodā similis ex diuersis causis cōtentio. Hic in irascēdo ptinax erat: ille ī cædēdo cotumax: quāq̄ nisi ultimā exprimere cōfessionē uicti utiqꝫ placuisset: multa iā pridē signa dederāt ueniæ finēqꝫ pugnæ petētis. Nā quo ptinuisse credimus: ꝙ paup adolescēs relictis oībus solū me quē coleret: quē amaret elegerat? Sine dubio a primis ætatis ānis iūxerat nos potētissimus amor ille puerilis: dū aut nulla erāt īter parētes odia: aut a nobis nō ītelligebātur: Post ductas tamē domos pseuerauit imo īpensius laborauit. Et si qd mihi ī eo satis pspectū est: nihil hoꝝ fecit īuito prē. Quātū ītelligere potui: paup sine dubio pudore credēdi ne dānasse cām suā uideret̄ simul ꝙ nulla ipsi dabat̄ gr̄æ uia: stare uisus ī suscepto circuitu: tamē quosdā meliores tēptauit aditus: & dū firma tandē pax īpetraret̄ filiū nobis obsidē dedit. ac ne meus qdē offēdi uisus ē pr̄: certe nūq̄ repræhēdit: nūq̄ prohibuit. Nec clā feci: nec cōtumacē aduersus patris īperia unq̄ fuisse me uel ipse reꝝ declarat ordo. Nā q̄uis īfestū latronibus mare iussus ītraui: neqꝫ dissimulauerī magnas fuisse cās patri: cur hoc mihi imparet: qd ipse facere nō potuerat: Ego & si nesciebā nō interrogaui: satis plena ratio fuit prēm uelle. Fœlix nauigātiū cōditio: q procellas mō & sæuos tēpestatis īcursus & albētes fluctibus scopulos: aliaqꝫ picula tantū maris ptulerūt. Ego miser naufragis īuideo: captus barbaris manibus nec tā nexu chatenaꝝ uictus: q̄ pōdere: īundatū carcerē tuli: & uicula matie laxaui. Quis nō ignosceret oībus: q post hoc exēplū nauigar̄ timuisset? Ergo qua una spe misera trahebat̄ aīa: litteras de redēptōe scripsi prī (testor deos) soli. Quid. n. sentire uiderer de parētis affectu: si hoc īcolumi redēptōem ab alio petiuissem? Nā qd unū mihi secundū prēm fortuna uidebat̄ parasse

præsidiũ: hoc sparé ĩ illa sorte nõ poterã. Quid attinebat amico scribe/
re: quẽ sciebã non hẽre unde redimeret? Nũq̃ ne mihi dabit᷑ liberꝝ tẽpus
cõquerẽdi apud prẽm de amicis suis: q̃ proficisci uolentẽ retinere tẽpta/
rũt? q̃ pie festinatõi attulerũt moras? Profectus eẽt tamẽ iuitis oĩbus: qs
enĩ nõ hoc præstaret filio pr̃? nisi q̃d interi amicus antecessit. Illũ nõ peri
cula maris: nõ ĩfesti latrõibus sinus: nõ uicinũ meæ fortunæ documentũ
ꝓhibuit. Minus hoc miror de amico. Illud est q̃d pẽsari nullis beneficiis
possit: ꝓficiscentem nõ retinuit pr̃. Imo si q̃d ĩ subsidia uitæ sepofuerat
parca frugalitas: id omne in impensas itineris cõtraxit & cõtulit. Infœli
cissime senex: sic egere cœpisti. dicã nũc ergo ꝑ quos iuuenis præstãtissi
mus nauigauerit fluctus: quos accesserit scopulos: quãtos lustrauerit si/
nus. Faciliora ista putãt qui nũq̃ nauigauerũt. In oĩa præceps sine respe
ctu sui: quẽ iam tũ apparebat uitæ nõ parcere: adiit explorauit: & tamẽ
ille quoq; q̃ tãto ꝑe festĩabat sero ꝑuenit. Audite audite Iudices nouã ca
ptiui querelã: iã miser apud pirratas nõ erã. Alebat deuotũ corpus gra/
uior oĩ fame sagĩa: & iter d̃dita noxæ mãcipia cõtẽptissimus tyro gladia
tor: ut nouissime ꝑderẽ calamitatis meæ ĩnocẽtiã: discebã quottidie sce/
lus. Hæc tamẽ oĩa sustinui: tuli: adeo difficile est etiã sua cã mori. Et iam
dies aderat iãq; ad spectaculũ supplicii nr̃i populus cõuenerat: iã ostẽta
ta ꝑ harenã ꝑituroꝝ corpa mortis suæ põpam duxerãt: sedebat sanguine
nr̃o fauorabilis domĩus: cũ me cuius: ut ĩteriecto mari nõ fortunã quisq̃
nosce: nõ natales: nõ pr̃em poterat: una res tamen faceret apud quosdã
miserabilẽ: ꝙ uid̃bar iniq; cõparatus. certe enĩ harenæ æstĩabar uictima:
mũerario uilius steterã. Fremebãt undiq; oĩa apparatu mortis: hic ferrũ
acuebat: ille accẽdebat ignibus lamĩas: hic uirgæ: ĩde flagella affereban
tur: oẽs pirratas putares. Sonabãt clangore ferali tubæ: illatisq; libitinæ
thoris: ducebat᷑ funus ãte mortem. Vbiq; uulnera: gemitus: cruor: totũ
in oculis ꝑiculum. Si quid est ĩ me abdicatõe dignũ Iudices unũ crimen
agnosco: ꝙ in hæc amicũ meum misi. Est quidẽ fœlicibus difficilis mise
riaꝝ uera existĩatio: figurare tamen potestis qui tũc aĩus mihi: quæ cogi
tatõ fuerit. Nãq; ex natura reddit ĩ extremis tristis præteritæ uoluptatis
recordatio: & mihi cũ generis conscientia: cum fortunæ cõscius aliquan
do fulgor: cum liberales artes: cum omnia quondam honestiora munera
rio meo: domus: familia: amici: cæteraq; uidenda in ultima mortis expe
ctatõe succurrerent: tenenti seruilia arma & ignominiosa morte peritu/
ro: tum (si ulla miseris fides est) quid horum omnium ignari agerent pro
pinqui: nihil peius de fortuna mea suspicãtes: q̃ quod scripseram. Illud
tamen grauissimum: ꝙ pr̃em qui tam diu nõ ueniret captum putabam.

Ego tota cogitatōe intētus ī mortem: expectabā cruentū illum cōfecto/
rem. Quis enī dubitet quid futuꝝ fuerit si ego pugnassem? Ille quoqꝫ oc
cisus ē qui inter nos ut apparet fortior fuit. His cogitatōibus attonito:
& ī mortē iam pene demerso: īopinata subito amici mei species offulsit.
Obstupui: totumqꝫ corpus percurrit frigidus pauor: neqꝫ aliter q̄ si uana
obiiceret᷑ oculis imago mēte captus steti. Vbi primū lux redit: laxatūqꝫ ē
iter uoci. Quid tu inq̄: quo casu peruenisti huc miser? Nūquid & te uen/
didere pirratæ? At ille cōplexus ceruices meas: effusis ī pectus meum la/
chrymis solutus: ītercepto prope iam spū sero: iā trepidante me primā
uocē: & diu solā edidit: satis uixi. Vt uero causas itineris reddidit: & ue/
nisse se ad redimēdum īdicauit: & unde inq̄ tibi pecunia: nisi redistis in
grām: & te pater meus misit? Audite gētes: audite populi nō solita iudi/
cium nostrū corona circunstet: sed si patit᷑ natura reꝝ: totus ad cognitio
nem talis exēpli orbis circūfluat. Tacete priora sæcula: ī quibus tamen a
primordio generis hūani paucissima amicitiæ paria ammirabiliora fece
rat lōga tempibus nr̄is fides ītercepta. quicqd hystoriæ tradiderūt: car/
mina finxerunt: fabulæ adiecerunt: sub hac cōparatione taceant. Quis
crederet (si dubitari posset) īter duos amicos: quoꝝ alterū immunē ma/
loꝝ oīs fortuna fecerat: alteꝝ pirratis ac lanistæ tradiderat meliorē cōdi
tionē fuisse captiui? Si diues eēm īquit: pecuniā pro te attulissē. Quod
unum paupibus præsidiū est: manus hēo: has pirratis daturus fui: has ꝑ
te ī pugnam uicarias dabo. Ignosce pr̄ q̄ nimia contentōe affectus: pene
tibi orbitatis uulnus īpræsserim. Testor deos: non ꝑ me stetisse q̄d uiuo.
Neqꝫ enī ita me efferarat ludus: aut ī tātū durauerat aīum cædis lōga me
ditatio: ut eū amicum uellē occidi: qui pro me mori poterat. Vindicabā
fortunā meam: & adhuc necessitatis gladiator depugnare uolebā: neqꝫ
ullis precibus poterā euinci: quanq̄ se non supfutuꝝ alioquin minabat᷑:
Idqꝫ unum affirmabat interesse utrū uicarium mallem habere mortis: an
comitem. Non uici. Quid igitur actū sit quæritis? Duxit me ad mune/
rarium Iudices. Quas ego illius preces: q̄ pertinaces lachrymas: q̄ mise
rabilē obtestatōem uidi? Nemo unq̄ sic rogauit missionem. Trāsferunt᷑
in illū detracta corpori meo arma: & male aptatis insignibus festinatum
par producit᷑. Quid me admonetis supremaꝝ amici mei precum: qui/
bus hæc alimenta caro empta: inopi patris senectuti petita: adiutorium
hoc ad causam putatis? Me pudet q̄ rogatus sum. Per hanc inquit mihi
lucem ultimā: per notissimam amoris nostri fidem: non sinas mendicare
parentem meum. Sustineas: adiuues: præstes affectū: si mereor tu sis illi
uicarius meus. Nec plura dicendi tēpus fuit: Iamqꝫ suprema per galeam

dederam oscula : digressisq; in diuersum ministris permissus mars erat:
O q̄ sollicitus spectaui: q̄ attonita mēte: q̄ simili corporis motu. Quo/
tiens ad infestum mucronē quasi ipse peterer me sūmissi. Quotiens ad
conatus erectus sum. O misera cogitatio: o crudelis natura metus: me/
rito tu amice pugnare maluisti. Facinus indignū: illum aium: illum ar/
dorem nō contigisse castris: non bellicis certaminibus : ubi uera uirtus
nulla pugnādi lege præmiū scribit. Qua ui prœliū iuaserat: iratus etiā
non tanq̄ aduersario meo: ad oēs impetus excipiebatur callide ueterani
gladiatoris astu: omnes conatus cōtra se erant: nec difficilem tamen sub
illo præsertim auctoramento habuisset missionem: sed noluit gladiator
uiuere. Igit iam nudū corpus uulneribus offerens: ut totam prope mer/
cedem semel solueret: stans periit: cui licuit in patria: ī domo: inter pro
pinquos: securo cōsenescere æuo: cui tranquillam sine repræhēsione age
re uitam: Iacet cōfectus uulneribus: & primo iuuētæ flore fraudatus pe/
riit miser fato meo. At ego qui debebar illi fortunæ: quē mors sibi desti/
nauerat: emissus ludo nocētior: q̄ uenditus: etiam uiatico illius ifœlicis
reuertor. Placeamus licet nobis fortuna nr̄a pater: pauperi soluēdo non
sumus. Si qua est fides iudices pudet me cōtra indicare mea beneficia:
nec uideor uobis ratōem posse reddere: qd mihi tam parꝝ obiiciat. Re/
demptoris mei patri in precium meū orbo egenti: qd præstitisti? Quod
pirrata capto: qd lanista gladiatori exiguam stipem & cibos semp peten
dos. Quantulum eni dari poterat: quod nō sentiret dominus tam curio
sus? De hac re cōsedistis: hoc cōcitauit istā iudicii scœnam : panis datus
mendico: & dilatata hac ipotentiæ nostræ opinione uidebamur amicos
ferro occidere : inimicos fame. Computemus totam istam meæ luxuriæ
impēsam. Audite sūmam & misereamini si hos sumptus : ne diuitiæ qui
dem sustinent. Tanti cōstat patri captiuitas mea cū tam caro redemptus
sim. Quo tandē patereris animo: si delicatus adolescēs præsertim splen
didis uel ex ætate mores uel ex fortūa traxissem : & tempestiua cōuiuia:
& peruigiles iocos aduocata sodaliū turba: solutus atq; afflués agerem?
Tantūq; impenderē quantū non posset te ignorante cōsummi? Quæ ta
men ipsa boni patres libēter annis remiserunt: cū abdicatione dignū pu
tes: ultimo patriæ potestatis fulmie coercendū: quare mendico seni por
rexeri: ut parcissime dicā ꝙ illi filius misit? Nō redēpta meretrix: nō æge
stū cōuiuiis fœnus: nō lenonū parasitoꝝq; cara adulatio ī crimē uenit: ci
baria senis nēpe unius ætate ac malis cōfecti. Hoc diuitias tuas cōcutit:
hoc fūdatā prn̄is: auitisq; opibus domū exhaurit. Si tā auarus es: cōpu/
ta adhuc d alieō uixi. At hæc fortasse quæ circūstat iudiciū coroā: & oīs

ignara causæ turba magnũ nescio q̄d & portento simile crimẽ expectat. Abdicas me pater tã cito? Modo tibi ex illa funesta peregrinatõe ĩsperatus reuertor: unde ut uenirẽ uix optare potuisti. Nulla adhuc pro reditu meo soluta sũt uota: nõ percussæ diis ĩmortalibus hostiæ: redẽptori certe grãm nõ retulimus. At ego expectabã: ut desiderio ĩcẽsus affectus uix posset expleri: ut post infaustã profectõem uelut obiurgatus tãto periculo: nũq̄ me post hoc saltẽ peregre dimitteres. Vix salutatis laribus expellor: & apud plærosq; dubitari põt: an admissus sim. At hoc agis ne quid tibi præstitisse uideat᷑ qui me redemit? Sæuus eni credo & ĩpius: & (q̄d maximũ oĩum uitioꝝ est signũ) ingratus beneficia patris nõ æstimo. Fortasse cui uitã debeam nescio: nulla ẽ apud aĩum meũ memoria meritoꝝ. Miseꝝ me ꝙ nõ possum tantũ soluere quantũ accepi. Quanq̄ causas abdicatõis pr̃ altius repetit: & ultra pegrinatõem meã inq̄rit: idq; ratõe duplici: primũ ut reum quia præmere atrocitas criminũ non põt: turba cõfundat: deinde ut grauius uideat᷑ iudiciũ patris: cũ is damnet qui soleat ignoscere. Cur ĩquit cũ ego inimicum hẽrem pauperem tu amicũ filium eius habuisti? Volo iudices omni contentõe omissa scilicet sic agere. peccaui: ueniam peto: & errare hoĩs est: & ignoscere patris. Duxit me similis ætas: euicerũt officia: cœpit fides: amantẽ odisse nõ potui. Nihilominus satis abundeq; pœnaꝝ est: & si pietatẽ tuam bene noui: plusq̄ uelles datum est. Quantumlibet peccauerim: quid amplius iratissimus dominus exigeret? Ludo tibi satis feci. Nullũ ne cladibus meis finẽ dari placet? Parum est ꝙ insanos pertuli fluctus: & sæuis tempestatibus cõmissus arbitrio uentoꝝ pependi? Parum est ꝙ in nefarias latronum manus præda perueni: & (quæ ultima maloꝝ etiam seruorum conditio est) sine exceptione uenalis? Inde me si uoluisset emere: potuit inimicus. Parum est ꝙ me diu in carcere pirrate retẽtum: quia redemptorem illis diuitem promiseram patrem in ludum uendiderunt tanquam decepti: ꝙ quottidianæ pugnæ meditatione tam diu mori didici: ꝙ compositus armatus inductus perieram: si melior amicus fuissem: nisi me noua uelut ĩ portu adoptata tẽpestas paternis laribus extorrẽ: & necessarii quoq; uictus inopem circum ad alienas mitteret domos. Pudet enumerare calamitatum meaꝝ gradus: pirratã: lanistam: pr̃em. Atqui pars ista criminis Iudices mei nõ defendi meruit sed laudari. Neq; eni reperio quid ĩ rebus humanis excogitarit natura præstantius amicitia. Quid cõcordia cõtra fortunam maius auxilium. Nam primũ præter cætera aĩalia induit nostris pectoribus quandã societatẽ: qua mutuo gaudeᷓ cõgressu cõtrahere populos: cõdere urbes edocuit: & cũ mẽtibus nr̃is uarios ĩposuerit motus:

nullũ profecto meliorẽ beniuolẽtia tribuit affectũ. Quid enĩ foret hũa/no genere fœlicius: si oẽs eẽ possẽt amici? Nõ bella: seditões: latrocinia: lites: cæteraq; mala: quæ hoibus ex se ipsis nata sũt fortunæ accessissẽt. Id qa nimiũ deo uisũ est: at certe honestis cõuenire mẽtibus: fidẽ colere: amoris grãm referre oibus tẽporibus: oibus gẽtibus præcipuũ & quodã modo sacrũ fuit. Neq; enĩ nisi optimis mẽtibus cõtigit: ut aut sic amare sciant: aut sic amari mereant̃. Hoc ego crimen expauescã? Scires quãto pere gloriarer pater: si cũ amico meo ego redissem: nisi forte similitudĩe flagitioꝝ ductus: turpi me iunxerã iuueni: quæ uita sine dubio nomen amicitiæ nõ accipit: ita tamẽ ad paria ducẽte natura uitia cõuenerant. Obiice mihi amicũ: & hẽs maledicẽdi materiam: gladiator fuit. Quare amicus illius fuisti? Ita opinor pœnitet. Effert te lõgius dolor: & nimia cõcitatus ira quo progrediaris nõ respicis. Nõ sentis pr̃ hoc te mihi obiicere ꝙ uiuã? Quisq̃ de illa amicitia queri põt præter pauperem? At ego inimicũ habebam illius prẽm. Decuerat quidẽ simultates: quas maximi oium mortaliũ esse uoluere sapiẽtis: ĩ his desinere ĩ qbus nascerent̃. Nã sic quoq; ĩmodicas serit discordiaꝝ fortũa causas: etiã si nõ hæreditaria subeamus odia ac diutius inimicitiæ maneãt q̃ inimici. Tamẽ si qd ad/uersus te cõmisit ipse adolescẽs: sit hostis & meus. Si ĩnoxius & oĩ uacãs culpa: charitatem mereri cupit: si nullius me amici filius ualidius amat: qd tandẽ uis pr̃ respuã & iratas obiiciã manus. In quoq; nõ odisses pau/perẽ: si te amaret. Inserit se & beneficiis certat. Noras adolescẽtem oĩa ultro præstãtẽ: & sic me amabat q̃uis tu eẽs inimicus patri. Adiice si tã/ta ĩ adolescẽte ĩdoles fuit: q̃tam nulla unq̃ cognouere sæcula: si fides antiq̃ssima: & cũ deoꝝ cœtu ꝑmixtis ĩaudita tẽporibus: si me semꝑ habuit cariorem spũ suo: etiã ne despiciẽda mihi rarissimi boni occasio fuit? At ego perpetuã quandã mihi gloriã reor: ꝙ ille cælestis aĩus me potissimũ quẽ amaret ellegerit: ego sim ꝓbatus tãto iudice. Me quoq; igit̃ feret fa/ma ꝑ gẽtes & amici laudibus illustrior uiuã. Credet aliquis Iudices me ꝓ illo fuisse factuꝝ. Cur cũ inimici nos eẽmus uos amici fuistis? Aliud hoc loco crimẽ agnosco. Peccauimus enĩ fateor peccauimus: ꝙ cũ amici esse mus: uos inimici fuistis. hæc iudices diutius exequerer: nisi absoluta es/sẽt ipso iudice prẽ. Longũ iã istius criminis tẽpus ẽ: nũq̃ obiecit nũq̃ ex/cãduit. Et qd hoc ĩter nos pr̃ cõuenit nisi lõgiores repetis offẽsas? Apud malignos uidearis me iratus nõ redemisse. Sed si qd ante cõmisissẽ odio tuo dignũ: potuisti me redẽptũ nõ recipe. Manifestũ est ergo te patiente ideſt te uolẽte amicũ mihi fuisse iuuenẽ: & sane nõ solus ĩ hac fuisti sentẽtia idẽ filio permisit & pauper. Atqui si pars hæc causæ: quæ cõfessione

lõgi silentii absoluta: hodie in accessionẽ criminis alterius deducit᷑: põt apud uos impetrare ueniã: facilior certe sequẽtium ratio est. Ille eni sane fuerit inimici filius: hic iã ẽ amici pater. Nec ignoro iudices q̃ male ista defensio de humano genere mereat᷑: si adeo nihil ẽ per se misericordia: ut nisi ulterior aliqua necessitas pudori uim fecerit: pro summo crimine damnanda sit minus necessaria humanitas. Ergo si alienum & ignotum tamen (quæ publica oĩum mortaliũ quippe sub uno parente naturæ cognatio est) hoĩem cibo forte iuuissem: pœna dignũ uideret᷑ seruasse perituram aĩam: & ignouisse rebus humanis: & respectu cõmunis oĩum sortis uelut adorato numini: & stipem posuisse fortunæ? Si hoc crimen est laudet᷑ ergo crudelitas: nihil habeat᷑ pirratis lanistisq; prudẽtius. Ferant᷑ sane profutura humano generi duo exẽpla intra tam breue tempus propter misericordiã alter abdicatus alter occisus est. Quod crimen si fatẽdum sit: nõ aĩum mihi ipse finxi: aut mea potestate regit᷑ affectus: ĩ arbitrio formãtis more oĩum naturæ cõpositus: cũ crimine meo natus sum. Nam siue cœlestis prouidentia: siue irrationabilis casus: siue assignata sydeꝝ cursu nascẽtibus nobis necessitas multa uarietate pectora nostra distinxit: nec minus numerosas animoꝝ q̃ corporũ dedit formas. Sunt quoꝝ mentes etiã nocentium supplicia cõfundant: qui ad oĩum sanguinem palescant: Ignotum quoq; miseriis illachriment. Sunt cõtra qui ne suoꝝ quidẽ misereant᷑. Mihi mite pectus & molis affectus ad oẽm calamitatum cõspectum tremit. Noli me æstimare mea fortuna pater: nõ habeo gladiatoris aĩum. Vtinam quidẽ mihi causa ꝑmitteret sic gloriari: iuuenis cõceptus splẽdidis parẽtibus: cũ solum tã speciosæ fortunæ crederẽ fructũ posse prodesse: & cõtra uarios mortaliũ casus: quasi portũ benignitatis apire cõcupiui quandã humanitatis ciuicã gloriam: periturum hoĩem siue ille naufragio eiectus: seu spoliatus incẽdio: siue exutus latrocinio erat: naturæ patriæq; restitui. Paria tecũ facio. R. P. qua propter unũ ciuem perdideras. Hæc me magis decet ĩpensa q̃ uestis q̃ argumẽtum: q̃ ubi laus emit᷑: ubi pecunia melius poni põt: ubi fœnus bonitatis extẽdit᷑. Magna cõsciẽtia est. Fœlicitatẽ meruisse. Ignotus sane sit & aliẽus: qd fuerit ante nõ quæro: post hæc erit amicus. Et hercle quo qsq; plus põt: quoq; latius patet ad fortunæ ĩcursus: hoc magis cogitare debet atq; respicere q̃tum ĩ nos furtunæ regnũ sit: q̃ ĩstabili sede hũana cõsistãt. Nõ me aurata laquearia: nec radiãtes marmore colũnæ: nec graues crustæ fecerit ĩmemorẽ fragilitatis. Multa sæpe & locupletibus accidũt sæpe ĩ imum sũma decidũt. Ego uidi paupem auxilia diuiti deferẽtem. Sed sane supbius existiet miserias longa fœlicitas: & alienũ casum facile

despiciat securus fui. Ego quotiens auxilia calamitatis petere aliquē ui/
deo: nō possum non moueri fortuna mea. Succurrit mihi cōtinuo tēpus
illud quo ipse clementiā optabam. Ignosce pater: si penitus aio meo hic
insedit affectus amare misericordiā miser cœpi. Sed inimicus inquit me
us est. Nā quis nos tantope laudaret pater: si hoc amico præstaremus?
Hæc ē celebranda uirtus: hæc animi suscipiēda moderatio: uīcere iram:
& iter simultates quoq; meminisse hois. Vt Fabio maximo īmortalem at
tulit laudē ereptus ex hostium manibus inimicus: ut Tyberiū gracchum
admirata ciuitas est: Scipione in carcerē duci prohibito: Te quoq; simi/
lis animi magnitudo memoriæ dabit. Tuis enim opibus uiuit inimicus.
Quicquid est istud q͞ senex inops ex nr͞a domo accipit: si nō irasceris tu
præstitisti: tibi hoc pulchrū atq; magnificū est. Nā ego si qd in p͞rem ser
uatoris mei cōfero non sū laudādus. Neq; expectaueris hoc loco pater:
ut illa dicā: semp odiorꝫ honestus occasus ē: & dū simultates nihil aliud
hēnt: q̄ nocendi cupiditatē: spetiosa ī melius animi mutatio est: cū exem
pli honore: Iunctæq; ex hostili pene cōcursu ī affinitatē manus. Vnde tā
tum misero boni ut inimicus sit? Aspice solū egentē senem oibus præsi/
diis destitutum. Nō ne cōtumeliam fortunæ tuæ facis: si hunc odisti? Et
adhuc putas tua īteresse: ne uiuat? Nulla tibi cōtinger̃ maior ultio pōt:
q̄ si iā talis ē: ut illius ēt nos misereāur. Magna mehercle iā d̄ ueteri æmu
lo pœna supest: panē eripere mēdico: & grauissime p se fortūæ manu pō
dus īponere. Age si perisset cadauer calcasses? Feræ mehercle generosio
res iacētem transeunt: & reseruati hostes: restitutæq; urbes maiora cau/
sæ exēpla sint: qd̄ scio uictis etiā gladiatores parcunt. Post orbitatē post
ægestatē qd amplius pōt pati nisi qd̄ optat? Vlterior ne tibi aliqua ultio
quærēda est: aut aliqd rerꝫ natura peius capit? Quis nō te oīum morta/
lium inhumanissimū putet: si hoc aduersus inimicū tuum saltē optasti?
Si mehercle: īexpiabiles odiorꝫ causæ & cōpositis quoq; fabulis ulterio/
res inimicitiæ fuissēt: ausim dicere: si propter illū liberos pdidisses: Ac
cipiēda tamen erat a fortuna talis satisfactio: certe ad uitandā insolētiæ
opinionē quæ fere īmeritam quoq; potentiā carpit: ne uagaret̃ per urbē
inuidiosus mēdicus & calamitatis auctori criminis cās uulgus ægereret
odiorꝫ. Nescio quomō oīs pro laborāte fauor ē: nec ullā ppetuam gr͞am
seruat: nisi modesta uictoria. Nostra potissimū clementia sustineat̃: ne
ullius alii misereant̃. Facilis ut aīaduertere uos spero iudices defensiōis
meæ cursus ē: anteq̄ incipiam hēre cām nimiū bonam. Hic iā consciētia
trepidat: & oratio uelut īter binos depræhēsa scopulos: cū aliud obiicia
tur: aliud defendēdum sit: hæret ī dubio: cū beneficia mea cōputare nō

audeo. Cognouistis expositõe causæ quãta quãq; excedẽtia fidem adole
scẽtis optimi merita narrauerim. Hæc mihi oĩa sine dubio ille præstitit.
Sed qd itereſt: debitor delicatus sũ. Quid in hac parte defensionis agã
iudices? Dicã: refferre grãm beneficiis uolui? Ita ne tandẽ aliquẽ mendi
care amici p̃rem æquo aĩo uisurus fui? At ille me redẽit: cui nihil debui.
Dicã moueri ne supprẽis amici mei precibus? Egregia uero cõparatio. At
ille mihi præstitit: qd nõ rogaui. Vtro me uertã? Tãq̃ honestũ defẽdã fa
ctũ an tanq̃ necessariũ? Alterũ absolui facilius põt: alterũ laudari rectissi
mũ opior: ueritatis itereſt. Audi p̃r alimẽta ista quæ dõata ægẽti putas:
q̃ti illi cõstẽt. Si accepto captiuitatis meæ nũtio nullis precibus aductus
nullis epistolis uocatus adolescẽs ad liberandũ me uiculo pirratarũ pfe
ctus eẽt: qbus tamẽ meritis pensarẽ: cũ id mihi præstitisset qd ego tantũ
a p̃re speraui? Intrare maria præserti tam recenti documẽto timenda: &
latrones ultro quærere: & cũ præter uicarias manus nihil esset: nauigare
uoto captiuitatis quis posset alius: q̃ qui paratus eẽt p amico mori. Ma
gnũ hoc p se ac sæculo nr̃o uix credibile Iudices: Illud uero omni prædi
catõe maius ad redimendũ me profectus est: cũ mendicaturũ p̃rem suum
sciret. Atqui spare poterat futurũ: ut sine piculo suo redimeret nihilomi
nus amicus: cũ haberem diuitẽ p̃rem: sed noluit ipsũ itineris apparatũ:
& ne qua periret redẽptionis hora præceps cucurrit. Proh fidẽ deum ho
numq;: quẽadmodũ ad redemptõem amici festinat: etiã cuius p̃r lentus
est? Terentiũ quẽ iter cæteros captiuos secũdo punico bello Scipio affri
canus uiculis exoluerat memoriæ tradidere maiores isigni receptæ liber
tatis pileo testantẽ in triumpho ducis eẽ cõspectum. Et ille quidẽ maio
ris momenti accessio publicã senserat fœlicitatẽ priuati tamen debere se
putauit uictoriæ beneficiũ. Quid me facere cõuenit qui p maria latro
ciniis ifesta solus petitus sũ? Qui lucẽ: libertatẽ: deniq; quicqd patri de
beo: nõ ignarus ut primo natalis horæ tẽpore: sed uidẽs: sentiensq; acce
perim: nec solũ donatus his bonis: sed sũmis periculis liberatus sũ? Nõ
ne me ex amici fide natũ & tenacioribus beneficiorũ uiculis fatear eẽ cõ
strictũ? Miserrime amice fidelissime ingratũ me moriẽdo fecisti. Et q̃tu
lum est qd adhuc loquor de mea ifœlicitate de pirratis? Leuis est ista for
tuna: hæc etiã nunc recipit moram. Solent expectare latrones redempto
rem. In ludo fui: qua pœna nulla ulteriorem scelera nouerunt: cuius ad
cõparationem ergastulũ leue est. Hoc si scisses pater affirmo pmitto cu
ius pietatis es: nemo te antecessisset. Illa certũ habeo expectas: ut dicã:
morabar inter sacrilegos: incẽdiarios: & quæ gladiatoribus una laus ẽ:
homicidas inclusos turpiori custodia: & sordido cellarũ situ: iamq; i eam

uenerã fortunã: ut me uictũ recipere nõ posses: uictorẽ nolles. Aderat hora supplicii mei qua nusq̃ morãdum. Iam præbẽdus erat iugulus & fũ denda uita cũ sanguine. Neq; eni dubitare de euẽtu licet: exemplar fati mei uidi. Si me ab his iminentibus malis pecunia redemisset. Beneficiũ tamen potius dicerẽ magis æstimandum esse q̃ precium. Sed apud mali gnos iterprætes posset uideri uel spẽ secutus aliquã uenturi tẽporis: uel præsẽtis uoluptatem. Hoc admirabile & uni tantũ pietati refferẽdum ẽ: Dedit beneficiũ quod nunq̃ reciperet: & cũ amicum quẽ redimebat ha/ biturus nõ esset: nihil aliud emit q̃ honestã mortis cõscientiam. Transtu lit ergo in se fortunã meam: subiitq; nõ solũ fortiter: sed etiã libenter id: qd̃ mihi miserꝝ putabat. Res dictu icredibilis gladiator dimissus: redem ptor occisus ẽ. Recepit pectore aduerso ferrũ: & quasi quam emittebat aĩam in meũ pectus transfunderet: & hoc uno tristis occidit: q amplius amicũ uisurus nõ erat. Eant nũc antiquarꝫ cõditores fabularꝫ poetæ: & se ad exortandã amicitiæ fidẽ magna quædã cõposuisse carminibus pu/ tent: si dixerit aliquos p maria: terrasq; aspiorem fortunã amicorꝫ tantũ secutos: aut principẽ gratiæ uirꝫ in ulctionẽ interfecti amici inauspicata bella gessisse: Nam iter fratres Illa quoq; maxie ammirabilis: tamẽ alter na mors est. Vna fingit coniunx quæ iã perituri uitã mariti uicaria mor/ te sua redemerit. Adiiciturq; miraculo fabulæ fecisse hoc eã qd̃ non præ stitisset pater. En indubitabile sæculi decus: & fictis maius: ne moreret pro me amicus: suũ reliquit patrẽ: meum uicit. Et sane qd profuisset fe/ stiatio patris: etiã si ad redimendũ me prior forte uenisset? Hoc me pre/ cio nemo alius redemisset. Neq; uero plurimum fuit præstitisse mortẽ: namq; interim spetioso titulo bene uita pensat. Illud uero existimo gra/ uius nomen gladiatoris accipe: subire dominũ lanistam: minus te amice laudarẽ: si uicisses. An ille aius rediret ĩ celulã: ferret saginã: ministram: psonamq; deniq; sceleris? Mea depugnasti causa: tua peristi. Hæc tamen oĩa ultima fortunæ noĩa: ut mihi detraheret ĩduit sibi. Venit ĩ harenã ho mo: nec sceleratus: nec ĩfœlix: & q̃do Iudices hoc audistis? Bonitate sua gladiator factus est. Vtinã iudices hæc quæ illi speciosa sunt: tã honesta eẽnt & mihi. Quotiẽs ad ĩfœlicissimũ respexi senẽ: cuius orbitate uiuo: cũ confectũ cladibus & tantũ pœnæ suæ residuũ cõsidero: uerꝫ fatẽdum ẽ: pudet me precii mei: uideo senẽ meliore sui parte præsepultũ: oĩs etiã spei supstitẽ: orbũ destitutũ. Illud tamẽ solatiũ est: qd̃ nisi talẽ amicũ ha buissem: hæc d̃ te dicerent. Huic patri ĩuidiosa quædã ut opĩor: & quæ beneficii morte penset crimiosa liberalitas cõtigeret egẽti. Alioqui duo egẽtes & circa oĩum uel ignotorꝫ domos stipẽ rogabĩus pariter. Si quis

grãdis natu parẽs eſt: miſerebit̃ ſenis: ſi quis iuuenis filius: miſerebit̃ adoleſcẽtis. Fortaſſe ꝓderit mendicare mihi: ꝙ ipſe aliquãdo egentem pauperem alui. Accipe ſatiſſationem ĩ quacunq; parte rer̃ naturæ es amice cariſſime: nõ excider̃ mihi tua mãdata: fortuna defecit opes aufferunt̃. Quod unũ mihi relictũ eſt: en polliceor patri tuo uicarias mãus. Quid uis porro faciam? Agreſtia opera delicatior quod a fortuna non didici? Et quottidiani queſtus operis duobus egentibus non ſufficit. Miſerum me ſi exoluere fidem uoluero: fortaſſe mihi in ludum reuertẽdum eſt.

¶Argumentum.

MAlæ tractatõis ſit actio. Quæ amiſſũ filiũ nocte uidebat ĩ ſomnis: indicauit marito. Ille adhibito mago ĩcantauit ſepulchrũ. Mater deſiit uidere filium. Accuſat maritũ malæ tractationis.

¶Pro uxore contra maritum.

QVamuis Iudices ĩter eos q̃ liberor̃ mortibus deſtituti: cũcta uota & præparatas ſpes ĩ ſenectutem ante ſe egerũt: id fere acerbiſſimũ certamen cõflictatõis oriat̃: ut unus quiſq; luctibus ac lachrymis ſuis credat accedere quãdam dignitatẽ: ſi miſerrimus eẽ uideat̃: hæc tamen fœmina neq; noto neq; publico genere miſerabilis: nõ impudẽter ĩter cæteras matres: quæ aut unicos aut iuuenes pios filios ꝑdiderũt: eminere & occupare quendã merentiũ prĩcipatum differẽtia nouæ calamitatis affectat: quæ ſola oĩum ſupra fidẽ infœlix: ĩ uno filio iã alteram patit̃ orbitatem. Priorẽ quidem illã ut cõmunẽ cæteris: Et fato accidẽtem fortius utcũq; tollerabat. Nam & de filio nihil aliud ꝑdiderat miſera niſi dies: nec iã timebat ne ille quo fruebat̃ mori poſſet. Planctibus lachrymiſq; pene ĩprobe dixerim partius utebat̃: nec ſibi ꝑmittebat dolor lugere uenientẽ. Nunc deſtituta ſolatio ꝑſuaſione fraudata eſt: dũ non putabat periſſe quẽ poterat uidere: eripuit ingrata filio alter̃ titulũ. Miſer ille niſi teneret̃ iã & ad p̃rem ueniret. Tantũ miſera petit ne minus perdidiſſe uideat̃: q̃ ipſa deſiderat. Non iani ꝑſuaſione nec cogitatõibus ficta lugẽtis umbra ueniebat: nec agitabat ĩcertos leuis imago ſomnos: ac ne cõfuſi quidẽ triſti cinere uultus: & ĩfernũ fauilla caput noctibus ſuis obibat: ſed filius erat qualis aliquando & iuuenis & pulcher hĩtu: nec aſpici tantũ uideriq; cõtẽtus: uer̃ ſi q̃d deſiderio creditis miſeræ quæ ſola uidit: ãplexus & oſcula dabat: & tota nocte uiuebat. Multũ ꝑdidit mater ſi cõtĩgebat hoc illi: nõ mĩus ſi uid̃bat̃. Nũc tenebras ĩanes & lõgas oculis flentibus noctes: iuxta ſomnũ mariti ꝑuigil: & tantũ deſerta metit̃: nõ deſid̃rio fictus aut fucatus hĩtu: nec ut ſomnior̃ uanitate cõſpicit̃: ſed expta nõ totũ mori hoĩem illud quod

nec flãmis urit̃ : nec cineribus extinguit̃ : nec urnis sepulchrisq; satis præ mit̃ : expectat. Nunc ista carcere obseratam aĩam : & repugnantẽ magi/ co iuuenẽ cogitat ferro. Infœlicissima oĩum mater plus aliq̃d esse q̃ um/ bram filiũ putat : postq̃ potuit ĩcludi. Nec sua tantũmodo pœna ꝓprio/ que supplicio deserta consummit̃ : rescisa orbitate uel magis cruciat̃ : ꝙ nõ licet filio uenire cupiẽti. Nunc barbaro carmĩe grauẽ terram totis no ctibus pulsat : & impositũ sibi sepulchrum q̃d nõ possit euoluere : quæ so lebat ipsos discutere ĩferos umbra mirat̃. Miser quẽ nõ tantũ uerba clau serũt (nam forsitan ꝑ illa pertrãsisset) sed uicula ferrea sollidiq; nexus ad mortẽ reduxerũt. Q uomõ tenet̃ infœlix : q̃ ne ꝓpter hoc quidẽ uenit : ut querat̃. Misereor fœminæ cuius inuidiæ totũ facinus ascribit̃. Maritus sic filiũ inclusit : tanq̃ se inquietari mater ista quereret̃. Igit̃ Iudices ne/ mo miret̃ : si ad tã crudelẽ & ad tam ĩmitem p̃rem umbra nõ uenit. Scie bat lachrymas : ubi posset inuenire singultus : a quo magis desideraret̃. Namq; isti ferreũ pectus & dura præcordia : nec sũt de orbitate sensus. Q uid enĩ inhumanius patre : q̃d ĩueniri truculẽtius põt? Inuidit matri : ne filio frueret̃ : nec hoc ideo fecit quia uidere ipse malebat. Ne uiuentẽ quidẽ adhuc & incolumẽ tam blanda : tãq; debita pietate ꝓsequebat̃ : ut defũcto seruaturus affectũ etiam sepulti pater uideret̃. Tãto magis effu sa mater & suis ac paternis uicibus occurrẽs : hæc pallidior ad metus : ad uota ꝓnior : nõ diebus secura : nõ noctibus. Et ille miser ĩtelligebat utri prõptior ex parentibus : & facilior eẽt affectus. Itaq; ab huius osculis : ab huius fœminæ ceruice pẽdebat. Et q̃a longũ est officia præterita debitæ pietatis agitare : Illo ipso langore quo filius caducũ illud & fragile cor/ pus amisit : q̃ perdite mulier & usq; ĩ exemplũ modo sup ora pallẽtis ĩfœ lices lacerabat oculos : nũc siccata frustra ubera querebat̃. Nũc supstitẽ cedebat uteꝝ. Notabat hæc ille deficiẽs : mandabatq; morti suæ cui pe/ riret. Vbi sũt qui cito iubent stare lachrymas : q̃bus nõ placet longũ age re mœrorem? Retulit umbra g̃ram matri. Scio & ĩtelligo cũ inter gemẽ/ tes iacet mediũ cadauer : & cũ oẽs uidet̃ remisisse curas : tũc sentit aliq̃d & ĩtelligit : & ĩter suos iudicat. Moneo te orbitas : moneo effusius fleas : effusius efferas : nũq̃ perisse credas. Filii sui umbra cui nõ apparet : irasci tur. Iã gelidi piger corp̃is sãguis oẽs in mortẽ strixerat uenas : & nutantiũ fulgor extremus uanescebat oculoꝝ : & iã despantibus medicis credide/ rat p̃r : adhuc tamẽ spare mater uidebat̃ : & quãcunq; corp̃is partẽ oscu/ lis misera tepefecerat : illi uitæ calorem redisse clamabat. oderat oderat ignes : reponi corpus & seruari mẽbra cupiebat. Et nunc infœlicẽ magis m̃rem pœnitet : ꝙ sepultus est : q̃ poterat reuerti. Scitis ipsi quo exeq̃aꝝ

die labore extracta sit: q̄ diu filiũ tenuerit a lãbentibus flãmis. Vnde. n. speraret ut postea uidere cõtingeret: ut extra orbitatẽ haberet oculos? Iã magũ misera quærebat: ut umbra euocaret᷑. Reliqua mater infœlix. Tu ad Iudices refferre debebas: & nisi orbitate: nisi lachrymis uox mutaret᷑ ĩ gemitus: Noctes tuas quãto melius tuo ore lugeres. Ego utcũq; potero perferã: satiare misera: satiare saltẽ memoria illius diei: quo exeqas unici duxius. Iam plãctus inqt lachrymasq; cõsumpserã: & tenebras ueluti ꝑpetuas uenire gaudebã: Iam fattigata ꝓpinquoꝝ officia defecerãt: Iam plangorẽ familiæ altus sopor uicerat. Rogo ne quis tã cõtumeliosus sit in mr̃em ut ꝑ quietẽ contigisse filiũ dicat. Vnde misere tũc: unde sõnus? Nihil ꝺ te marite nihil queror. Satis magnas dedisses pœnas: si totis noctibus mecũ flere uoluisses. Vidisses utiq; nõ quẽadmodum tenues reꝝ imagĩes solẽt cogitatõibus accipe corpus: cũ uanæ abséti aĩo cogitatões fingunt᷑: sed ipsũ filiũ qualis blãdissimus erat: & si dimittat᷑ uidebo. Subito ante me deductis cõstitit tenebris: nõ ille pallẽs nec acerbo langore cõsũptus: nec qualis sup rogos uidebat᷑ & flãmas: sed uiridis & sane pulcher hitu. Nescio ubi totã reliquerat mortẽ nõ igne torridæ comæ: nec fauilla funebri nigra facies: nec uix bene cinere cõposito umbræ recẽtis igneus squallor. Proclamaret mater ĩfœlix etiã si talẽ uidere desisset. Primo tãtũ stetit & se ꝑmisit agnosci. Ego tũc plurimũ stupui: nõ ausa osculam dare: nõ iungere amplexus: Infœlix primã perdidi noctẽ: dũ timeo ne fugeret. Hanc tu marite ꝑsuasionẽ putas: & uanũ animi mei languentis errorẽ? Quicqd est ĩ filio: plus apud mr̃em fit cũ desinit. Vis deniq; scire quid uxori tuæ detraxeris? Ex defũcto filio nõ hẽt aliud qꝺ speret. Iã nox altera aderat: & primis statĩ tenebris præsto filius erat: nõ ille ut pridie ꝓcul: & tantũ uidẽdus: sed audacius: & propius: & ad matris mãus: tanq̄ corpus accedẽs. Nec iam nisi cũ luce certa: fugatisq; syderibus: inuitus ille uanescebat ex oculis: multũ resistens: sæpe respiciẽs: & qui se promitteret etiã ꝓxima nocte uentuꝝ. Iã mœrori locus nõ erat: mulier filiũ nocte uidebat: die spabat. Quid attinet singula refferre. Nullis inqt destituta sũ tenebris: donec scelerata tacui. Satiabar osculis: satiabar amplexibus: & colloquebar: & audiebã. Misera plus ꝑdidi: si nemo credit. Iam cœperã tuã quoq; marite crudelis agere cãm: rogabãq; iuuenẽ ut paternis oculis quoq; letus occurreret: & tibi ĩgrate dimidia nocte cedebã. Iã miser & ille policebat᷑. Hæc me fiducia ꝑdidit: ut cõfiterer. Rogo qꝺ tã muliebre: qꝺ tã maternũ fieri põt? Gaude inqt marite gaude: filiũ fortasse nocte ꝓxĩa uidebis: illũ quẽ crudelibus flãmis exussisti: ex quo cineres & ossa supsũt: iuuenẽ uidebis: & forte etiã die speres. Ego certe totis

noctibus mater sũ: uideo: fruor: iã & narro. Exitũ paterni affectus quæ ritis? Filiũ uidere timuit. Sic magũ ꝓtinus nescia mr̃e: cuius horrido mur/ mure impiosisq; uerbis dii supi manesq; torquent᷑. Excogitator iste mor tis alterius aduocat: nõ ut exorati manes deducerent᷑: nec ut euocata no cturnis ululatibus undecũq; umbra properaret: sed tanq̃ paꝝ sepulchra præmerẽt: & tumuloꝝ leue põdus eẽt: filius inqt meus nõ satis periit: ad huc fulgore sydeꝝ fruit᷑ & nocte nr̃a. Nam cũ dies occidit: ĩponit morti suæ finẽ: domũ repetit: & maternos territat sõnos. Inueni aliqua: ĩueni uincla uerboꝝ: sed arte tota: sed labore toto. Magna gloria tua ẽ: si reti nes filiũ: qui redit ẽt a morte ad mr̃em. Noxiũ sepulchro circũdat᷑ car/ men. Tunc horrẽtibus uerbis urna præcludit᷑. Tunc primũ miser filius mors & umbra fit. Ite nũc & putate uana fuisse matris solatia. Filiũ ista: si cogitatõibus & ĩani ꝑsuasione uidisset: adhuc uideret. At quæ suppli cia sustiuit infœlix illa statĩ nocte. Iam totã domũ & familiã quies prima sopiuerat: & tacentibus tenebris uenerat tẽpus dulcissimũ matri: iace/ bat hæc ĩsõmnis ĩquieta: cũ diceret iam statĩ ueniet: iã statim apparebit: nunq̃ tamẽ tardius uenit. Miserã me fili proxĩa nocte iã ueneras. Ecce iã medios sydera tenẽt cursus: ĩdignor: irascor: ita mihi demũ satisfacies: si apud pr̃em fuisti: miserã me iã maligna mũdus luce clarescit. Quãdo uenies? iam redire debebas. At postq̃ alterã: tertiãq; noctẽ deserta uanis questibus duxit: tũ tristiora lugbria: tũ squalidæ magis placuere uestes: tũ repetitis sãguinauere plãctibus iam cõualescẽtes lacerti. Nihil ẽ infœ licius mr̃e: quæ ꝑdidit aliqd ĩ filio postq̃ extulit. Cũ uero cõperit noctes suas iuuenis necessitatis magicis excãtato ꝑisse ferro: q̃tum illa præfixũ clausũq; tumulũ nudis cecidit uberibus: quo fletu sepulchra ꝑfudit: quo gemitu audientẽ forsitã & exire cupientẽ frustra ĩuocauit aĩam. O natura crudelis: plus magũ posse q̃ mr̃em. Vbi sũt qui acerbas mortiũ necessita tes: & ferrea iura fatoꝝ: & ĩuictas: nec ullo mœrore mutabiles inaniũ le/ gẽs quærebant᷑ umbraꝝ? Filiũ tuũ mulier ĩfœlix nõ impositæ ĩferius clu/ ser terræ: nec spissa ꝑpetuæ noctis caligo cõpescuit: nõ fabulosa uatibus palus: multũq; celebrati curuato igne torrentes: hæc ꝑmeabat: hæc oĩa nocte trãsibat: leuiorẽq; mortẽ suã fecerat: q̃ si ꝑegrinaret᷑ & abesset. Et nũc minus mali pateret᷑: si nõ sẽtiret. Ille qui nõ uenit: ĩ quẽdam carcerẽ trãslatus a tumulo patit᷑ ueneficia uitæ. Magnæ sũt ergo umbraꝝ cathe næ: & quãq̃ uolatilẽ: uagamq; imaginẽ: morti stringũt: atq; alligãt: tanq̃ reũ corpus aĩam. Ferro uero ac lapidibus arctare: & ut solẽt bellicæ ro/ bur accipe portæ: ipsã umbrã iã cathẽis alligare: iã claustris: nõ dico cru dele est: portẽtosum nefariũ utiq;: si hæc faciat qui sensuꝝ filiũ credat.

Et nunc illos miserrima mater in corpus putat: & i membra descendisse mucrones. O mage sæue crudelis: o i lachrymas artifex nr̃as: uellem nõ debuisses tã magnũ expimentum. Irascimur tibi: & blandiri necesse est. Dũ cludis umbrã: intelleximus te solũ esse q possis euocare. Videt̃ itaq; mulier infœlix a dignitatis dolore secedere: q tanq̃ uxorias querelas i forum: & tanq̃ delicata matronæ desideria ptulit. Non eni uestes nec aurum: nec ambitiosos quærit ornatus. Contẽta est orbitas sordibus suis. Ac ne pelicis quidẽ dolore cõpellit̃: nec tacita gaudia mariti impatiẽtia & muliebri uanitate cõplorat. Sed nec relictũ thorum desertũq; genialẽ uelut cõtempta uilitas uxoris ulcisciť. Alia longe: alia de noctibus cura est. Ne timueris: quæcũq; dignitas ẽ magis doloris. Nihil queriť misera nisi par orbitati: nisi matri dignũ q publicos cõsummat oculos: q ignotas quoq; exigat lachrymas. Q uãtam eni a marito accepit iniuriã scire uultis? Sola mater filiũ perdidit: nec põt inuidiã facer̃ morti. Ante itaq; q̃ sciatis iudices quis dolor: quisue mœror: quæ tãta ipatiẽtia eruperit: ut mulier aliquando dulciũ oblita tenebrarum: clarũ nitorẽ publicæ lucis: & diẽ etiã domi inuisũ: in foro iterq; leges notabilis & sepulchris abstracta pateret̃: certũ pfecto hẽtis nõ audaciã neq; ipudẽtiam: nec uanitatẽ unq̃ querelas habuisse miserorum. Q uã uerum est quicqd exclamat calamitas: nec ab infœlicibus ficti temere exeũt gemitus. Mulier quæ sanguinãtes ad iudicẽ porrigit lacertos: quæ sciso laniatoq; uultu: quæ liuidis præfert̃ uberibus: magno dolore cogitur: ut hoc potius agat: q̃ cineres osculet̃: q̃ cõplectat̃ urnam. Grauis testis querelæ suæ orbitas ẽ: & ante q̃ ad genus illatæ iniquæq; iniuriæ uenio: cur marite: quæ ex te filiũ perdidit quicq̃ põt queri? Crudelis orbitatem feris adhuc alio dolore: tanq̃ parum desideria cõficiant: quæ de unico gerit: nõ pateris aiam uacare lachrymis suis tu: qui sinũ debes: qui colloquia: & amplexus: q̃ misera est quæ queriť: & de solatio suo nõ coniugis desideriis large idulget: nihil aspere nihil cõtra uoluntatem. Habet priuillegiũ suum mater infœlix. Molles manus: & mitia fomẽta magnis uulneribus admoueas. Q uæ se adhuc secari plaga permittit i sũmo est. Viri forsitan quomodo fortior sexus sit: & cõtra dolorẽ q̃ imbecilis aius magis pugnat? Itaq; totũ istud lugere fœmineum est: & simul orbitas imbelle pectus inuadit. Animus ille qui luctu suos sequitur: incipit indulgentiam sentire lachrymarum. Fidem tuam marite: coniugi flere liceat: satiare gemitu: orbitati permitte quam diu uelit flere. Odi patrem: qui cum filium & ipse perdiderit: putat nimis lugere matrem. Q uid ergo queritur inquit? Hoc primum: filium quomodo scelerate desideras? Magno animo orbus es:

loqueris fuisse mortalẽ: & iterprætaris nihil supesse post flãmas. Flet iuxta latus & plangit uxor: tu siccos oculos hẽs. Illa totis noctibus funebres exercet ululatus: tu graues somnos: ac placidã quietem. Pater crudelis: pater imemor: qd uis tibi amplius obiiciamus? Ex quo pdidisti filium: nunq̄ sic desiderasti: ut uideres. Quid qd eripuisti matri solatiũ: puta uanũ & supuacuum? Nolo iudices: nolo corripias. Scires quantũ esset hoc si tantũdem doleres. Res idignior nõ est quã q tibi de eo postulas credi: q nõ uidisti. Indulge sane uanæ rei. Ignosce libẽter: se orbitas decipit. Magnas calamitates uana ratio sustentat: q idulgent mala persuasionibus suis. Quicquid ad miseros ptinet: crudelius eripit: quo minus est. Clamat itaq; clamat mater infœlix: si mihi aliquam imaginẽ filii mei: uel paruuli uel iã adulti: uel nouissimã iuuenis aufferres: iniicerẽ tamen misera tanq̄ corpori manũ: illam similitudinẽ flens tenerẽ: illos oculos: illã gratissimam faciẽ: & ritus oris expræssos: & adumbratos artificis manu uultus. Sed illũ perdidi: unde imago: unde similitudo: unde solatiũ. Fili plus hodie amisi: q̄ cũ elatus es. Post mortẽ te tuam uidi. Si me hercle notas i corpore unici uestes subtrahere tẽptares: dicerẽ succurre solatio meo. Hæc oĩa apud me filii mei mẽbra sũt. Ego osculabor: amplectar: flebo supra. Non est ratio fortasse. Ideo quicqd ratõem uincit: affectus est. Nihil est sceleratius prudẽti orbitate. Leuia inquit: leuia loquor. Ego filiũ meum uidebã. Quæ nã istũ fortuna: quæ indulxerat cõditio naturæ? Nõ excludebat orbitas oculos tuos. Eras iam mater cõsecuta: ut iuuenẽ die absentẽ putares. Maximã perdidit mors acerbitatẽ: si possis uidere quẽ amiseris. Videre ergo tibi cõtigebat o mulier uultũ: hitum: corpus icessum. Nõ crederẽ nisi te pdidisse sentires. Tempora ergo cũ morte diuiseras: & supstite filio fruebaris oĩbus tenebris. Quantũ perdideris hic existima: hoc tibi si nõ contigisset: nõ eras tam iproba ut optares. Aliqs (o pietas) sepultus & cõditus cæteri corpis cinis & fauilla: tamẽ corpus sũmebat i nocte: & ad solida uiuẽtis mẽbra reuocatus præmebat se matris osculis: qualẽ nõ crederes recessurũ. Nec queri de luce poteramus: q̄tũ licebat aderat. Videbas ergo mulier ac præsẽtia fruebaris. Videbã inqt & fruebar. Et ad quẽ ptinebat: rogo ẽt si decipiebar? Sed qd ego utor testimonio tuo? Mago credo: & uidisse te filiũ & nunc nõ uidere. At tu misera nihil crudelius ex marito timebas: q̄ ne tibi non crederet. Nemo inquit oculs meis fidẽ detrahat. Fili idulgẽtissime adolescens uidi te: nec semel uidi. Certũ est: fixum est: eripi nõ potest. Quatenus impius pater & hoc tibi aufferre conat: ut te uenisse non credam? Nec illud garrula nec uana uoce uulgaui: uenire te nulli idicaui: nisi qui

deberet optare: ut hoc posses. Patri tantũ tuo patri. Ignosce decepte: cõfessa sum: dũ interrogo: an te & ille uidisset. Itaq; das mulier ĩfœlix graues nimiumq; pœnas: effecit magus: ne filiũ uideres: & solũ apud te reliquit: ut solũ meminisses q̄d uidebas. Totũ tamen illud solatiũ tuum refer misera: si potes: & primũ confitere simpliciter: an soporis pondus illud: & nesciæ quietis uanitas fuerit. Apud me quidem satis misera satis eras mater infœlix: etiã si tale somniũ ꝑdidisses. Miserere inquit: melius de affectibus meis sentias. Non ego fatigata planctibus sensi uenisse nocte: uidere filiũ puigiles meruistis oculi: sed primũ dum metuo: umbra processit. Subito dii boni: q̄d ego gaudiũ: quam uidi fœlicitatẽ: constitit ante me filius meus discussis tenebris: ita dimittat̃ aliquãdo: prosilii protinus: & accessi: uultus comas ora ꝓspexi: meus erat. Quã lætum se q̃ hylarẽ offerebat: quomõ persuadebat mihi ne crederẽ morti. Scelerate nescis pr̃: q̃ similẽ uiuẽti filiũ cluseris. Circũ ibant totũ corpus oculi: nõ inueniebã qd ignis egisset. Subĩde dicebã: hunc ego extuli hũc rogo imposui: ex hoc ego cineres & ossa collegi? Si talis est: qd habeo q̄d lugeam? Perisse filiũ meum hoc uno ĩtelligebam: qꝑ illũ nõ poteram & pr̃i ostẽdere. Confitebor primæ tamen nec ego credidi nocti: & tanq̃ uictis ĩrascebar oculis: & erubescebã misera: si quies fuisset. Ecce iteꝝ ĩuuẽis: ecce iã quottidie uenit. Quid hẽo q̄d interpræter? Veꝝ ẽ utiq;: q̄d semp est. Nouissime nõ tanq̃ umbra ueniebat: sed assidebat: sed amplexus dabat. Ego sentiebã & recipiebam. Quotiens domus fuerat grato sopore prostrata: aderat ille quales humanis se oculis offerũt propitii dii: quale letissimũ numen est cũ se patit̃ uideri. Sicut oĩs religio tẽploꝝ oĩs religio lucoꝝ: cũ tacuere mortalia: & profanis ꝓcul errauer̃ sedibus totis: solitudine frui & de suis dicit̃ exire simulacris: ita iuuenis meus noctibus totis agebat filium: & paterna domo: ac pœnatibus suis fruebat̃: placidus & mitis & propitius matri: ut numẽ & deus delabi syderibus: & uenire de liquido puroq; aere uidebat̃. Quid ĩprecer sceleratissimo pr̃i: umbram probare uoluit. Miseremini Iudices: ut hoc facinus: quibus debetis accipiatis aĩs: maius parricidio: maius q̃ si filii sepulchrũ funditus eruisset: & sacratos morte lapides etiã cineres & ossa religiose quiescentia fracta sparsisset urna. Aduocat̃ homo cuius ars ẽ: ire cõtra naturã. Qui simul ore squalido barbaꝝ murmur ĩtonuit: fallere supos: audire inferos: tremere terras (ut expimẽtis loquẽtiũ fama ẽ) cõstitit iuxta tumulũ miserrimi iuuenis mors certior. Nũc opinor ĩquit archana mea tenebræ adiuuate me digna: nũc oẽ peruiũ numẽ: & religio: quã isti irrogo ꝓpius adeste: succurrite. Magis mihi laborandum est: q̃ cũ sydera mundo reuellunt̃:

cũ iubent̃ hyberni fluuioꝝ stare decursus: cũ potentiore carminis ueneno uicti rumpunt̃ i mea strumẽta serpentes. Custodiẽdus est iuuenis: assignandus est iferis: & dẽsioribus transfuga claudẽdus est tenebris. Quãto facilius opus erat si reuocaret̃. Mox in ipsã dicit̃ icubuisse pronus urnam: & iter ossa: & iter cineres uerba clusisse. Hoc tamẽ subide respiciẽs confitebat̃: repugnat umbra. Itaq; carminibus nõ satis credo. Præfigamus omne tumuli latus: & multo uiciamus saxa ferro. Iã bene hẽt: expirauit aliquãdo nõ uideri: nõ ꝓgredi põt. An mẽtiar: scies ꝓxima nocte: Omnes mehercle parẽtes utiq; q liberos perdiderũt: ire i istos oculos: in ista ora debebãt. Tu sic filiũ clusisti tuũ: tanq̃ nocẽtes ad iferos reuocari soleant aiæ: quæ iter lugentiũ familiã: & tristes pẽnatium morbos uagæ errãtesq; magica sanitate captantur? Laqueo ne uitã damnatus eliserat? Noxium p sua uiscera exegerat ferrũ? An ex cõscientia uenena præsũpserat: nec recipiebat se: nisi carmie iclusus? Quãdo domũ tuã funereus & squalidus: q̃do te terruit? Crudelissime oium pr̃: q̃d filio tuo malã umbrã fecisti. Quas nũc putas uxoris miserrimæ cogitatões qua materna uiscera ꝑsuasione torqueri? Nũc filius illic unde uenire cõsueuerat iacet: strictus: alligatus: impatiens. Querit̃ subito terrã grauiorẽ: utiq; cũ sentit uenisse noctẽ: quãdo umbræ fœliciores dimittunt̃ ad matres. At uero si qua iter manes colloqa sũt: & eẽ credo: nõ deest q iuueni mõ dicat: q̃ uilis tuis fuisti: q̃ libẽter te ꝑdiderũt. Quid illa mater: ad quã ire cõsueueras has tibi cathenas: hæc uicula pro merito reddidit? Ita infœlicissima oium mulier: & si magus recedat: hoc ꝑiclitat̃: ne filius se putet uenisse ad iuitam. Agit iã hoc loco nobiscũ maritus: grauius: altius: sapiẽtius: ut homo sine dolore. Negat ullos eẽ manes. Contendit oia perire cũ corpore: nec remeare uiuẽtes a cinere sensus: nec tã uideri imagines hoium: q̃ cogitari: & oculos luctibus credere. Quod si ita est: magũ ad quid aduocauit? Pessime parentũ: q liberos suos sepeliũt flere cõtenti: ut obiter ab rogo siccis oculis reuertant̃: negat ad manes: negat ad umbras ꝑueniri q̃d plãgas: affirmat ꝑire lachrymas: affirmat ꝑire singultus. O scelera tũ hoiem quisqs luget: & timet ne hoc ꝑdat. Vana ergo sapiẽtes ꝑsuasione frustrati: q cõstare hoĩes & ꝑfici corpis elemẽtis aiæq; dixerũt: corpus caducũ fragile terrenũ: ut sicca humidis: calida frigidis: resolutis ad stricta pugnarẽt: parti aut doloribus affici: aut nouissimis ãnis: aut senectute dissolui. Animã uero flãmei uigoris ipetũ pẽnitateq; nõ ex nr̃o igne sũmentẽ: sed quo sydera uolãt & quo sacri torquent̃ axes ide uenire: unde reꝝ oium auctorẽ parentẽq; spũm ducimus: nec iterire nec solui nec ullo mortalitatis affici fato. Sed quotiẽs humani pectoris carcerẽ effregerit:

& exonerata membris mortalibus leui se igne lustrauerit: petere sedes in astra donec i alia fata sæculo pugnãte transmigret: deide prioris corpis meminisse: idc euocatos ꝑdire manes: inde corpus & uultus: & quicqd uidemus accipe: occurrere suis imagines caras: aliquando & oracula fieri: & nocturnis admonere præceptis: sentire quas mittamus inferias: & honorẽ percipere tumuloꝝ. Rogo cũ filius perit: nõ ne satius est hoc credere? Tuæ tamẽ inqt hoc quieti præstiti ne attonitis agitata terroribus: sollicitas semp ageres: suspensasq; duceres noctes. Ita parricida cõmunẽ facinus fecisti: & iputas ꝙ filiũ uidere desiimus? Summũ enim ante petebamus: & placidũ soporem. Crudelis nunc inqt a nũc attonita mater est: nunc ꝑdidimus noctes. Vmbrã ne tu filii rem formidolosã: rem plenam putasti eẽ terroris? Quid illa lætius facie: quid illo blãdius uultu: quid magis adulať oculis: quid possũt uideř libẽtius lachrymæ? Nõ magis metuenda est umbra filii: q̃ cadauer. Necesse est ut mors horrida fiat aliena. Sed aliæ forsitã aĩum imagines territant: & tunc iferi uocanť: cũ ignoti sũt. Itaq; prudenter si tantũ ad suos ueniũt. Sceleratus ille ille impius quicunq; defunctũ filium uidit: & meminit ꝙ elatus est. Terrebaris inquit & solicitis noctibus laborabas. Ita ne es marite crudelis? Tu clusisses filiũ: etiam si ad te ueniret? Nec magus inquit inclusit umbrã: sed ꝑsuasioni tuæ succurrit. Ideoq; putas nõ uenire illũ: quia nec ante ueniebat: qa nec factũ ẽ aliqd i quo auocareris. Hoc ipso icipit mater sibi gratulari. Ita nõ teneť inquit ille nõ præmiť: nullo carmine nullo iclusus est ferro. Remouete ergo oĩa: & iterrogabo. Ego aũt scelerata tã cito credidi: Ita nõ ille ad me ueniret solutus & liber: nõ ad hos oculos nõ ad hos ꝑperaret amplexus? Quãdo. n. me iuuenis ipse nisi flentem: q̃do nõ liuidũ pectus & sanguinãtes uidit lacertos: q̃do nõ erubuit matri fecisse terrorẽ? Arte cludiť miser: arte retineť. Quid uis carmĩa amplius tibi præstent? Effecerũt qd repromiserãt. Desinis erubescere iã ꝙ filiũ nõ uides: At tu cuius i leges dii supi manesq; torquẽť: qui nocturno terribilis ululatu ꝑfundũ specus: & ima terraꝝ moues: mõ seruiẽtiũ reuocator aĩaꝝ: nũc iudices crudelis & iexorabilis custos: aliquãdo preces & matris admitte. Paciscere q̃tilibet: totos lugẽtis posce census: nõ ut labores: nõ ut horridũ carmen exerceas: sed ut ferrũ tuum refigas: ut uerba tua resoluas: ut nihil feceris: dimitte tantũ & euocasti. Nihil ipse crudeliter: prĩscio paruisti. Sed & huius ẽt lachrymis: plãctibus huius idulge: cõsule famæ tuæ. Execrabilẽ te mage facies: & iuisũ: si facilius d filio exoraris ut icludas. Nec tu marite nec tu timueris: ne ultricis umbræ uanis exagitere terroribus: ullis imaginibus huic secura dabiť quies. Scit ad quam

debeat uenire dimiſſus. Iuuenis piiſſime: iuuenis idulgentiſſime: nunq̄ matri tuæ umbra nec manes: ſi mō ueneficū pondus & terroribus oībus uerba grauiora mago patiēte diſcuſeris. Ad me inqt mater īfœlix: ad me as noctes: ad meas lachrymas: ad illos uiuētes mihi ſemp āplexus: miſe/rere: ꝑpera. Scio qd mihi nocuerit: ſcio qd me torſerit. Fruar: & tacebo.

¶ Argumentum.

PAuper & diues inimici: utriqꝫ terni liberi. Bellū īcidit ciuitati. Diues dux creatus: profectus eſt ī caſtra. Rumor ortus ē ab eo prodi rem. pu. Proceſſit paup in contionem: & accuſauit diui/tem proditionis. Abſente eo populus lapidibus liberos eius occidit. Re uerſus diues eſt uictor a bello. Petit ad ſupplicium filios pauperis. Pa/ter ſe offert. Contradicit diues. Erant enim leges ut proditor morte pu/niretur: & calumniator idem pateretur quod reus: ſi conuictus eſſet.

¶ Pro diuite contra pauperem.

EXpectauerā quidē ut de inimici mei ſupplicio nō quereret̃: nec me decipi poſſe crediderā in ulctione: quā mihi debebat ciuitas tam liberi doloris. Sed quatenus eo maloꝝ nouitate perueni: ut ī uindicta primū mei cōſulere leges ac iura uelle/tis: quæſo ne quis prodeſſe pauperi uelit: ꝙ nec defendi poteſt. Sine ge nere pœnæ plus meret̃ pati homo: q(ſi ipſi creditis)debet occidi. Hoc eſt quin imo iudices: ꝙ ſup omnes calamitates meas ferre nō poſſum: ui det̃ ſibi ſatis uixiſſe paup: poſtq̄ occidit liberos meos. Operepreciū pu/tat corā impatiētia mea fœlicem cōſumare prēm: & gaudioꝝ ſuorū ſatie tati hoc quoqꝫ adiicit: ut orbitatē meā liberis ſuis reliquat. Fidē uſ̄am iu dices: ne pereat qd ulctioni meæ cōtigit bonus pr̄. Actū erat de ſolatiis meis: ſi liberos ſuos paup mallet occidi. Illud plane iudices etiam in hac paupis īpudētia miror: liberos meos pudore deceptæ ciuitatis occidit: deīde me crudelem uocat. Paruulos ſuos oſtēdit: allegat tanq̄ nō ego po tius querar hoc de quoq̄ prē fieri: nec ītelligit q̄tū debeat ad īpatiētiam noſtri doloris accedere: ſi paſſus ſū: qd & in ulctione miſeꝝ eſt. Facinus eſt Iudices quenq̄ calamitatū ſuaꝝ īuidiam pati: ſic ulctionem meā debe tis aſpicere: tanq̄ & liberos ſuos pauper occiderit. Nec me Iudices fallit plærosqꝫ credere. Callidiſſimū pauperē nec mori uelle: & hoc qd nudat iugulū: pectus opponit: artes eē pro uita. Sed ego illū nō credo mētiri: ego q ſcio qd maluiſſem. Nunq̄ hoc aduerſus nos excogitaſſet: niſi īpa tiētiſſimus pr̄: & hāc pœnæ meæ ſupplicioꝝqꝫ nouitatē de ſua pietate cō mētus eſt. Nihil magis de inimico efficere uelis: q̄ ꝙ ipſe ferre nō poſſis. Habet hoc mali Iudices principium innocētia: ꝙ inimicos eē nobis: niſi

postq̃ nocuerit nescimus: & tũc oĩbus patemus ĩsidiis: quotiẽs nos odit inferior. Homo qui oẽm aduersus supiora rabiẽ de sui uilitate fũmebat: q genus libertatis putabat odisse maiores: nulla charitate: nullis ĩplicitus affectibus: ꝙ humilis: ꝙ eẽt abiectus: ĩ furorẽ se magnæ colluctatõis exercuit. Prius se meũ dixit inimicũ. O dii deæq; cuius ego mõstri artes ptuli: ĩ cuius feritatis colluctatõe duraui. Inimicũ habui: neq; occidere cõtentũ & mori paratũ. Gratias ago ciuitati: ꝙ in illis necessitatibus: in qbus nihil adulationi: nihil præstabatis obsequiis: laudatus sũ testimonio periculoꝝ. Bellũ mihi fatũq; publicæ sollicitudinis credidistis. Sed neq; ego rem melioris ducis facerẽ potui: q̃ ꝙ sine liberis meis ꝑfectus sũ: nõ reliquisset illos dux ꝑditurus. Nõ puto Iudices adhuc queri unde falsaꝝ sollicitudinũ fabulæ repẽte ꝓruperit. Quis prius trepidæ ciuitatis aures rumore cõpleuerit: cũ uideatis quis sic egerit: ut crederetis. Vidit hãc iter metus urõs occasionẽ: & qa semp apud sollicitos ĩ deterius ꝓna ꝑsuasio ẽ: abusus est hoc qd poterat uideri fiere uobiscũ. Igit̃ hõ qui nullũ cõscium meũ: nullũ tibi crimẽ obiecit: de mẽdacii magnitudĩe fidẽ ueritatis captauit. Ciuitas deĩde cui accusator ꝑditã se esse ꝑsuaserat: fecit quicqd hic de me facere potuit. Liberos meos quos inimicus tota sua cõtione mõstrauerat: occidit genere: quo pereũt ĩnocẽtes. Feretis me iudices liberius aliqua dicẽtem? Rẽ pessimi exẽpli passus erã: ẽt si ꝑdidissẽ. Scio uos iudices hoc mirari ĩnocentiã meam. Vt primũ enĩ mihi calamitates meas nũtius ĩ castra ptulit: nõ arma ꝓieci: nõ statões uallũq; dserui: totã orbitatẽ meã ĩ bella cõuerti: tanq̃ liberos meos ibi pdidissẽ. Si nũq̃ Iudices ĩ me habuissẽt ꝓfanæ cogitatões locũ: si patriã odisse pro liberis meis possẽ: ꝓditorẽ me feceratis. Necesse ẽ Iudices hoc primũ reuersus exclamẽ: Ita paup etiã nũc liberos hẽt? Adhuc inimici mei plena domus est? O miseræ cogitatões: o decepta solatia. Si ego reuertebar quasi uidicatus. Quas ego legionũ uraꝝ ĩdignatões: quẽ fortissimi exercitus conpescui dolorẽ: dũ oĩbus ꝓmitto liberos suos: dũ minus ꝑ uĩdicta mea puto: qcqd ipse fecissẽ. Cõgerant̃ iã licet aduersus oĩum mortaliũ ĩnocẽtissimũ cũcta suplicia: ego tamẽ maxĩum ultõis meæ solatiũ pdidi: qd paupi uos potius debueratis irasci. Quantũ igit̃ adhuc cũ paupe legibus ac iure cõsisto: liberos eius ĩ suppliciũ patris peto. Quid satis ĩprecer hoĩ: q fecit ut quisq̃ deberet sic uĩdicari? Calũniator ĩqt idẽ patiat̃. Permittũt mihi Iudices calamitates meæ queri de hac lege: tanq̃ paꝝ nobis ĩ ultõe ꝓspexerit: cõtra nos ĩuentus ẽ uĩdictæ modus: quo nõ debeamus esse cõtenti. Quisq̃ ne mortaliũ idẽ uocat facinus & pœnã? Tantũ ne doloris uenire de suppliciis q̃tum de calamitatibus putat? Nescit ꝑfecto nescit

quantũ patientia paret mœrori: q̃tum aĩo mẽbrisq; rigoris ĩducat qđ pa tiaris agnoſcere. Innocẽtia opus eſt: ut miſeꝝ faciat dolor. Conſtet licet utriq; mortiũ numerus: totidẽ nobis ulctio cadauera aſſignet: plus tamẽ eſt de ĩnocẽtibus. Et quicqd patiunť depræhenſi: licet ſolatio idẽ ſit: eq tate minus ẽ: ut idẽ ſit ſuppliciũ nocentis & facius: una rõne efficias: ut illud ferre nõ poſſit. Fruſtra exiſtiatis q̃ crudele q̃ ſæuũ ſit qđ petimus: ĩ q̃tum exceſſerit uſitata genera pœnaꝝ. Explicata ẽ Iudices explicata le/ gis ĩuidia cũ quis qđ patiť & fecerit. Quid qđ hoc ſolũ eſt pœnæ gẽus: ĩ quo nõ debeat nocẽs niſi đ ſe queri: & tãto mĩus debeat eẽ miſerabilis: q̃to maior eſt: qđ patiť ĩuidia. Quid æquius excogitari: qd iuſtius põt? Graſſatus aliqs ẽ ferro: præbeat & ipſe ceruices. Miſcuit noxiũ uirus: re fũdať ĩ ſuũ facinus auctorẽ. Oculos rapuit: effodit: reddat đ ſua cæcita te ſolatiũ. In nullo mortaliũ ꝑferre poſſũ ſceleris ſui ĩpatiẽtiam. Breuiſſi ma ẽ iuſtitia uidictæ: cũ facius mẽſura pœnæ ẽ. Et ſi naturã ulctõis ĩſpici as: optiẽ uidicať quiſq; quomõ miſer ẽ. Fidẽ ur̃am iudices: ne ideo tantũ putetis iuſtũ qđ exigit reus: q̃a ego recuſo. Non feretis me paupis mortẽ petentẽ: ſi liberos ſuos obtuliſſet. Ex oĩbus tamẽ quicũq; ĩcognita ĩaudi ta paſſi ſũt: nullos hac lege magis uĩdicãdos puto: q̃ quoꝝ liberos aliqs occidit. Quid mihi ꝓ hoc redditis leges: ubi reſpiro: ubi claudo gemi/ tus: unde ſũmo ſolatiũ? Bene bene admões dolor: illos illos liceat ĩuade re: q nũc magis amanť: quos orbitas nr̃a cõmendat. Sic quoq; circũſcri bibimur: niſi totidẽ ſũt: niſi illis par eſt: ac ſimul ætas: & ante oĩa optius pr̃. Decepas me fortuna: decepas: ſi mihi tã grãde feciſſet facius hõ: q li beros nõ hẽret. Quid qđ ex oĩum ſceleꝝ cõparatõe nihil ẽ deteſtabilius hoĩbus: q leges ipſas faciũt nocẽtes? Veſtro me hercle noĩe calũniãtibus debetis iraſci: quoꝝ nefas nõ põt niſi p iudicũ facius ĩponere. Actũ ẽ de rebus hũanis: ſi de criminibus nr̃is: tantũdẽ mẽdaciis licet: nec ullus ĩno cẽs hucuſq; fœlix ẽ: ut diligẽtiæ fingẽtiũ par ſit. Queq̃ ne mortaliũ in re quã finxerit: quã cõpoſuerit: ĩuenire aliqd qđ põt ꝓbatõem uocar̃ & faci nus explicar̃ facilitate uerboꝝ? Magis oderis mẽdaciũ: cũ ſimile uero ẽ. Quotiẽs manifeſtũ eſt aliquẽ piſſe ſine cã: calũniãtibus iraſci debeas: ut poſſis illis ignoſcere q crediderũt. Adiicite huic execratõi ꝙ calũniatus eſt ĩ bello: ꝙ de ꝑditõe: ꝙ de duce: ꝙ hæc oĩa fecit inimicus. Nõ eſt ꝙ ſe publico tueať error̃: nec ĩ excuſatõem afferat: tanq̃ crediderit & ipſe fin gẽtibus. Nemo ſic decipiť ut đ inimico ſuo mẽtiať. Rumor ĩquit fuit te ꝑdidiſſe. Bene admões. Hũc primũ calũniæ tuæ obiicio rumorẽ. Quis eni iudices neſciat hãc famæ eẽ naturã: ut ſit primo unius hoĩs audacia? de nulla re locutus ẽ cõtiuo populus: nec qcq̃ adeo ſubito ſtatiq; totũ ẽ:

ut ĩ illo pariter oĩum ſermo cõſẽtiat. Quã nõ poſſit mouere ciuitatẽ quẽ nõ replere populũ: ſi qd oĩbus nobis narres: ĩ nullo nõ cœtu loquaris: & de re quã tũ maxĩe fingas: iã dicas eẽ rumorẽ? Quãta tibi deĩde mẽtiẽdi materia de piculoꝝ nroꝝ occaſione ſuccurrit? Nihil ẽ tã capax maligni/tatũ ſermonũq;: q̃ bellũ. Quid ĩtereſt unde ſũpſerit rumor ortũ? Quod negari nõ põt: tu cõtionaris: accuſas: tu crimẽ de fabula facis. In rumor cuius ꝓbatões: cuius argumẽta nõ hẽs: calũniæ genus eſt primũ credere. Sed ĩquit mori debeo: qa lex qua te accuſaui hoc ꝓditorẽ pati iubet. Po terã quidẽ breuiter reſpõdere: legẽ quæ calũniatorẽ idẽ pati iubet: eius pœnã exigere qđ feciſſet: nõ qđ facere uoluiſſet. Fingamus tamẽ nõ hoc paupem captaſſe qđ accidit. Cui debet ĩputari exitus: q de calũniæ tuæ fluxit errore. Vultis ſcire Iudices aliud quæſitũ q̃ qđ lex quæ mori iube/at? Accuſauit me eo tẽpe quo nõ poterã dãnatus occidi. Dic nũc: nõ ego effeci ut occiđrẽť liberi tui: & aude ciuitatis illud uocar̃ facius. Nõ tamẽ ullis efficies artibus: ut nõ potius miſerear rei. p. meæ nõ mĩus & illa faci nus ẽ paſſa q̃ pr̃. Coacta ẽ liberos ĩpatoris uĩcentis occidere. Fallitť iudi/ces qſqs ullũ facius ĩ rebus hũanis publicũ putat. Perſuadẽtiũ uires ſũt: quicqd ciuitas facit: & quodcũq; facit populus: ſecũdũ qđ exaſpatť: ira ſcitť. Sic corpa nr̃a motũ: niſi đ mẽte nõ ſũmunt & ocioſa ſũt mẽbra: do nec illis aĩus utatť. Nihil eſt facilius q̃ ĩ quẽlibet affectũ mouere populũ. Nulli cũ comĩus ſua cogitatio: ſua mẽs ulla rõ præſto ẽ: nec hẽt ulla tur/ba prudẽtiã ſinguloꝝ: ſiue ꝙ mĩus publicos capiũt affectus: ſiue negligẽ tior ẽ q ſe nõ putat ſolũ debere rõem: & multi fidutia facius oĩum. Quã nõ poſſit rẽ. pu. turbare: cõfũdere: ſi qs repẽte ꝓclamet: ꝑdidit uos ĩpa/tor ueſter: addixit: & nũc ille liberos hẽt? Si me hercle poſt hãc inimice uocẽ tẽpla mõſtraſſes: ſacrilegũ cõtĩuo flagraſſet ĩcendiũ: ſi cõuelli ſimu lacra uoluiſſes: feciſſet oẽ de nũinibus ſuis facius audacia. Vis ſcire tuũ eẽ qdqd ciuitas fecit? Gloriareris illo: ſi ꝑdidiſſem. Nõ ẽ iudices ꝙ uos a grauitate iuſtitiæ dolor ulctõis abducat: ꝙ mortẽ ſuã inimicus offert. Nõ petit illud: niſi quiſqs ipſe nõ debet occidi. Sepoſita igitť pauliſp le/ge mei doloris: hoc tantũ ab affectibus nr̃is oĩum mortaliũ noĩe peto: ne cui nocẽti pœnæ preſtetť arbitriũ. Infinitã iudices ſceleribus apitis auda ciã: ſi pœnã licet eligere cõdẽnato. Nec iã ullã mortaliũ ĩnocentiã trepi/dationẽ cõtĩeas: ſi patitť depræhẽſus qſq; qđ maluit. Leuat oẽs cruciatus oẽm dolorẽ præparata mentẽ cõpoſuiſſe patiẽtia. Fallitť qſqs hũana tor mẽta ſola nominũ atrocitate metitť: nulla pœna ẽ: niſi ĩuito. No hẽmus ullũ: niſi ab ĩpatientia dolorem: & ut aliqd crudele ſæuũ ſit: metus faci unt. Supplicium quiſquam uocat: ad quod proſilitur: quod expoſcitť:

qđ circa se nō hēt moras? Illo p fidē: illo trahitē dānatos: quo nō sequan
tur. Tūc ē pœna: cū piturus trepidat: hæret: cū restrigit supremo uicula
conatu. Volo pituri prius uidere pallorē: audire gemitus: uolo circūspi-
ciat: uolo querat. Fidē uřam iudices: ne nocētibus supplicii sui cōtigat
electio. Minus iniquū ē ut euadat nocens pœnā: q̄ ut cōtēnat. Mortē ue
ro dānatis quisqs præstat: īdulget: nec sūt alia beneficia pœnaꝝ. Fallit
q̄sqs illā uelut oīum suppliciorꝝ sūmā putat. Occidi nō est pœna: sed exi
tus. Neqꝫ. n. hēt īpatiētiā aut dolorē qđ possis aspicere: q̄si fatū. Quid si
liberos reliquas: imo si serues: q̄ fœlix exitus ē plēusqꝫ letitiæ? Lucri facit
mortis atrocitatē: quisqs laudatus occidit. Me īquit occidite. Nō hēt li
beros inimice nō hēt: quisqs hoc te uelle miratr. Sæue crudelis ego tibi p
mittā mori? Vt qd iā mihi melius optē? Vides q̄tū feceris nefas? Idē ꝓ li-
beris meis offerre nō potui. Tu uero paruulos tuos tene: ut in isto potius
moriant āplexu. Tu nūc quoqꝫ nō euades: nō effugies. Quacūqꝫ te duxe
rit orbitas: sequar: effūdā: si qđ paraueris uenenū: subtrahā oē ferrū: īci
dā quoscūqꝫ strixeris nexus: ab oī reuocabo præcipitio. Etiā occisis libe
ris tuis nō idem patieris inimice nisi uixeris. Nec uereor iudices: ne pute
tis utriusqꝫ nřum orbitatē simili eē ratōe tractandā. Admonent ecce cō-
tra lachrymas meas liberi: quos nemo nosset. Patris innocentis occisi
sunt paruuli: quos nūc circa tēpla ferretis: circa quos se celebraret uřa le
titia. Facius iudices ē ī miorem eē trāsactaꝝ mortiū miseratōem. Nō īue
nio queādmodū liberis ꝓdesse đbeat odiū pr̄is. Perierūt ēt illi quoꝝ nec
pr̄ debebat occidi. Me miseꝝ: ꝙ sic quoqꝫ multa hiturus es: qbus ego q
uidicabor īuideā. Osculaberis ante pituros: alloqueris: accipies supprēa
mādata: & morituꝝ te cōtinuo ꝓmittes. Exonerabis gēitus tuos: cū eoꝝ
sepulchra numerabis. Siccabis oculos: ꝙ meā nūc quoqꝫ respicies uacuā
domū. Me miseꝝ paupis tātū solatiū futuꝝ ē: ꝙ pares sumus. Quid qđ
in ipsa cōparatōe mortis nō idē patient liberi tui? occident uno fortassis
ictu: & erit ulctio māibus cōtēta carnificis. Paruulos meos occidit quic
qd fuit tota ciuitate teloꝝ: oīs sexus: oīs ætas: oīs īfirmitas. Nihil ē crudē
lius morte hoīum: quos populus occidit: & solus hic exitus: a quo nō est
nec cadaueribus salua reuerentia. Hoc ne nūc cōplorare tantū putatis:
ꝙ nō sim liberis meis āte satiatus? Miser ego nec ad cadauera accessi: nō
in sepulchra maioꝝ meis manibus ītuli: nec licuit sup ipsa corpa ꝓclama
mare: nō feci. Quale ego illū patria ꝑdidi diē: cū duces ab explicito bel
lo reuertūt. Nō me me letæ cixere legiōes: nō effusi obuiā ciues triūpha
li circa currus meos exultauere letitia: sequebar captiuos meos: tristior
uictor: mœstus undiqꝫ claudebat exercitus: occurentiū lachrymæ ꝓpin-

quorum & erubescentis circa me populi timida solatia. O successuum quoque nostrorum misera conditio. Ergo ego uictoriam meam non narrabo sine fletu: nemo propinquorum amicorumque coram me de bello meo loquetur. Nihil est crudelius calamitate: quam gaudia reducunt. Quoties redierit ille letus uobis in supplicia mea dies: lugubres mihi ferte uestes: renouate seruuli planctus: parate solatia propinqui. Nulli liberi impatientius desiderantur: quam qui propter patrem uidentur occisi. Sed uerum Iudices fatendum est: timeo hercle ne par solatiis meis non sim: ne me iste per quo liberis irascor affectus: in media ultione destituat. Sed adiuuate misereamini propinqui: adiuuate amici: & si forte defecero tu ultionem meam popule consuma. Timeo me hercle ne cum carnifex propius accesserit subito proclamem: iam malo patrem. Sed si quis est pudor: oculi differte lachrymas: abite gemitus: horridum trucem de eo praeparatur & miserum. Deprahendam omnium mortalium callidissime hunc: quem simulas: quem nunc imitaris affectum. Tunc sciens quo animo rogaueris: ut potius ipse morereris. Sed si bene noui capax omnium malorum scelerumque pectus inimice uiues: & libenter & fortiter: & quasi uindicatus.

Argumentum.

CVm ciuitas fame laboraret: misit ad frumenta legatum: praestituta die intra quam rediret. Profectus ille emit: & ad aliam ciuitatem tempestate delatus dupplo uendidit: & dupplum frumenti modum comparauit. Illo cessante corporibus suorum pasti sunt. Reuersus ad praestitutam diem rei. p. lesae accusatur.

Pro ciuibus contra legatum.

QVamuis Iudices innumerabiles me indignandi causae initio stationis strangulent: quia nec dicere uniuersa semel possum: nec gregati erumpentes differre gemitus (Leuior est. n. dolor qui disponitur) Primum tamen ille sibi afferit locum: quod est ex hoc iudicii tempore: & tam lentae uindictae dilatione ortus animi mei propemodum dixerim furor: quod hominem tam sceleratum: ut nos quoque fecerit nocentes: legibus accersimus: quod defendi patimur: quod ut puniatur precamur: quod damnatus quoque uel morte defugietur: quam nos in illa funestissima fame: dum sepeliri licuit: optauimus: uel exilio quod hic quantopere contemnat apparet: qui tam lente in patriam reuertitur. Quamquam de quo exilio loquar? Quamtalibet ignominia dimittite domo notatum: habet quo eat. Non publicis manibus exeuntem discerpsimus: non (quantum semel consueramus: & bona fide ferarum esse ciuitas coeperat (hic prius nobis ex tam tardo commeatu placuit cibus. Sic. n. istum laniari: sic confici: sic consumi oportuit iure nostro. Quis credat: ego me ab hoc abstinere potui: cum & exurirem & irascerer? Sed frumento occupati sumus: nec quicquam aliud uidemus. O quanta es fames: quae tam grandem iram uicisti. At ego etiam si talis ultio contigisset: si me a nephario grassatore rei. p. non lingua: sed dentibus uindicassem: nihil tantum irae nihil uindictae

præstiterã: hoc & meis feci. Aestuant adhuc itra pectus sepulta uetribus nostris cognata uiscera: & tumescere itus atq; idignari uidet: & sera pœnitetia redũdant. Iam. n. uacat nobis lugere: iã cibos nr̃os efferimus: uiscera cremamus (nã cætera nobiscũ sepelient) O fames iaudita: i qua le uius ẽ q exurius. Ignoscite tamẽ uiolati manes meo℞. Hic uos alloquor: ignoscite q ora temerauimus: q ab hoie desciuimus. Nõ ut ifœlicẽ aiam sustieremus: nõ ut iuisũ spũm pduceremus: fecimus. Vna cã mortẽ distulimus: qd si expirassemus: idẽ timebãus. Et ego qdem me cõsũptis excuso: q mihi ipsi irasci nõ possũ. At iste interi stat: ut uidetis: lõga uia sagi natus & satur: atq; habũdans publico cõmeatu: ad mentionẽ cibo℞ no stro℞ plenũ fastidio uultũ trahit: & exangues ac pallidos ad calculũ uocat: quasi ego nõ cõfitear illũ etiã nimiũ multũ attulisse. Tã pauci rari p uias iterlucẽt: & quis odio euersoris nostri euocatus e latebris suis populus: subselia nõ iplet. Pauci sceleribus pasti: alienis mortibus salui: q uiuũt ipsi sibi rei graues: ægra & tabida mẽbra i publicũ ptulerũt. Hæ sũt ciuitatis reliquiæ quas uidetis. Sic tãbuius: ut miseri nec uiuos hẽamus nec mortuos. Hic ẽ populus: hæ uires: hæ spes: hæ opes. Nisi tandẽ ad uadimoniũ legate uenisses: non multo℞ die℞ cõmeatũ habebãus. Quo nũc tãtũ frumẽti: quo classem cõmeatu grauẽ? Multũ hercle negotiatõe tua actũ est. Frumẽtũ hẽo: populũ nõ hẽo. nusq̃ pdest: nusq̃ opus ẽ. Iã licet uẽdas. Dũ tu salutis publicæ mũdiator pximũ queq; emptorẽ dimittis: dũ aut fũera nr̃a uẽdis: aut scelera: dũ populo tuo fame moriẽte alienæ ciuitati legatus es factus: nos iteri cibos ex malis iuenius: & fames se ipsã pauit: & miseriæ nr̃æ crudeles factæ sũt. Patiãur te defẽdi: si absolui saltẽ nos possumus. Hæc nũc Iudices ego solus queror: ad me magis ptinẽt: aliqd proprie passus sũ: nõ cõmunẽ dolorẽ accusator hẽo cũ Iudice. Quisq̃ i hac uidicta alteri cedit nõ publica inopia: nõ totius populi una mẽdicitas fuit. Nisi qa funestas epulas & nepharios iuenius cibos: nõ putãus famẽ fuisse. In oẽs gentes: i oĩa uẽtura sæcula pscripti sumus. Omnes hæc pdigia narrabunt: oẽs execrabunt: nisi q nõ credent. Famã ipsã infamauimus: & (quod miseris ultimũ est) miseratõem quoq; perdidimus. Adhuc tamẽ una defensio fuit: q uidebamur i hæc oĩa istius opa impulsi. Si hic inocens est: nr̃a culpa est. Etiã ne publica mala narrabo: & miseriis nostris cõuitium faciam? Exibunt uerba: subsequetur sermo: non alligabitur lingua? Plane nihil nõ possumus. Exponamus ordinem cladis nostræ: & simpliciter oĩa indicent. Decet ista nostro ore narrari. Sed nouimus & nimiũ meminimus: Iudex doceri nõ debet opinor: reo indicẽda sũt: q a malis publicis affuit: q hoc certe maxium debet patriæ

ſuæ bñeficiũ: ꝙ a fame ſolus dimiſſus ē. Audi itaq; audi frumẽtũ iſtud
qd lucri feciſti: q̃ti nobis cõſtet. Aliqs fortaſſe iudices mirat' etiã ſi huius
feralis ãni fructus ceſſauit: ꝙ tamẽ illa ſupior lõgi tẽpis beata fœcũditas
tabuerit: & ſecũ iſte dubitat qd ſit ĩ cã: cur ciuitas oppulẽta quõdã nihil
frumẽti niſi ĩ ſpe habuerit. Sic fit ubi uicinis ciuitatibus uẽdimus: & un
decunq; offulſit lucrũ ſine reſpectu ſalus publica addicit': & in uacuam
poſſeſſionẽ fames uenit. Etiã ſi qd reſſidui erat: ut carius qdã uenderet
ad ãnonæ ĩcendiũ ſuppreſſũ eſt. Teſtor tamẽ cõſcientiã uñam: nõ ſumus
queſti q̃diu dupplo emebãus. Nõ eni uulgaris illa labes frumẽti fuit: nec
qualis alias ab agricolis accuſari ſolet pfidia terraꝝ: & ĩgratæ meſſis irri
tus labor. Noua & ĩaudita abominãda lues: quæ nihil hoĩ reliqt præter
hoĩem. Aut aſtricta citra conatũ ſata: ſub ipſis tabuere ſulcis: aut leui ro
re euocata radix ĩ puluerẽ incurrit: aut puſtis torrido ſole herbis moribũ
da ſeges palluit. Nullus ĩber ſitiẽtis ſoli puluerẽ terſit. Nulla ſup arẽtes
cãpos ſaltẽ umbra nubiũ pepẽdit. Calidi ſpirauere uẽti: maturitatẽ præ
cepit æſtus: ẽt ſic ubi forte ieiunæ herbæ ſolũ uicerãt: uanis tantũ ariſtis
ſpẽ fefellerũt: & ĩanes culmos triſtis agricola iactauit uentis nihil relictu
ris. Leuia queror: prata exaruerũt: pierũt frõdes: germĩa nõ exieřt: nuda
terra: & rudes glebæ: & aridi fõtes erãt. Niſi hæc oĩa ĩter ſciẽtes dicerẽ:
poterã uideri falſo queſtus d̃ hoc ãno quo tantũ frumẽti uendidĩus. Vti
nã ſaltẽ nobis rudẽ uictũ ſiluæ miſtraſſẽt: & carpe arbuſta: cõcutere quer
cũ: legere fraga licuiſſet: & quæcũq; primi mortales ãte traditos diuini-
tus mitiores cibos cõtra famem obiecerũt peſtifer ãnus reliqſſet. Nõ erã
delicatus: ſed o triſtis recordatõ: funeſta neceſſitas: nihil habuĩus quo uĩ
ueremus præter famẽ. Nec tamen ĩ totũ queri d̃ nũinibus poſſumus mã
ria certe ſecũda expti. Si uoluiſſet ſeruař legatus diẽ: quẽ illi fœlicitas tẽ
poris dederat: potuit nobis afferre. Vt primũ tãti mali ſẽſus ĩ ciuitatẽ p-
crebruit: cũ iã urgẽte ĩopia quottidie malũ arctius præmeret: & præſẽte
fortũa peior tamẽ eſſet futuri metus: apparuit nullũ ex ppiquo eẽ præſi
diũ: cũ finitimas quoq; ciuitates ĩcendiũ nřum aduſſiſſet. Erat qdem ali
qd ĩ uicino frumẽti adhuc: ſed iam nemo uẽdebat. Ergo ut uidĩus ſalutẽ
publicã trans mare petendã: ſe ĩ curiã quiſq; cogũt. Vt arma bello: ut aq̃
ĩcendio ĩclamari publice ſolẽt: ita uno quodã cõſẽſu nõ ætatibus ſpecta
tis: nõ honoribus: pariter retulĩus: pbauĩus: decreuĩus: pedibus mãibus
iuimus ĩ ſententiã neceſſitatis: nec ordo nos officioꝝ moratus ẽ. Legatio
nẽ multi pollicebant': nec ĩnocẽtiæ iſte beneficio uel auctoritatis merito
rũq; reſpectu ellectus ẽ. Vna cã nos mouit: ꝙ ſe cito redituꝝ policebat':
Pecuniã ſine numero ĩfũdimus: frumentũ ſine modo mãdauimus: q̃tum

potuiſſet afferret: feſtiaret mō. Hoc una uoce ſupplices adclamabāus: ac ne moraremur ne hoc qdē diu rogauius: una tātū uox fuit: quā iſte ꝑ quodā præiudicio āplexus ē. Nihil agis afferēdo frumētū: ſi poſt illū diē ueneris. Noſtris māibus legatū in nauē tulimus: ac ne qd moræ eēt ꝑ ſua qſqꝫ portōe ēt cōmeatū dedius: retiacula īcidimus: & littus īgreſſi claſſē publicis māibus īpulimus. Inde fugiētia uela lōgo uiſu ꝓſecuti: facilē em ptōem: ſecūdos uētos: placidū mar̄: nō ſecus ac ſi ipſi nauigaremus præ cati ſumus. qs credat hoc de tā miſeris? Oīa a diis īpetrauimus. ſ. unū ſu pereſt: ut ꝑ aliena ciuitate uota ſoluēda ſint. Cito ꝑuenit: cito emit: cito rediit quo uoluit. Quid ꝓdeſt expectare? Alia ciuitas prior ē: & ſane re ligioſus legatus: diē expectat. Nos īterim coacta prīo ex agris pecora di ripuimus: & ne uēturo ſaltē anno ꝓſpici poſſet: nō reliqmus q ararēt bo ues. Iā ſeruis fugas īpauimus iā ꝓcūbentes ante limīa pricipū paupes ī ip ſis precibus expirāt. Plorātibus liberis legatū ꝓmittius. Iā tātū ſibi qſqꝫ cura ē. Nihil tamē hoꝶ etiā nūc ī inuidiā legati queror: adhuc prior cur ſus ē. Hactenus nr̄a mala tulius: ī reliqua nos legatus uicarios dedit. Si qcq̄ tibi hūani ſāguinis ſupeſt (niſi nimia ſaturitate alienæ fortunæ cogi tatio excidit) reſpice patriæ caſū: reſpice grauiſſimā fortunā. Miſeri te miſimus: expectāt pallidi exāgueſqꝫ ciues tui: & quicqd extremi ſpūs ad huc ſupeſt ſpe tui trahit̄. Figura tibi exeſos uultus: decreſcentē populū: iā præmortuas uires: nec quicq̄ hoꝶ potes ignorar̄: ſi qd tibi credius: fa me laborantē ciuitatē uidiſti. Feſtia dū ſupſūt: qbus legatōem renūcies. Feſtina dū mori ultium ē: frumento digni ſumus. Quid ī nos cōuertis ēt alienæ ciuitatis famē? Quatenus nobis cōputādū eſt: pp te dupplū mali tulius: tu ſupra frumētū publicū ſtertis: & oēs maris circūuectus oras: lit tora portuſqꝫ cognoſcis. Tu īter duas ciuitates fatoꝶ arbiter: alīeæ cōdi tor: tuæ euerſor: ſalutē nr̄am pegrinis admetiris: & ſecūda tēpeſtate ī pa triā ferēte cōtrarios uētos exoptas. Nos p arētes effuſi cāpos morientiū herbaꝶ radices uelliūs: eo qdē fortius ut ſi fieri poſſit ī uenenū īcidāus: ſubeūtes īſolitis cibis. Et ſicubi forte uberius paulo pabulū cōtigit d̄ pa ſcuis rixa ē. Amaros fruticū cortices & ramoꝶ male arentiū pallidas frō des decerpſimus morbida nā quicqd fames coegit: corpus admiſit. Iam paſſim moriunt̄: & peſtilentium more pecudū ſubinde aliquis ex popu lo ī ipſis paſcuis ꝓcumbit. Crebrior quottidie īteritus: & latior ſtrages: & me miſeꝶ: iam fames deſerit. Quos teſtor deos? Superos ne quos per tantū nefas fugauimus? An inferos: quos nobis permiſcuimus? An no ſtram malā conſcientiam: oīa nos ante feciſſe: quæ nemo præter nos fe cit? Pecora cecidius: cāpos euulſimus: ſiluas deſtruxius: nouiſſime nihil

relictũ est: præter exuriẽtes & mortuos. Si qua ẽ fides: libẽter hãc partẽ accusatõis subinde differo: adeo ubi tantũ nefas narrandũ est: ẽt exigua tempoꝝ lucra sectari libet. Et necesse est reo iudicare: q a malis publicis abfuit: q̃ multis nõ ad diẽ uenerit. Ignoscite dii hoĩesq; sceleri quidẽ ultimo: sed tamẽ qd fecisse miserrimũ est. Nõ hitant una pudor & fames: & cũ semel ĩtrarit impotẽs domĩa: feras etiã & ingẽtes belluas subigit. Terrã moriẽtes momorderunt. Me metipsũ: si nihil fuisset aliud comedissẽ: sed cõfitendũ est: legati beneficio nõ defuit. Postq̃ oẽm patiẽtiã uicerat ignea fames: postq̃ spes quoq;: quæ miseris ultima est: oĩs abierat: & frumentũ totiens sibi frustra ꝑmissum aĩus iam ne cupere quidẽ audebat: subiit furor: & alienatio mẽtis: & tota sui arbitrii fames facta ẽ. Animus malis diriguerat: os ĩsolitis cibis stupebat: feris ĩuidere cœpimus. Primo tamẽ furti: & intra suas quisq; latebras admisit hoc mõstrum: & si paulo citius uenisses: potuisset hoc negari. Si quis ex strage corpoꝝ defuerat: sepultũ putabamus nec tamẽ indicauit quisq̃: nec depræhendit aliquis. Nemo: ut hoc faceret exẽplo ĩpulsus est: se quisq; docuit: oẽs scire cœpimus: postq̃ oẽs fecimus. Quotiens tamẽ anteq̃ inciperẽ: in portũ cucurri q̃diu in altũ intẽtus: si quæ essent in cõspectu naues: oculos fatigaui. Tibi legate tẽpus differre facile ẽ: q tuã tantũ partẽ nõ uẽdidisti. Tu quẽ hẽas diẽ uideris: ego septimũ & expectaꝛ nõ possũ. Ergo rabidi supra cadauera ĩcubuimus: & clausis oculis quasi uisus cõsciẽtia acerbior eẽt: tota corpa morsibus cõsumpsimus. Subit iterim horror ex facto: & tediũ ac detestatio sui & plãctus. Sed cũ ab ĩfaustis fugimus cibis: urit iteꝝ fames: & qd mõ ex ore ꝓiecimus colligẽdũ est. Nũc mihi illa fœda uidẽtꝛ: nũc abominanda: laceri artus: & nudata ossa: & abrepta cute ĩtus cauũ pectus. Nũc occurrũt effusa præcordia & liuidæ carnes: & expræssũ dẽtibus tabũ: & exhaustæ ossibus medullæ. Quantulũ. n. corpis fames reliquebatꝛ Nũc illud horreo tẽpus: si q̃do aut mãus ĩcidit: aut facies: aut aliqd deniq; qd hoĩem ꝓpria nota signat. Nũc cibi succurrũt: quos ĩponere ĩ mẽsam nõ ausus sũ. Cõfitendũ est. n. deuorauius hoĩes & qdẽ auide: qui diu nihil ederamus: & tamen cœpisse difficillimũ fuit. Postq̃ ius factũ est: postq̃ nemo erat in ciuitate quẽ confiteri puderet: tũ uero iam in posterũ ꝓspicimus: & funera horreis cõdimus. Retro aguntꝛ exequiæ: aut citra: aut ad rogos pugna est. Hæres cadauer cernit. Nouũ & incredibile nisi noscemus mõstrum habuimus: sine rogis pestilentiam. Mortui ratio non cõstitit. Perisse ciues scio tantũ: quia interꝛ uiuentes nõ uideo. Aegri assidẽtes timebant: & labentem aĩam supremis domesticoꝝ oculis reducebant. primo tamẽ nihil rogabant suos: nisi totã sepulturã.

Vt maior urgere cœpit necessitas: beneficiũ factũ est: expectare dũ mo/ rit̃. Nemo adeo affinis fuit: nemo tã cõiunctus quẽ pietas abstieret: no/ stros comedimus. Nã si aliẽos uellemus: nemo audebat: cedebat. Nihil tamẽ est qđ idignari uelitis: narraui uobis lucrũ uestꝵ. Frumẽtũ dupplo uendidimus: & callidissimus legatus uicinæ ciuitati iposuit. Plena nunc horrea: bonæ ratões: onustæ naues sũt: & quo magis gaudeamus: tanto bono pauci sumus. Nã qđ ad tẽporis accusatõem ptinet: nihil ẽ opinor qđ æstuet: ĩ desertũ nõ incidit populũ: nec sane fuit cur festiãret: ẽt nunc expectar̃ poteramus. Sola est nr̃a ciuitas quæ fame pire nõ possit. Dissi mulatuꝵ me putatis uectoris patrocinia: Cõfiteor uenit ad ultimũ diẽ: attulit frumentũ: gratulemur ꝙ iã nulla ciuitas fame laborat. O si uires sufficerẽt: latera durarẽt: aliqd ex aridis diu faucibus ressiduæ uocis exi ret: quãta indignatõe opus erat: ubi ꝓ oĩbus dolendũ est. Q uod cũ sit: uniuersi q assumus ꝓclamemus: hæc tota cõtio ĩ unã uocẽ cõsentiat: nõ esset tamẽ futura par crimini iuidia. Vt accusemus oẽs: quota pars quer/ rat̃. Secũ quisq̃ reputet quæ tulerit: qd admiserit. Plane ĩmanis bellua est: & nõ tantũ necessitatis cã p nefas pastus: qui ꝙ comederit hoĩem nõ irascit̃. Succurrite dolor & seri uultus & ultrix pœnitẽtia. Ades lõgi ie/ iunii impiosa necessitas: & uos ĩtus ĩplicitæ si qd potestis admõete aĩæ: & a ferali uẽtre ꝓrũpite: dũ cõmissũ nefas deuoto capite expiãus: & qua si lustrata urbe feralẽ uictimã uiolatis mãibus mittimus. Decẽt nos tales hostiæ. In iudiciũ ꝓduxi publicũ scelus: & ĩfamatæ ciuitati quæro uela/ mentũ. Nemo nõ cõmisit aliqd: hẽtis tamẽ unũ si uultis: & ꝓ oĩbus nocẽ tem. Rei. P. lesæ accuso. Mirari uos certũ hẽo hanc uerbi segnitiẽ: cũ ci uitas tota cõsũpta sit: cũ populus ĩ se tabuerit: quo pstricta tantũmodo patria & leuiter (qđ aiũt) manu offensa ĩtelligi possit. Sed ferẽda est ut ĩ cæteris hæc quoq̃ reꝵ naturæ iniuria: ꝙ nõ tã ĩmanibus factis paria uer ba accõmodauit: & fames nr̃a: fames dicit̃: & cibi nostri cibi uocant̃: & res. p. nũc læsa. Nec scilicet nisi pacto legittimo ordĩe reus puniet̃. Oĩa rogo scrupulose agant̃. Videte ut iure irascamur: q contra ius uiximus. Imo etiã si libet defensionẽ audiamus: & iã nunc nos moret̃. Neget læsã rẽ. p. quia plusq̃ læsa ẽ. Nõ. n. discussosꝰ alicuius opis angulos: nec reci/ sas lucoꝵ frõdes: nec publicaꝵ ædiũ dispos parietes obiicimus. Ac si ui debit̃ adiiciet forsitã nõ esse rẽ. p. quæ pierit. Id enĩ supest: ut iã hoc no/ mẽ extinctũ audiamus. Procedet eo usq̃ fortasse: ut exurisse nos neget. Nõ inficior aũt paꝵ ꝓpriæ hoc legis uerbo nefas istius signari nõ posse. Maiores enĩ ne lædi quidẽ rem. p. ĩpune uoluerunt. Ideoq̃ existimo etiã hoc eẽ cõpræhensũ. nemo ãt tuebat̃: ne absolui posset crimẽ lege maius.

Quid qd actioné rei.p.lesæ téptat i legé malegestæ legatóis deflectere? Elligit reus crimé: hoc é noxius crucé optat. Nó sustineo iudices í tanto aí motu arguméta cóquirere: nec ípetus iræ meæ i digitos descédit: hoc tamé scio: nó cadit in formulá publicus dolor: nec si adeo iudicibus qd passi sút exciderit: ut has ferát cauillatóes nó dilluétes crimé sed differé/tes: populus quoq; ípunitú nefas sine lapidibus præteribit: nó præscri/bes. Accusare te malegestæ legatóis possú. Age porro: si occisos obiece/ro hoíes: nó tu es cá mortiú? si uiolata sepulchra: nó ppter te rogos frau dauimus? Sed legatus fuisti: qd tamé ipsú quid é aliud q ré tractare? Ré aút q male agit: ut arbitror: lædit. An existias hanc legatis dari peccádi licentiá: ut quæcúq; scelera i eo officio cómiserunt: cú his oíbus hac una lege decidát. O nimiú inuidendá huius legatóis conditóem: si tibi & fa/mé r emisit & legé. Sed erraueri sane: & qa nullú i foro nro iudiciú fuit: desuetudíe i psa iura exciderit: quomó legé meá effugis? Nam nisi malis stupeo: duo sút oío quæ i eiusmói crimíe queri soleát. An læsa sit res.p. an ab eo q arguit læsa. In quibus si qd tibi fidutiæ fuisset: nó a crimini/bus crimia appellares: nec ad alterá pœná tráffugeres: sed te ab hac quæ ítédit tuereris. Dico læsá eé rem.p. Oratóe hic opus é: aut reliquo℞ mo re accusato℞ hoc núc mihi querédú: quomó res uerbis aggrauet. Adeo ífirma est calamitatú memoria quæ si posset excidere: nó tamen narráda nobis sed ostédenda erat ruina publica. Agedú: si uidet: extra portas p spicite: squalida arua: & spinis obsitas segetes: & semesos arbo℞ trúcos uiduis cultore agris. Errát a fame nra ínocétes feræ: ianes uillæ sút: & de serta horrea i ruiná pcúbút. Nullus iuersis aratro glebis cápus nitet: nul lú solú ope renouat. Iá & i sequenté annú famé timeo. Redite i domos urás: uidebitis noxios focos: & ignes tabo cadaue℞ extinctos: & tecta mortibus grauia. Cú maxíe inferius i tumulos ossa ísepulta: Ducius op/tas exeqas: & ad sepulturá ressidua cóferunt: & tandé cadauera igni p/mittimus. Vbi uero uniuersas familias fames extixit (quæ pars maxía é) ianes domus sitú ducút: Iacét relictæ sine hærede sarciæ. Inuenit iterim clausa domo códitus domíus: si cuius mors famé euasit: qué rimátes nó iuenere pximi: qui íter suos ultius decessit. Quo uos mitto? Ipsá ítuemi ni cótioné: unius deficiétis spetié tota ciuitas hét: canú matie caput: & códitos penitus oculos: & laxá cuté: nudos labris tremétibus détes: rigé té uultú: & destitutas géas: & ianes fauciú sinus: pna ceruix: tergú ossi/bus inæquale: ífernis imaginibus similes: fœda ét cadauera. Aut si quis talis nó é: cófiteat se usq; ad saturitaté comedisse. Sua quisq; cósulat mi/sera præcordia suú uentré cósciéntia graué. Dic nunc legate: ínocés sú:

ꝙ ad illū diē ueni. At ego pp te nocens ſū ꝙ ad illū diē uixi. Q uæ cōpa/
rata nobis mala nō delicatas lachrymas hēnt? Aliquē populū hoſtilis ex
ercitus ītra portas coegit: ſolet uenire ultiā obſeſſis īopia: ſed euerti cer/
te licet. Victor captiuū aut occidet aut paſcet. Tormēta q̄dem pirrataꝝ
tulerūt: fœlices q̄bus cōtigit īnocentia. Mors certe finis eſt: nec ſæuitia
ultra fata ꝓcedit. Aut etiā ſi quis adeo hoīem exuit: ut ibi pœnā quærat:
ubi ſenſus doloris nō īueniat? Nempe tamē cadauera feris obiiciet. Cir/
cūdati ſūt q̄dā flāmis: Ipſa tamē pœna habuit ſepulturā. Nos īcendii ci
nerē ꝑdidimus: nr̄a etiā ruia tabuit: nr̄a mala nō latēt: nō ignis defūctos
cremauit: nō feræ lacerauerūt: nō aues attigerūt: & tamē cadauera mor
tibus annūerare nō puſſumus. Citra ſpē cōualeſcendi afflicti ſumus: imo
etiā citra uotū. Grauior īdies facti pœnitētia eſt: pudet uitæ: lucē ac ſy/
dera ītueri nō audeo: quottidie fœlices mortuos clamo: & malæ cōſcien
tiæ facibus agitatus: nihil fortūa tuis in æterna ſede utcūq̄ cōpoſitis pu
to. Adeo mors placet: iā etiā cibis nr̄is īuideo. Præterita differo: ipſa ex
nimia cupiditate nocet abūdātia: deſideratos diu cibos auide haurius:
& laſſā famē ſaturitate ſtrāgulamus. Morimur adhuc etiā frumēto tuo:
At q̄ cæteræ rei. p. ꝑtes quæ ſūt ad uſū populi cōparatæ: & leuior cū dā
ni ſēſu pereūt: & facile remediū accipiūt: cū reparari poſſit amiſſū. Opa
reſtituā: ærrariū replebo: naues arma reficiā. Hic uulnus altiſſime pene
trat: hic ipſa uitalia feriūt: ubi populus ruit: ubi cōtinuis funeribus oīs
ſexus atq̄ ætas ſemel ſternit. Exhauſta ē ciuitas: & deſolatæ dōus: triſtæ
florētis quōdā fortūæ īdiciū laxi muri. Q uā multi ī ciuitate nr̄a pierint
quæritis? Minima q̄dem portio ē: ſed etiā ex hoc ītelligi pōt: exuriēti po
pulo ſatis fuerūt. Plurimū tamen ītereſt quo mō pierūt. Fœlix peſtilētia:
fœlix prœlioꝝ ſtrages: deniq̄ oīs mors facilis. Fames ualida uel aſpā ui/
talia haurit: præcordia carpit. Animi tormentū: corpis tabes magiſtrā
peccādi: duriſſima neceſſitatū: deformiſſima maloꝝ: hæc ad hūile opus
nobiles māus mittit: hæc alienis pedibus mēdicantes ꝓſternit: hæc ſæpe
ſocioꝝ fidem fregit: hæc uenena populis publice dedit: hæc ī parricidiū
pios egit. Adhuc tamē unū uidebat remediū nō expectare mortis diē: &
tabeſcētem quottidie ſpūm ſupuenientibus malis ſubducere. nā in fame
nemo q̄dē mortis īmunis eſt. At nō tua culpa fames cœpit. Sed uulnera
tū iugulaſti: titubantē ſtrauiſti: fumātem īcendiſti. Ne q̄d iniq̄ faciā: di
uidēda ſūt mala. Primā famē fortunæ īputo: ultimā tibi. Morā tuā ītine
ribus ſeparo. Deniq̄ ex eo īopiā tibi obiicio ex quo pp te tuli. Itaq̄ cari/
tas ānonæ: raꝝ frumētū: cædes: ac direptio pecoꝝ: fuerūt fortunæ: fue
rūt anni: fuerūt tempoꝝ. Aliā cōditōem hēnt ciuiū mortes: & cadauēꝝ

dira laceratio: & peiores iopia cibi. Hec fames iā tua est. Putā me ī præ
senti adiicere: nisi hoc unū: tardius q̄ potueras uenisti. nōdū tibi obiic
duplicata tempa: nec remensū totiens mare: nec graues ancoras: nec dū
tantā morā q̄ta legatōi satis eēt. Si inocentes essemus: populū septē die
bus pdidisses. Angustos humani spūs termios fames fecit: moriur: defi-
cimus. festia misericors: oēs excipe auras: etiā si tota secūdis flatibus ue-
la tetenderit uenti: tamē remis adiuua. Salutē publicā uehis: spūm po-
puli tui reportas: oium nostrū in ista classe nauigant aiæ. Iuramus p tuū
reditū: effusi p gradus tēplorū uota suscipimus: tēdimus manus: nā quas
feriamus hostias nō hēmus. Quid spē publicā ad ancoras alligas: nō stat
interī dies: & plēis uelis mors uenit. Festia: merita tua nō cōditores æqua
uerit: nō ipsi dii plus præstiterit. Tibi nos: tibi liberos nr̄os: tibi quicqd
hoī iocundū est: tibi debemus quicqd uicinæ ciuitati præstitisti. Nō di-
cō illa quæ poterā: puta cerulus iber ī naues ruit classis iter fluctus latet:
nec iter candentes collisarū aquarū spumas uelā dignoscimus: egerit ex
fūdo harenas mare: micāt ignes: itonat cælū: scissis rudentibus tēpestas
sibilat: deniq3 sydus hybernū cōdit: tu tamē pseuera: frumētū uehis: ni
hil horū necesse ē fœliciter nauigāti: festina. Quererer si naues cōmeatu
tardasses. Dū uelocitatis rō haberet: mallē accipe dimidiū. Nō delicati
sumus: nō luxuriæ quærit habūdātia: unde spūm sustieamus: unde mor
tem differamus: ī præsentia q̄tulumcūq3. Si plus opus fuerit redibis. Sic
cæ fauces sūt: æger hanelitus os tēdit. Iā frustra ī sinu parentū liberi plo
rant: & nōdum editi cōceptus itra uēterū famē sentiūt. Iā nemo nemo di
ues ē. Auras captāus: & rore uesciur: & iā spare tormētum ē. Quottidie
uires deficiunt: Iā nō imus ī littus: sed redimus. In editis scopulis popu-
lus sedet: dū naues expectat: ī pascua nō redit. Aquas igrediur: & unus
ad te spectantium reditus ē: & cū defecerunt oia: expirāt. Te te expectā
tes itentis oculis moriur: ī mare mortui cadunt. Quotiēs sole peussa nu
bes refulsit: nauē putāus: quotiēs fractus uēto fluctus icanuit uela iter-
pretamur. o mobiles miserorū spes: ab una quæq3 solatia: ab uno quoq3
quō mutāt. Hæc certe nauis ē: ecce uela pādūt: ppius appellit: & acce-
dēdo crescit: nr̄a ē: suos ī utrāq3 partē uētos habuit: nr̄is uotis gubernati
flatus sūt: Hæc dicius. At illa interī trāsuolat. Fletus idē: & despatio: &
lucis odiū. Nihil. n. grauius q̄ destitutæ spes torquēt. Ne iterrogare qui
dē licuit aut quærere: nemo applicabat. Ergo icerti oium rerū pepēdius:
nihil qsq̄ cognouit. Saltē si scire licuisset ubi frumētū uēdidisses: ipsi pe
tissemus. Iā quō ad singula momēta tēporū mutabant aī: bene ē serenus:
sol occidit: purus se dies tollit: ad nos uēti ferūt: iā ueniet. Pendet interī

fames: & illud quod tã diu cogitat: differt: ita tamẽ ut subide cõputet: quot dies ad mortẽ supsint. Nã qd pfecit meministis: cũ cõtrarii uẽti fla re cœpissent: & i altũ fluctus a terra uolarẽt: q̃ta cõploratio: q̃ti plãctus fuerit: retiebit̃ stabit: laborabit. At si diis placet: legatus noster tũ maxi me bene nauigabat. Nos i hac fortuna: i tã graui casu: i ciusmõi cogita/ tõibus sumus. Tu sinus maris circuis & p oẽs curuatoꝝ littorũ ambitus terrã legis. Sic fit ut te iuuet diu negare. Nullus amœnus prætermittit̃ portus: nulla celebris ciuitas iusitata transit̃. Mẽtior: etiã ad exuriẽtes applicas. Deĩde si quã timoris iniuriã quereris: nõ ferã te morãtẽ. Quõ satis accusabo uendẽtẽ? spũs nr̃os trãscribis: salutẽ nr̃am exponis. Quæ diu iæstimabilis fuit: ĩocẽtiam publicã uẽdis. Frumẽtum nõ naufragio pdidimus: nõ latrocinio. Lucro perimus. Tẽpestas quoq; aliquã nauẽ in mediũ littus ĩpingeret: & ex classe numerosa oẽs fluctus exhausisset. Pe rit frumentũ: qa classis uenit i portũ. Ita nos alienæ ciuitati legatũ misi/ mus: & uilia ac deuota capita uicinoꝝ delitiis moriur. Nihil nobis iam ressidui spũs supest: nos i cõspectu mortis stamus: nos legatũ frumẽtũq; nr̃um ore apto expectamus. Classis nr̃a uecturã facit: & uicinaꝝ ciuita/ tũ copias recõducit. Pene a cõspectu nr̃o uela cõuersa sũt: q̃tulominus quã cõgesti frumẽti puluerẽ uidius: tantũ iã tempis trãsiuit ex quo pecu/ niã cõtulimus: legatũ creauimus. Iã dinumeratis tẽporibus quæ secũdi uenti breuiora fecerũt: quottidie spero: & sane ppe est. At legatus meus ad emẽdũ mõ pficiscit̃. Tibi ergo tot ciuiũ mortes ĩputo: tibi stragẽ po puli: tibi liberoꝝ parentũq; miserrias pœnas: tibi quicqd passi sumus: ti bi qd grauius ẽ: quicqd fecimus. Et scilicet speras ut tantã sceleris iuidiã ab aĩs nostris dupplæ pecuniæ strepitus auertat? Nescis q̃ multa uendi/ deris: dupplo uẽdidi. Ita ĩfœlicitas mea negociãti tibi lenocinata est: ꝙ fame pire ciues meos patior: ꝙ ut ur̃am ciuitatẽ seruẽ: meã euerto: ꝙ a tã uicinis littoribus classẽ torqueo: ꝙ ad diẽ redire nõ possũ: ꝙ preciũ cõsti tuitis: qd occultũ datis? Dupplũ patrocinio meo q̃tulũ lucror? At nos iepti ac uesani de fame querebamur: grauis nobis inopia: ĩtollerabilis & misera accersita mors uidebat̃. Nõ agimus gr̃as idustriæ legati? Res. P. nr̃a locupletior perit. Sacrosanctus mercator opportunũ opinor iuenit mercis exactũ. Miror hercle: si tã bene negociũ gesseras: quõ nobis pe/ cuniã nõ retuleris. Dupplo uendidi. Decepisti uicinã ciuitatẽ: circũscri psisti: itaq; queriť. Dupplo uẽdidi. Hoc enĩ unũ supat: ut deuectũ tanti dem uẽderes. Habita ẽ itineris rõ: hita usuraꝝ. Ego uero malo ꝙ tã ma/ gno uẽdidisti. Apparet. n. te nihil coactũ. Sed si semel ponis hastã salu/ tis: & redẽptores uitæ admittis: & nos admõe: melius uẽdis. Nos qcqd

in domibus hēmus: quicqd in tēplis: quicqd ciuitas suū uocat: cōgerere parati sumus. Frum ēt ī pecunia remetiamur: libertatē nr̄am adiicimus: fines publicos tradimus: oīa licet eadē uicina ciuitas polliceat̃ plus non pōt. Prosit mihi qđ apud negociatores solet: ī antecessus dedi. Tripplū: quadrupplū: q̄tum poposceris: accipe. & illa pecunia frumentū licet uicinis afferas: si nobis nihil de cōmeatu nr̄o partiris: nos uicīæ ciuitati uēdemur. Liceat seruire ubi frumentū est. Nō exigua res ē: pro uita: pro sepultura: pro inocentia licemur. Non pōt hic cōmeatus tā care emi: q̄ expectari. Sed nisi uēdidissem īquit fame laboranti ciuitati: timui ne raperet. Et ita utiq; occupare uoluisti: ut nobis iniuriā tu potissimū faceres? Multū me hercle uos fallit opinio iudices: si ullam causā ita euidentē deferri posse in forū putatis: cui nulla ne mēdacii quidē uelamenta cōtingāt. Opinione sua defendit̃: & quæ res minime coargui pōt utit̃ se teste. Ne nos periremus nō timuisti: ne repetiti cōmeatus post diē nr̄æ mortis applicarent̃: nō timuisti? Nostris certe malis (quāq̄ nihil poterat accidere īopinatum) tamē inter metus tempestatū & ancipites īcerti maris casus cōfiteor ne frumentū salua classe pderemus: nō timuimus. Non dico ut maxima uis parata sit: ut more īmanis latrocinii turba raptoꝝ littus præmat: uel repugna: uel fuge: uel roga. Incensuꝝ naues depræssuꝝq; minitare potius: q̄ totū frumentū utiq; populo pereat: partire ue gratis: dū nobis aliqd quo respiremus afferas. Illud quo certe nihil asperius accideret: rapi patere. Faciet fortūa qđ uoluerit: legatus a præcepto nō recedat. Refer nobis saltē iniuriam nr̄am: mitte nūcios: Ita famē differemus: rapiēus furētes arma: & se ī obsidionē ciuitatis inimicæ sine delectu populus effūdet. uastabo interim fines: hoc est p aliena prata pascar. Si qua ī uillis depræhēdero pecora: diripiā: bellū me alet. Citius ad frumētū pueniemus: q̄ tu cū frumēto redibis. Adiuuabūt pugnātē iusta sacramēta. Si cōtigerit æquū fortunæ iudiciū: nō meos tantū cōmeatus recipiā. Si minus: certe dabit̃ bene mori. Liceat & manū cōferere: ī acie cōfligere: cōdant se postea licet muris: lōgius obsidio eat: interī certe hostiū potius cadaueribus uiuēus. Sed nulla uis fuit: nulla exterior iniuria: tuū certe cōmeatū nemo rapuit: iure miseri sumus: & ex stipulatu legati nr̄i pimus. Vēdidit q̄tū uoluit: q̄ti uoluit: & ut hoc ad nr̄as accedret moras: fortasse diu cōtionatus ē. Oīs cū fide psoluta pecunia ē. Hoc q colligo? Qui q̄ti uoluit uēdit Iudices: pōt nō uēdere. Nā per fidē: si rape alienū frumentū & possūt & uolūt: qd ita dupplā pecuniā soluūt? Nā quomō in magna īopia quicqd emi pōt: uile ē: ita cū possis hēre gratuitū: dupplo caꝝ est. Sed mihi credite color iste patrocinii est & diu ī saturo ocio

cogitata defensio. Nõ põt similis usq̃ fames fuisse. Nos graue huius ãni sydus afflauit: nr̃um hoc fatũ fuit: quos nõ tantũ sata: sed etiã empta fal lũt: q nr̃a pecunia: nr̃a classe: nr̃o legato: nr̃o uẽto: fœlicissimo cursu: cõ meatũ tamẽ ꝑdidimus. Nos a frumẽto lõgius sumus. Ad illã ciuitatẽ po tuit frequẽter accedere negociator: sæpius applicari onusta classis. Itaq; nõ misere legatos: nullus illis cõmeatus lõgius petẽdus fuit: qd̃ fœlicissi/ ma ãnona affluẽtibus copiis: fortunatis opibus cõtigit: nihil emerũt: ni si deuectum. Q uare nulla causa istius quẽ fingis metus fuit: nulla utiq; uis. Forũ legisti: & qa adhuc superat tẽpus: obiter negociatus es. Raptu ros putaui: qd dicis scelerate? Et cũ hoc tieres applicabas. Onustus uia/ tor apud latrões hospitaris? Cõmeatũ publicũ in scopulos annonæ ipin gis: & plenæ frumẽto classis ancoras ad famẽ ducis? Nõ præcidis mediũ mare: nõ uelut ĩ hospitales syrtes: aut uoracẽ carybdi præteruceheris? To tã ĩ fugã uela torquebis: nusq̃ ẽ ꝑiculosius legatõis tuæ naufragiũ. Tu ut cogi posses: tu ut aufferri frumentũ posses effecisti. Tantũ hituri sumus: q̃tũ reliquerit pudor exurientiũ. Q uid te dupplo frumentũ iactas uẽdi disse? Potuerũt mihi soluere. Q uid reffers? Alienũ beneficiũ est. Alteꝝ cõfingit hoc loco mendaciũ. Tempestate inqt appulsus sũ. Ita plane ĩfœ lix nauigator es: & cuius uotis auræ nõ respõdeant. Nescimus te dupplo melius nauigasse: q̃ sꝑaueramus? Nescimus singulis cõmeatibus bina iti nera cõfecta? Nescimus ĩ una legatõe uẽtos quater secũdos? Sat erat uer bo negar: qd̃ uerbo opponit. Remoue hãc spẽ eludẽdæ mẽdacio ciuita tis. Q uo dãno ꝓbas tẽpestatẽ? Q uid amisisti? Frumẽtũ certe totũ uenit in portũ: nec laborasti: tanq̃ nimiũ onustas naues simulaueris. Dupplũ afferre poterãt: nõ uexata armamẽta turbatosq; funes: aut scissos ueloꝝ sinus quereris: classis stati exiit: & qd̃ magnũ ĩtegre signũ est: cito redit. Porro tẽpestas ĩ unũ agebat angulũ: nihil potuerũt obliquata uela defle ctere. Nõ potes ultra ꝓcedere: citra applica. Effuge raptores: effuge nõ dimissuros. Si aliud nõ põt fieri cũ tẽpestate decede: naufragio ĩ desertũ littus ĩpinge. Q uid deuitata ꝓcella ꝓdest? qd subducta nubibus nimis classis? In portu naufragiũ fecius: & frumẽtũ ad ãcoras ꝑdidius. Ego ue ro inqt attuli: & quidẽ dupplum. O nos fœlices rũpamus saturitate præ cordia: pascãur ĩ præteritũ: & famẽ cruditate pẽsemus. Frumentũ attuli sti. Q uid qd̃ medicĩa mortuoꝝ sera ẽ? Q uid qd̃ nemo aquas ĩfundet in cinerẽ? Q uid qd̃ extĩcto populo etiã nouẽdialis tarde uenit? Q uid qd̃ iã ego frumẽtũ nõ desidero? naufrago tabulã abstulisti: mortuo applicas nauẽ. Dupplũ est ĩfunde ĩ sepulchra: & admetir tumulis: ibi sũt q mãda uerũt. Q uid aliud effecisti afferẽdo frumentũ: q̃ ut nos qd̃ adhuc fecius

pœniteret? Nunc me magis pudet: nũc cibos meos obiurgo: potui heri nõ comedisse. O nefas ĩ quo me scelere cõmeatus depræhendet. Siccine paria fecimus? Adhuc nihil habuimus: sed nũc licet reponamus. Quis aũt unq̃ pensabit necessaria supuacuis? Dupplũ attulisti: sed illis q perierunt nihil: sed nõ possumus iã non fecisse qd fecius: sed plærũq; sera pro nullis sũt: sed & tẽpoꝝ ista mom̃etis aut preciosa sũt: aut uilia. Vis scire q̃tum iter hoc tẽpus & illud itersit? Tẽpta igit forum tuũ: totum hoc nõ potes dimidio uẽdere. Supest adhuc unũ patrociniũ: ĩ quo spes ois pro fligatæ causæ cõsistat. Ad diem ueni. State hic certe iudices: nã ferri nõ põt: exundat altius dolor. Publicũ dolorẽ q̃uis proiectũ & iam olim sepultũ hucusq; protrahis? Cur nõ expectauius? Cur famẽ nõ ad cõstitutũ distulimus? Cur ad tantũ nefas accessimus? In hac lance publica cã Iudices pendet. Aut iste tarde fecit: aut nos cito. hoc uidelicet expectasti: & captiosũ eẽt officio tuo rediisse: ex ĩdustria tẽpus triuisti. Nõ tempestas in cã fuit: nõ uis ulla uicinæ ciuitatis. Vna rõne moratus es: nõdum erat tẽpus. Adeo ne nobis miseriæ publicæ exciderũt? Adeo ĩspirato frumento obstupuimus: ut hæc audiẽda sint? Vltimũ ois memoriæ reũ una uox ĩnocentẽ facit? Populatorẽ euersorẽq; ciuitatis: nisi ad supremũ damnabo? Absoluat publicus reus: rediit. Illũ respõdet diẽ dedimus. Tu tamẽ si interpellatus tẽpestatibus serius uenisses: excusares mare & ambiguos flatus: & tibi bonã cãm hẽre uidereris: cũ diceres: ante nõ potui. Et nos hæc cogitauimus: his casibus ampliauimus tẽpus. Nos illũ tibi diẽ dedimus. Sed qa illud citius emisti q̃ spauimus: supra uotũ nr̃um nauigasti: ad proxium littus mature classis applicata ẽ. Ego tibi possũ satis irasci? Fœlicitatẽ nr̃am pdidisti: ergo q̃tũ ĩ te tẽpus cõsumptũ est: dies excessit: peius pati nihil possumus: sed pessima diu patimur. Imputas nobis pro pitios uẽtos: & secundũ mare: & ciuitatis opulẽtæ liberalitatẽ: quæ tantum frumenti uendidit q̃tum duobus populis satis esset. Quãtumlibet uelocitate tua glorieris: cõputa si placet quando primum conterminos portus onusta classe cõpræhenderis: q̃ tarde a uicina ciuitate uenisti. At etiam si diis placet aio defenditur: & quam causã uexandæ ciuitatis habuerit quærit. Istud ego iterrogare debueram: Nõ ubiq; Iudices morandum est. Alioquin si quid requirere uellem: multa occurrissent. Solent hi negociatores: præter hæc apta precia: priuatũ aliquid ac propriũ stipulari: utiq; cum alienam rem uendunt. Potest fieri ut primo lucrari uoluerit precium: serius deinde subuenerit reddendæ rationis: dicendæq; causæ cogitatio. Veniit fortasse frumentum lucro redempto est patrocinio. Potest fieri ut aliquam gratiam sperauerit a ciuitate seruata: oculta

quædam i ciuitate sua odia: quæ plærūq; ex inanibus causis oboriuntur habuerit. Multa succurrunt: sed(si qua est iudices dicendi fides)ego ni hil inuidiosius puto: q̄ q̄ ciuitatē suam sine causa perdidit. Quæcunq; ratio: quodcunq; propositum fuit. Audi quæ passi sumus: postq̄ redire potuisti. Transeo tormēta nostræ inopiæ: matiem corporis: uulsos terra districtosq; ramis cibos: q̄ aris altaria nō imposuimus: q̄ populus corpo ribus suis uias strauit: q̄ mendicus quē rogaret nō habuit. Nō obiiciam tibi famem. O tristis recordatio: o tormentis oībus conscientia grauior: rumpe ferreū pectus & ardētia scelera: uiuentesq; intus æpulas discute. Luctant̄ intra uiscera animæ: & uteꝝ funeribus grauidū in os agūt. Cre dibiles fabulas fecius: fœlices miserias: scelera inocentia. Omnes quas/ cūq; clades fama uulgauit: solatia hinc petant: hic audient occisos sine sanguine: sepultos sine ignibus cibos. Si qs mētitus est Cyclopas Lestry gonas Spingas: aut iguinibus uirginis latratū sycíliæ littus: & quæcūq; miser didici domi: comites quæro: hinc argumentū: hinc fidē accipiāt. Quædam plane falsa sūt. Sol in ortu suo occidit: & ad humanoꝝ uisce rū æpulas diē uertit. Vidit nos uulneribus pastos: & ad euiscerata corpa illuxit. Publice mōstra cōmissa sūt: & iexpiabile nefas uno ore ciuitas fe cit. Pœnis nostris iam ne fames quidē satis est. Hoc non oēs feræ faciūt: & quis sensu careant muta aīalia: plæraq; tamē innocentibus cibis uescū tur: uti quæq; cōsuerunt: iter hoīes etiā: si qua alienis membris iprimunt dentē: mutuo tamē laniatu abstinēt: nec est ulla supra terras adeo rabio sa bellua: cui nō imago sua sancta sit. Nos quibus diuina prouidētia mi tiores cibos cōcessit: quibus sociare populos: mutuo gaudere comitatu: sydera oculis animisq; cernere datū est: uisa non annos fecimus: nigros fame dentes pallidis cadaueribus impræssimus: & inter horrorem ac fa/ mem restrictis labris morsus abrupimus. Cadauera rogis deuoluta sūt: & ad funera tanq̄ ad naues cōcurrimus. Deficit aliquis extremo iam spi ritu pendens: tamen durat: quia prius moriturum alteꝝ putat. Inuicem expectant: & si spei figuratione tardius cadit: morsibus pugnat. Nō in omnibus mortes expectantur: pater liberos esurit: & oppræssa decimo mense mater sibi parit: redit in uteꝝ laceratus infans. Cludunt domos: ne quis funus eripiat. Solæ sūt diuitiæ mortium: uelut infaustæ aues su/ pra expirantes stamus. Secreta miseri petunt: in solitudinem fugiunt: & ubi nulla spes uitæ superest: mortes suas abscōdunt: iam morituri ad feras confugiunt. Dehisce terra: & hanc noxiam ciuitatem(si hoc sal/ tem fas est)haustu aliquo ad inferos conde. Cælestes auras cōtaminato spiritu polluimus: & syderibus ac diei graues inuidiam sæculo facimus.

Nullas iā ſpero fruges: propitios deos nō mereor. Quomō me a ſcelere meo diuellerē: in quas ultias terras: quæ ihoſpitalia maria cōderem? Meum ſine cōſcientia urūt aīum intus ſcelerꝝ faces: & quotiēs facta reputaui: flagella mentis ſonāt: ultricesq; uideo furias: Et i quācunq; me partē cōuerti: accurrūt umbræ meorꝝ. Habitat neſcio quæ i pectore meo pœna: & ne morte ſaltē hos metus effugiā: occupant grauia apud iferos ſupplicia: uolucris rota: & fugacibus cibis eluſus ſenex. Adeo ne apud inferos qdem ulla pœna eſt fame maior: & ille hoc patit̃ q hoīem appoſuit æpuladum. Nobis īminet ſaxū: nobis ſtridūt ferreæ turres: cauſis noſtris urna iā ſtetit: nobis uiuax ipſū creſcit iecur: qa illic quoq; uiſcera tātū aues laniāt. Excipiunt nos i proxio littore inhumatæ nr̃orꝝ aīæ. Miſerꝝ me uera hæc ſūt: an mens aſpicit? Laceros uideo manes: & trūcas partibus ſuis umbras. Quid hoc eſt? Non de ſepulchris inſurgunt: non aliquo terrarum hauſtu procedunt umbræ noſtrorum: de populo exeunt. Illuc ite illi tedas intendite: illum anguibus petite: & tam longæ moræ exigite rationem. Vobis dicat dupplum attuli: uobis dicat ad diem ueni. Ego ſi huius pœnam uidero: poſſum rationem reddere ꝙ uixi.

¶Argumentum.

DAmni p iniuriā dati ſit actio. Paup & diues in agro uicini erant iūctis ortulis. Habebat diues i orto flores: Pauper apes. Queſtus eſt diues flores ſuos decerpi ab apibus pauperis. Denunciauit ut tranſferret. Illo nō tranſferrente: flores ſuos ueneno ſparſit. Apes pauperis omnes perierunt. Reus eſt diues damni iniuria dati.

¶Pro paupere contra diuitem.

CRedo ego iudices plæroſq; mirari: ꝙ homo tenuis: etiam anteq̄ quod habebam perdidi paup: auſus ſim iudicio laceſſere diuitem utiq; uicinū: eumq; notæ impotentiæ exptæ crudelitatis in tantis fortunæ uiribus ꝑnicioſū inimicum etiā ſi uenena non habeat. Neq; ipſe hoc periculum ignoro: expertus nō leui documento: quanti ſteterit mihi: ꝙ ſemel imperata non feci. Sed neq; illud Iudices damnum tollerabile eſt pauperi: cum tam paruis etiam diuites moueantur. Et mihi quanquam prope nihil iam relictum eſt quod perderem: ſi tamen iſta impune ſuſtinenda ſunt: ſolatium erit iram potius q̄ contemptum pati. Nec ſane uitæ cauſa iam ſupereſt: ſi ad cæteras humilitatis noſtræ cōtumelias hoc quoq; accedat: ut ſi habemus aliqd: migrandū ſit: ſi perdidimus tacendum. Vnū oro ne cui minor dignitate ur̃a uideat̃ cā litis meæ. Ante oīa. n. nō debetis ſpectare ut paup magna

perdideri: sed q̃tulum est qđ abstulerit mihi diues: mius est: qđ reliquit. Et tamẽ quis ĩdignat᷑ apes formula uĩdicari: cũ uenenis etiã flosculi uidi cent᷑? Quod tamẽ iudices (quãq̃ euersus & ab oĩ spe tuẽdæ pauptatis ex clusus) æqore aĩo tollerarẽ: si cuius mihi cõscius culpæ etiã si iniustã pœ nã: meritã tamẽ irã tulissem. Sed circũspiciẽti oĩa nihil mihi obiici põt a diuite: nisi ꝙ uicinus sũ. Est mihi paternus Iudices agellus sane ãgustus & paup: nõ uitibus cõsitus: nõ frumentis ferax: nõ pascuis lætus: ieiunæ mõ glebæ atq̧ hũilis thymi: & nõ latæ paupi casæ circũiecta possessio. Veꝝ mihi uel hoc fuit gratissima: ꝙ nõ fuit digna quã diues cõcupisce/ ret. In hoc ego uitæ meæ secreto remotus a tumultu ciuitatis ignobile æuũ agereꝓcul ab ãbitu: & oĩ maioris fortunæ cupiditate cõstitui: & dũ molesta lege naturæ trãsiret ætas: uitã faller᷑. Hoc mihi paruulũ terræ & humilis tugurii rusticũ culmẽ æqtas aĩ regna fecerat: satisq̧ diuitiaꝝ erat nihil amplius uelle. Quid prodest? Sic quoq̧ me latentẽ inuenit iuidia. Nec ab initio iudices uicius diuitis fui. Pares circa me hĩtauere domini: & frequẽtibus uillis cõcors uicinia paruos limites coluit. Quot ciues pa scebat: nũc diuitis unus ortus. Postq̃ proxĩos quosq̧ reuellendo termĩos ager locupletis latius iundauit: æquatæ solo uillæ & excisa patria sacra: & cũ cõiugibus paruisq̧ liberis respectãtes patriũ larẽ migrauerũt uete/ res coloni: & latæ solitudinis ĩdiscreta uanitas facta ẽ: postq̃ ad apes me as diuitis fũdus accessit. Nãq̧ ego Iudices dũ fortius opus ꝑmisit ætas: terrã manibus subegi: & difficultatẽ labore ꝑdomui: & iuito solo nõ ni/ hil tamẽ fœcũditatis expræssi: cito labit᷑ dies: & ꝓcliuis ĩ ꝓnũ fert᷑ ætas: abiere uires: sẽsus meus: defectaq̧ labore senectus magna pars mortis ni hil mihi reliqt nisi dilgentiã. Circũspiciẽti mihi qđ cõueniret opus ĩuali/ dæ senectutis: curæ succurrebat seq pecora: fœtuq̧ placidi gregis paup tatẽ tueri: sed ex oĩ parte circũiectus diuitis ager: uix tenuem ad gressus meos semitã dabat. Quid agius inq̃? Vndiq̧ ualo diuitiaꝝ clusi sumus. Hic ortuli locupletis: hic arua: ĩde uieta: hic saltus: nullus terræ dat᷑ exi tus. Quæramus aĩal qđ uolet. Nã qd apibus ĩuenit natura præstãtius? Parcæ: fideles: laboriosæ: o aĩal simile paupibus. Et sane dabat occasio nẽ mihi opportũitas ortuli mei. Est nãq̧ positus ad ortus solis hyberni: apricus: oibus uẽtis medius. Fusus exꝓxio fõte riuus: crepitantibus iter radiãtes calculos aquis: utriq̧ ripa uirẽte præterfluit. Satis cõsiti flores: & uiridis q̃uis paucaꝝ arborũ coma nascẽtibus populis prima sedes: un de ego frequẽter cõsertũ nouæ iuuentutis agmẽ ramo grauescente susce/ pi. Nec me tãta capiebat uoluptas: ꝙ fluẽtia cæris mela cõderem: ꝙ ad sustinendas pauptatis impensas deferrem ĩ urbem: ꝙ diuites emerent: q̃

ꝙ aduersus oia lassæ tedia ætatis hēbam senex: qd agerem. Iuuabat aut leta uimia uernis fœtibus texere: ne æstiuus ardor aut hyberna uis grauidā penetraret aluū: hiantes rimas tenaci linire fimo: aut fessis apibus ultro præbere mela: aut fugiēs examē aere terrere: aut bella sedare pulueris iactu: tū ne qd piculi saltē singulis eēt: auidas longe fugare uolucres: & arcere parua dictu aialia: reclusas interi scrutari apiū domos: ne p uacuas aluos fœda pestis insidiosas texeret plagas. Dederā laboribus meis iustā senex missionē. Habebā quæ pro me opus facerēt: quo nō penetras liuor iprobe? Quid ue scabræ malignitati clausū est? Inuidit pauperi diues. Cū euocasset me subito trepidū totoq; fortunæ suæ strepitu circunstetisset: qd tu inqt nō potes iperare apibus tuis itra priuatū uolēt: ne ortoꝝ meorū floribus isidant: ne i meo rorē legant? Remoue: transfer. ipotētissime tyrāne quo? nūqd tā latū possideo agellū: ut illū apes trāsuolare nō possint? Neq; tamē tantū ierat pectori meo robur: ut nō pturbarer denūciatōe notæ ipotētiæ. Volui reliquere auitos lares: & cōscios natalīū parietes: & ipsā nutriculā casā iamq; pauperē focū: & fumosa tecta: & cōsitas meis manibus arbusculas: destinatus exul decreuerā. Volui iudices decedere uolui: sed nullū potui iuenire agellū: i quo nō mihi uicinus diues eēt. Nec tamē licuit diu quærere. Forte serenus pura luce fulserat dies: & hylaris matutini solis tepor ad quottidiana opa lætius solito agmē effuderat. Quin ipse spectator opis (præcipua nāq; hæc mihi uoluptas erat) præcesserā sperās fore ut uiderē queadmodū aliæ libratæ pēnis onera cōferrēt: aliæ dposita sarcia i nouas prūperēt prædas: & quāq̄ augusto festiaret aditu: turba tamē exeuntiū nō obstaret itrantibus: aliæ militaribus castris pellerēt uulgus ignauū: aliæ lōgū pmēsæ iter fatigatæ hanelitū traherēt: hæc ad æstiuū solē porrectas panderet pœnas. Miseꝝ me ignoscite mō gemitibus meis. Nō flosculos pdidi: nec caduca folia p ximo lapsura uēto. Apes cū uolarēt effugiū tenuitatis meæ solatiū senectutis amisi. Nunq̄ me alias paupē putaui. Triste me excepit: expectatq; silētium: & ianis aluei icohata tantū opa & rudes ceræ. Vos Iudices existiate quatenus recipiatis hūc affectū meum. Libēter bibissem si iuenissē uenenū. Hoc mihi dānum nō brumæ glatialis penetrabilis rigor: nō suppressi lōga siti flores iduxerunt ieiunā miseris famē: non auiditas iniusta domini nihil melis reseruauit. Nō æqualis fessas morbus iuasit: nō dānatis sedibus suis auias fuga petiere siluas. Apes pauper miser in opere perdidi. Parauit homo nepharius ante omnia tantum ueneni: qd posset & diuitis ortis satis eē: & liniuit flores maleficis succis: & i uenenū mala cōuertit. Sparsit oibus floribus mortē: & q̄to plura interi corrūpit: q̄ quæ

apes abstulissent. Illæ studio quottidiani opis excitatæ: ut primũ aurora lucẽ uocauit: in assueta miseræ pascua uolãt: ut anteq̃ noctis humorẽ radii solis ebiberent: matutios legerent rores: & cælestes aquas ad horreũ ferre possent: nec sibi sed opi biberẽt. Hic triste spectaculũ: & tantũ nõ ipsi qui fecerat miserandũ. Illa ad primũ feralis succi haustũ insolito cõsternata gustu fugit: sed fugisse nihil prodest. Illa lõgiores expetitura pastus i alteꝝ tollit: utrãq; i aura relinquit. Hæc primo stati flosculo imorit. Illa rigescẽtibus morte pedibus exanimis: sicut hæserat: pẽdet. Alia defecta nixu uolandi adhuc p terrã languide repit. Si quas tamẽ usq; ad sedem suã distulit mors lentior (sicut ægre solent) sub ipsis pendere portis in globũ nexas: & mutuo amplexas mors sola diuisit. Quis figurare possit: quis dicere: q̃ multas mali formas: q̃ uaria leti genera fecerit tot mortes? Semel: ut ipse tristem finiam expositõem dicendũ est: oẽs perdidi. Celebre illud aluearĩu & domio suo notius ad nihilũ recidit. Audete nũc lacescere diuitẽ: quibus uitæ causa superest: exerite libertatẽ fortibus uerbis si qd offenderit: & qd difficillimũ fuit: iam exptus est uenenum. Quod si mihi fortuna uel igenii uires: uel suas dedisset: crimen istud nõ priuatã taxatõem formulæ merebat. Venenũ leges habere: emere: noscedeniq; uetãt ieuitabilem pestẽ occulta fraude grassantem. Male hæret ibi inocẽtia: ubi i potestate est secretũ scelus: uelut uenenũ & qdem præsentaneũ inuẽtum cõpositũ datum est. Quantulũ interest quis biberit? Homo dedit: & hoĩ dari põt. Non adeo desũt odioꝝ causæ: ut iam rara simultas sit: & ut uideat aliquis nihil magis q̃ malos odisse: libebit aliquãdo lõgius manũ porrigere: ĩdulgere aĩs. Credite mihi Iudices difficilius est uenenũ inuenire: q̃ inimicũ. Sed me cõscia mediocritatis ĩfirmitas intra meos tantũ mõ continet querelas: Nõ damnũ idem iudices grauissimũ. Paup uulnus accepi: qd mihi diutius deflendũ apud uos: q̃ probandũ ẽ. Nã coarguẽdis qdẽ criminibus qs labor ẽ aduersus cõfitẽtem? Habet diuites hoc quoq; cõtra nos cõtumeliosũ: ꝙ nõ tanti uidemur ut negẽt. Porro q cõfessũ defẽdit nõ absolutõem sceleris petit: sed licentiã. Lõgius ista quã timui questio puenit: nõ de præterito tantũ litigãus: hoc agit ut ẽt si qd forte reparauero: iteꝝ diuiti liceat occidere. In duas eni quantum animaduertere potui questiones diuidit causam: an damnum sit: & an iniuria datum. Negat esse damnum ꝙ animal liberum: & uolucre & uagum & extra imperia positum perdiderit. Negat iniuria datum: ꝙ in priuato suo: ꝙ eas quæ sibi nocerent extinxerit: postremo ꝙ sparso tantum per flores ueneno ipsæ apes ultro ad mortem uenerit. Vt nihil esset quod his possem respõdere: æquum erat inter uicinos sic agi?

Sed excutiã singula: nec prius meis argumẽtis nitar: q̃ diuersa repulero.
Quoniã qdem queritᷣ an dãnum sit pdere: qd lucrũ est habere. Liberꝝ est
animal puta: nõ dico fœtus meis manibus exceptos: sed & in tutã cõdi-
tos sedem: & reseruatis ad supplemẽta generis fauis examen uernaculũ.
Quoniã qdem tyrannoꝝ iura defendis: natos in priuato meo: puta me
uel ianis arboris trũco: uel cauis iuetos petris domũ fauos retulisse: mul
ta nihil ominus quæ libera fuerãt transeũt in ius occupantiũ: sicut uena
tio & aucupatio. Nã ut cætera animalia hoium cã finxerit prouidentia:
quod oibus nascitᷣ: industriæ præmium est. Quid aũt non liberꝝ natura
genuit? Taceo d seruis quos belloꝝ iniquitas i prædã uictoribus dedit:
iisdem legibus: eadem fortuna: eadem necessitate natis. Cur in frenatis
equis uictor insidet? Ex eodẽ cælo spũm trahũt: nec natura uilis sed for
tuna domium dedit. Cur iniusto quottidie iugo bouũ colla deterimus?
Cur in usum uestium sæpe pecori lanæ detrahuntᷣ? Taceo de sanguine &
æpulis p mortem paratis. Si oia quæ libera generantᷣ naturæ demus: de
sinitis diuites esse. Si uero hæc cõditio est: ut quicqd ex his animalibus
in usum hoĩs cessit, ppriũ sit habentis: pfecto quicqd iure possidetᷣ iniu-
ria auferᷣ. Vt uolucres mites & alia quæ p rusticas uillas quæq; ditibus
cellis saginantᷣ: in quibus tantũ domini ambigua possessio est: & uacæ
& armenta & omne pecudũ genus. Sed illa ipositus cohibet magister.
Peius ne domio in iis ius est: quibus custode nõ opus est? Nam si hoc di
citis nihil esse nostrũ: quod perire possit: ex nullius animalis dãno hæc
edi formula põt. Nam & errare pecudes solent: & fugere mancipia. Si
hoc i cæteris nõ obstat uagari: tu nolles i opus exire: & ad quottidianũ
censum laboris assidui nõ detractare militiam. An nõ ipse domũ sua spõ
te reuolant: finemq; laboris sui solæ metiuntᷣ: & oĩs intra solitas domos
turba conditᷣ: noctemq; modesto silentio trahunt? Age porro ut non sit
eaꝝ certa possessio: dũ uolant: nempe cum remearunt: cõcludi: transfer
ri: donari: uenire possunt: i potestate sũt. Quomõ aũt potest sine dãno
meo perire: qd quottidie meũ est? At extra iperia positũ est. Miꝝ hercle
si negato cõmertio sermonis humani: sũt i cæteroꝝ animaliũ forma. Ta
men quã domius dedit incolũt sedẽ: lassiuientem luxuria fugam tinnitu
cõpescimus. Etiã si diuersis regibus exorta seditio ad bellum inflãmauit
iras: exiguo puluere uel unius pœna ducis ressidet oĩs tumor. Illa uero
admirãda sedulitas: q; operi totus insumitᷣ dies: i dominorũ reditus ab-
lata supplentur. Age si obsequi possent: qd amplius impares? Intelligo
his uanis ultra necessitatem esse responsum. Si nõ sunt apes meæ: ne id
quidem qd his efficitᷣ meũ est. At qui nulla unq̃ iueniri potuit ipudẽtia:

quæ fructus melis i dubium uocaret. Hoc ergo fieri pōt: ut quod nascit̃
meū sit: qd generat alienum? Age si mihi aluei furto abessent: utrū nulla
daret̃ actio? An uiminis mō uilisq3 texti preciū formula taxassē: & pinde
agerem quasi inanes pdidissem? Nisi fallor eēt existimatio & apū. An tā
dem quas surripere nō liceret: liceat occidere? Non est damnū ꝙ exutus
sum: ꝙ reditus pdidi: ꝙ ānuos fructus præsidia pauptatis amisi? Nō est
damnū id perdidisse: quod (ut proxio utar arguméto) si habere uoluero
emendū est? Quid ergo tibi opus ē maleficis succis: cū liceret palam tru
cidare: & plenas uel cremare igni uel aquis immergere aluos? An est ali/
quod animal qd nō liceat nisi uenenis occidere? Vt damnū sit inqt iure
tamē feci in priuato meo. Per fidē urām iudices succurrite exemplo: nō
sufficit his partibus unus rusticus pauper. Obuiam publice eundū est: &
obiiciēdæ aduersus nascentē licentiā consensū manus. Credite mihi ma
ior lite questio est. Hoc uobis hodie iudicandū est: ubi scelus facere nō li
ceat. Nā cur nō hoc idem de homicidio respōdeat: cur nō de latrocinio?
Non eni iure ista sed mō differūt. Aperitur ingens funeri uia: & oblucta
tia diu legū uelut claustris scelera libera porta prorumpunt. Si in priua/
tum iura nō ueniūt: & i manifestissima quaq3 noxa: nō de facto querit̃:
sed de loco: nō æqua portione cū sceleratis terras diuisimus. Vbi. n. iam
nō diuitum priuatū est? Parum est proxios æquare termios: & possessio/
nes suas uelut quasdā gentes fluminibus mōtibusq3 distinguere. Iam etiā
deuios saltus: & siluas uasta solitudine horridas occupant: tot aquæ itra
paucoꝝ umbrā latent: e finibus suis populus excludit̃. Nec ullus proce
dentis finis est: nisi cū & in alteꝝ diuitem inciderit. Adhuc tamē spolia
transeuntium & abacti pecoꝝ greges sub hoc titulo defendebant̃. Iam
priuati ueneni trāscriptio est. Iteꝝ Iudices ac sæpius admōeo cōsiderate
discite aut nihil usq̄ cōtra ius licet: aut i priuato oīa. At eni aduersus ife
rentem damnū iusta ultio fuit. Dicam nunc q̄ iniqua sit inuicem iniuriæ
cōpensatio quāq3 nō solū legi aduersa: sed paci. Barbaroꝝ mos est popu
lorū: quos procul oīs iuris humani societate sūmotos proxios beluis na/
tura efferauit. Nos ideo magistratus legesq3 a maioribus nostris accepi/
mus: ne sui quisq3 doloris iudex sit: & assiduæ sceleꝝ causæ se reffellant:
si uitio crimen mutabit̃. Damnū accepisti. Erat lex: forum: Iudex: nisi
si uos iure uindicari pudet. At me hercle iam ad arma mittimur: & insti
tuit̃ perniciosa nocendi contentio: & inuicem legis ira succedit. Preme/
tur quidē obnoxia infirmitas: & paucoꝝ dominio subiecta plebs triste
seruitiū perferet. Est tamen nec pauperibus interim dolor: & ut facilius
nobis noceri pōt: ita uobis latius. Postremo placeas licet tibi opū tuaꝝ

l

fiducia diues: si mihi inuidere nõ expedit: pares sumus. Q uid ergo? Si qd tibi dãni attulissent apes meæ: nõ mihi aufferret ratio: sed forsan ali qua daret & tibi. Nũc uero qd quereris? Credo depopulatos agros euer sosq; reditus. Nõ. n. debet leue esse damnũ qd diues ferre nõ possit. De cerpebãt inqt flores meos. Et qd itelligitis iudices qto dolore dignũ sit qd ego pdidi: si etiã hoc damnũ ẽ flores aufferri? Ita plane. Alioquin tu illos i uetustatẽ reseruabas: & durarẽt adhuc nisi ad ortũ tuũ apes uenis sent. Cuius rei iueniri põt breuior ætas? Nãq; dũ imaturos exterior alli/gat cortex: nõdum dixeris florẽ: paulatĩ deide uiuidore succo tumescit uterus: & albẽtes accipit rimas: nec dũ tamẽ flos est. At cũ se ruptis iã tu nicis i patulũ capita fuderũt: & uelut fixa i orbẽ iamq; eo℞ uidet matu/ritas: & ignotus occasus ẽ. Etiã sine uẽtis quoq; soluta natura: labit grã floris. Nec quisq ẽ flos nisi nouus. Q uare si dicerẽ abstulere pitura: & quæ ptinus humi iacuissent i usus hoĩum cõuersa: iauditus tamẽ liuor ui deret etiã apibus iuidere. Nũc uero differendũ mihi est: q momẽtosa sit huius aĩalis rapia. Nescimus qua pnicitate plærũq; uix cõtactis floribus reuolet: discurratq; p singulos uelox expimẽto: q etiã ubi imorabant li/bratis pendeãt alis. Q uis unq qd ferentẽ apem uiderat: ubi deesset iue/nit? Q uãtulũ uero ẽ: qd ex his manu cõsitis floribus legãt? Prata siluæq; uel maturæ fructibus uites & fragrãtes thymo colles (qtum cõiectura su spicari põt) pabulũ mĩstrant. Nõ ex oĩbus floribus carpũt utilia opi suo sed in oĩbus quærũt. Præsẽs & qdem ptinus illa reddit merces: q oĩbus qbus isidere: odorẽ mellis ispirant: & breui cõtactu uim sui relinquunt. Hoc tu dãnum itelligis? Hoc ueneno uidicas? Q uod mehercle inhũane etiã fumo phibuisses. An nõ te solus uicius colui? Nõ frugũ mea℞ primi tias omni uere misi? Nõ si quis ceris nouis candidior icidit fauus tuis re seruatus est mensis? Cũ paruis mediocritate munusculis illa semp adiice ret cõmẽdatio: hoc tibi mittũt apes meæ. Puto relata ẽ mihi grã. Admo nui iqt & ut trãsferres denũciaui. Idcirco cõtumacẽ merito punisti. Nõ eni uideo qd aliud patrocinio tuo cõferat hæc denũciatio supuacua. Si nõ licuit tibi facere: quicqd queror iniusta: si licuit ut sine ista: ac ne cũ ista quidẽ ualeat. Pudoris uero qd uelamentũ est: male audire: culpã de fẽdi supbia? Aut tandẽ tuas pecudes quis diffusa stabula nõ capiẽt: tibi omne armentis mugiet nemus. Tu gregibus arua siccabis: & ad excolen dos agros procedet ignota etiã uillicis familia. Tuis horreis populi an/nona pendebit: nec tamẽ inuidebimus: nec quisq tam graue putabit sibi istud fortunæ tuæ põdus. Nos si paucas apes itra angustias paupis orti cõposuimus: quæ tamẽ nobis mella faciũt: Id prorsus idignũ ferẽdũ est:

& quod nunq̄ fando cognitũ eſt: uicinus diuiti paup moleſtus eſt? Adeo
paꝝ eſt plurimũ poſſidere: ut cũ ſeruis quoq; ueſtris hẽre peculiũ liceat:
inuidioſũ nobis putetis: quicq̄d ægeſtatis nomẽ exceſſerit? Tãto ne his(
in hac ut putamus æquiſſima libertate)legibus uiuimus ut nobis haber̃
medellã non liceat: uobis hẽre liceat uenena? Poſtremo quidẽ diuitis pa
trocinio nõ putaui iudices reſpondendũ: niſi rideri ur̃am maieſtatẽ con
tumelioſa defenſione nõ ferrem. Vltro enĩ inq̄t ad mortẽ uenerunt apes
tuæ. Ita plane. Alioqui tu uenenũ floribus dederas. Impudẽtiæ ne iudi-
ces eius aſſignem: ſi hoc mihi apud uos obtinuerit: an ſtultitiæ ſi ſpauit?
Si uenenũ homini dediſſet diceret ipſũ labiis admouiſſe pocula. Si per
cuſſorẽ impoſuiſſet in ſaltu: ipſũ in inſidias ultro ueniſſe clamaret. Si te
lum abiectaſſet in tenebris: illatũ ſua culpa cõtenderet: Ego iudices q̄d
dico? Duo ſola eẽ quæ oĩ in crimĩe ſpectanda ſũt: aĩum & euentũ. Quis
aĩus diuitis fuit: cũ uenenũ ſparſit? Vt apes perirẽt. Quis euẽtus? Perie
runt. In ſũma uero quis dubitet quin damnũ ſit ei imputandũ: ſine quo
nõ accidiſſet? Intelligo neq; prudentiã ur̃am deſiderare plura de cauſa:
neq; ur̃am fidẽ ac religionẽ egere exortatione uere iudicandi. Quid mo
ror igitur? Tenet me dolor & aſſuetæ uoluptatis deſideriũ. Sunt quædã
ĩ hac cauſa: quæ ſarcire pœna nõ poſſit. Maior forſitan materia uideat̃
affectus. Si pauperes amare niſi paria nõ poſſumus: & neceſſario nobis
precioſa quæ ſola ſũt: aĩum meum extinctæ unius horæ momẽto tot aĩæ
mouent: quot perierũt de me bene meritæ. Quin ipſũ læti genus addit
ĩdignatõem: ueneno perierũt. Quis hoc ulla ſatis ꝓſequi poſſit ĩuidia?
Apes ueneno. Hæc illis gr̃a refert̃: ꝙ fructibus nr̄is ĩuigillãt: ꝙ quotti-
diana ſtatõe laboris aſſidui ne dãno q̄dẽ ſũmouẽt. Nam & cætera aĩalia
uidet̃ mihi natura uſibus noſtris genuiſſe: hæc ẽt delitiis: cũ eo ꝙ in illis
quæ uel ſcindẽdo ſolo uel maturãdo itineri cõparamus: multus ante red
ditus inſũmit̃ labor: & cũ ꝑdomanda: cũ alenda ſint nihi tamẽ ſine hoĩe
poſſunt: & tantũ coacta ꝓſunt. Apes faciunt iniuſſæ: ac ſine ullo ratõis
humanæ miniſterio totus fructus ultro uenit. Adiice ꝙ cætera aĩalia aut
ſatis ĩcurrunt: aut uitibus nocẽt: primaq; ut fama eſt: hoſtiæ cauſa pecu
di fuit læſa fruges. Haꝝ ita ĩnoxius per prata ſiluaſq; diſcurrit labor: ut
tantũ factũ opus appareat. Qua ſatis digna ꝓſequar laude? Dicam aĩal
quodãmodo paruũ hoĩs exẽplar. Hoc humana excogitare nõ potuit ſo
lertia. Etiã ratio nr̄a: quæ ſub terris lucrũ inuenit: quæ maria inquiſitõe
ſua ſyderibus ĩmiſcuit: hoc tamẽ efficere cõſequi imitari nõ potuit. Ve-
nena potius ĩuenimus iã primũ futuræ laudabilis uitæ digna principia.
Nõ illas libido ꝓgenerat: domitrixq; oĩum aĩalium uenus. Vtq; hoĩes in

excusatõem suis fabulis tradiderit: ét deo℞ posteritas has regni suis excepit. abest inimica uirtutũ uoluptas castis sine labe corpibus. Solæ oĩum nõ edũt fœtus: sed faciũt. Ipse paulati sicut stipatæ sũt p mella uiuiscũt: & ut oportet aĩal laboriosũ: ex opere nascit᷑. Inde ut adoleuit iuuẽtus & ad similes labores ætas roborata cõualuit: relinquitur liber parẽtibus locus. Et ne coacta ĩ angustũ multitudo noua turba laboret: quasi hĩta uerecundiæ rõne: cedit populus minor: suspensũq; proximis ramis examẽ: hũanas mãus expectat. Acceptas cũ fide colit sedes. Et cũ ingenia nr̃a: quæ nos scilicet ambitiosi nostri æstimatores proxĩa diuinis credĩus ad percipiendas disciplinas multo labore desudent: nulla apes nisi artifex nascit᷑. Quid credas aliud q̃ diuinæ partẽ mentis his aĩs inesse? Quid præcipuũ referas? Nõ ut cætera aĩalia per pastus uaga incertũ qeti capiunt cubile: noctis arbitrio semp hĩtatura: sed tutas sedes cõtinẽt. Vrbes tectis: turba populos imitant᷑. Nõ ut feræ uolucres: nõ ut præsentis mõ cibi memores ĩ diem uiuũt. Duraturus hyemi reponit᷑ uictus: & repletis uere cellis tutus annus est. Etiã cũ ad humanos usus opa subducta sunt: reparare amissa cõtendunt: & labor dãno ĩcendit᷑: & nunq̃ deficit aĩus anteq̃ locus. Quid qᵈ inter aĩalia quæ nõ uerba cõiungunt: nõ uerba rationis ĩuicem negãt: tantus operis cõsensus ẽ: tanta difficillimæ rei laboris cõcordia? Nõ humano uitio ĩ proxĩos quæq; usus lucrũ ducit. In publicũ uiuit᷑: & cõmunes opes cõgerunt᷑ in mediũ. Nefas est delibare gustu: priusq̃ plena horrea securos spõdeant menses. Quis porro tãtus ardor operis: quæ ue officio℞ partitio: ut aliæ cõgerant onera: aliæ accipiant: aliæ liniant? Quæ sæueritas ĩ castigãda inertia? Multa dictu uisuq; miranda: præuidere tẽpestates: nec dubio se cælo tradere: nec ultra uiciniã nubilo tẽdere. Nã si leues iniqor aura rapuit: ad dirrigẽdos ĩ destinata cursus modico lapilli põdere librare pẽnas. Illas maio℞ pectorũ totis pro rege castris procurrere: & inire bella mortẽq; honestã pro duce oppetere. Adiice q̧ si quas aut ætas lõgior aut morbus oppræssit: efferunt᷑ prius corpa: posteriorq; ope℞ q̃ funerũ cura est. Quid illigare cruribus flores: qd ore succos ĩ publicũ ferre? Me tamẽ ipsius operis præcipua admiratio subit. Nõ est temere: nec fortuitã figuram & sedes mõ reponẽdis cibis quæsisse credas. Rudis cera cõponit᷑: accedit usibus inenarabilis decor. Nã primũ tenacibus uiculis fũdamẽta suspendũt: tũ ab exordio in oẽm partẽ opus æqualiter crescit: nec quicq̃ ex ĩcohatis paruũ est: qᵈ nõ sua portione perfectũ sit: nec alia parte opus eẽt. Gemĩa frons ceris ĩponit᷑: & cũ foraminibus tantũ spatium det᷑ quantũ ad generanda examĩa purã spem capiat (Ipsi enĩ sibi ĩuicẽ anguli hærent) ita mutuo uiciunt᷑

atq; alligant: ut qd uoles id mediũ sit. His textis ne uniuersi mellis effluat pōdus: iterſepta onera cludunt. Quis nō ſtupeat hoc fieri poſſe sine maībus? Nulla iterueniente doctrīa hanc artē naſci? Quid nō diuinum hēnt: nisi q moriuntur? An uero auctorem uini liberũ colimus? Primitiæ frugũ cereri refferunt. Inuentrix oleæ minerua narratur? Mella genuiſſe minus eſt? Et iterponēda guſtus uoluptate tantũ effeciſſe: q̄tum ne ipsa quidē rerũ natura per se potuit? Ad plurimarũ incurſus ualitudinũ remediũ eſt: præſentiſſima medicina. Nam qd ad cibos quidē pertinet: diuites uiderint. His animalibus aliquis inſidiari potuit: & inſidiari quare mella facerent? Hæc peſtiferis ſuccis exquiſita per fraudē morte cōfecit: & quod ſit indigniſſimum: quo facilius deciperet: fortaſſe uenena melle promiſcuit. Quæ tam inhumana crudelitas? Quis tā inauditus liuor? Nihil eſt q utaris patrocinio tuo diues. Paucorũ damno foliorũ doluiſſe te ſimulas. Dum meas apes occidere uis: flores tuos inutiles feciſti.

¶Argumentum.

Meretrix amatori ſuo pauperi dedit odii potionem. Adoleſcens deſiit amare. Accuſat illam ueneficii.

¶Pro Iuuene Contra meretricem.

SEntio Iudices hāc quoq; calamitatibus meis acceſſiſſe nouitatē: ut nobis nondũ uidear odiſſe. Nec me præterit plurimũ perire de nocētiſſimæ potōis inuidia: dũ me putatis adhuc īpatientia priore miſerũ. Quæſo tamen uel hinc totā delati ſceleris probatōem grauitas ur̄a pſpiciat: q dolori meo querelæq; nō credit: nec amo q accuſare poſſũ: nec odi qui amare mallē. quid ē aliud qd bibi q̄ uenenum? Licet igit nocētiſſima fœminarũ rideat q accuſo: & in manifeſtiſſimi ſceleris cōfeſſione per ludibriũ malorũ euadere tēptet meorũ. Nō hoc eſt qd hodie me torquet ac lacerat: nō q a deterrimæ mulieris charitate diſceſſi: ſed q remedii mei patior dolorem. Fidē iuſtitiæ: fidē ſæueritatis humanæ: ne meretrici proſit: uel q præuaricatōe uideor explicatus. Pro me forſitan fuerit: ut amare deſinerē: contra me iuentũ eſt: ut iuitus odiſſem. Hoc primũ itaq; iudices a clemētia publica peto: ne q uidetis triſtē habitu: dirũq; cōſpectu: uerbis aſperũ: contentōe terribilē: mores putetis. Hæc eſt illa ſanitas mea: hic oium in hac corpis mentiſq; dierũ noctiũq; feritate: ille mō lætus: ille (ſi creditis) nimiũ remiſſus amator excādui. Miſeremini Iudices: ne uobis uenefica ſic iponat: tanq̄ hoc mei charitate cōmeta ſit. Suũ aīum: ſuũm tantũ ſecuta faſtidiũ eſt. Odii potionē nemo cōtra ſe dabit hoi: niſi quē oderit. Quæſo itaq; obteſtorq; uos ſāctiſſimi uiri: ut calamitatis meæ penitus uelitis exiſtimare

mēſuram. Perdidi infœlix ꝙ quandoq; potui amare: deſinere patior ne-
ceſſitatē rei: quā breuiter utiq; noluiſſē. Excogitat̃ contra aīum futurāq;
ratōem: ne qđ reliqueret̃ meus eēt affectus. Iteꝝ cū meretrice cōpoſitus
ſū: rurſus ī ſe cogitatōes meas: rurſus retorſit oculos: & hoīem quē ab in
cōmoda charitate uel ſatietas: uel ætas: uel fortunæ ſuæ fuit dimiſſura
cōditio: ad perpetuā impatientiā uiribus nimiæ cōuerſationis īplicuit.
Hoc ſolū inſanabile genus ē mortis: ut odiſſe cogaris. Feſtina ad cōplo-
rationē præſentis doloris aīæ: feſtina. Sed qa a prioribus malis recēs ab
ducit indignitas: altius gemitus: altius querela repetēda eſt. Cū meretri
cis ſit ꝙ amator odi: cuius putatis eē ꝙ pauꝑ adamaui? Nō quidē ego Iu
dices ex illis unq̄ fui: quibus nobiles opes: affluētes indulſit fortuna di-
uitias: quoꝝ fœlicitas capere poſſet ī amore luxuriā. Habui tamē unde
ad uitæ neceſſitates cōceſſa gaudia parca mediocritate ſufficerēt. Ideo-
q; meretrice tantū: & quæ certiſſima eſt ī uolūtate fragilitas: una fui ſem
per eadēq; cōtentus. At iſta ſeria grauis: quæ nūc amari recuſat o q̄ uo-
luit amari. Quibus artibus: qua calliditate: miſerā ſimplicitatē meā ſol
licitauit primū: deinde tenuit: donec q̄tulamcūq; ſubſtantiā in huius ſi-
nus credulus: iā iamq; ſecurus amator egererē. Iam fruſtra captauit uide
ri miſerari cōditionē: in quā uos ipſa detraxit. Breuiter totū nocentiſſi-
mæ mulieris accipite facinus: pauꝑē me fecit: deīde ferre nō potuit. Si-
ue enī iudices cōmuniū: quæ ad corrūpendas expugnādaſq; mētes exco
gitāt īgenia: meretricū placuit expimētū: & ī me tēptatū eſt: q̄tū qs ama
re: q̄tū qs poſſet odiſſe: ſeu mulier oībus expoſita mortalibus uāitatē fa
ſtidio mei đſpectuq; captauit: ei fama đ īquæſita ē: ut a ſolis uidret̃ ama
ri debere diuitibus. Nō erat profecto qđ paulo ante patiebat̃ noſter affe
ctus: ꝙ ſcortoꝝ foribus hærebam: ꝙ (ſi iſti creditis) pauꝑtatē in lupana
rium obſeqa tranſtulerā: pallor & deformis maties inde ueniebat: unde
nunc ꝙ excandeſco: ꝙ fremo. Nunq̄ hoc tantū meretrix ſcit quēadmo-
dū nō amet̃. Quod negari igit̃ non pōt iudices: uirus hoīe firmius: mē-
te cōſtantius: ꝙ ī modico ardoris æſtu & exudante īpatientia poſſit etiā
recuſantis aī dolorē cōpeſcere: diris utiq; carminibus & feraliū precatio
num terrore ꝑmixtū: lenitate uultus & blanda porrigētis diſſimulatione
protectū: iam ꝑuſtis iam laborātibus uiſceribus īfudit. Et hoīem ſolatiis
potius ac molliū remedioꝝ rōne tractandū exaſperauit ira: dolore cōclu
ſit: magnaq; miſeꝝ cōmutatione renouauit. An fecerit iudices ut amare
deſinerē: uos exiſtimabitis. Fecit ut amare mallē. Explicitū me putatis:
& ab incōmodo hylariore dimiſſum? Nunc nūc me fateor debeř ſanari.
Habet aliquod ſolatiū quiſqs ī amore miſer eſt. Leuior eſt calamitas: cui

blandit aliqd de uoluptate lætitia. Nũc infœlix uror ac laceror: nũc re-
tinere mentẽ: nunc regere nõ possũ. Crudelius est odisse meretricẽ. Ve-
neficii ago. Seposita paulisp Iudices noxiæ potionis iuidia: nõ ne uobis
uidet implere sceleris fidẽ: qd abstulit fidẽ cõditio psonæ? Veneficiũ iu-
dices tota uita meretricis. Paꝝ se lenociniis: paꝝ putãt agere mẽdaciis:
Et cũ oĩs ad expugnandas mẽtes cura collata sit: sufficit tamen ut de sui
charitate corpi credãt. In hoc noctiũ dierũq; sollicitudo cõsummit: quẽ-
admodũ de libidinibus fiat affectus: qua rõne trãscurrẽtia quottidie de
sideria teneant: ne cui ꝑsit offensa: ne quẽ explicet pudor: ne quẽ satie-
tas aliquãdo dimittat. En quã putetis ignorare: qbus uicat oculis: quæ
p incõmoda desideria flagrantes mẽtes corrũpat primũ: deinde cõsum-
mat: cũ sciat qbus oscula: qbus artissimi rũpant amplexus: quæ pro læ-
titia dolorẽ: pro blãditiis gaudiisq; tristitiã præcipiti uelocitate substi-
tuũt. Infinitũ est q̃tum ex hoc medicamẽto depræhẽdi possit notitia pe-
iorũ: nemo scit tantũ remediũ. Tẽptat Iudices mulier ĩpudentissima sce-
leris inuidiã noĩe potionis effugere & uenenũ negat eẽ tantũ: nisi qd oc-
cidit. Facinus est iudices euader nocẽtes: quia iã facinus plura deuitat.
Quid reffert aĩo noceat aliquis: an mẽbris? Eodẽ scelere porrigit omne
qd non licet. Vnũ quodq; ex his quod dat uenenũ est. Excusatio meher-
cle: adhuc ꝑ sexu tuo: pro cõditione mulieris. Sed ut illa nosses grã tui:
desideriũq; posset ingerere nolentibus: excogitasti p quod maritos a cõ
iugium charitate diducas: per quod iuuenum mentes abiungas ab aliis
fortasse meretricibus. Odii medicamẽtum nunq̃ ideo tantum meretrix
habuit: ut illo cõtra se uteret. Me quidem Iudices: si quis interroget: in
comparatione ueneficii de quo queror: minus odisse debeas quod occi-
dit. Et si qua ex ipsis quoq; mortiferis mitiora sũt: quæ statim tota uelo
citate grassant: & dolorem inter exitum uitamq; non detinent: ita cru-
delius quod sic ordinatur: ut corporis parcat inuidiæ: & sit tantum ani
mi uenenum. Quid ais: non est noxium uirus: nisi quod occidit? Quid
ergo uocaremus illud quo lumina sola raperentur? Quo pars aliqua mẽ
brorum debilitate languesceret? Tu te ueneficã negas: quæ potes potio
ne facere: quantum offensæ: quantum ira: quantum dolor? Amabit cui
permiseris: execrabitur ille quem iusseris. Accipient a te desideria nr̃a
ortũ: finẽ: modum. Sane & amor & odium naturalis uideat affectus: ue
neficium sũt cum iubent. Quid quod nõ potest nõ habere uim ueneni:
quod cõtra uolũtatẽ homini datur? Video cur medicia sibi pmittat cor-
poꝝ uitia membrorũq; morbos infusis medicaminibus expellere: & sine
aĩæ spiritusq; cõtagione quæcũq; extrinsecus accidunt potione uicunt.

Nō pōt ullus affectus sedibus suis p uirus expelli: nisi totoꝶ cōcussione uitaliū: & cū aīa cōstet ex sensibus: quæcūq; auferre tēptaueris: illa statī prima nostri parte prioribus retēto: cōfectoq; qđ petebat̃ reliqua quoq; uiribus uicinæ tabis expirāt. Quædā fortassis medicamīa possūt aliud uocari q̄ uenenū. Dare qđ nō licet: nō est aliud q̄ ueneficiū. Quantū ne fanda de pœnis hūanis excogitare potuisti? Innocētius mehercle fuerat ut amaret aliqs iuitus. Potionem excogitasti qua bella cōmittere: qua se totū humanū genus posset odisse. Potest efficere ut nō amēt liberos parētes: ut ꝓpinqtates: ut fraternitas: ut amicitia se collidat. Odii potionē nemo accipit: nisi cōtra hoīem: quē nō debet odisse. Tēptat hoc loco nocētissima fœminaꝶ de scelere suo facere beneficiū. Meretricē inqt amaueras. differo paulisp Iudices affectus huius excusatōem. Dii deæq; q̄tū in hoc cōtumeliæ est: ꝙ sibi meretrix uidet̃ adamata. Tu tibi cuiusq̄ affectus cēsoria grauitate præstabis? Tu tibi existiare permittis: q̄ frequēter aliqs lupanar ītret? Tu cui nō licet excludere debilitates: fastidir̃ sordes: exposita ebrietatibus: addicta petulantiæ: & quæ nouissima uilitas ē noctibus populoq; cōcessa: mores iuuētutis emendas? Aequore aio feras: ut meretrix uelit adamari. Eras iqt amator: & paup. Volo iudices sic apud uos paulisp agere: tanq̄ in hoc me affectu propīqui amiciq; castigēt. Nō ego alicuius matrimonii corruptor iuigilo: nec efferas cupiditates p illicitos duco cōplexus. Inuētas credo meretrices: ut eēt aliqd quod liceret amare paupibus. Nullā ego circa corpa ista cōsistere īpatientiā puto. Diligunt̃ īmodice sola quæ nō licēt. Vt ī furorē charitas aliqua cōualescat: opus est difficultatibus. Breuis de cōcessis: & statī facietati uicinus affectus est. Nō fouet: nō nutrit ardorē cōcupiscendi: ubi frui licet. Et quæcūq; in mentibus circa pmissa coalescūt: nō sunt desiderii sed uolūtatis. Hoc ipsū tibi mulier obiicio: ꝙ nos ī fabulas sermonesq; misisti. solus debet amare meretricē: quē meretrix oderit. Pauperi dedit odii potionē. Quid illā putatis dedisse diuitibus? Si mehercle repēte nobis cōtingerēt opes: iteꝶ nos in sui charitatē alia potione reuocaret: & ista nūc seria grauis uellet īpatiētia priore retinere. Meretrix paupē amatorē ꝓpter se tantū non pōt pati. Amanti inqt dedi. Hoc si remediū est: det̃ sitienti. Prima pars sanitatis est: ut libenter accipiat̃. Quin imo cur non potius amaturo? Quanto melius: quanto prouidētius: & minore bibentis dolore cōstabit: ut adhuc libentē aggrediaris aīum: ut adolescentis ardoris impetus ī paruis extinguat̃ elementis. Eo tēpore das potionē quo pariter duos patiar affectus. Aliam impatientiam paras: & accipio odium: quia iam amorem ferre nō possum. Non desino: sed esse aliud incipio.

Nec emendor ĩ amore: ſed trãſferor. Illa uero ſũt remedia: quæ fugatis morbis cauſiſq; lãgoris poſtea nõ ſentiunť: & ea tantũ innocẽter dabun tur: quæ potẽtiæ ſuæ qualitate cõſumpta deſinũt: cũ ꝓfuerunt. Tu mihi dediſti qđ ſemp exaſparet. Perpetua res ẽ odiſſe ſine cã. Ducã licet uxo/ rem te odero: ĩ peregrĩas expeditões patria; dimittat: te tamẽ cogitatões ſermoneſq; reſpicient. Quid itereſt queãdmodũ poſſederis aĩum meũ: queãdmodũ mihi a te nõ liceat abire: diſcedere? Feciſti ut te ubiq; perſe/ quar: ut meis fortaſſe manibus ĩuadam: ueli dare uenenũ. Qui meretri cẽ odiſſe nõ deſinit: amator eſt. Sed ĩfœlix miſereris mei. Quid ergo ſa nitate tã rigida? Paulatĩ potius rõne cõpeſce: miſceanť cõſilia: blãditiis ueritas tẽperetur. Alioqui nõ eſt qđ abigas: quod expellas. Exaſperãt ne ceſſitates: & ĩ amore cõtentio ſemp accẽdit. Adiuuabit te interĩ libertas ipſa qua fruar: tẽpus: ſatietas: & fortaſſe amator alius admonẽs cõditio nis. Sed ĩter oſcula: ĩter amplexus: pauptatẽ nõ tanq̃ exploraris: ſed tãq̃ miſerearis allega: quanq̃ quod opus fide ſi ne curer ut deſinã: ſi q̃tũ affir mas ĩuitũ miſerearis ac diligis. Amatoris unũ remediũ eſt: amari. Si ta/ mẽ neceſſariã putas emendatõem: q̃ multa ſũt amantiũ remedia citra ue nenũ: exclude: dimitte: faſtidio poſſes: q̃tũ nõ poſſet præſtare pauptas. Fac me ut potius ipſe caſtigẽ: ut erubeſcã: ut aliquãdo deſperẽ. Is tantũ in amore ſanať: q quod deſinit ſibi debet. Homo igiť q merito ĩdigna/ rer: ſi hoc tantũ feciſſet aliquis: ut diligi deſinerẽ: q̃to iuſtius queror: fa ctus cũ iam ſũ alius infœlix alia patiens? Decipiunt nos rez: falluntq; no mina: & ille qui odit: de amore miſer ẽ. Nõ reffert animi quid nimiũ ue/ lis: & ĩter ſanitatẽ langoremq; nihil ĩtereſt: ſi utrũq; ferre nõ poſſis. Fru/ ſtra mihi quiſq̃ blandiť remedio: cuius patior tormẽta: cruciatus. Aliud eſt ut amare deſinas: aliud ut oderis. Receſſiſſe nunc me tantum putatis ab amore meretricis? Ablatus eſt mihi ille hoĩs melior affectus: perdidi quicq̃d eſt: unde gaudiũ: unde uẽit uitæ tota lætitia. Amor ille per quẽ rerum naturæ ſacra primordia totiuſq; mundi elementa creuerunt: qui tenet hunc fugitq; rixantia: & de contrariis depugnantibuſq; ſeminibus molem perpetuæ ſocietatis animauit: fugatus: eiectuſq;. Nõ habeo affe ctum: quo quandoq; poſſim ducere uxõrẽ: amare liberos: appetere ami citias: ſperare conuictus. Quiſquis odii medicamentum biberit: unum fortaſſis oderit: ſed amare neminem poteſt. Dii ĩmortales quid ego hau ſi: quale uiſceribus uirus ingeſtum eſt? Non fuit illud unum uenenum: Bibi miſer execrationis quicquid totius mortalitatis ira cõtulerat quod erat omnium animalium furor: omniũ ſerpentium cõgeſta rabies. O dii medicamentũ quid aliud eſt: q̃ aſſiduus animi dolor: perpetua triſtitia?

Et homo ab oibus gaudiis in cótubernium doloris adductus? Fieri non pōt ut uirus tā impotens semel ī uiscera receptū sit: & ī unū tantūmodo sensū: mandeturq; potioni quousq; dominet. Ecce iā mulier odi. Quid tamē adhuc facere illud ī uitalibus putas? Paulatim se necesse est p totū diffundat aīum: & q̄uis primo statim haustu illud expugnet ī quod dat: breui tēpore in nois sui potentiam oēs reliquos strigit affectus. Medicamēti cui tantū contra aīum primū licet: prima fortassis uis erit odiū: exitus iste ut uenenū sit. Respōdere Iudices illis libet: q me paulo āte dicūt in amore fuisse miserabilē. Quanto crudeliora: q̄tō grauiora patior: qui dicor explicitus. Modestior cū amarē: & quietior sane fuerat pallor in fatie: sed ipsa quoq; comis optanda tristitia. Inueniebā colloquia me rebarq; sermones: nūc me oēs fugiunt: aduersant: oderūt. Tum frequenter a lupanari diducebat pudor: abiiciebat occursus: nūc publica detinent: qd queror: assisto: couitior. proh miseranda cōditio: rideor ubiq;: narror: ostēdor. Ego sū tota ciuitate meretricis inimicus. Sed patior miser illas lupanaꝝ insultatões: illa corriualiū maledicta uitia. Nō possum satis tormētoꝝ expriere mēsuram. Odi: nec unq̄ uisus sū magis amasse. Intelligitis Iudices puto hoiem q tantū ad uos detulit aī mentisq; cruciatus: & pro uita queri. Sed potio infœlix quicqd est p quod paulatī proficit ad mortē: assidue mecū rixat affectus: & breui necesse est cōsummar. Quottidie uicor. Quæ putatis eē tormēta: quē dolorē: cū mens uetat oculos seq: cū a lūinibus suis aīus abducit odio? Quod nō pficit: supest ut occidat. Me īfœlicē si uenenū istud nō hēt mortē. si mihi īter hos dolores lōgior uita ducēda ē: cur ego post hoc aī uices: quæ cōmeta pspicio? Si meretricis īpatiētiæ oia licēt: hoc erit remediū ut amar rursus īcipiā.

Pro meretrice cōtra Iuuenem.

ET si Iudices ita natura cōparatū ē: ne sit ullus iustior dolor: q̄ beneficii sui pdidisse rōem: nihilq; grauius afficiat cōscientiam bonoꝝ: q̄ quotienscūq; nulla merita ceciderūt: nō efficiet tamē nefandū præsentis reatus indignūq; discrimen: ut misera puella nō gratulet sibi: qꝺ illā pauper accusare iam pōt. Timuerat īfœlix ne remedio suō sic repugnaret paup: ut magis amaret: ne iuuenis in omni genere animi cōtentiosus ac ptinax: potionē illā dolore coactæ sanitatis expelleret. Bene qꝺ terribilis & minax ē paup: qꝺ pœnam nr̄am: qꝺ sanguinē petit: nō expectes ut statī grās agat qui sanat īuitus. Nobis tamē Iudices hodiernā paupis mentē nō prima frōte tractātibus miserrimus iuuenis nondū uidet explicitus: Et si bene prioris ardoris impatientiā noui: qd maxīe facit ira: non odiū est. Alioquin si pfecisset remediū:

& a pristino furore iam liber aio intellectũ sanitatis admitteret: q̃m ad huc puellæ uitaret occursũ: nõ sibi crederet ultionẽ: & ipsum quoq; Iudi cii timeret adire cõplexum. Depræhẽsa est puto nouissimæ potionis sup uacua psuasio. Amat iudices: amat q querit: q̃ nõ amet. Quid agam iudices hoc loco: sub quo tempamẽto defenssionẽ piclitãtis aggrediar? timeo ne si cœpero simplicissimæ puellæ laudar mores: refferre pbitatẽ: amare rursus paup icipiat. Siue. n. iudices malignitas est psuasionis hu manæ fœminã uacantẽ uocare meretricẽ: seu miseræ nomen id imposuit aliqs amator: cui cũ corpis bonis fortuna nõ dederat unde seueri matri monii castitati sufficeret: laborauit necessitatũ suaꝶ custodire pbitatẽ. Nullius unq̃ p hanc matrimonii turbata cõcordia est. Nemo questus est p filio pater. Nemo exhaustas facultates i auidissimos sinus pœnitẽtiæ dolore defleuit. Tẽptet licet igratissimus iuuenis iuidiam facere miseræ prioris affectus nõ poterat obiicere meretrici: & q̃ amarit & q̃ amare de sierit. Ne quẽ igit accusator hac prima fortunæ suæ cõploratione deci piat: tanq̃ meretricis charitate cõsumptus sit: securi estote: p innocẽtia nr̃a talis icidit: talis adamauit: nec habuit qd pderet in tã imodico ardo re: nisi mentẽ. Vidistis eni notissimũ tota ciuitate miseꝶ: cũ lupanari no ctibus diebusq; deseruiẽs: & q̃uis idulgẽtissimæ puellæ simplicitate fruc ret: mõ tamẽ maledictis opprobriisq; uulgi: mõ crebra riualiũ cõtẽtione pulsatus: abigi tamẽ cõpesciq; nõ posset: mouit mittissimã puellã hic in fœlicis affectus. Laboranti pría sui uoluit facultate succurrere: Sed quic qd idulserat: fouebat ardorẽ. Quæq; i hac impatiẽtia: pna psuasio est: qa nihil præstãti meretrix tã sæpe cõtigeret: amator sibi uidebat. Postq̃ nihil miseratio: nihil pficiebat hũanitas: tẽptauit aspitate discutere. Po poscit: exclusit. Nõ defuerũt misero preces: adhibita sũt ex ipsa iuuenis cõditione cõsilia. Sed ista uincebat: & uires amoris ipedimẽta pdebant: donec itelligeret hoiem q explicari rõne nõ poterat: necessitate seruan dũ. Puto Iudices frustra male audit i modico paup ardore. Meretrix ma gis admouit hoiem: a quo noluit amari. Cõsumptis igit optia fœminaꝶ cũctis idulgẽtiæ sæueritatisq; cõsiliis: dũ apud oẽs de paupis sui amore cõquerit incidit remediũ: quo iã dicebat alius amator explicitus. Quæ pría igit medicamẽti pariter ac dãtis itegritas est: nõ negatura porrexit: adiuuit deide qd dederat: ipauit sibi ne quas admitteret ãplius preces: ne querelis assistentis: ne lachrymis moueret exclusit. Vultis scire Iudi ces ubi sit medicamẽti qd obiicit totus affectus? Quisqs odiũ dedit: oĩa post hoc facit: ut debeat amari. Quando Iuuenis hoc melius in foꝶ ali quãdo uenisti? Incipis agere seriũ grauem: iam leges: iam iura loqueris:

cõuitiaris : maledicisq; meretricibus. Hūc tu aīum mō inter libidines ac scorta pdebas: matie notabilis: pallore deformis: solaq; īpatiētiæ tuæ fabula notus. pieras īfœlix: nisi bibisses uenenū. Veneficii agit. Credo mehercule Iudices ad subscriptōem huius īmanitatis expectasse publicæ se ueritatis aures qd nam sæculo nefas nūciaret hic gemitus: quæ prosiliret orbitas de nouercalibus quæsitura cōmissis : quē pestiferis hæredē medicaminibus e uectū tristis cōploraret affinitas. Non pudet ergo q uacatis lupanarū querelis: & ad uos deferunt amantiū rixæ: uidetis nūc accusatoria frōte terribilē: oscula poscit destitutos querit āplexus. Vultis uos abire potius ī urā secreta: ibi gaudia querelasq; mutata cōuersatione cōsūmere? Nō agnoscūt leges ac iura miseros. Hic audiunt feriæ calamitates. Nō est ultōe dignus: de quo pōt efficere meretrix: ut queratur. Et quādo unq Iudices audistis de ueneficio uiuū querētem? Facinus hoc semp ex mortibus accepit īuidiam. Si latrociniū præbes: cruore: uulneribus. Si sacrilegiū: spoliis numinū: prædaq; templorum. Ita ueneficiū si arguas: oportet ostēdas putre liuoribus cadauer : īter efferentiū māus fluēs tabe corpus. Vt iā istud obiicere possit: & uita debet aliqd eē passa: qd inuidiā mortis imitetur. Veneficiū uoca qd cæcitate grassatur: qd in aliqua depræhenditur debilitate mēbrorum. Profer agedū corpis notas : ī quas se noxiæ potōis uagus feruor effuderit: ubi depasta senectus uisceribus sæuitura cōsederit. Aspicio par laboribus corpus retiere sua ministeria: sufficientē aīum seriis actibus: accusatoria firmitate robustū. Crede iuuenis oībus: q te mō noueram us: nunc acrior erectior resedit ī sensus uigor: in mēbra sanguis: uiribus uelut nouæ iuuētutis exultas. Bibisse te medicamentū pbare nō posses: nisi meretrix fateretur. Quod si pmittitis Iudices ut quicqd extra cōsuetudinē datur : ad huius uulgi refferatur infamiā: beneficiū male audiēdo uitetur : ut & sanitatis: statiq; merebitur sceleris inuidiā: quicqd pfuerit īuito. Illud tantū noxiū uirus uocauere leges: qd nō admitteret īterprætatōis īcertum. Iniquissimū est uenenū uideri: qd ī potestate bibētis est an sit remediū. Sentit Iudices Iuuenis crimē qd detulit: nec noīe: nec affectu : scriptōem leg is īplere. Itaq; ex uocabulo mulieris quærit īuidiam: meretricē inqt accuso. Nescis mihi crede iuuenis sceleris qd detulisti qualē mihi debeas pbatōem. Rē expecto mehercle ut sit ante oīa minax uultus: feralis hitus: horreant squallore crines : rigeat super nefādas cogitatōes efferata tristitia. Facius qd dicitur inqetare supos: sydera diris agitare carminibus: tumulos busta scrutari: & amputatis cadaueribus ipsas ī scelus armare manus: fieri nō potest : ut auctorē suum non statim primo prodat aspectu. Vides uenefice non horridos uultus:

placidâq; faciem. Si cogitatões: si cõsilia pertractes: sola cura de forma est. Omnis ĩ hoc collata meditatio: ut sollicitet aspectu: sermone detine at. Audio subide exactas mero noctes: tua mulier cõuiuia: pditas aman tium rixas. Meretricis unũ ueneficiũ est: ne desinat amari. Nũquid ini/ que iudices in tanti sceleris subscriptõe deposco: ne nominibus reos exi stimare uelitis sed moribus? Venefica tua quid prius unq̃ quid simile cõ misit? Cuius p hanc expugnatus aĩus? Quis querit iuuenis: quis senex: quis diues: quis paup alius? In te ergo solo uenefica ĩ te tantũ aliud ista q̃ meretrix? Vultis integritatẽ puellæ breuiter pbem? Hanc quã nũc pau per accusat: amare mallet. Oĩa iudices faciora (nisi fallor) causas uel de cupiditate: uel de simultatibus trahũt. Quod odiũ de amatore meretri ci? Quæ præda de paupere? Odium inquit accepi. Et qd Iudices? Satis me cõtra infamiã ueneni: uel solũ medicamenti nomẽ absolueret: nec in uenio cur debeat idẽ uideri: quod nõ põt idẽ uocari. Agedũ iuuenis po/ tionis ipse huius ĩmanitatẽ: dic odiũ accepi cõtra coniugẽ: cõtra liberos meos: ut a sacris auocaret affectibus: ut pignora sãcta despicerem. Illud odium in meretrice facinus est: quo utit in sui charitatẽ. Ita uel hoc solũ sufficit excusationi: q illa tantum cõtra se dedit. Odium inquit accepi. Nũc te hic reposco iuuenis: ĩuidiam quã fortunæ nostræ paulo ante fa/ ciebas: dic meretrix dedit prostituta porrexit. O q̃ timueram: ne diceres amatoriũ sibi. Consurge agedũ iuuenis: & totis corpis animiq; uiribus imple susceptæ accusationis horrorẽ. Et qd audiente tota ciuitate pro/ clames: miseremini mei: adiuuate: succurrite: bibi medicamẽtum crude le: sæuũ: desii pauper amare meretricẽ. Iam iã nõ inquietis noctibus ua gus uillissimi cuiusq; pditos patior ictus: nec exclusus ante lupanariũ fo res: posterũ diem puigil amator expecto. Possũ nauigare: colere terras: sufficio militiæ: reditus mihi est aĩus quo fierẽ maritus: quo senectuti li/ berisq; prospicerẽ. Quantũ dii deæq; remediũ cõditioni bibẽtis ualuit: fecerat te potius ista fœlicem: si diuitẽ puella. Ita uel hoc nõ solũ Iudices ĩnocentissimæ puellæ pro defẽsione sufficeret: q nihil fecit cã sua? Ama torẽ dimisit: explicuit: illa quæ captare dicit: ut amet: quæ sollicitat: quæ corrũpit affectus: ĩgrate q̃ta de te potuit gloria frui. Nõ quidẽ con fers precia: nõ stipes: sed assides: sequeris: hæres: præstas comitatũ fauo rẽ: laudas: ubiq; miraris. Hic ergo iã meretricibus: q illas etiã pauperes amẽt: q facile cõtingant: q laboribus exorent adeuntiũ faties. Hic ama tor ut diuites amẽt in crimen maximũ captas transferre beneficiũ: ut ali qs amar desinat: nõ nisi ab amãte præstat. Quid ais iuuenis? Ita bibisti potionem: quæ finem cupiditatibus daret: præmeret ardorẽ: desideria

restrigeret? Abi: recede: dũ puellæ publico generis humani noĩe grãs agimus: ꝙ hoc fieri posse mõstrauit. Furor ille (q si credimus) numia quoq; detracta syderibus misit ĩ terras: qui de sacris uenerandisq; pignoribus monstra cõmentus ẽ: ardor qui miscuit hoĩum ferarũq; cõcubitus: ferrũ: ignes: claustra laxabat: p ĩteriecta late maria fugiebat: necat: perit. Accipite qđ magis debeatis stupere: mirari: remediũ amoris mulier ĩuenit. Desinite nũc ĩcestũ timere mortales: nulla pietas horreat nefandæ cupiditatis ĩstinctum: quicqd nõ parentũ miræ castigatões: non serii propinqui: non paupertas: nõ necessitas poterat efficere: haustus breuis facilis unus extorquet. O si quis odiũ posset oĩum bibere uitioꝝ. Fœlix ꝑfecto mortalitas: si reliquos lapsus incõmodosq; mẽtis errores fas eẽt ĩfusa potione cõpescere. Facinus ẽ: ꝙ maxium remediũ grãm sui uocabulo ꝑdit auctoris. Miramur hoĩem: q illud cõtra meretricẽ dedisset. Tibi tamen ultra oẽs ĩmodica cupiditate flagranti: tibi præcipue succurrendũ iuuenis. Cuius hõ conditõis adamaueras? Diuitiis opus est: ne simus ĩ amore miseri: & ĩpotentissimi mali difficultates illi fortasse nõ sentiãt: quos cõtra fastidia cæterosq; contẽptus explicat facilitas magna perdẽdi. Fœlix ꝑfecto qui facultates ĩ lupanari effudit. Tu ꝑdis aĩum: tu bibis uxoria: lachrymis rogas: pallore blandiris: & qđ ad pessimũ spectat euentũ miserabilis sis oportet: ut amator eẽ uidearis. Finge te nullũ huius affectus sentire cruciatũ. Id amare te paup saltẽ nõ pudet homo: cui nõ uacaret agere longa lãgoris: ægrũq; nõ deceret totaꝝ noctiũ quies. Excusare nõ possis: si tantũ ꝑdideris dies: cuius census ex manibus: ex laboribus substãtia: quẽ quottidie poscit ultra ratõem ĩ dies: demersus amẽtia pateris aduersus: fœliciũ oscula tantũ amplexusq; meditaris. Et unde tibi calamitatis huius nõ potest nec uenia cõtingere: de uoluptate miser es. Expectandũ uidelicet quãdo te fames inopia castiget. Sed inter ista cœpisti. Quid iã facere põt ratio: cõsilium? Odio sanandus est: quẽ nõ explicat qđ paup adamauit. Nõ tamen ĩtelligere possumus te nõ solã fuisse pauꝑtatẽ: iterũ nõ opes tantũ tibi: nõ facultates defuerũt: nõ erant q̃tum uideo ꝓpinqui: nõ amici: alioquin illi te potius nr̃a potione sanassẽt: uel si ignorassent huius graminis uirus: uĩculis nexibusq; tenuissẽt. Quid blãdis affectibus ĩpotẽtissimũ eludis affectũ? Datũ est remediũ dolori: qui sæpe egit ĩ laqueos: ĩ præcipitia cõpulit: qui cruciatus laborãtis aĩæ uulneribus emisit. Quantũ amori ĩ hoĩe liceat: illi magis sciunt: qui amantur. Iunge nunc cũ fortuna tua cõditionẽ mulieris adamatæ. Incideras quidẽ miser in puellã minime suꝑbam: minimeq; difficilem. Quasdã tamen nõ possumus circuire meretrices. Quã multa pro illis exigit sexus:

ætas: poſcit ſemp neceſſitas: petit corpoꝝ cultus: poſcit triſtiſſimæ ſta/
tionis ĩpatientia. Totos infœlix dies lupanariũ foribus ĩpendis: ut quã/
do ꝓſtituta pauperi uacet: cõtentõe munerantiũ dilatus: excluſus: ociũ
meretricis expectas. Negat̃ tibi cõplexus: ĩdignatõe ꝓſequeris. Cõtingit
ueꝝ: fœlicitate corrũperis. Spẽ gaudia parant: aduerſa contritõem. Ex
utraq; fortuna deſideria coaleſcũt. Nobis crede qui uidius: quis tibi uni
fuit corpis hitus: quis pallor: q̃ miſerabilis: q̃ pudẽda triſtitia. Quotiẽs
tu uenenũ bibere uoluiſti? Nõ eſt igit̃ iuuenis: ꝙ tibi queraris illã mitiſſi
mã partẽ humanæ mẽtis ablatam. Nõ charitatẽ: ſed ĩpatientiã: nõ uolu
ptatẽ: ſed tormẽta: nõ amorẽ: ſed qđ adamaueras pdidiſti. Amoris (ſi ſa
pientiæ ſequamur auctores) antiquiſſimũ numen & cui ſe naturæ debet
æternitas. Sed ille mitis & ſerius honeſtis cupiditatibus & uiribus ſacræ
charitatis exultãs: ut qui cũcta priſcæ noctis opta caligie diduxerit pri/
mũ: deĩde miſcuerit. Hic uero quo pditis uiſceribus adhæremus inqeti:
laſciuiẽtis adhuc ætatis ĩſtinctu tumultuoſus ac petulãs telis funereis fa
cibuſq; armatus. Præſtat igit̃ ille mortalibus liberos hac uſitata coniugii
pietate: hic ĩceſta libidĩes: adulteria meretrices. Referã nõ fabuloſas im
modici furoris ꝓdigioſaſq; nouitates: cõceptũ neſciẽtibus oculis ignoti
hoĩs aſpectũ: formã ſuis ĩ ſe luminibus ardentẽ: uirgines patrũ ſenectu/
te flagrãtes: mortaliũ ferarũq; uultus: uſq; ad mõſtroſa fœcũditatis one
ra perlatos. Ex oĩbus tamẽ quæ nobis patẽtibus extorquet affectus: hoc
ſæuiſſimũ patiur: ꝙ nemo uult ĩ amore ſanari. Ego tamẽ iqt amare mal/
lem. Hoc eſt ergo ꝓpter qđ opus odio fuit. Nihil agebãt caſtigatões: nec
preces: cõſilia pdebant̃. Odio debet amator explicari quẽ ſanat adama
ta. Interrogare te hoc loco libet nũquid accuſare poſſes: ſi qđ fecit medi
camẽto puella: feciſſet aio? Licuit te repoſcere q̃tum numerare nõ pote/
ras: faſtidire: cõtemnere. Iam ĩdignaris ꝙ te maluit remedio q̃ dolore ſa
nari. Mulier cui ad dimittendũ amorẽ ſufficiebat ut odiſſet: ipſa pro te
cõmenta eſt: ut illã tu potius odiſſes. Finge tamẽ aliqua remedii tui ſen/
tire tormenta. Arrogantiſſime miſeroꝝ. Tu aũt ſperabas ardoris ĩmodi
ci fœlicẽ ſtati ſanitatẽ. Quid ſi querat̃ æger abſtinẽtiæ dolore ſanatus?
Excuſſa ſũt plærũq; languentiũ uitia uerberibus: redẽpta debilitate ui/
tia: Ignibus: uulneribus: Interdũ profutura graſſata ſũt. Et quæ fuiſſẽt
mala ſanitatis: in grãm remedioꝝ de maioris piculi cõparatõe redierũt.
Vix mehercle cõtingere põt ut hylares ab hac ĩpatiẽtia lætiq; deſcẽdant:
quos pudor: quos ſatietas: quos pœnitẽtiæ ratio dimittit. Nec ſine ali/
quo morſu reſilit̃ a malis quæ uoluptate aĩ tenuerĩt: Iteꝝ materia amoris
eſt deſiner̃: nec queri. Opus fuit pari diuerſitate: uiribus q̃tis adamaſti:

ne respiceres: ne frequenter in media sanitate subsisteres. Quale tibi re/
mediū debuerit adhibere: uel ex hodierno senti iuuenis affectu. Pro ho/
mine qui post odiū queritꝰ ꝙ non amet: parum fuit si amare desineret.
Audi igitꝰ ingratissime quatenus ad publicas aures secreta nr̄a proferre
uoluisti. Dedi: quid enī inquit facerem? Quæ remedia tua multa perdi
deram? Ferre misera nō poteram: ꝙ te iam cœperūt omnes ridere mere/
trices. Repete agedū illa colloquia noctium: quibus te frequenter alte/
rius: & fortasse diuitis amatoris iniuria receptū inter oscula amplexusq;
monui. Quid miser cū fortuna: quid cū mea conditōe rixaris? Parce ne
cessitatibus meis: duo pauperes sumus. Sed & tu quotiens in sinus meos
lachrymis fletuq; resolutus exclamasti. Sentio furorē: sed imperare ocu/
lis: sed aīum regere non possum: q̄ libenter te mulier odissem. Nō est igi
tur ingratissime mortaliū ꝙ beneficium nostrum noīe potionis īfames.
Remedium bibisti: sed illud odium tuū est. Quid qd furis: cōuitiaris:
exclamas? Nō ē haustus illius affectus: sed amor. Talis fuisti. Aliud sūt:
aliud illꝰ: quos in uoluptates superfluentium facultatū mittit secura fœ/
licitas. Improbius pauperes amant. Sic tu tumultuabaris admissus: sic
moras: sic impedimenta ferre nō poteras. Maledicebas populo: cōuitia
baris intrantibus. Cuius unq̄ fœlicius cōmutata fortuna est: si tunc om/
nes oderas: nunc unam paup odisti. Quin potius iuuenis admittis con
silii ratōem. Quid agis infœlix? Cur redditam mō sanitatem rigore ni/
miæ cōtentionis exasperas? Prædico: testor: odium cōsumis: nondū to/
tam mentē uis perfusa possedit. Adhuc circa te duo maximi rixantꝰ affe/
ctus: adiuua potius: adiuua potionem. Contra dic agedū quicqd est ali
us quod tumultuatꝰ: exestuat: totūq; sanitas cōponat hoīem. Tūc te scie
mus amare desisse: cū desieris odisse. Et inocentiam quidē puellæ satis(
ut spero) defēdimus. Magnitudo periculi uocet preces. Cōsurge agedū
miserrima fœminaꝝ reliquā defensionis tuæ partē tuere lachrymis. Ac/
cusator qd speras: quid expectas? Ad gēua tua nō mittimus eam. Toto
licet infœlicē terrore cōuenias: non osculabitꝰ manus. Mortem suprema
denuncies: te nō rogabit. Frustra tibi aliqd de periculo nr̄o metuq; pro/
mittis. Nescis: puella nō hēt odii remedium. Sane tamē uiribus potio/
nis effectū sit: ut accusaueris inocentē: sufficit ultioni uidisse pallentē: sa
tis ē audisse gemitus: memineris hāc eē quā tu nō Iuuenis odisti. Quid
agis etiā ne ꝓferes illud ꝓnunciatōis anceps: illud hūanæ salutis īcertū?
Numerabis ergo sentētias: & si dānaueris: exultabis nefāde: gaudebis?
Puto non adamasti. An & sequeris dū carnifex trahit? Interreris dū hos
occulos occisura cōtingit manus: dum hæc amplexibus tuis nota ceruix

ad supremos nudat̃ ictus? Non exilies: nõ pectus oppones: nõ fidem ho minum deorũq; clamabis? Accipies percussã super palpitantia membra consistens? Potes hoc uidere: potes hoc ferre? Sanatus es. Quod si quid tristius iudicii huius attulerit euentus: dii rapide pereuntium beneficio rum semper ultores: dii quos iste crudelis in amplexibus puellæ frequen ter mœrore lachrymis: aut finem amoris rogauit: aut mortem: date no/ bis iustã de itegro iuuene uidictam. Nũ imprecamur debilitates: naufra gia: morbos. Paup sit & amet quãcunq; meretricẽ: & amare nõ desinat.

¶ Argumentum.

DVo amici ex qbus uni mater erat: pegre pfecti: ad tyrãnum ap/ plicati sũt. Mater cognito q̧ filius hẽret̃ a tyrãno: flẽdo oculos amisit. Oblata est a iuuenibus tyrãno cõditio: ut dimitteret al/ terũ ad uisẽdã mr̃em ad diẽ præstitutã reuersurũ: ita ut nisi occurrisset ad diẽ: de eo q restiterat pœna sũmeret̃. Et iureiurãdo astrictus ẽ. Vẽit iuue nis i ciuitatẽ. Mater dt̃iet ex lege q̃ parẽtes i calãitate deserer̃ nõ licebat.

¶ Pro Iuuene contra matrem.

ET si sanctissimi uiri oli oẽs uideor hũanorũ pectorũ affectus in solã amicitiã cõtulisse: & patior iuidiam hoĩs: q sibi nõ re liquerit ut amaret & mr̃em: quotiens tamẽ uniuersã pietatis meæ cõsciẽtiam ituecor: in q̃ minimũ est q̧ uideor bonus ami cus: nõ possũ nõ hanc primã ellectõis nr̃æ cõplorare fortunã: q̧ mihi ne/ cesse ẽ: aut amicũ reliquere: aut mr̃em. Facinus seuerissimi uiri facinus fit ipatientissimis affectibus meis: q̧ succurri non põt duobus. Excedit oẽm querelæ meæ cõploratõem: q̧ tã diuersis meorũ conatibus aduersa cõueniũt ut uidear elligere: qd nõ darẽ miserũ p luce matris: q ut illã uide rem amicũ dedi. Fidẽ ur̃am Iudices ne iter necessitates maxĩas peat usus hoĩs: q paratus ẽ duobus ipendi. Iã hic ẽ tota rõ clemẽtiæ: ne ibi me deti neatis: ubi nõ prosũ. Nec dissimulo sãctissimi uiri pferre mecũ maximi: tũ icredibilis exẽpli fidẽ: ut nõ imerito possim uideri cũ matre colluder̃. Ego uideor excogitasse istũ colorẽ: & hoc qd detineor amicitiæ uocatur ifirmitas. Misereminiiudices: tẽptate me & dimittite. An uolueri reuer ti: scire nõ potestis nisi reuertor. Illud sãctissimi iudices illud affectus me os torquet ac lacerat: q̧ sim igenti expectatõe deceptus. Sperauerã futu rũ: ut hoc loco rẽ magnã faceret & mater. Parauerã apud tyrãnum hanc iactatõem: ut me crederet remissum. Et genus ostentatõis adamauerã: ut mirarent̃ hoĩs fidẽ etiã in orbitate. Quo uultis hoc aio ferã: q̧ ẽt ut re uertar: amico meo mater iposuit? Et q̃tũ ad hãc ptinet: maxium iuuenẽ decepit illũ: qui meos crediderit affectus. Nõ possum iudices huius litis

dissimulare facinus: inocentius fuerat: ut ego nollē reuerti. Viderit san/
ctissimi uiri q receptas noīum ꝑsuasiōes uelut aliquā seruitutē charitatis
attendūt: Me si qs iterroget: nullos affectus tantū nasci puto. Et si quis
oīa uera rōne respiciat: quicqd liberos: fratres: ꝓpiquos iuicem tenet:
amicitia est. Hoīes igit̃ quos cū maxīe incredibiliū reꝝ loquit̃ iuidia: su
mus sine dubio nō eiusdē pars aīæ: nō eiusdē pondus uteri: & q̄to minus
in causis: tāto plus ī affectu est. Admirabilior charitas ī quā coimus: uiri
bus nostris. Nō pudet iudices hāc fateri ꝑsuasionē: minus debet̃ hoī qui
aliquē ideo tantū amat: qa necesse est. Ita est iudices ita est a primis stati
ætatibus ī eandē coire uitā: hēt aliquē fraternitatis affectum. Sic effectū
est: ut nos stati fama cōmitteret: & tali certamīe coimus: ut si qd accidis
set uni: deberet alteri exēplū. Inde est qd & pariter reuerti cōtēpsimus &
q̄si facilius eēt iter fides: placuit sub īcerto pelagi coherere: nec tamē uāi
tate: nec discursu putetis extractos: magnas & īexplicabiles fuisse cās na
uigādi: uel hic potestis existiare: ꝙ nos nō detiuit hic mater. Vtrū ne igi
tur Iudīces sūmere de nobis etiā nūc uoluit expimentū ipsa amicitia: &
paꝝ fortuna credit hoībus adhuc tantū fœliciter amātibus? An hæc est
magnæ semꝑ opiniōis iuidia: nec ulli unq̄ tā plena cōfessione laudant̃:
ut illos nō ipsa quoq; amicitia temptare uelit? Littoribus appulsi sumus
hoīes quoꝝ oīa casus: fama custodiebat: consūmimur terrore: q parēti/
bus stati cæcitas est. Hic illud euenit ꝙ sumus pariter alligati: Sic magis
aduersus solutū carcer iuētus est. Pudet iudices fateri iā in hoc uictus: iā
inferior recessi. ex duobus magis amat̃: quē tyrānus paratus ē alligare?
Quantū tibi amice debeo? Nō potuit nos diuidere nisi mater. Tibi pri
mū cæcitas nūciata ē: tuus hic affectus fuit: ꝙ hoc credidit tyrānus. qd
ille nō fecit: ut rex desiderauerit uicariū corpus? Amplexus ē cathenas:
spōderi sibi uoluit hoīem redituꝝ ꝑ maria: ꝑ mr̄em: repromisit de īcertis
tanq̄ de aīo suo. Quis hoīum pro se tā multa fecisset? Præstitit inq̄ ami/
cus: præstitit rē: quā uidebat̃ ideo tyrānus īdulsisse: ne fieret. Et hoīem
q in rebus hūanis hūc eē nolebat affectū: decipīus dū tēptamur. Ego nō
īuenio cur horreat mater carcerē: qd sibi uelit quasi destīatas opire ceru
ces. Nō odit me tyrānus cuius nō iterest an aliū occidat. Miserere mat̃ (
si quis ē magnoꝝ meritoꝝ pudor) querere: qd unū de cæcitate īpatiētius
ex nobis amaris semꝑ abscētem. Cui tu fortūas: qbus necessitatibus inii
cis manū? Me ad amicū meū admitteret alterius cathēa: & tyrānus nūc
mihi portas apiret: subsidio nauigiū pirrata præstaret. Si mehercle ante
morerer: ire deberes mater ad diē. Misera nō intelligis q̄to te magis plus
obligauerit amicus: plus debes hoī: q me tibi remisit: ex quo pati nō po

tes ut reuertar. Libet mehercle Iudices. Libet misereri hoium: q̄ me lau/
dāt reuertentē. Amicus mihi credidit ut redirē. Ita nūc ego facio rē ma/
gnā: ego sū ille bonus amicus: ille mirabilis: ille narrādus: si qua dicētis
fides ē. Facinus mihi uidet ꝙ scio me nō eē perituꝝ. Sētit Iudices & ipsa
mater rē se facere turpissimā: si necessitate detinear. Itaqȝ mulier: quæ ad
huc de affectu cūcta fecerat: ad legē subito cōuertit. Pessima Iudices cā
matris ē: in q̄ plurimū lex pōt. Liberi parētes ī calamitate ne deserāt. Fa/
cinus ē Iudices hoc dici hoī reuerso. Ita nūc ego conteño mr̄em: ego de
spicio cæcitatis obsequia: hō qui oīum calamitatū meaꝝ ambitū ī hoc cō/
sūpsi ut redirē: qui iter supremas sollicitudines nō pro me rogaui? Mihi
quisq̄ cōtumaciū supplicia liberoꝝ: mihi neglectæ pietatis miat iuidiā?
Bone Iupiter q̄ti mihi cōstitit ne malus filius uiderer. Imputē tibi neces/
se ē mater ꝙ meū amicū ꝓpter te reliq: ad quē facius ē nō reuerti. Nōdū
iudices necessitates meas: nōdū amici merita reffero. Interi cōtendo tūc
eē tantū legis huius usū: cū in calamitate soli sūt parētes. Magnā partē
mortaliū fortūa dimisit a legibus: nec ulla iura tā tristia sūt ut eā ī aduer
sis patiant hoīes. Ego cū me necessitas rapit: sic hēo queri q̄si relinquar.
Excusatæ sūt parētibus liberoꝝ calamitates: & si quē lex ista depræhēde
rit: ī alterius fatū trāseat necesse ē tanq̄ orbitatē. Quid. n. si me detinē/
te mr̄e alter e latere reuocaret: & si bella poscerēt militē: si legatū patria
dimitteret: & ueluti ad ꝓpriā descēdam necessitatis meæ cōplorationē:
si me dānatum pœna cōstrigeret: uidelicet effrigeres mater carcerē: inii/
ceres carnifici manū: & perituri filii iugulū auctoritate iuris opires? Dii
deæqȝ q̄ longe est lex quæ retinet hoiem: qui pene nō uenit: nescis q̄tum
intelligo mater: quātam iuidiam debeāt facere liberis parētes: a quibus
relinquunt. Mater quæ se deseri querit illud exclamet. Filiū meum ciui
tas peregrina sollicitat: ut amœnos nescio cuius recessus orbis petat: de
bilitati meæ subtrahit humeros. Iuuenis meus abducit amore meretri/
cis: & ab officiis ciuitatis uitiis abstrahitur oculoꝝ. Eiusmodi gemitu fi
liū necesse est persequaris: ut quod detineor obiter & pœna sit. Non fa
cit ista lex ad liberos: qui misericordia detinent. Vt turpe sit ꝙ recedo:
in eo tantū est ad quem reuertor. Et ut facinus sit relicta mater: nō faci/
unt nisi causæ relinquendi. Homo qui ad tyrānum reuertor: si malo ani
mo relinquo matrem: dignus sum qui detinear. Non est itaqȝ ꝙ subinde
nominis uestri beneficia mater opponas: non est ꝙ uilitati tuæ fieri pu/
tes. Si credimus esse in rebus humanis & alterum affectum amicitiæ: si
quam mihi uidetur natura excogitasse: ut coire iuicem possit totum hu
manum genus. Quæ ideo nondum circa se tenet omnes admirationes:

quia tota nõ contigit: quæ iã peruenerat ad îcredibilium fidẽ: nisi illam uos îpediretis amicitia plurimoꝝ corporũ unus aĩus uicariæ manus for/ tior q̃ matris affectus. Rogo qd reffert quid uocet̃ ille q sic amat? Quid intereſt ex qbus magna merita deſcendãt? Vultis ſcire qd de hoc affectu ſentiat mater? Et amicũ meum putat malle ne reuertar. Finge me poſitis pauliſp meritis: qbus obligatus ſũ hoc tantũ dicere. Amicus alligatus ẽ: ire uolo mater ut redeat: ut cõſoler: ut dominũ rogem: ut ſi tyrãnus ex/ egerit: uicariũ corpus opponã. Quid deties: qd moraris? Hoc eſt tẽpus propter qd coimus. Neſcias an diligat: cuius nõ hẽt expimenta: niſi ſola fœlicitas: & ſi uitæ præſtes oĩa ſecũda: amicus ocioſa res eſt. Dictuꝝ me putas: hoc expectat alligatus: expectat totũ imo genus hoĩum. Et nos ĩ hanc fidẽ pſuaſionis receperũt: ut ſi hoc faciã nemo miret̃. Vis ſcire ma ter quẽ affectũ: quã reuerẽtiã in calamitatibus amico præſtare debeãus? Nullã legẽ timuit: ne reliqueret̃. Differo interĩ cãm amicitiæ: agere pau liſp oĩum libet: & tyrãnus mihi credidit. Volo reuerti. Nulli unq̃ mater plus cõmiſit fides: nemĩnẽ magis obligauerũt expectatões. Credidit mi hi hõ cui res fauorabilis cõtingit: ſic decipit̃: q ſibi excogitaſſe cõtra oẽs amicos uidet̃: ut illi ĩponeremus. Nõ eſt ꝙ mihi ſupplicia: ꝙ oẽm mor/ tis apparatũ mater opponas. Facinus ẽ id tantũ hoĩbus bene credere qd expedit: & actũ eſt d rebus humanis: ſi ſola ſeruat̃ utilitatũ fides. Infini tũ eſt q̃tum mihi crediderit tyrãnus: ſi me occiderit reuerſũ. Intelligit iu dices & ipſa mater: q̃tæ reuerẽtiæ locũ amicus obtĩeat: quæ ĩcipit cõten dere affectu. Niſi fallor igit̃ cũ ego ſim materia litis: hoc primũ exiſtĩare debetis: uter ĩ ea calãitate plus fecerit. Ante oĩa pmitte mihi de hoc affe ctus tui genere mater queri. Quid tibi tã rabido tã præcipiti dolore uo luiſti? Quid aduerſis tuis præſtare faciẽ: & ĩ oculos tuos accipe nuntiũ? Nõ reliqſti tibi ut redimeres: ſine dubio adieciſti ad matris affectus: ocu los ĩ media orbitate fudiſti: ſed illud nõ laxat cathenas: nõ explicat cor/ pus. Quid mihi ꝓdeſt iſte q ſe citra filiũ conſũpſit affectus? Plus feciſſet mater quæ iſſet ad tyrãnum. Alligatus ſũ: tu nũc ſic flebis tanq̃ ſoluar ĩ lectulo: tanq̃ ĩ tuis manibus expirẽ. In quibuſdã calamitatibus deſpatio nõ eſt ſũmus affectus. Et quiſqs orbitatẽ ſtatĩ credit feſtinat ad ĩpatien/ tiæ ſecuritatẽ. Diſſimules licet mater tãtæ pro me ĩpatiẽtiæ: tã incredibi lis affectus: amicus rẽ difficiliorẽ fecit: ꝙ ſeruauit oculos ſuos: ut alliga/ ret̃. Dii deæq; q̃tum ille præſtitit qui uidit pœnã meam: nec receſſit. Ille ille terribilẽ carcerem facit q inde procedit. Iã nõ corpis nexus hærebãt: nec aliud q̃ reſiderant põdere cathenæ: cõſumpti lõgo ſqualore uultus: concretæ noctibus diebuſq; ſuper ora lachrymæ. Miſeremini Iudices:

ne perdat auctoritatẽ meritum: quod ultra expectatōem eſt. Ponite ſub oculis alligatos: quoꝝ alterũ amicus redemerit: alteꝝ mater. Rogo uter plus fecerit. Bone Iupiter q̃ fortiter uicula nr̃a tractauit: quibus ille precibus exegit: ut ſibi crederet᷑. Accipe iquit has mãus: hæc mẽbra: ſi fieri pōt ut amicũ matri remittamus. In totum explebo ſi uidet᷑ uicaria pœna locũ recedentis. Vel ſi uis utiq; tibi dimiſſa mẽbra reſtitui: ſpondeo quẽcunq; iuſſeris apto iugulo diẽ. Fidem deoꝝ hoiumq;: quid nō factũ eſt: ut amicũ meum pœniteret? Ingeſtũ eſt miſero illud carceris tenebrarũq; ſecretum. Grauioribus uiculis opus eẽ carnifex dixit ad bonũ amicum. Accedere ad illud cubile iuſſi ſunt hoies nocentes: & ſubide dictum eſt. Vide tamen amice: ſi tanti eſt una uox: unus miſeri gemitus: urite: lacerate: diſtrahite: Ille tamen reuertet᷑. Miſerer᷑ mater: magna res agit᷑: amicum meũ reliqui cōtẽdentem cō tyramno. Excuſo me uobis humani generis affectus: & tibi ante oia mater excuſo: ꝙ hoc fieri paſſus ſum. Vlla ergo i rebus humanis neceſſitas tanti fuit: ut illum amicũ meum in carcerem ipſe deducerem: ut ſqualorẽ meum: meas cathenas i membra feſtinantis exuerem: ut tam abrupti cōmeatus diem cōtra tot incerta promitterem? Teſtor te miſera cōſcientia: & ſi qđ nos in illa neceſſitate numen aſpexit: q̃tum ſimus rixati circa cathenas: q̃ oia fecerim: ut ille potius ueniret ad mr̃em. Fateor Iudices unius cogitatōis pudore uictus ſum: ꝙ tã magni beneficii difficultatẽ ab amico nō accipere: affectus uidebat᷑ hominis: qui nō credidiſſet. Miſerere mater: ne me ſolutũ putes: amicum alligaui. Hæ ſunt cathenæ quæ tegũt membra: quæ per maria: quæ per infinita terraꝝ ſpatia reſtringunt. Sic nō poteſt carcer effringi. Inuideo tyramno: ſcit alligare amicos: ſcit tenere dimiſſum. Interim ſubide proclamem neceſſe eſt: ego amicũ meum alligaui: & ut te uiderem: pœnam meam altero hoie impleui. Scio quo hoc amicus præſtiterit animo. Sed ego rem feci hois nō reuerſuri. Interrogo hoc loco ipatientiã tuã mater: interrogo quid faceres: ſi nos ad te uidendam deduxiſſent alligatos aliqui ſatellites: ſi barbarus aliquis? Fruereris oſculis: fruereris ãplexibus? Nō eſt quod te iſta tanq̃ leuior tanq̃ expeditior cōditio decipiat. Quid putas eẽ quod me dimiſit ſolutũ ire quo uellem? Crudelis artifex nō reliquit nobis ut imponeremus. Supuacuꝰ igit᷑ hoc uos in matris cauſa mouet: ꝙ cæca ẽ: hoc qđ nobis inuidiã facit uulneribus oculoꝝ. Nolite detinendi putare cauſas: idem uidens faceret. Nec plus eſt qđ non pōt cæcitas ferre: q̃ mater: ut aliqua filio carere nō poſſit non nunq̃ calamitas facit. Quod ſi iudices i perſona mea nec affectu nec meritis inferior eſt amicus. Quid aliud iuſtitia ur̃a debet attendere: q̃ uter plus patiatur?

Iã ſatiauit dolorẽ mater: egeſſit æſtus: effudit ĩpetum: iã nõ deſiderãt oc culi: dũ cadũt. Adiice ꝙ hãc qualẽcunq; fortunã inter amicos tenet: ĩter propinquos hẽt oĩa miniſteria ſua debilitas: ſuas cõparationes. Vis ſcire quanto intollerabilius ſit: quod patitur amicus? Excecauit te: ꝙ ego ſic tenebar: accipit cibos: quos carnifex: quos tortor apponit.

Argumentum.

Ilium ter abdicare uoluit pr̃ uictus. Inuenit quodã tempe in ſe/creta domus parte medicamentũ terrentem. Interrogauit quid eſſet: cui paraſſet. Ille dixit uenenum: & ſe mori uelle. Iuſſit pa ter bibere. Ille effudit medicamentum. Accuſatur a patre parricidii.

Pro filio contra patrem.

Aſſatus per diuerſos miſeræ mẽtis æſtus: & eundẽ dolorem dũ me ab utroq; animi genere ſemp quod ĩpulerit abducit: & in pertinaciã deſperatõemq; neutrũ mihi licet perferre pa tientia: hoc primũ a notiſſima clementia ueſtra peto: ne mi/remini ꝙ inter tam uaria triſtiſſimaq; facta conſilio deductus ſum: nec pro malis meis quicq̃ melius ĩuenire potui q̃ ut morerer: nec pro ĩnocen tia: q̃ ut uiuerem. Nouo igit̃ iudices ĩauditoq; gener̃ diſcriminis utriuſq; animi reus: qua ſatis calamitates meas comploratõe: quo deflebo gemi/tu? Filiũ mori uolentẽ pene occidit: qd̃ iteruenerat pater. Videtis adhuc illa ſecreti noſtri contentõe rixantẽ. Quicqd citra ſuprema: citra exitũ eſt: cõtumaciam uocat: q̃tum abſolutõem aſpicit: uitam. Quis poſt hoc quærat ac dubitet: quo me affectu iuſſerit uirus haurire: q parricidium uocat qd̃ nõ biberim? Permiſſurus fuit: ſi biber̃ uoluiſſem. Quæſo itaq; iudices delatõis hodiernæ penitus uelitis pſpicere cauſas. Obiicere pu/tatis parricidiũ patrem? Pro ſe necat̃: uritur: ſine dubio torquet̃: uitam ex hoc tantũ non põt ferre: ꝙ mori filiũ iuſſit nec coegit. Et ſcit facinus fuiſſe in ĩperio: ſi innocẽtia eſt: ꝙ recuſaui. Suæ ꝙ crudelitatis eſt: uel ab ĩuidia ſe criminibus meis defẽdit: excuſat: & ne uocẽ illã tanq̃ pactũ fa/cinus oderitis ſubſtituit ꝓ malo pr̃e miſeꝝ. Hic ẽ iudices depræhẽſæ ĩpie tatis æſtus. Nemo unq̃ uolet ĩnocentẽ filiũ uideri quẽ uoluerit occider̃. Illud quoq; iudices a grauitate publica peto: ne qs me mori uoluiſſe nõ credat cõtumaciter. Adhuc prioris cõſtãtiæ meæ more defẽdor. Alia eſt mihi rõ cũ uici: fortior ſũ reus q̃ abſolutus. Sed tũc tãtũ par eẽ nõ poſſũ calaĩtatibus meis: cũ me cõſtare cœpit nihil aliud eẽ q̃ miſeꝝ. Bene ꝙ rur ſus uocauit ĩ foꝝ iuſſit ĩtegritatis ager̃ cãm: ut mihi uidar pdidiſſe mortẽ

Si pœnitet pr̃em ꝙ me bibere iussit uenenũ: ego ferre nõ possum qd̃ effu di. Licet igit̃ imitissimus senex cõfundere publicos conet̃ affectus, querelaꝶ frõte mutata: nõ sumus noui uobis accusator & reus: nec nos mõ pietatis euersæ recens asseruit ĩmanitas. Parricidã me olim uocat. Ita ẽ iudices ita est iã pridem hoĩum nefandoꝶ solis nominibus accusat̃. Sic mihi illa prima patris maledixit aspitas. Hic est ille quẽ desinere iã iusseratis: qui semꝑ ad uos recurrit & uicit̃. Fallitur quisqꝫ illam de moribus senis lassitudinẽ uel patientiã sperat. Patri q abdicare nõ potuit: minus est filius nocẽs: q̃ absolutus. O pertinacissimũ accusatoꝶ gẽus uicti parẽtes: Dũ auctoritatẽ nõis uestri fortius ĩperiosis asseritis affectibus: & ne pudorẽ pœnitentiãqꝫ fateamini: cõtumacia uĩdicatis errorem. Calamitatibus meis accessit: ut ter absolueret. Nãqꝫ ut erat in superuacuo odio mei senex prima luce depræhẽsus: ferre nõ potuit qd̃ redebar ĩuito. Et quia a iudicibus nõ ĩpetrauerat: ut abdicaret: apud se tenuit: ne desineret hoc uelle. Credidit tamẽ aliquid profectuꝶ querelarũ errore repetito: & sperauit iuxta cõtentõem suã ut lacesseret aliquãdo pro me iusta miseratio: Quid facerẽ igit̃: quo uerterẽ iam fattigatã innocẽtiam? Nec exire me decebat ex domo: ne uiderer quicqd crediderατis agnoscere: nec expectare poteram: cũ mihi rursus aliam seriem maloꝶ minaretur: ꝙ me iam cœperat pater contentõe qua uobis irascebatur odisse. Tandem infœlix misertus mei: misertus patris: cũ de præteritis prospicerem iurgia tã longa q̃ uita: captaui fateor oẽm occursum: quem mihi uidebâr exasperare præsentia: exorare dũ morior: & tanq̃ nouissimi ambitus genus excogitaui: ut me in honorem sui reuerẽtiamqꝫ pereuntem: sic odisse desineret: quomõ parcere solet ira cedenti. Non habet alium q̃ mortis exitum filius: qui nec reconciliari potest nec abdicari. Erat in domo nostra locus: in quem secedebam semper reus: in quem reuertebar absolutus: querelis meis lachrymisqꝫ iam conscius: in quem se ferant: in hunc non tanquã custodiæ patris imponere. Nam quid possit inueniri: quo nõ me captantis aliqd depræhẽdere cura sequeretur? Sed sicut solẽt qui ĩmori uolũt: pudore nõ ira ab oĩbus quæ uidebant̃ auocatura: secessi. Nã nec placuerat exitus genus querulũ tumultuosum: aut qd̃ faceret ĩuidiam. Sed qd mihi tecũ est integritatis nimia simplicitas? Nõ putat se posse depræhendi quisqꝫ uenenũ parat: ipse poturus. Totus oculis aĩoqꝫ cõuersus hærebam miser ĩ opere moriẽdi: nec dissimulo cũ quadam cunctatõe: cũ mora: sicuti bonæ cõscientiæ lenta mors: nec præcipiti ꝑ suprema trepidatione festinant: quos hoc solũ quod sui miserent̃ occidit. Abiit ꝑ tacitas cõquestiones mens: ĩ obitus cõtemplatione posita: & hausurus potionẽ

quã renunciarẽ rebus hũanis: totã apud se repetebat aĩus ĩnocentiã suã: cũ pater secretũ qd p ĩpatientiam peuntis ĩpleuerã: qtũ credo lachrymis meis: gemituq; pductus ĩtrauit. Nõ põt uideri Iudices suspicatus aliqd de parricidio: qd terrerẽ: cui pararẽ: nesciebat q ĩterrogauit. Nũcio uobis sãctissimi uiri nihil a moriẽtibus fingi: nihil uita laborãte simplicius. Ad subitũ interuẽtum patris nõ tanq̃ depræhẽsus obstupui. Facinus me tacẽte nõ pallor: nõ est cõfessa trepidatio: nec sicut accidere solet nocẽtibus: illa obuia semp errantiũ patrociniorꝝ uerba uariaui: cũ me repente ĩterrogatõe subita auocauit: abduxit: quæsiuit qd terrerẽ: cui pararem. Sed ego sine cunctatõe sine tarditate respõdi & me mori uelle eadẽ ueritate: & cõfessus sũ uenenũ esse qd terrebat᷑. Date Iudices prẽm q filium mori nolit. & credit. Quis hẽat Iudices dicẽdi fidem? Venenũ filii qd in uenerat pr̃: nõ ille potius effudit. Stetit quin imo ĩtrepidus arrogans iuxta orbitatẽ: quã uidebat: & mihi mortẽ quã promiserã: quã minabar ingessit. Bibe ĩquit. Quis post hoc Iudices expectat: ut cõtinuo pareã iubenti? Ita demũ mihi nõ est aliud relictũ: si patri parui. Audite nunc dii pariter atq; hoĩes: qd post tres abdicatões & querelas totiẽs iudicũ grauitate pcussas: uelut attonitus amẽs nũciet sæculo pr̃. Parricida sæuus: parricida crudelis. Nõ bibi uenenũ. Hoc est totũ facinus meũ: uiuo: respõdeo: nõ fugio iudicẽ: nõ credo criminibus. Iã non minor qd sit circa qd ĩpatientia deceptæ crudelitatis exestuet: plus q̃ orbitatis gaudiũ qd mõ perdidit senex spauerat ut occidere me posset meo ueneno. Sed quatenus ĩuenisse putat qd crederetis: ut cõtentionibus subĩde dãnatis auctoritatẽ de nouo dolore circũdaret: ĩusitata cõmentus est: quæ sola mihi supest ratio uiuẽdi. Facinus ea simplicitate ea fide denego: qua confessus sũ de ueneno. Parricidii agis. Abstulisti quidẽ mihi partẽ: ut exclamarẽ hoc loco fieri nõ põt. Scio q̃tũ defẽsioni meæ difficultatis adiecerit: qd iam pridẽ in domo nr̃a humanorꝝ pignorũ ratio nõ constat. Sed pronunciatũ liquet utri ex nobis facilior sit ĩpietas: uter iuxta alterius lãgorẽ suprẽa nõ fecerit. Tu unicũ quottidie pturbar᷑ conaris e domo: uelles ĩopiã meã: uelles ãspicer᷑ squalorẽ. Ego osculor illas expellẽtis mãus: ego abiiciẽtis gẽua teneo: & ad pãtrẽ q me tã notabiliter odit nõ hẽo cur ueli redire: si nõ amor. Præualeret noĩs tui fortassis auctoritas: si cõtentio nr̃a cœpisset a ueneno. Cõsũpsisti quicqd est: qd parẽtes ab oĩum scelerꝝ suspitõe defẽdit. Non hẽt pater unde parricidiũ de filio credat: nisi quẽ posset occidere. Me quidẽ pater ĩfœlicis huius psuasionis simplicitatem: si quis ĩterroget: nec a te parricidiũ fieri posse credo: nisi meo ueneno. Facinus tamen in oĩbus incredibile pignoribus nullis difficilius

q̄ liberis puto. Vos adhuc ĩ suprema nr̄a præcipitet auctoritas: qui filiũ occidere uocatis plærũq; grauitatẽ: sicut abdicatõis emendatõem: sicut reliqua supplicia nr̄a ratõis fronte ptegitis cunctosq; prærigidæ mentis affectus uocabulo molliore lenitis. Nos nec fœlices facinus istud possu/mus cõcipere nec miseri. Non perueniũt ad nefas istud nec necessitates. Omnis citra desperatõem dolor ira languescit. Et q̄to dii deæq; difficili us si paret̃ sine cõscio: sine ministro: totũq; facinus & aĩum filii poscat & manus. Meméto cuius obiicias ĩmanitatis horrorẽ: pr̄em occidere uelle. Hic tantũ accipis uires: ut mori possis deprǽhẽsus. Vt sciatis ĩquit ue℞ esse qd̄ obiicio: & abdicare uolui. Non põt pater efficere ptinacia quæré di genus pbatõis. Tu cũ dicis filius me uoluit occidere: uideris tibi face re prioribus iudicibus ĩuidiam: exclamare uos faciles uos misericordes hũc mihi redditis? Sed iniquissimũ est ut abdicatio quæ nec ĩ sui ualuit effectũ: fidẽ maiori crimini præstet. Non sũ reus ĩexplorati pudoris: nec anteacta uitæ meæ sub hodierna primũ lite tractant̃. Fœlicior ĩnocẽtia est citra suspitões: certior post reatũ. Et q̄tum infamiæ præstãt obiecta: dũ nutant tantũdem auctoritatis absoluta restituũt. An scilicet supatus est gr̄a pater: & apud senes: & apud parẽtes auctoritate præualui? Vide rit qui calamitatibus suis sic blandiunt̃: ut sibi affuisse credãt misericor diam: fauorẽ. Filius a pr̄e delatus nunq̄ poterit supior eẽ nisi causa. Sa/ne tamen feramus ut prima abdicatõe non egesseris totũ dolorem multa tibi de criminibus meis uerecundia querẽdi: multa paternæ pietatis ab/stulerit infirmitas. Quid nõ implet repetita delatio? Reuersus es in fo℞ iã ad iudices iratos. Quãto terrore cũcta ptulit pudor ille iã uicti & re/deuntis ĩ damnatã colluctatõem. Acrior semp ex uerecũdia dolor: sed & iudiciũ cura quanto malignior circa reditũ reum. Quã multis placet illa de dissimilitudine pronunciatõis auctoritas & seuerior uidet̃ diuer/sa sentẽtia. Tertia uero abdicatio dii ĩmortales quẽ apparatũ quẽ mouit ambitũ. Ego miror ꝙ mihi licuit audiri: ꝙ me nõ stati primus querela℞ tumultus oppræssit. Quid post ista noui pater obiici põt? Inter leges in ter iura cõsenui. Nõ habeo ĩ moribus meis qd̄ nõ melius Iudices sciant. Scilicet capit natura re℞ ut futurus parricida nõ præmiserit notas: nul/lis ante sit maximi sceleris ĩmanitas tumultuata flagitiis: & quãdoq; cul leo: serpẽtibus expianda feritas: sub placida mẽte primã pertulerat æta tẽ. Aliud est misero℞ genus qd̄ clemẽtia: qd̄ succurrẽdi fauore dimittit̃. Absoluerũt me qui sciebant nõ profuturũ mihi qd̄ nõ abdicarer. Procla mes igit̃ licet subĩde detuli: sæpe questus sũ: ter abdicare uolui. Hoc tan tũ res ista debet efficere: ut tibi nõ oporteat credi: qcq̄d aliud obieceris.

Non enī ſequit̄ pater ut me tuis criminibus accuſes: ꝙ nocentē tuis mo/
ribus ꝓbes filiū. Parricidam nō facit ſeueritas ur̄a: nō ſæuitia: nō terror.
Ad tā grande facinus nō ira opus ē: ſed moribus: nō dolore: ſed mente.
Omnes iniuriæ leuius exaſperāt: leuius oderūt. Innocētis filii ultio eſt:
mori. Quod ſi manifeſtū ē: nihil tūc ī moribus meis fuiſſe: qđ poſſet eē
ſuſpectū: exiſtiemus unde poſtea traxerī parricidii cās. Vos decet iterro
gare Iudices: qs magis debet īnocentiā hoc loco: libet amar̄: uici p̄rem.
Omni nūc ſollicitudīe: oī labore: cuſtodiā illā gr̄am: illū ambitum meū:
quo remuneror aduocatos: quo ꝑſoluo iudicibus: illud ꝓpter qđ audeo
domū reuerti: propter qđ nō timeo caſus: nō ſubita pro p̄re: nō maligna
fata. Fidē nō capit: ut me tres abſolutōes & īnocentē probauerīt: & effe/
cerīt parricidam. Præterea p̄r q̄ infirmū me q̄ trepidū reddit ipſa uicto
ria. An ſcilicet ignoro ꝙ me reuerſū circūſiſtat totius domus maligna cu
ra: ꝙ uiuo inter hoīes qbus apud te gr̄am parat: ſi de nobis aliqua men/
tiant̄: fingant? Videlicet hoc nos ī facinus præcipitat: īpellit ꝙ aliquid
ſpamus de teſtamēto tuo. Quid ego nō ſentio qđ ſimili ſcelere miſſus in
domū: a caritate tamē excluſus abiectus ſū? Rogo q̄ fiducia facius paro
totiens delatus: & paterna cōqueſtione præditus? Quod uis patrociniū
ſperē pro parricidio meo? Defendi nō poſſem: ſi bibiſſes tu uenenū. Fin
ge me parricidii uoluntatē: finge hēre cās. unde occaſionē: unde fidu/
ciam? Ego nec mori poſſū: niſi ut depræhendar. Venenū paro qui mini
ſtrū qui nō īuenio cōſcium. Deſpicior a liberis: cōtemnor a ſeruulis: eui/
tant ſermonē meū: colloqa fugiūt: & charitatē tui ſimulāt odio mei. An
uidelicet ſpero poſſe fieri ut ipſe porrigam? Eſt. n. mihi ad cōuictus tuos
facilis acceſſus. Venenū mehercle putabis quicqd dederīt hæ manus. Et
uirus præſentaneū paro qđ ſtatī: qđ ſubito corripiat: ut quēadmodū mi
hi ſupſit ulla defēſio: an lentū: & qđ tarda peſte conſūmat: ſcilicet ut nō
ſtatī exclames: ut te meū uirus bibiſſe nō credas. Rogo cui paraui uene/
nū: qđ dare nō poſſū niſi mihi? Ita inqt parricida argumentū eſt: & hoc
ipſū qđ habuiſti uenenū. Omnibus iudices: qbus ad ſceleꝝ conatus ad/
iuuat̄ deterioꝝ quottidie fœcūda mortalitas: nō hanc ſolā impotētiam
natura cōceſſit: ī quā malis mētibus & nocentiū ducunt̄ īgeniis: ſed illis
uſus ex aīo ē: totūq; qđ faciūt: de cōſcientia poſſidētis accipiūt. Quid
enī ſi latronē gladio tantū ꝓbes? Sic munimus & ſōnos. Excute pegrinā
tiū ſinus: hærēt tela ſollicitis. Nō uetāt leges iſta parare: ꝓſpicere: nec in
ſtrumēta ꝓhibēt: ſed æſtimāt uſus. Finge me uelut ī media ꝓſperitate ui/
tæ ꝓclamare. Venenū paraui: ad qđ incerti caſus: ad qđ lāgor: dolor ad
qđ cōfugeret īprouiſa debilitas. Miramini ꝙ hoc feceri hō: qui circa me

fortunam: q discrimina humana laxaui: cui nescio quid adhuc paret to
tiens uicta delatio. Debuit hēre ī sua potestate mortē: quæ iam pr̄ pote/
rat occidere. Nō est īquit credibile ut mori uolueris absolutus: qui reus
noluisti. Poterā quidē dicere pater uixi: dū spero fas esse: ut īcipias ali/
quādo misereri: ut te squalor meus frāgat: mitigēt lachrymæ: palor exo
ret. Sed ignosce īnocentiæ: tūc me decuit ptinax & rigida defensio. Vi/
xi ne me uideret expulisse de sæculo pfūdoꝝ scelerū depræhēsa trepida/
tio: ne sup cadauer meū pclamare posses: certe merito timui: merito præ
dixi uenenū qui uiuēdi nō habebā audaciā: ne supremis meis cōuitiari:
ne qd posses obiicere iā nō negaturo. Veꝝ tibi de īpatientia mea fatēdū
est: eadē mēte nolui mori cū abdicares: qua nō bibi cū iuberes. Sed frue
re iteꝝ: fruere sæpius cōfessione tā misera: & qa oculos spectaculo nō li/
cuit īplere: satient aures: uolui mori. Adiice si uidet hāc malis nostris cō
tumeliam ut īterroges quare: abdicare me subīde uoluisti. Quid ais reꝝ
natura pietas? Ita iustiores cās hēt impatiētia: q̄ corpoꝝ dāna: q̄ faculta
tū tristis euersio? In suprema me præcipitat pater. Ita nō hæc una uox cō
plectit oēs calamitates? Nō uidemini nūc uobis uniuersos audire mise/
ros? Possumus fortassis alioꝝ accidentiū spare finem. Non hēnt proxi/
moꝝ odia regressū. Quæcūq; nexus accepere naturæ: & quæ sanguine
uisceribusq; cōstricta sūt: non laxant diducta: sed pereūt. Quæ de pri/
mo tenore nascēdi uis ī contrariū uicta deflectit: diuq; prauitatis suæ ri/
gore durata: mox ī pristinū cursum remissa nō redeunt: sed quo totū pō
dus omnesq; uires īclinata traxerūt: uigore quo sibi pmissa creuissent: in
ipsius uitii robur adolescūt. In hoc est tota difficultas: ut īcipiat nō ama
re filiū pater. Hoc cū frontē confessionis accipit: reliqua præcipiti furo
re decurrūt: & redituris charitatibus obstat quicqd restiterat odiis. Se/
mel sibi parētes liberiq; mutant: semel aufferūtur. Fœlices q hēnt ī con/
scientia sua: qd debeāt emendare: corrigere. Illa demū pōt ira desinere:
quæ coaluit ex uitiis liberoꝝ. Ego qd facio: cui nō luxuria: nō est mutā/
da petulantia: cuius abdicatio nō de meis: sed de patris moribus uenit?
Frustra mihi exhortatōes: frustra blādient uana solatia. Hoīs quē pater
odisse nō desinit unus exitus ē: ut se oderit: & q̄tulum hēt de dolore nr̄o
ille quo uenitur ad iudicē dies. Ego cū dico pr̄ me odit: illud exclamo:
oēs sine me sūt festi dies: oīs letitia sine filio: nō alloquit mœstū: non assi
det ille languēti. Gratissimus quisqs de nobis tristius aliquid attulerit:
quisqs maledixerit: cōuitiatus fuerit absenti. Ego si hoc possū ferre: me
rui. Alia sūt aduersa: quæ de cōtinuatōe sui patiētiam parāt: quæ durāt
assiduitate firmātq; mentē. Quod te pater oderit quottidie nouum est.

Minus fortassis urãt inuicẽ simultates: & mutuis detestatõibus iuisa re/spiret. Odiũ is tantũ filius pferre poterit: q & ipse oderit prẽm. Vos nũc iudices: uniuersos quin imo mortales ifœlicissimus iuuenis iterrogo: qd me facere uultis? Explicuit nos sine dubio de criminibus exitus: ꝙ abso lutus sũ. Tamen nõ hoc effecit ne mori ueli: sed ut mihi liceat & uiuere. Victus sũ eni mehercle uictus sũ iudices absolutõibus meis: &(quæ cer/tissima est aiæ laborantis ifirmitas)misera fœlicitate defeci. Quẽ mihi uultũ domum reuerso: quẽ suadetis aium? Nõ decet gaudiũ meum: ex/aspero hylaritate: offendo tristitia: capto sermonẽ: inuisus sũ: tanq̃ arro ganter isultem. Doloris cã dicor: si propius aspicior: uideor si recedo cõ temnere. Quousq; uicemus? Nesciũt prorsus abdicatõibus mederi: qui nõ stati cædũt: q cõscientiæ suæ rigore nitunt. Nõ uincit pater: nõ sum absolutus cũ domũ ueni: nemo me diligit: nemo me reueret. Iam ad nos de pœnatibus illis nõ pertinẽt: nisi secreta: nisi latebræ. Nõ exuo nõ de/pono sqrdes: & mihi quottidie senex tanq̃ accusaturus occurrit. Attẽdo qd faciã: quid loquar: qualis aspiciar: &(qd malignissimũ est sollicitudi nis genus)me ipse custodio. Satiasti me uita satiasti: & cũ fœlicibus quo q; ueniat ex nimia ꝓsperitatis cõtinuatõe fastidiũ: ꝙ tediũ paras lassitu/dine miseroꝝ? Consũpta est i lachrymis i precibus ætas: exacti sordibus dies: anxietate noctes. Quid mihi cõtra tã indigna: tã grauia promittit itegritas? Abdicari debet quẽ nocentẽ pater odit: mori quem inocentẽ. Sed ut credamus inqt uoluisse te mori: cur potissimũ ueneno? Possis q/dẽ pr hãc de oi supremoꝝ genere litẽ facer moriẽtibus: Et qa reꝝ natura uarias fatoꝝ uias idulsit aiæ: i nullo nõ exitu simili ratione depræhẽdas quicqd electũ est. Sic sup strictũ nudatũq; mucronẽ ꝓclamares: cur nõ ueneno? Sed nihil ẽ delicatius exitu: quẽ nõ supplicia: nõ metus: sed col lecta de calamitatibus cõmendat ifirmitas. Mihi tamẽ præcipue cũ hoc mortis istrumẽto propria cõcordia ẽ: nõ spargit cruorẽ: nõ trucẽ cadaue ris reliquit aspectũ: placida est: quieta est. Ingratissime senex ego & hoc sic moriẽdo ꝓspexerã ne me occidisse alius uideret. Te nũc appræhẽdo: te iterrogo pr: ita parricida sũ ego qui uenenũ affero i domum tuã impa ratũ: rude: terrẽdũ: cui tam multa restãt anteq̃ dari possit? Ita parricida sũ: qui iuxta te quæro secretũ: qui de potione tibi incerta: quã nemo de tulit: q̃ simpliciter: tam facile respõdi. Secedo i medios pœnates: nullos ab itroitu præpono custodes: nõ euito trãsitus: nõ excludo uẽturos. Ro go utrũ hæc oia sũt occidere uolẽtis: an mori? Venenũ qd tibi pararet: inuenisses absconsum: recõditum: multum circa illud palloris: attoniti cõcisa uerba: trepida suspiria: & me negantem. Parricida deprænensus

effudiffet uenenũ: ne fateret. Cur ergo inqt fi tibi parameras: nõ bibisti? Breuiter pr̃ & fecundũ naturã cõditionis hũanæ refpõdeo: nihil aliud eẽ in poteftate miferoꝝ: q̃ ut mori uelit. Ego cũ dico mori uolo: nõ hoc dico moriturus fũ: de aĩo meo refpõdeo: nõ ꝓmitto d̃ fato. Miraris ꝙ q̃uis iam teneã uenenum: multũ tamen adhuc cafibus ĩcertifq; fupeft accipe: pfoffis plærũq; uifceribus: uitã tamẽ ab ipfa defperatõe redeũtem. Strictos circa colla laqueos aut nexus: aut ipfius corpis ruina decepit. Rotatos p abrupta molis iactus explicuit. Tã cõfentaneũ eft ne moriat̃: q uelit q̃ ꝙ morimur ĩuiti. Sed malo ficut cœpi fimplici tecũ rõne confiftere. Nihil æque pr̃ impetu cõftat: q̃ mori uelle. Nec quicq̃ res hũanæ ĩpatientius hẽnt pereũtis affectu. Hũc fi retinere uelles: fufficit ut moreris: & rationẽ quoq; hoĩ mortis eripiet: fi qs abftulerit ardorẽ. Frangit aĩum quifqs interuenit: abducit: auocat quifqs alloquit̃. Ambiunt̃ cũcta moriendi fpatia pro uita. Ideo nos mehercle credideri eiufmõi exitũ elligere fecretũ. Minimũ eft ꝙ cõfundat hoĩem ĩfirmitate morientẽ: & exiguis caufis opus ẽ: ut difpliceat obitus: quẽ mifero fuáfit ĩtegritas. Quid fi interueniat aliqs: qui gaudeat: q fe uidicari putet: fi teftes adhibeat oculos: quibus ĩuidendũ fit? Stati mehercle arrogãs uita fimulabit̃: ftati contumax dolor cũ depræhẽfa morte diffentiet. Nefcis q̃tum mihi hefitatõis parameris cũ interrogas: dũ refpõdere cogis. fed is quoniã & reddere iterũ littigare defẽdi. Me uero tũc pariter oẽs tenuiftis affectus: ĩdignatio: pietas: reuerẽtia: dolor. Ego propter pr̃em mori poffum: corã patre nõ poffum. Adiice nunc qd̃ & dixifti bibe. Si mehercle fautiũ palpitantẽq; iuffiffes adigere ferrũ: præmerẽ clufis uulneribus aĩam: fi ftrĩgerẽ aptatos ad colla nexus: conarer abruto defilire laqueo. Si nõ iniceres manũ: ad præcipitia ꝑperanti flectere in plana curfũ. Merito prorfus aĩa fecretũ folitudinẽq; captaueras. Interuẽit pr̃: actũ eft. Perit ille fufceptæ mortis ardor: & utroq; nos refoluit affectu. mori nõ debeo: fi uetuerit: nõ potero fi iufferit. Bibe ĩquit. Nondũ quidẽ potioni uirus aptatũ ẽ: fed me ideo depræhẽdifti: qa adhuc terrebat̃. Multa tamẽ mihi pr̃ ante faciẽda fũt. Volo prius cõuocare feruulos: cõtrahere libertos: cõplorare: cõqueri: mãdare: defẽdi. Bibe mihi uero tũc adieciffe uifus es: teneris: hæres: eamus ad iudicem. Bibe. Sed hoc iubẽs tanq̃ negẽ uenenũ. Interrogare uos uelut ĩ illa fecreti noftri præfẽtia libet: quẽ mihi poft hãc uocẽ aĩum datis? Dicit hoc accufator: dicit hoc uictus: dicit fecreto: dicit fic ut poffit negare: fi bibero. Bibe. Ego quidẽ uolo: & hoc q̃ maxĩe paro: Sed totũ hunc aĩum fenex tua auiditate mutafti. Bibe. Quid reftat aliud q̃ ut recufantis ora diducas: ut infũdas p oppofitas manus? Mihi uero tũc

excidit qd ueli: quid pararẽ. Vidi truces loquẽtis oculos: uultus parrici dali ardore suffusos: iuberi mihi uidebar: ut biberẽ tuũ uenenũ. Nescisti pater ptinaciã meã seruare nescisti. Filiũ ꝑpter te mori uolentẽ depræhẽ disti: uis occidere? Veta: iuade poculũ ne hauriã: bibã. Exclama temera rie qd facis? Iã desino irasci. Iã reuertor i grãm. Properabo: ut hoc secũ aures ferãt: ut ipatiẽtia tua fruãť oculi. Tibi iputes ꝙ me retorsisti: ꝙ ab lata sũt sacramẽta pereũdi. Innocẽti facilius ẽ mori: si rogeť ut uiuat. Fi dẽ deoꝝ: i quã me cõtumaciã pr̃: in quẽ tũc ipulisti cõtentõis ardorẽ: cũ diceres bibe nec uiuere mihi libuit: nec mori. Ereptus sũ miser aĩo meo: & iprouisa uoce pcussus steti sine affectu sine negotiatõe attõitus: amẽs: & pene aliter occidi. Nihil estꝑfecto iprouisoꝝ dolore torrẽtius: & fra/ ctæ maloꝝ cõtentõe mẽtes ad inexpectata caligãt. Nõ querelas post hoc iuenio: nõ uerba: nõ lachrymas. Ad nullius rei conatũ sufficit mori alte rius aĩo: & suo ueneno. Licet igiť noua me reatus mole cõuenias: nõ pœ/ nitet tamẽ fixisse: nõ pœnitet illũ spũm: rigorẽq; pereũdi tanq̃ parricida moriebar. Pater q queriť qd nõ bibi: iã nunc diceret depræhẽsus erat: ne gare nõ poterat. Essẽ nũc ter abdicatus: & me cõtenderet ad iudices me os redire nõ ausũ. Bene qd sic effudi: tanq̃ uita rursus placuisset. Vene/ num qd uidereť depræhensũ nemo ideo bibisse crederet: qa sibi paraue rat. Dic nunc nõ fui passurus si bibere uoluisses. Deide hoc sicꝓbas: ut me hodie quꝑq; coneris occidere. Nõ eras passurus. Quãdo p fidẽ inii/ cis mãus? potuit eadẽ: potuit pagi breuitate qua iusseras. Nõ eras passu rus deide nõ timuisti: ne mihi aĩum pereũdi uel hoc faceret: qd putabam iuberi. Facinus ẽ si morior: ut postea querať: an uolueris occidere. Tu li cet iuidiã uocis illius alterius mẽtis simulatõe defẽdas: occisuri tamẽ fuit ipsũ expimentũ. Nec iterest rigoris quædã patiaris an tẽptes. Nunq̃ mo uebit p̃rem filius hoc qd moriť: quẽ nõ mouit hoc: qd paratus est mori. Quid nũc faciã iudices ptinacissimo rigori: i qd me cõponã patiẽtiæ ge nus? uidetis hoĩem quẽ nullus aĩ mei status mutat: quẽ cõsciẽtia nr̃a: quẽ offendit ifirmitas. Viuere uolo: pturbat: expellit:. Mori conor: iterpel/ lat: exagitat. Iã fortassis aliqd (si nobis hodie quoq; clemẽtia ur̃a succur rerit) parauit: iuenit. Quis finis? qs exitus icredibilium maloꝝ? de filio absoluto fecit ut mori mallet: dẽ moriẽte ut uiueret. Vos uero sãctissimi uiri: totiẽs quo iã ambitu: qbus possẽ cõuenire precibus? Ille uester ifœ/ lix ille ur̃ absolutus flere uetitus est. Non hẽt grãm suã genua cõplecti: & ad fatigatã misericordiã noui discriminis põdus attulisus. O mors semp iparata miseris: negata cupiẽtibus: quãdo succurres? Me infœlicẽ pdidi uenenũ. Sed quatenus aliqd pr̃ expectatõi tuæ repromisi: nolo despes.

Fruere quin imo ante ſuprema : ante exitũ meum hac uoce: uiciſti. Neſcio quidẽ quod rurſus elligam obitus genus : an placeat reparare uirus infœlix. Sed prædico: teſtor: quæcũq; ſederit traditio læti : miſerere ne iubeas: miſerere ne cogas. Facilius me occiderẽt gemitus tui: lachrymæ tuæ. Et ne mihi putetis illã ſecreti noſtri excidiſſe uocẽ: uenenũ quidẽ te iubente bibere nõ potuit. Quãdoq; tamẽ hoc occidet qd bibere iuſſiſti.

¶ Argumentum.

MAlæ tractationis ſit actio. Spetioſum filium ĩfamem tanquam inceſtum cum matre cõmitteret : pater in ſecreta parte domus torſit : & occidit in tormentis. Interrogat illum mater : quid ex filio compererit. Nollentem dicere malæ tractationis accuſat.

¶ Pro muliere contra maritum.

ET ſi iudices callidiſſimus parricida facinus ſuũ ſic ordĩauit: ut nobis mrẽm faceret ĩuiſã ſiue diſſimularet miſera mortẽ filii ſui ſiue quereret᷑ : tãtaq; mõſtroꝝ nouitate circũdatã eo pduxit : ut ſibi uideat᷑ ĩfamaturus iteꝝ uel patientiã nr̃am uel dolorẽ: matri tamẽ cuius calãitatibus nõ minimũ ſibi uẽdicat orbitas locũ: ideo ad uos fugiẽdũ fuit : ut ſciretis nõ illi præſtari ꝙ tacet maritus. Laudo iudices laudo miſerã: ꝙ ĩterrogar᷑ noluit dõi: ꝙ nihil fecit & ipſa ſecreto. Hic corã ciuitate corã liberis ac parẽtibus: &(licet diſſiulare parricida uidat᷑)corã rumore mr̃ ĩqrit: qd tormẽtis unici quæſierit: qd morte cõperit: reſpõdeat ſaltẽ reus: fateat᷑ iratus: cur ĩ pacta crudlitate modeſtiæ frõte ſubſtitit. Nec uxori põt uidri parcer᷑: de q̃ ſcir᷑ uoluit: an eẽt ĩceſta: nec filio: quẽ tãq̃ ſciret occidit. Ante oĩa igit᷑ iudices mulier ĩfœliciſſimi pudoris hoc ab affectibus publicis petit: ne uobis accuſare uideat᷑. Reã ſe ĩceſti: reã parricidii putat. Exhibet populo cõſciẽtiã ſuã: & aduerſus quẽcũq; ſermonẽ : qdcũq; ſecretũ: marito famæq; præſtat ĩterrogãdi poteſtatẽ. Vellet ĩnocẽtiã ſuis ꝓbar᷑ uiſceribus: uellet ĩ eculeos ĩ ignes hãc miſerã præcipitar᷑ pietatẽ. Ignoſcite iudices ĩpatiẽtiæ: quæ cõtra callidiſſimã diſſimulatõem libertate doloris exeſtuat. Inceſtũ ꝓbaret᷑ ſilẽtio pr̃is ſi taceret & mr̃. Eqdẽ iudices tã cõtrarios affectus ſenis ſatis admirari: ſatis ſtupere nõ poſſũ. In rumore tã ſuſpicax: poſt tormẽta tã patiẽs: mõ ad fabulas uulgareſq; ſermões ꝓnus ac facilis ĩ orbitate ĩ parricidio ĩratus quoq; dolor᷑ cõticuit. Quo repẽte cõuerſus ẽ: ĩ quã modeſtiã deſpatõem q; defecit? torſit tãq̃ dictuꝝ: tacet tãq̃ dixerit. Fidẽ igit᷑ ur̃am iudices: ne cui præſtet magnæ ſeueritatis auctoritatẽ nõ poſſe defẽdi : ne ue ideo ſuſpicari nefãda malis: qa ſe ſilentio parricida mirat᷑. Parcere nũc illũ cui q̃ tacendo creditis? Loqui ſecũ maxĩe putat. Et ſi bene artes & profũdæ

mentis cõſilia ꝓſpicio: reſpõdere ſibi uidet̃ pluſq̃ mater ĩterrogat. Fallit̃ quiſq̃s hũc eſſe credit ĩexplicabilis doloris æſtũ: & inter ſilentii cõfeſſio niſq; cãs miſeꝝ pudorẽ. Aliũ exitum nõ hẽt: q̃ ut reſpõdere nolle uidere/tur: quiſq̃s filiũ occidit & ꝓbare non põt propter qd debuerit occidi. Cõ iungat q̃tum uolet nocẽtiſſimus ſenex cũ rumore populi ſilẽtium ſuũ: & relatura ordinẽ triſtiſſimæ ſortis collata malignitate claudat ora: cõpe/ſcat aditus: ſecuri tamẽ eſtote mortales: fas eſt ĩnocẽtiſſimæ matri uelut in tẽplis: uelut apud ipſos ꝓclamare ſupos: amaui filiũ meum. Matrona iudices cuius puellares annos primã rudẽq; cõiugii mentẽ nulla libidinũ reſpſit infamia: cui impudens rumor: ſuſpicax maritus nihil unq̃ potuit obiicere niſi filiũ: quæ pudicitiæ prima fiducia eſt: edidit partũ quẽ ma ritus agnoſceret: nõ tiuit ne ſtupra: furtiuoſq; cõcubitus paruuli uultus: aut creſcẽtis ĩfantiæ ſimilitudo detegeret. Natũ de te cõtinuo (ſi q̃d ipſi creditis) ĩpatientius cõplexa: q̃ reliqui parẽtes nõ in nutrices nec ĩ mini/ſteria ſepoſuit: ſuis aluit uberibus: ſuo fouit amplexu. Nũq̃d & hos an/nos parricida: nũq̃d & pueritiã miſeri iuuenis ĩfamas? Actũ eſt de ſacro rũ noĩum fide: ſi ut uideat̃ innocẽs mater: ætas tantũ filii facit. Accẽde/bat hãc erga unicũ optimæ matris ĩpatientiã rigidus pr̃: aſper maritus: & ſibi uidebat̃ paꝝ ĩplere: quẽ pro duobus cõferebat affectũ. Rarus hic nãq; ad oſcula difficilis amplexibus: & q unicũ aſpiceret aĩo: quo q̃ãdo q; poſſet occidere: fecit ut notabilior eẽt charitas matris. Omnis igit̃ mi ſeræ ſermo cũ filio: oĩs in publicũ pariter egreſſus. Gaudebat etiã q; lau dandus occurſibus: q; oĩ frequẽtia cœtuq; cõſpicuus: populo iã ipſe fate retur: q; plus amaret̃ a matre. Miſeremini iudices: ne nefandas ſuſpitões maritũ ex ullis traxiſſe credatis ĩdiciis: Suũ rigorẽ: ſuũ tantũ ſecutus eſt aĩum. Filiũ ſi nõ ames: uideat̃ tibi mater adamaſſe. Q ueſtuꝝ me nũc iu dices putatis de licẽtia ſermonis humani? Ego uero iuxta hũc pr̃em non accuſo rumorẽ. Q uæ materia fabulæ tã impudẽtis: quis fuerit auctor: iſte probauit q credidit. Facillimũ fuit ut loqueret̃ populus de ĩceſto: de quo mirabatur pr̃em ſuſpicari. Hæc ſũt iudices quæ mater fecit ſecure: ſimpliciter: palam: corã marito: corã ciuitate. Referat nũc ſuũ iſte ſecre tũ. Iuuenẽ (quæ ĩtegritatis pria ſimplicitas eſt) nihil timentẽ in partẽ do mus: q̃ nulla ꝓclamatio: nullus poterat gemitus audiri: rapuit: abduxit. Ibi uerberibus: ignibus: oĩ crudelitatis arte cõſũpſit. Q uis unq̃ iudices peius de ĩnocẽtia tempoꝝ de ſacris meruit affectibus? torſit filiũ ut ꝓba/ret̃ ĩceſtũ: occidit: ut credret̃. Põite nũc ãte oculos iudices duoꝝ parẽtũ cõfeſſionẽ. mr̃ exclamat filiũ amaui: pr̃ dicit occidi. Nefas ẽ utrũq; pute tis ĩnocẽtẽ. Iã q̃dẽ nocẽtiſſĩe ſenex grãdæ feritatis depræhẽſæ ĩdiciũ eſt:

ꝙ cũ filiũ occidẽris: ut iterrogeris expectas. Nõ erũpis ab illo secreto tuo terribilis i publicũ: & homo filii cruore ꝑfusus non ꝓclamas: nõ deos ho minesq; testaris: nõ occidis & mrẽm. scilicet modestiã te scelerũ tuoꝝ: q̃ maxie decet: & ideo tibi reliquis unde sis quietæ patiẽtiæ. Miser parcis uxori: cõiugales deos & lectuli iura reuereris? O q̃ nõ hẽt nec qd mentia tur. Malæ tractatõis agimus. Placet ergo iudices ut illa uoce qua matri monioꝝ cõquerimur iniurias: gemitu quo corpoꝝ cõtumelias: dãna: cul tus: negatos i publicũ deflemus egressus: orbitates ac liberoꝝ suprema plangant. Quid tamẽ facere uultis miseꝝ dolorem: si nõ hẽt aliã sexus hic legẽ: si itra iuris huius angustias oĩs nuptiaꝝ querela cõstricta ẽ? Ma ter quæ de morte filii maritũ malæ tractatõis accusat: non uindicat: sed ꝓbare cõtenta est ꝙ nõ debuerit occidi. Omittamus paulisꝑ iudices orbi tatis tristissimæ dolorẽ: & in parricidio malæ tractatõis reddamus aliũ de cãs. Ita nõ iuste quereret uxor: si diceret adulteriũ de me facile suspi catus es: cito credidisti. Matronalis pudor tutellã non ex sua tantũ inno centia hẽt: ifirmitas huius sexus nõ põt totã improbitatis existimatõem debere tantũ moribus suis. Oĩs in fœmias uenit maritoꝝ prædicatõe re uerentia: oẽs sermões originẽ de uestris pectoribus accipiũt. Tristior uul tus: querela: fastidiũ: fatum ẽ coniugii. De pudore ꝓnũciat: mittit i ora populi: mittit i fabulas. Hoc proxia ministeria narrãt: hoc exteri putãt. Nemo peiore exẽplo temere de uxore credit: q̃ cui oẽs credituri sũt. Sa ne faciat uos ꝓnos ad suspitões nimia charitas: & ipatientia diligẽdi plæ runq; descẽdat: ut credas facile qđ timeas. Furta: stupra: raptosq; cõcu bitus obiiciat uel falso maritus. Fas sit: fieri solet. Partius tamẽ si iam sit & mater: si in fidẽ castitatis uxoria fœcũditate ꝓfecerit. Quid si sit iam iuuene quoq; filio seuera: iã nurũ nepotesq; prospiciat? Misereminí tẽpo rũ: ne alienæ inocẽtiæ iterpræstratõem đ suis quisq; moribus trahat. Ince stũ posse fieri pater hoc solo uult ꝓbare: ꝙ filiũ potuit occidere. Rumor iquit fuit. Est hercules cui cõtra reꝝ naturã: cõtra parẽtes liberosq; cre dat. Rumor fuit. Hoc ergo sic audiemus: tãq̃ si diceres cõscius detulit: seruus nũciauit: ancilla: iprouisus astiti: dũ nõ timeor adueni? Rogo Iu dices utrũ credibilius putatis: icestũ de matre: an de rumore mendaciũ? Rẽ impudẽtissimã populus loquẽdo fecerat: nisi pr̃ credidisset. Pessimũ iudices hũanaꝝ mẽtiũ malũ est: qđ semp auidius nefãda fingũt: nec usq̃ se maius opepreciũ putãt maligni facere sermões: q̃ cũ incredibilia quasi depræhẽsa narrant. Necesse ẽ cõtentiosius loquaris qđ probare nõ pos sis: & affirmationem sũmit ex homine: quicquid non habet ex ueritate. Est tamen hoc iniquissimũ de loquacitate populi: quod plærũq; accidit

cõtẽtio: nõ credẽtiũ fama. Materiã miraris rumoris: de qua nemo nec si bi credit: quã q narrat assignat alii. Rumor res sine teste: sine iudice: res ex icertis iprobissima: maligna: fallax: & similis silẽtio tuo. Quid & ipse de rumore senseris: uis breuiter ꝓbem? Tormẽtis querendũ putasti: an ueꝝ diceret. Sane sit aliqua publici sermõis auctoritas i illis: ad quæ fas est populi ꝑuenire notitiã. Video cur adulteria ꝓferant͛ in fabulas: explicant͛ per ministeria: ꝑ cõscios: hẽnt iconsulta gaudia. pars uoluptatis ui det͛ esse iactatio. Facinus uero: cui si fas ẽ ut illud humanæ mẽtis capiat audacia: circũdat͛ undiq; nox ꝓfũda: densior caligo tenebraꝝ: qd nocẽtes suis quoq; oculis uix fatent͛: nõ seruo: nõ credit͛ ancillæ. Quid inter nũtiis: qd opus ẽ ministeriis? sufficit aĩus duoꝝ: explicat omne filius materq; secretum. Incestũ tanto icredibilius est: quanto & de illo plures loquunt͛. O misera cõditio sexus cuius ipsæ plærũq; uirtutes: fabulas parãt. Cur ista nullis i publicũ gaudet egressibus? Vnde aduersũ oẽs tã rigida cõuersatio: tam seuerus affectus? Nihil cõcupiscit: nihil ergo desiderat. Filius possidet cũcta tẽpora: uniuersos occupauit affectus: filius matris tota iactatio ẽ. Rogo nũqd adamauit? Mihi credite nõ est nefãdoꝝ ista simplicitas. Da ut sit hæc iter m̃rem & filiũ conscientia: parcẽt oscu lis palã: abstinebũt corã patre cõplexibus: oĩs familiaritas substriget͛ in publico: sermones: occursus: corã seruulis libertisq; uitabũt: & maximi sceleris ardor captabit affectare grauitatẽ. Ellige parricida qd uoles: icestũ diligẽs suspectũ nõ erit: negligẽs depræhẽdit͛. Sed quid ego sic ago: tanq̃ iauditũ incredibile scelus locutus sit populus? Teneo i hoc sermõe facius unius mali mariti. Nõ interest incestũ de uxore fingat an credat. Quid iste ergo nõ timuit tã nefandæ rei famã: nec ad aures patris ꝑueni re rumor erubuit? Dissimules licet: a te malignitas accepit ortũ: te secutus est quisqs hoc ausųs ẽ narrare: ꝓferre. Da bonũ p̃rem: bonũ maritũ dictuꝝ me putas: nõ credet? Nesciet esse rumorẽ. Ite nũc iudices: & adhuc dubitate qs famæ fuerit auctor: cuius p̃r agit cãm. Spetiosus iqt fuit. Nõ magis hoc facius i m̃re est: q̃ crimẽ in filio. Spetiosus fuit: ut hoc obiici possit: ut debeat: adiice & adulter & raptor. In illa matrona marítali dolore pœnæ ꝑcussus: i illa uirgie publica subclamatus iuidia: quãq̃ hæc quoq; intra notos decurrũt iuuentutis excursus. Quid ais? Ab icesto libidines cœperunt? Hoc primũ unq̃ iuuenis admisit? hoc solũ argumentum sũmis ex forma? Dic potius depræhẽdi iuuenẽ mihi uenena miscentem: in necem meã conscientiã sceleris est armatus. Infinitũ est quãtum debeat ante fecisse filius: ut de illo incestum pater sibi credat. Spetiosus fuit. Quis eni non est formosus filius matri? Amant debilitates:

amplectunt illũ morbo℞ suppliciorũq; pallorẽ: & ĩ uires charitatis accre scit ipsa miseratio. Nõ ĩpedit ægræ pietatis aĩum deformitas: pulchritu do nõ auget: Amare liberos unus affectus ẽ. Liberi marite liberi nõ amã tur oculis: nõ cõplectit mater ore: nõ uultu: sed est ĩ filio matri nescio qd hoĩe formosius. Possit forsitan nouitas sollicitare uisus: expugnare men tes. In matris aspectu coalescit ĩfãtia: pueritia cõsurgit: iuuẽta surrepit: speciosũ suũ quottidie uidet: mirat: ãplectit. Quæ tã diu amauit: quã do ĩcipiet amare desinere? Nõ est opus nocentissime senex ad hoc nefas charitate: sed amẽtia: sed furore. Vt ĩ iuuene suo mater possit cõcupisce re: ꝙ formosus est: oderit oportet ꝙ filius ẽ: & adeo sacris affectibus nõ adiuuat in facius: ut ad aliud p obliuionẽ sui trãsire nõ possit. Quid qd & hoc ĩcredibilius ẽ: ꝙ parẽ duo℞ poscit insaniã: & ad ĩcestũ opus ẽ: ut adamet & filius: nõ ut adamet. Ab utro deĩde uultis incipe preces: ueni re sermonẽ? Audebit hoc filius rogere mrẽm? mater hoc impetraturã se spabit a filio? Hũc aĩum tuũ senex: quo cũ maxĩe taces (si nõ est callida: nõ maligna simulatio) de fide tãti sceleris ĩterrogo: an põt mater admit tere qd loq non põt pater? Speciosus fuit. Libet ĩterrogare hoc loco oẽs hũani generis affectus. Placet ergo ut si filio obtigerit ĩdulgẽtior facies: uultus erectior: refugiat mater ãplexus? Si uirginẽ usq; ad notabilẽ spe tiem natura formauerit: timeat oscula pr̃: horreatq; cõtactũ? Dii deæq; male perdãt tam ĩpudentes sollicitudĩes: tã nefarios metus. Prope est ab incesto timere ne fiat. Malo simplicitatẽ: quæ nõ uereat infamiã: malo nudos affectus incõsultãq; pietatem. Nihil de se fingi: nihil credat posse narrari. Teneat insatiabiliter: auide: tãti fama nõ est ut amet filiũ mater sollicitudine pudicitiæ. Me quidẽ marite si quis interroget: oẽs matres liberos suos tanq̃ adamauerint: amãt. Videbis oculos nunq̃ a fatie uul tuq; deflectere: comere caput: habitumq; cõponere: suspirare cũ recesse rit: exultare cũ uenerit: cõferere manus: pendere ceruicibus: nõ osculis: non colloquiis: nõ præsentiæ uoluptate satiari. Hoc ergo tam nefanda suspitione sæuissimum incestum non potest fingi: nisi de optima matre. Execrare mehercle Iudices: si crimen istud clarius obiecisset filio pater: si usq; ad uerborum processisset amẽtiam. Nemini minus fas esse debet credere ĩcestum: q̃ qui propter illud paratus est filiũ occidere. Quid qd nõ credis tantũ nefande: sed quæris? Ita nõ times mõstri huius agitare se cretum? Populus loquit incestũ: sed tu nega. Ciuitas infamat: tanto ma gis osculare unicũ: & cõiugẽ tene: pariter duos circa tuũ strige cõplexũ. Proh inaudita feritas: ita patri nõ sufficit nõ credere incestũ: quod non potest probare? Ferrem tamẽ adhuc suspitões tuas nefandissime senex:

si dissimulanter idicia tāti sceleris agitasses. Obserua sermões: secreta cu stodi: oium dieꝝ: noctiūq; momētis sagax scrutator isiste. Quid tibi cū abruptis? qd cū supremis? Incestū iam credas: oportet ut torqueas. At tu: proh nefas: uerberibus ignibus: & tota crudelitatis arte scutaris rē: de qua nō deberes iterrogare seruos: de qua uernilīū quoq; corpoꝝ pa- tiētiam petulāter excuteres. Laminas accēdis: eculeos moues: & parrici dio suspicaris icestum. Nescis qd præceps: qd abruptū tam nefādæ dili gētiæ furore cōmoueas? Pater q de icesto filiū torquet: nō est neganti cre diturus. Oium quidē Iudices icertoꝝ suspitões pessimæ semp a corpibus incipiūt: nec bene de cuiusq moribus illā partem hois iterroges: quæ nō aio sed dolore respōdet. Nondū dico quem torqueas: quis iter eculeos ignesq; ponat: cuius arguta prius idicia præcedāt. Nouissimū debet eē quicqd torquet & punit. Fidē hoium deorūq;: ne grauitatē putetis a no uissimis ultimisq; cœpisse. Nō hēt ꝓbatōem facinus: de quo pr non pōt aliū torquere q̄ filiū. Video qua possis rōne defēdi: si oia ante fecisti: ut incestū aliter erueres. Quid ais? Interrogasti seruulos: nō potuit cōscius iueniri. Exquisisti ancillas: nō apparuit mīstra flagitii: nō obscœna litte raꝝ cōmertia: nō fatētis depræhēdisti nefande blāditias. Nihil inuenis maritus domius pr? Nūc & dic scisse rumorē. Sed ut torqueas ducat ta men questio p cōiugis ministeria: p filii seruulos: i illa potius uilitate de- sæuiat. Prius ē ut repudiet uxor: ut diuortio fiat i domo grāde secretū. Excedit oēm imanitatē: filiū ideo torquere ut scias an inocēs torqueat. Vnicū pr ignibus: uerberibusq; iterrogas: rogo quid facturus si ꝑnega- uerit? Videlicet ut laudes: deide dimittas: ut amplectaris pusta uitalia: & laceri pectoris uulnera pietati rursus admoueas. Solus superest pudor hoi: qui torsit unicum: ut torquere debuerit. Faciat te necesse est res ista pessimū prem: & oderis oportet filiū: cui satisfacere nō possis. Iam iam malo uenena: ferrū: subitos ictus: iprouisāq; mortē. Incestū q nō credit: torquere nō debet. Qui credit: stati debet occidere. ꝙ si tormēta etiā fi lii placēt: si præstāda est satisfactio tā nefandi rumoris: exigo ne perdas questionē: i media ciuitate: i ipsa cōstitue fama: aduoca illos malignos: illos loquaces: & sæculi rē exquirē audiēte populo. Corā oibus torqueri debet: de quo loquunt oēs. Interroget quisq; qd uolet: suis auribus suis credat oculis. Cur i abditā semotāq; partē iuuenis abducit? Secretū que stionis nec icesto filio debet: nec innocēti. Dabo adhuc inter secretū pu blicatōemq; tempamentū. Aduoca ꝓpiquos: adhibe amicos: circūpone iuueni serios senes: itersint magistratus assistant quibus hēre possit ciui tas fidem. Præstare debes aūt tibi ut probare possis: si confessus fuerit:

aut filio si pnegauerit. At tu nefãde crudelis tollis quæstionis alterã partẽ: efficis ne possit amplius inocens eẽ q tortus est. Quid agũt cõtra populũ tormẽta secreta? Prædico testor iteℝ dant malignis alimẽta sermonibus: & a quæstione seposita ĩ maius redit incertũ. Corã oibus torquere debet filiũ pater: & q uult absoluere: & q paratus ẽ occidere. Nõ uultis Iudices ad facinus ĩdignissimæ quæstionis accedat: & ꝙ ipse torsit filiũ pater? Adeo ne nõ potuit libertis aut seruulis necessitas ista mãdari: nõ carnifex potius adhiberi? Pater ĩ tormẽtis filii nõ auersos tenuit oculos: ipse uestes scidit: uelamẽta lacerauit: manibus flagella cõcussit: renouauit ignes: & mori filiũ contentõe nõ sciuit: diduxit os: qđ iam suprema claudebant: fouit aĩum ut lõgis cruciatibus patiẽtia sufficeret. O dignũ prẽm: cui dicat ĩnocẽs filius feci. Nõ mehercle ĩprobe mihi ꝓclamaturus hoc loco uideor: hoĩem q torquet in mrẽm: debere corã matre torqueri. Cur excludit ĩfœlix a sua cã: a sua quæstione? Adhibe spetiosi cruciatibus hãc nimis amãtẽ: huius gemitus excipe: huius suspiria oculosqꝫ custodi: si qđ facinus admissũ est torquebis qdẽ filiũ: sed fatebit mater. Irrũpere me tũ maxĩe puta ĩ illud tuũ parricida secretũ: iniicio ꝓperanti quæstioni manũ: inhibe ictus: subtrahe paulisp ignes: quicqd est qđ meruisti ꝓfer ĩ mediũ: memẽto te fecisse de filio ꝓpter qđ tibi nõ debeat credi. Quid spũm dolore præcipitas? Quid miseræ ĩterualla patiẽtiæ ptinaci crudelitate cõtiuas? Si frustra tibi sufficer credis: qđ audieris nũciare ꝓferr: Incestũ ut credat ipse debet audiri. Mirabar & ego iudices: si tã nefãda quæstio aliũ exitũ potuisset hẽre: q morte. Hic est parricidii pudor: sic desinũt quæ incipere nõ debent. Facinus quæstionis opis scelere maiore. Exire tibi uideris p orbitatẽ. Scimus unde uenerit ista cõtentio: nihil extorsit sæuitia misero. Vicit torquentẽ qui occidit. Iam iã nõ miror: ꝙ post ista nõ hẽs uocem: uerba nõ iuenis. Vnicũ sine teste lacerasti: unicũ occidisti: soli tibi deide uis uideri celare facius: & ĩ parricidio quæris aliũd de tristitiã. Præpostera res ẽ filiũ occidere: deide erubescere. Fas nõ est nõ esse notũ: ꝓpter qđ se parricida putat inocentem. Elligas utrũ uoles: aut tormẽta dãnes necesse ẽ: aut silentiũ. Quod nõ debet iudicari: nõ debet queri. Possis uideri fortassis crudelissime senex silentiũ filio præstare: si uiueret. Cõsumpta ẽ paterni nois religio: oĩs pietatis sublata reuerẽtia. Si hoc ille meruit: paℝ ĩ quæstione: paℝ ultionis ĩ morte ẽ. Vĩdicare uis cõfessionem: traduc cadauer: & sup illa uulnera oẽs pone cãs. Nõ est eiusdẽ fateri cur torseris: & tacere cur occideris. Quid ais seuerissime parricida? Filiũ cõsũpsisti p flagella p lamĩas. Potes agere uiscera de tuis cõcepta uitalibus: sanguinẽ q de tua fluxit aĩa: nõ ĩsania: nõ furore?

Sed q̄tum uis uideri: cōsilio: grauitate: lacerasti. Potes tacere sup uulnera unici: sup exutos artus metuēdus assistis: & cās quærente matre: quærēte populo: hoc solū dicis: occidi. Cōtenta eē debet icerta. Interrogari nunc te marite credis a mr̄e sola? causas mortis illius reposcit sollicitudo generis hūani. Stāt circa liberos attoniti parētes: horret iuicem se charitas fraterna cōplecti: rupta ē illa osculoꝝ iter soceros generosq; simplicitas. Quousq; nos cū silentii tui iterpratatōe cōmittis? Si nihil factū est qd̄ debeat erubescer̄ temporꝝ pudor: qd sibi uolūt uerba media suspēsa? Si nefas ꝓdigiosis simile fabulis deprahēdisti: miserere ne sis una morte cōtentus. Incestā grauius odisse debes: ꝙ & uenit i forꝝ ꝙ audaciā innocentis imitat̄: & tacēti uidet̄ irasci. Cū filium ꝓpter rumorē torseris propter tormēta occideris: nō ē media res: ut neutrū sciamus. Mater quidē iudices inocētissima hoc cōplorat: hoc ferre non pōt: ꝙ nihil parricida respōdet. Sed nobis uidet̄ iam iāq; eē dicturus nō fallit nos nefādæ quid captes hoc ꝙ supra silentiū trahis alta suspiria: ꝙ i prorūpenti uideris exclamatōe deficere: mēdacio parat̄ auctoritas: & i fidē erupturæ uocis affert̄: ut fateri uidearis iuitus. Dic tamē par ē huic rei matris itegritas ut mētiaris. O q̄to nūc dolore torqueris: ꝙ istantem nō potes aliqua truci ꝓclamatōe discutere. Non uerba tibi cōtra miserā: sed argumēta desūt. Nō uoce: sed ꝓbatōe deficeris. Quod solū dat̄ reliquis infamiæ: & nos cū perpetua sermonū malignitate cōmittis. Qui iterrogantem uxorem nec dānat: nec absoluit: rumore cōtentus est. Modestiā mariti pariter & patris accipite. De muliere quæ cōuinci non pōt: sufficere sibi putat ut icesta credat̄. Quis unq̄ tā nefandas artes tā cruentū deprahēdit ingeniū? qa non pōt ꝓbare qd̄ dixerit: captat: ut credat̄ qd̄ nō dixerit. Dissimulas: taces sæue crudelis? inuenisti tormēta patris. Audi qd misera simplicissimo dolore ꝓclamet: nō efficies iqt callidissime parricidaꝝ: ut nō audeā cadauer amplecti. Ego uero icesta sū si possū moderari gemitus: cōprimere lachrymas. Coite i funus oēs liberi: oēs parētes custodite plāctus meos: obseruate suspiria si quid feci: si qd admisi fatebor. Ecce supra lectulū effusa feralē laceros artus: & perustū cōplexa corpus exclamo: teneo unicū meum uelit nolit iuidia meū misera formosū. Hoc erat qd̄ infœlicissimā matrē ultra solitæ charitatis exagitabat affectus: amabam marite periturum. Infames quantūlibet hanc impatiētiam: ego mihi uideor defuisse cessasse multum de lætitia: multum perdidisse de gaudiis. Nemo unquam filium nimis amauit. Excuso tibi inquit iuuenis innocentissime ꝙ supremis tuis nondū præstiti misera comitatum. Viuere quidē te defūcto cōtinuo non debui: sed mori marito tacēte nō potui.

Rumpam tedium lucis iuisæ: sed prius licuerit coram ciuitate manibus tuis iusta persoluere cum damnato supra crudelissimum silentium parricida: nihil te dixisse constiterit. Ignosce ꝙ ad iudicium istud orbata duraui. Timui ne si ad exitũ impatientia: si præcipiti pietate properassem: faceret alium parricida de mea morte rumorem.

¶Pro uiro contra uxorem.

DEbebaт̃ quidẽ tristissimæ orbitatis misero pudori: ut iã taceremus oẽs. Et post tã prodigiosas reꝝ sermonũq; nouitates: oportuerat hoc eẽ nouissimũ de malis ĩfœlicissimæ domus: ꝙ occidi filiũ pater. Sed quoniã mulier ĩmodici semp affectus sup cũcta quæ uel passus sũ paulo ante uel feci: reatus quoq; me dolore cõcussit: ueni petiturus a uobis ne me sciẽtẽ silentiũ cõtentõi præstare credatis. Nõ qa occidi filiũ taceo: sed occisus ẽ: ut tacerẽ. Vtinã iudices negare possẽ qđ occidi: utinã totũ miseræ necessitatis ordinẽ fas eẽt ĩtrar̃: & oris huius præmere secretũ. Miraт̃ hãc aliqs patiẽtiam meã? Ardor ille q me mõ ĩpegit in filiũ: ipsa sui ĩmanitate cõsũptus ẽ. Quicqd erũpere posset ĩ pclamatõem: parricidio pactũ est: ĩ orbitate cõticuit. Non hẽo affectũ: nisi quo cũcta tantũ patiar audiã: feram. Vtrũq; de filio fieri non põt: ut & occiderĩ: & fatear cur meruerit occidi. Quapꝑter iudices satis admirari satis stupere nõ possũ: ꝙ mulier cuius præter optimã sane cõscientiã: sexus quoq; maiorẽ malis nr̃is pudorẽ præstare debebat: tacere nõ põt silentiũ meũ? Nouo quin imo fabulosoq; secũ ĩpatiẽtiæ genere dissẽtit. Queriт̃ de populo ꝙ loquaт̃: de pr̃e ꝙ taceat. Nec cõtẽta cõfessione mariti nihil se dissiulare: nihil scire reatus auctoritate testãtis: mauult de silẽtio meo facer̃ secretũ orbitatis. Istud amẽtia sit an ĩnocẽtia pditus dolor uiderit: ipsius aĩus põt scire qd filius meus dixerit quæ me putat hẽre qđ dicã. Fidẽ igiт̃ ur̃am iudices: ne uos orbitatis miseratõe confũdat sola mater: neue maxĩæ calamitatis ibi tantũ putetis resedisse sensũ: unde uos lachrymæ gemitusq; cõueniũt. Mei magis debetis ĩ uxoris cõparatõe misereri: q filiũ & pdidi & occidi. Ego sũ ĩfœlicior ex parentibus duobus: q quicqd iudices ista cõplorat: & patior & feci. Fœlicẽ ignorantiæ cõscientiã mr̃is: quæ sufficit ĩterrogar̃. Maior mẽ ĩpatiẽtia: maior urit affectus: cur occiderĩ filiũ indicar̃ nõ possũ: nec pœnitet ꝙ occidi. Infœlix senectus: misera patiẽtia: sic quoq; q̃ multa dicẽda sũt. Fuimus quõdã iudices fuimus fœlicissimi parẽtes cũ adhuc rudis unici nobis blãdireт̃ infãtia: durauitq; domus tota psperitas: q̃ diu pariter fruebamur: pariter dilexĩus: q̃ diu ciuitas de nobis hoc solũ poterat loqui: filiũ nos hẽre formosũ. Vt uero ĩ eam adoleuit ætatẽ: in qua corporalibus bonis iuuẽtus insolenter

exultat: ſupbus atq; arrogans i nullũ uitæ genus nõ in priuatos non ĩ publicos actus florentem duxit ætatẽ. Dii imortales quantus qualiſq; circa iuuenẽ rumor igemuit oĩum maledictis ſucclamatus: oĩum denotatõe dãnatus ẽ: donec & ipſe cõſenſũ circa ſe publici doloris agnoſceret. Inde rarus ĩ publico: tanq̃ patris occurſus: tanq̃ ciuitatis ora uitaret. Nõ eſt leue cõcipe uerbis: ĩ quantã ciuitatis execratõem: in quantã culpã iuuenis ĩciderit. Dictus ẽ occidere poſſe prẽm. Dictus ẽ dignus: quẽ poſſet etiã pater occidere. Quid facerẽ iudices infœliciſſimus ſenex? iã iam nõ euitabat fama nec prẽm: iã meis auribus nemo parcebat. Interrogare nõ audebã: diſſimulare nõ poterã: fallit̃ quiſqs me putat quicq̃ feciſſe cõſilio ĩpetus: ac tẽporis ipſius neſcio quis ardor explicuit. Præparari filio tormenta nõ poſſũt. Eſt ĩ miſeris pœnatibus pars remota: ſepoſita: ꝓfunda tenebris: triſtis acceſſu: oĩbus apta flagitiis: & ĩ quã audeat facere facius & pater. Illo fateor dũ me uariæ cogitatõẽs ꝑ totius domus ſpatia circũ agunt: q̃tum ĩtelligere liuit: ĩprouiſus adueni. Et ille quidẽ ad cõſpectũ meũ tanq̃ depræhẽſus obſtupuit: refugitq; trepidus: puto ne quærerem cãm. Irrumpo feſtinãter: auide: ſine liberto: ſine ſeruulo: ſicut me depræhenderat tẽporis illius fatũ: manibus: ictibus: & quæcũq; ex obuiis dolor ĩ teloꝝ tranſtulerat uſus ultra uires ſenectutis aggreſſus: ignes ex proximo raptos: uerbera quæ caſus obtulerat: nõ diuiſo dolor̃: nõ ꝑ partes: nec ꝑ interualla ſuſpẽſo: ſed ſemel: ſed pariter iuado. Pars ſecreti fuit: ut ipſe torquerem. Dii imortales quæ fuit illa patiẽtia: quæ cõtumacia: cũ domi torqueret̃ a prẽ: nõ inuocare matrẽ nõ repugnauit iuuenis: nõ oppoſuit manus: nullũ implorauit auxiliũ. Merſis tamẽ deiectiſq; lũinibus tanq̃ nunquã flagella ſuſtinuiſſet: tanq̃ meis torqueret̃ oculis: oẽs ictus excepit ĩ faciẽ: uerberibus ignibus laudatos uultus uelut illis iraſceret̃: oppoſuit. Reddo teſtimoniũ nouiſſimũ pudori: cũ iam mori uellet: occiſus eſt. Laudo iudices patientiam matris: cũ & ipſa ſemꝑ plurimum eẽt domi: & ab illo ſecreto fortaſſe non longe: interuenire noluit: interpellare non auſa eſt. Sed & manibus meis gratulor: q; non propinquus aliquis: nõ amicus irrupit: occidiſſem quiſquis me tunc auſus fuiſſet interrogare pro filio. Sepelliui tamen lacera membra: funus indulſi: oſſa collegi. Non iniecit uxor lectulo manũ: non iter exequias plãctibus eliſiſq; uberibus mihi fecit inuidiam. Vnde in hanc impatiẽtiam prorupit: exiliit? Domi me nihil ĩterrogauit. Poſſum iã mater infœlix corã liberis ac parentibus: poſſũ audiẽtibus diis hominibuſq; clamare: & ego amaui filium meũ: nõ oſculis: nõ infirmitate: nõ lachrymis: ſed uiribus: dolore: patientia. Vnicum quẽ ſi acie clauſiſſet hoſtis: uicaria morte ſeruaſſem:

si subitũ cinxisset incẽdium: extulissem relicta meoꝝ parte mẽbroꝝ: eri/
pui malignitati: abstuli famæ. Habeo qđ imputẽ tibi natura: pietas. Rẽ
difficillimã feci: ꝙ nõ me potius occidi. Malæ tractatõis accusat. Adeo
ne uxor tibi paꝝ uideor dedisse pœnaꝝ post piculũ & labores: ne lucrifa
ciat: ꝙ occidit filiũ suum? Nõ pudet ergo si irasceris parricidæ. Q uid ti
bi cũ lege: quã propter uos miores accepistis affectus? Q uerelas hẽt ista
nõ gemitus: & matre seposita solam cõplorat uxorẽ. Rursus ad populũ
uocas miseꝝ pudorem? Materiã noui rumoris accẽdis? Perdidi ergo ra/
tionẽ secreti mei. Sic oĩa fecerã: ne qd aut quæri possit aut dici. Iã uero
qd ĩpudentius: qd ĩdignius: q̃ cũ sibi de liberis credũt licere tantũdem:
& æquũ ius patris aut matris eẽ cõtendunt: quasi nesciãt nobis arbitriũ
uitæ necisq; cõmissum? Nõ est priuilegiũ filiũ occidere: cũ fieri põt: nec
quisq̃ tantũ ideo fecit: qa liceret. Viscera unici lacerare suffeci. Ignosce
si nõ potes mihi credere: nemo filiũ suum occidit odio. Nõ erit tãti iuue
nis ĩuisus. Illud est ĩ patribus usq; ad parricidiũ terribile: qđ amãt: quod
succurrũt: qđ sibi uident᷑ aliter nõ posse misereri. Nõ est qđ uos ab æsti/
matõe maloꝝ meorũ mollior sexus abducat. Maioris affectus est filiũ oc
cidere: q̃ uĩdicare. Desine igit᷑ me mulier fatigare interrogatõibus tuis.
Ita tibi nõ uidet᷑ oĩa respondere pro filio: q dicit occidi? Et licet cõpri/
mant᷑ exclamatões: ora claudant᷑: nihil negat: q hoc fatet᷑. At qui sũmo
rum facinoꝝ ipsa ĩmanitas innocẽtia est. Filiũ pater nõ demens: nõ insa
nus occidi. Hoĩem extra sensus affectusq; positũ: quisqs nunc miserat᷑:
occidit. Vides senẽ sanguine suo fluentẽ: laceratis exultisq; illis sanctio/
ribus carioribusq; uisceribus sup exanimis unici corpus cruẽtis manibus
iacentem? Horreo cadauer: & uelut corpa quæ cælestis exinaniuit ignis:
adire propius timeo. Ad quædã faciora sufficit claudere oculos: uultus
auertere: tacere: mirari: & ĩcredibiles calamitates relinquere suis causis.
Miserere: ne quid amplius quæras: ne qd interrogẽs. Dictuꝝ me putas
parce sæculo: parce marito: parce patri? Tu uero parce illi q occisus est.
Nouũ iudices uxoris in maritũ crimen audite. Silentiũ est de quo queri
tur. Solebat indignatio ur̃a cõuitia nostra ferre nõ posse: & matronalis
indignatio dicere uidebat᷑: nõ parcis erga me marite uerbis: nullam hẽt
nr̃i tuus sermo reuerẽtiam: facile prorũpis ĩ obprobria: facile quod libet
obiicis: exclamas: & dũ nimiũ libertati uocis indulges: põt populus ali/
quẽ de me facere rumorẽ. Tu mulier obiicis mihi rẽ: quæ nulli unq̃ crimi
ni fuit: solã in nostris moribus ĩnocẽtiam uoce repræhensã taciturnitas.
Vide cur manus: cur uerba peccare uideant᷑. Illis ĩfamamus: his torque
mus: occidĩus. Vis scire quã nõ possis queri de silẽtio meo? Fœlicissima

fueras si idem fecissemus oẽs. Finge me paulisper sepositis silẽtii causis: hoc tantũ respondere: nõ prodo secretum. Ex oĩbus Iudices quibus hu/mana pectora seriis grauibusq; complectuntur affectibus: nullam diffi/ciliorem q̃ silentii credo uirtutem. Adeoq; promptissimo sermone facile delinquimus: ut cõstantiam tacẽdi neq; ĩ aliis ferre possimus. Crimẽ hoc ĩ me mulier uocat: qđ ĩ priscis illis moꝝ mẽtiumq; rectoribus fuit prima sapiẽtia: ꝙ quosdã totius uitæ pertulisse patientiã magis illa misera mi/rat̃ antiquitas: q̃ ꝙ tempoꝝ uices: sydeꝝ cursus: & profũda naturæ ue/lut cõscia ratione sanxerũt. Quæ per fidẽ impotentia est effringere rigẽs sacra dissimulatõe pectus: euoluere aĩum: quẽ supra sua secreta cõpositũ nõ lætitia: nõ dolor: nõ necessitas: nõ fortuita laxauerit. Quisquis de ta cente queriť: multo minus ferre poterit loquẽtem. Nec adeo cõiugali so cietate cũcta misceñť: ut nihil sibi aduersus hanc cõcordiam propriũ re linquat aĩus. Est aliquis etiã a sanguine suo secretus affectus: genusq; re/uerentiæ: ut tacẽda minime uelis scire carissimos. Quædã nõ possis uer beribus: eculeis eruere: & plærosq; uideas fortiter supra sua secreta mori entes. Agedũ (si uideť) utrunq; sexũ: omnẽ conditõem: oẽm scrutemur ætatem: nullũ sine cõscientia pectus: nulla uita sine causis tacendi. Si te interrogauerit oĩa maritus: haberes aliquid & tu qđ nõ fatereris. Et q̃to silẽtium grauius est in sene: uerecundius in marito: sanctius in patre. Pu deat nos mulier ĩfirmitatis. Vicit nos mõ iuuenis ille cõstantia: mori uo/luit ut taceremus. Vides mulier quibus ĩterpræetationibus præstes tuum dolorem? Diceris ideo me interrogare: quia scias oĩa me potius pati mal le q̃ loqui. Quis enĩ in hac ciuitate nõ nouit taciturnitatis meæ rigorẽ? Quis ignorat qua cũcta soleam ferre patientia? Ne occisurus quidẽ su/spiria gemitusq; præmisi. Nihil feci unde crupturũ quandoq; per orbita tem patris aĩum: aut tu præscio timore sentires: aut ipse periturus. Hãc nunc me iactare cõsciẽntiam putas: ꝙ nihil in publico nihil in ullo mihĩ permisi proclamare cõuentu? Ego uero nõ sum questus de iuuene: nec tĩ bi: nec captaui ut illũ mecum & mater odisset. Frustra te putas extoque re accusatõe posse: ꝙ mihi nõ ipse calamitates: nõ dolor: non meditatio orbitatis expræssit. Vras licet: durabo: perferam: passus sũ: iam qđ erat difficilius occidi. Torsit inquit filiũ meũ. Breuiter Iudices ratõ reddať: infamẽ. Quid reffert an ĩnocentẽ: si illud oĩbus liquet? Iuuenẽ cũctis pi gnoribus inuisũ: oĩbus affectibus grauẽ maligni fecere sermões. Quid agius aĩæ? Queãdmodũ effugius: euadius? In tãta ĩfamia nihil facer̃ cre dẽtis ẽ. Vis me circuir̃ singulos: reclamar̃ populo: cũ rumor̃ rixari? Tuæ fortassis ĩfirmitati cõueniat negare: me tãtũ fortior assertio unici decet:

Excipiēdus ē nō cōtētōe uerbo℞: ſed ut ciuitas ſtupeat ut erubeſcat. Tor
quere me filiū putas? Inuidiā facio populo. Videor mihi illis uerberibus
lacerare famā: illis ignibus īcrepare rumorē. Quæſtio de īfami filio unā
rōem hēt: ut ꝓbes īnocētē. Dii mala ꝓhibeāt: ut noueris illū dolorē: quo
pōt torquere filiū pr̄. Nihil eſt infœlicius hoīe: cui de unico ſuo mors ſo
la nō ſufficit. Iuuenem in cuius aīo perdiderant noīa nr̄a reſpectū: quem
quottidie neceſſe habebamus excuſare rumori: qui īter nos formoſū ma
lebat agere q̄ filiū uerberibus ignibuſq; conſūpſi. Vis uis ſcire q̄ta tormē
to℞ ratio fuerit? Debuit etiā tortus occidi. Si tamē utiq; mater uis ſcire
cauſas: leuiter audi. Proſpiciebam miſer in grande quandoq; facinus
prorupturū: quod ocio uitā: quod deſidē domi perdebat ætatem. Non
peregrinatōibus excollere mentē: non expiri militiam: nō temptare ma-
ria: nō rura collere: nō adminiſtrare rem. p. nō ducere uolebat uxorem:
Præterea traxerat ex frequētibus caſtigatōibus tediū patris & in execra-
tionē mei: cōſcientia qua nō emendebat᷑: exarſerat. Timebat occurſus:
nō audebat adire colloquia: oſcula cōuictuſq; fugiebat. Breuiter perdi-
tiſſimæ mentis diffinienda menſura eſt. Oderat me filius & timebat. Fi-
liū igit᷑ totius ciuitatis exiſtimatōe dānatū: quē adhuc uiuere mirabant᷑
hoīes: torſiſſe me putatis? Ego uero occidi tarde diu. Quæſtionē illud
uocas? Pœna ſupliciū: & malo℞ meorū exitus fuit. Nulla rō eſt īterrogā
di hoīem: cui nō eſt fas niſi negare. Quāta tamē mihi fuit & ī quæſtione
moderatio. Non. n. præcipiti raptus īpulſu exilii repente ſubito: nec ca
ptus dolore cæco īpatiētiæ meæ uelox uulnus īdixi. Nō pōt non rōne oc
cidi filius: cū ante torquet᷑. Dedi moras: ſpatiū: tēpus īdulſi. Vides q̄tā
hic malignitatibus potueri præſtare materiā? Si ī illo ſecreto gladio tan
tū: ſi uulneribus egiſſē: exitū fecerat iuuenis depræhēſi. Nō eſt igit᷑ mu-
lier qd̄ mihi facias dupplicitate quæſtiōis īuidiā: id ē qd̄ torſi & occidi.
Sola ē huius neceſſitatis rō de morte. Illud ē parricidiū: filiū torquere ui
ctu℞. Putas iuuenē uiuer̄ potuiſſe: cui iā nō poterat niſi morte ſuccurri?
Quē cōtra malignos ſermōes aſſerer̄ cœperā: nō reddidi rurſus īfamiæ:
Neq; in oculos & ora uulgi de ſecreto patris emiſi. Prouidentiam meam
tibi quoq; mater: ne in hunc interroget᷑: eripui. Ille uero nō fuit poſt tor
menta laturus uitæ pudorem: ut interrogaret᷑ a ſingulis: ut negaret. Ve
rum mulier affectibus tuis renunciandū eſt ad totius domus noſtræ per-
tinere innocētiam credidi: ne ſe ipſe potius occideret. Sētit mulier iudi
ces ad ius querelæ ſuæ: nec qd̄ torſerim: nec qd̄ occiderim pertinere. Ita
quærit qd mihi dixerit ille de quo neſcit an dixerit. Quid ais mater im-
patiens? Ita ī morte filii tui nihil aliud ad te pertinet: q̄ quid locutus ſit?

Ita si respődero remittis parricidiũ : tormẽta nõ obiicis? O incõsultã mu liebrẽ sẽp amẽtiam: qd iuuenis ĩ tormẽtis dixerit: tanq̃ ignoret iterro/ gat. Nihil me cõperisse nõ credit: tanq̃ sciat qd dixerit. Fidem cõmunis sanguinis: fidẽ cõmunium maloꝝ: ne parricidii me uelis agitare secretũ: nec calamitatibus nr̃is grauẽ facias ĩnocẽtiam tuã. Viderit qd meruerit iuuenis ille: ego iam possũ suprema reuereri: & post exitũ unici reuertor in p̃rem. Maior defũctis liberis præstanda reuerẽtia est : nec quicq̃ mi/ nus cõuenit affectibus matris: q̃ si ĩsultare uideat̃ occiso. In gr̃am me cũ filio reduxit orbitas: iram nr̃am mors seuera cõposuit. Quin ĩmo reco/ gitãti mihi totũ secreti illius ordinẽ: subit tacita miseratio: q̃tam ego de beam reuerẽtiam filio: quẽ potui torquere solus: quẽ potui occidere so/ lus. Perseueras: cogis: ĩstas? Inuicẽ te mulier ĩterrogo: cur si tantop̃e uo/ lebas scire qd iterrogarẽ: qd ille loqueret̃ : nõ irruperis ĩ quæstionẽ : quã nullis ministris nullis custodibus uallauerat p̃r? Quãto melius mater ip sum adisses: q̃to fortius ĩterrogasses una : q̃to tibi plura dixisset. Quis te mulier affectus abegit: tenuit: exclusit? Agnosco : uerecũdiam tuã ti/ muisti credo: ne si in illo secreto fuissemus oẽs : occidisse filiũ diceret̃ & mater. Instas tamẽ & miseri senis ora diducis? Puta me hoc solum dicere ex maximi facinoris cunctatõe ueniẽs quid audierĩ nondũ scio: totus ad huc sũ in parricidio meo: & post mortẽ unici oĩa quibus laceratus occi/ sus est in aĩum meũ tormẽta redierunt. Est quidẽ difficile ut aliquẽ pati pudorẽ parricida uideat̃ : ueꝝ tamẽ stupore: amẽtia: & ĩ silentio orbita/ te defeci. Ablata est mihi oĩum uerboꝝ fides : oĩs sermonis auctoritas: nec hẽt causã loquẽdi cui non põt credi. Desine mulier interrogare. Fi/ lium quẽ occidit p̃r nec asoluere nec accusare iã debet. Quid inq̃t dixit cũ occideres? Miserã parricidii innocẽtiam: ꝙ hoc me nõ potestas : non magistratus: nõ p̃piquus aliquis: nõ amicus: nõ ille sẽp loquax popu lus ac malignus ĩterrogat. Quiescitis: tacetis. Me ĩfœlicẽ nũquid scitis oẽs? Puta me mulier hoc tibi respõdere: nõ hẽnt ĩcredibilia uocẽ. Quæ/ dã maiora sũt : q̃ ut illa capiat modus sermonis humani. Tu uero crede nihil aliud fuisse q̃ furorẽ. Insanisse me puto: uidebã quæ nõ fiebãt au/ diebã quæ nemo diceret. Hoc solũ nõ insaniẽtis habui: qd̃ tacebã. Fĩge me respõdere nihil dixit : nihil locutus est. nõ credis? Atq multo minus creditura qd dixerit. Accipe mulier breuẽ uerãq̃ ratõem: cur ĩ quæstiõe iuuenis occisus est. Torquebã nec interrogabam si qua ad aures tuas ab illa q̃uis remota domus parte prolata uox est: meus gemitus fuit: meoꝝ uiscerum dolor. Quæris cur nihil dixerit : quia non habuit quod scire uellem: qd̃ audire deberem. Nihil aliud quæstio illa captauit q̃ silẽtium:

quod præstare uita nõ poterat. Quisquis ĩ tormentis occidit̃: ideo tor/
tus ẽ ut occideret̃. An tu quæstionẽ illam fuisse credis: qualis uernilibus
corporibus adhibet̃? Ideo enĩ eculeos mouebã artifex senex: tenebã fidi
culas rõne sæuitiæ: ut leuiter sedibus suis remota cõpago per singulos ar
tus mẽbra laxaret. Consũptus est spũs silẽtio sui: & uerbera ignesq; aĩum
pariter uocẽq; cluserũt. Videbat̃ mihi præmere gemitus: tener̃ suspiria:
& sic nihil dixit: tanq̃ torqueret̃ ab hoĩe qui sciret. Miraris hanc in filio
cõtumaciam: ĩ iuuene patiẽtiam? Patri torquẽti nõ potest aliter respõde
ri: q̃ ut mori malit q̃ cõfiteri. Quod sufficit igit̃ interrogantibus respon
deo: mulier occidi. Fallit̃ quisquis expectat ut obiiciamus illa cõmunia.
Ego uero proclamo nõ luxuriosum nõ amore meretricis infamẽ nihil ille
delinquebat: quomõ liberi solent. Monstrũ erat inenarrabile: qd̃ nollem
depræhẽdere: qd̃ ferre nõ possem. Mirat̃ aliquis quod nõ abdicauerim:
nec notissima ultione patrũ fuerim tantũ expulisse cõtentus. Tuus mu/
lier nefarius: tuus incõsultus non p̃misit affectus. Filiũ cui contra seueri
tatẽ meam ignoscebas: quẽ mecum odisse nõ poteras: secuta fuisses ab/
dicatum. Finge iuuenẽ dixisse nescio quid: ego audire nihil potui. Non
enĩ potestatis alicuius more cõsederam: nec toquẽtibus aliis agebam iu/
dicem p̃rem. Ego tunc cũcta passus sum: pariter & feci. Nõ uacabat au
res præstare uerbis: excipe gemitus: existimare singultus. Auocauit me
contentio: dolor: orbitas: parricicidium. Oĩa facta sunt festinatõe præ
cipiti. Idem patris affectus est torquere ut scias: occidere ut nescias. In
meam ĩquit infamiã taces. Ita nũc primũ laboras misera de fama: & post
unici mortẽ pertinere ad te cœpit quid loquant̃ hoĩes? si licet filius ipen
sus est: ut erubesceres: ut male audires. Adeo ne hoc captanti nõ erat sa/
tis rẽ totam cõmisisse rumori? Ego uero me famæ tuæ mulier opposui: &
inter m̃rem filiũq; medius parricidiũ feci: unicũ occidi: ne quid aliud lo
querent̃ hoĩes. Alioqui si hoc capto qd̃ putas: quousq; taceo: ĩ qd̃ tẽpus
differo illam quã me putas præmere uocẽ? Ecce reatus iudiciũ p̃nuncio:
ego tamẽ scire me nego. Egregiã ratõem malignitatis: locuturus aduer/
sus uxorẽ: feci ne mihi crederet̃. Fateor igit̃ nihil ad certũ indubitatũq;
perduxi. Hoc est quin imo p̃pter qd̃ ad mortẽ usq; cõtendi. Nõ explicãt
tormẽta quæstionẽ: quæ occidũt. Quid ĩquit dixit? Fœlicẽ te misera: si
nescis qd dixit. Ita nõ es cõtenta cõsciẽtia tua: nõ sufficit qd̃ nõ habuit il
le qd̃ negaret: qd̃ fateret̃? Poscis uerba quæstionis: cogis: extorques. Te
stor: tu facis ne possis negar̃ qd̃ dixero. Quid dixit? parasse se parẽtibus
uenenũ: Negas. p̃ditõis agitasse sermões: negas. Tyrãnidis inisse cõsili/
um: negas. Et qcq̃d dixero: negabis. O bõæ cõsciẽtiæ ĩcauta simplicitas

Ita nō times: ne coactus loqui multā figā: multa cōponam? Si potes sci-re mulier an mētiar: scis qd dixerit. Quid dixit? nihil. Quid dixit? oīa. Maledixit sæculo: fecit tēporibus iuidiam: detestatus est prēm: cōuicia-tus ē mari. Quid dixit? plusq̄ iterrogabam. Vicisti mulier obstinatōem meā. Audi breue succītumq; responsū: qd dixerit: qd queris: qd putas. O si quis i illā uos secreti nr̄i potuisset adhibere præsentiā: uidissetis no-uum gēus quæstionis. Stabā senex furiis mōstruosæ feritatis accitus: ma nibus exertis: hic ignibus: hic uerberibus armatus: sup ora sup oculos ia centis assistēs clamabā: furiose demēs tace. Et ille uelut exustis amputa-tisq; p quæ dolor exit i uerba: fuit attōitus amēs. Quotiēs admotis igni bus ad aliquā corpis partē totū pectus iposuit: quotiēs hiatu oris auide flāmas aduersus execūtia uerba collegit. Cū uero iam totus calor uerberi bus expulsus uiribus nouissimi doloris erūperet: pertractatis ab ima pe ctoris parte suspiriis breuissime collecti spūs: ille quo redit̄ aīa singultus fuit similis exclamaturo: nescio qd quod & tu fortassis audires occupa-ui fateor: & aduocatis quas iā cōsumpserā uiribus: manibus: telis totoq; corpe pariter adnixus anteq̄ mētiret̄: occidi. Misera tēporis illius recor datio: deficentē in manibus meis filiū uidi: aspexi ora pallētia: frigidos hanelitus: iterrupta suspiria: & aiam magno silētio execūtē: nō tamē tor-mēta laxaui: nō subtraxi: restrinxiq; flāmas. Miserere mulier: ne quæras amplius uoc huius affectus: filiū q morieba t̄ occidi. Nō pdidi tamē: nō pdidi unici mortē: fortunā nō pdidi. Iā me nō iterrogat nisi sola mr̄. Cō siste agedū mulier loco meo: & in hitum paterni doloris accita admoue eculeos: flagella: lamias. Prædico: testor: aliter nō possū loqui: aliter mi hi nō potest credi. Quanq̄ miserrime iuuenis (fas ē eni tuos alloqui ma-nes) exprimere mihi uocem nullus poterit dolor: q̄tum uolet laceret: uel occidat: uincere me tormēta docuisti. Si tamen fas est cogitatōis memo ria tractare uerba miseræ quæstionis: cur me corā populo magis iterro-gas? Eamus uxor i illam desolatā domum: i illud iam patris filiiq; secre-tum. Ibi me iterroga: ibi ubi torsi: ubi occidi: ubi adhuc forsitan filii tui uaga per mœstos pœnates anima discurrit. Porrigat aliquis imaginē iu-uenis occisi: ponat i sinu matris illas uestes: quibus ipsa iuuenem misera comebat. Eamus ad tumulū: misceamus supra busta lachrymas. Ibi aut tacebimus pariter: aut iuicem cōfitebimur. Iam iā miser mori possū. Ex plicuit te sollicitudo: pietas. Nō scribo tabulas: testamēto supremo uer-ba nō credo: & ego moriar i tormētis meis. Illud tantū nouissimis pre-cibus a te ciuitas: p liberos: per cōiuges: p natos: a te uxor: per occisi iu-uenis umbrā peto: a te mater: ne quid amplius quæras tu famā ne dicas.

FINIS.

Q uintiliani Sũmi Rhetoris & eloquentiſſimi declamatões exactiſſime recognitas Lucas Venetus Dominici. F. ingenioſus artifex iteꝝ diligenter ĩpreſſit Venetiis anno ſalutis. M.CCCC.LXXXII. Nonis iuniis.

Regiſtrum operis.

a prima alba
Iacobus
M. Fabii
cium iudices
tanquam teſtis
b quiete facit
non eſt niſi
occidit
c futurum
circa me
et honeſta
d Q uid ego
nolo quottidie
Securus
e fortaſſe
habes pœnas
conuenit
f de filii mei
ſciſſa lacerata
non habet
g Tu ex geminis
Sufficit ergo
Argumentum
h deſpiciat
ueneram
nec flammis
i debeat uenire
quantum
quod circa
k ꝙ ad illum diem
fames
cogitata
l quæ fructus
et quod nunq̃
atq; alligantur
m placidamq;
ætas poſcit
ad ſupremos
n q̃ liberis puto
fortunam
effudiſſet
o aut filio ſi
Rumpam tedium
ſi ſubitum

Henry : Thurcrosse :

Marcellus · 2 · M 4

Quintilian: Declamationes

Venice, Lucas Dominici F., 5 June 1482

Printed with roman types, in folio form, 38 lines to a page. It has 88 leaves, the first blank. The size of a leaf is 308 × 202 mm., while the text measures 212 × 134 mm. Initials in red and blue. *Hain *13,649; 13,658.*

THERE are two collections of *Declamationes* attributed to Quintilian from early times — one contains 19 long and the other 145 short pieces. It is doubtful, however, that either of these collections was really composed by him, so different are their contents and diction from his unquestioned work, the *Institutio Oratoria.* It is true that, in the preface of the latter, Quintilian complained that there were "two books on the art of rhetoric" circulating under his name, though neither were written by him. As he further remarks, these books were based on notes taken down by his pupils, and therefore contained some of the material included in his work on the education of orators. Nevertheless, this reference cannot relate to the *Declamationes,* as these are speeches on various topics and contain few hints of theory. Yet as far back as the third and fourth century such writers as Ausonius, Lactantius, and Jerome quoted passages from the *Declamationes* with the expression "Quintilianus dixit." The oldest extant manuscripts, one of them dating from the tenth century, ascribed the work to him, and the early printed editions followed their example. It should be stated here that modern scholars differentiate between the dates of the longer and shorter speeches; and that they are more willing to accept the longer ones — or at least some of them — as Quintilian's work.

The Venice edition of the *Declamationes* — the *editio princeps* — contains only the longer pieces. All of these have for their theme certain propositions, or their opposites, to defend. One of them is entitled "For the Son against the Father"; another, "For the Father against the Son"; still others, "For the Father against the Mother," and "For the Mother against the Father"; "For the Poor against the Rich," and "For the Rich against the Poor," and so on. These orations must have been popular in the Middle Ages, for more than a dozen editions were printed in the fifteenth century and many also in later centuries. The Library also has a copy, published at Cologne in 1618, which once belonged to Thomas Prince.

Marcus Fabius Quintilianus, like so many other writers of the Silver Age of Latin literature, was a native of Spain. He was born at Calagurris (now Calahorra) in the province of Tarragona, probably in 35 A.D. Having attracted the notice of Galba, then governor of the country, he was invited to Rome when the latter became Emperor. From then until his death, which may have occurred in 95, or according to some as late as 118, Quintilian lived in Rome, where he attained great fame as a teacher of rhetoric. The Emperor Vespasian extended government patronage to educators, and Quintilian was the first to receive a pension. He surely deserved the distinction. His *Institutio Oratoria,* in twelve books, is the most comprehensive guide produced in antiquity for the education of orators. A gentle yet forceful critic, Quintilian strongly opposed the style of his time, the affected brilliance and extravagance of contemporary Latin prose; he advocated the simplicity and dignity of the earlier classical period.

The volume is a reprint of the edition of 1481, also issued at Venice by Luke, "the son of Dominic." The typography is beautiful; according to the incomparable Dibdin, the edition was executed "in all the luxury of ancient printing." The Library's copy, which bears a stamp of the Austrian Bundesdenkmalamt, is in fine condition, with wide margins, but with some inevitable wormholes.

Bought in March 1937.